

IOACHIMI VADIANI

HELVETII IN POMPONI MELAE LI-

BRVM PRIMVM COMMEN-

TARIA.

PROOEMIUM.



Aggredior. Signate in re difficili usus est uerbo: nam ea potissimum aggredi uidemur, quae maiori conatu & uiribus magis intentis, perficiuntur. b Imped. opus. Ideo, ut Plin. libro tertio ait, infinitum id quoque existimarunt, nec temere sine aliqua reprehensione tractatum, Haud ullo in genere uenia iustior est, si modo minime mirum est, hominem genitum non omnia humana nouisse. c Constat enim, Graeca, Latina, Barbara, eaque exotica partim, partim indigena uocabula elegantem contextum uix admittunt: Denique et in immensa multitudine labor est, quo ordine singula coercentur.

POMPONII MELAE COSMOGRAPHI DE
ORBIS SITV, LIBER PRIMVS.

PROOEMIUM.



ORBIS SITVM DICE-

re^a aggredior, b impeditum opus, & facundiae minime capax. c Constat enim fere ex gentium, locorumque nominibus, & eorum d perplexo satis ordine, quem persequi e longae est magis, quam f benigna materia. g Verum aspici tamē cognoscique dignissimum: h & quod, si non operae ingenij i orantis, at ipsa sui contemplatione precium operae attendentium l absoluat. m Dicam autem alias plura, & exactius. Nunc autem ut quaeque erunt clarissima, & strictim: ac primo quidem, quae sit forma totius, quae maximae partes, quo singulae modo sint utque habitentur, expediā. n Deinde rursus oras omnium, & litora ut o intra p extraque sunt, atque ut ea q subit, ac r circumluit pelagus. s Additis quae in natura regionum, incolarumque memoranda sunt. Id quo facilius sciri possit, atque accipi, paulo altius summa repetetur.

d Perplexo. intricato. e Longa est magis, quae fastidium magis, quam gratiam pariat: quae enim breuia sunt modo non obscura, gratiam merentur, longis autem quod multam lectionem expostulant, fastidium inesse solet. f Benigna, gratiosa. g Verum aspici. Geographiae commendatio est, quae nulla prope ad rerum humanarum cognitionem doctrina magis attinet. h Et quod. Quod opus, inquit, si scriptoris industria & ingenio comptum elegansque fieri nequit, nominum asperitate id ipsum impediens, ex re tamen & ipsa sui contemplatione, frugem attendentibus afferre consuevit. i Orantis. narrantis, scribentis. k Operae. laboris ipsorum attendentium per compensationem, scilicet ex emolumento. l Absoluat, pariat, efficiat. Per haec autem summa auctoris modestia adparet, adeo ingenij sui opem extenuantis, cum rebus ipsis tamen suo apte ingenio claris, non minus lucis, summa elegantia sua, & mirando ordine, quo in hoc opere usus est, adiecerit. m Dicam autem. Hic locus indicat Pomponium aut scripsisse quae temporum saeuitia interciderint,

aut maiora his de situ orbis fuisse scripturum. Id quod libro tertio in Britanniae situ, his quoque uerbis innuisse mihi uidetur: Britannia qualis sit, qualisque generet, mox certiora & magis explorata dicentur: per me scilicet, ampliori opere instituto, ut ego intelligo, quanquam ad alios quoque referri possit. n Deinde. Prius enim toto in maximas partes diuiso, summatim eas describit, hinc a Mauritania orsus singillatim per omnia digreditur. o Intra. Ad sinus, quos terras aperiens oceanus fecit. p Extra. Ad extimum oceanum. q Subit. Hoc ad finem referendum est, quorum potissimi quatuor sunt, duo a Meridie, ab Occasu unus, et unus a Septentrione, de quibus suo loco mentio fiet. r Circumluit, ambit, & ad oceanum refertur. s Additis. Id enim Geographorum est, ut locis enumeratis, reliqua passim, quae aut natura, aut hominum ingenio, rebusue gestis memoratu digna sunt, nectant, ut in Catechesi diximus.

MUNDI IN PARTES QVARTOR
DIVISIO.

Vicquid id est, bene Pomponius alius negocij molestiam subterfugiturus dixit, quicquid id est. Nam quid mundus, aut qualis esset, non una opinione à uetustis disputatū est: idq; explicare non est Geographi magis, quam Philosophi, aut illa curæ esse debent. Ad Melæ modestiam anxia illa deserventis, hæc Plinij ex libro secundo uerba pulchre accedunt. Furor est (inquit) profecto furor, egressi ex eo (orbem intelligens elementorum) & tanquam interna eius cuncta planè iam sint nota, ita

MUNDI IN PARTES QVARTOR
DIVISIO.

Mne igitur hoc^a quicquid id est, ^b cui mundi, cœliq; nomen indidimus, vnum est, ^c & vno ambitu se, cunctaq; amplectitur. ^d Partibus differt: vnde sol oritur, oriens nuncupatur, aut ortus: quo demergitur, occidens, vel occasus: ^e qua decurrit, meridies: ab aduersa pte, septentrio. Huius medio^f terra sublimis,

scrutari externa: quasi uero mensuram eius rei possit agere, qui sui nesciat: aut mēs hominum uidere, quæ mundus ipse non capiat, hæc ille. Vnum tamen esse philosophorum princeps Aristoteles libro de cœlo primo probat, cuius sententiam Thales Thaletisq; studiosi ante asseruerant, contra Democritum, Epicurum & eorum discipulum Metrodorum, qui innumerabiles in infinito mundos faciebant: finitus est, & infinito tamen ob partium magnitudinem similis: & cum rerum omnium certus sit, similis incerto uidetur, ut Plini. indicat, contra Seleucum, qui mundum infinitum esse dixit, ut in Philosophorum

placitis Plutarchus scribit. ^b Cui mundi. In re simili iisdem propè uerbis usus est Plinius: Mundum (inquit) & hoc quod nomine alio cœlum appellari libuit, cuius circumflexu teguntur cuncta, & c. Cicero libro de natura Deorum. ij. Neque enim (inquit) est quicquam aliud præter mundum, quo nihil absit, quod undique aptum atque perfectum, expletumque sit omnibus suis numeris & partibus. Mundum uero ob ornatum, & plenam artificij rerum seriem dictum Latinis, & simili causa Græcis κόσμος: Cœlum autem à lucentium stellarum quasi in sphaeris suis sculptura, notius est, quam ut referri debeat. ^c Et uno ambitu. Plinius extra intraque cuncta complexus in se, idemque rerum nature opus, & rerum ipsa natura. Ideoq; Vitruuius libro nono. Mundum esse ait nature rerum conceptionem summam, cœlumq; syderibus conformatum. M. C. lib. de leg. primo. Vniuersus (inquit) hic mundus una ciuitas Deorum, atque hominum existimanda est: quod certe ad illud accedit, ne extra mundum quicquam esse credamus. ^d Partibus differt. id est, regionibus siue limitibus, ut libro secundo cœli cardines Gellius nominat. Nam de partibus mundum constituentibus, elementis scilicet & cœlo, quod supra elementa est, nihil ad Melam hic. Sunt autem limites, Ortus, Occasus, Meridies, Septentrio: in hoc diuersi tantum, quod hi perstant suntq; immobiles: Illi nunquam eodem modo se habent propter sempiternam Solis in gradibus signorum per ascensum, & descensum mutationem. Hinc Eratosthenes (ut Varro libro de re rust. primo ait) orbem in duas partes maxime secundum naturam diuisit, ad meridiem uersus, & ad septentriones. A latere igitur cœli, in quo supra horizontem Sol ascendit, ortum: quo se mergit, occasum accipimus: Qui licet eadem in parte, id est in spacio, quod inter tropicos est, semper sint, tamen quia nunquam contingit Solem illinc oriri hodie, unde heri oriebatur: nec è regione pari modo occidere, nunquam unus idemque ortus, & occasus est. Insigni Auli Gellij errore: qui ortum omnem, & occasum ex Phauorini doctrina, aut brumalem esse ait, aut æquinoctialem, aut solstitialem, quasi uero inter parallelos solstitiales & æquatoris, nulli intermedij sint: nisi ita Gellianæ diligentie patrocinari libet, ut solstitialem intelligamus solstitio uicinum, pari que modo æquinoctialem & brumalem: quod uere magis tamen, quam proprie intelligitur, & acute hoc modo magis, quam explanate Gellius tradidit. Has regiones Calphurnius Siculus in Delo his uersibus complexus est: Exullet quæcunque Notum gens ima iacentem, Ereptumque colit Boream, quæcunque uel ortu, Vel patet occasu, medioue sub æthere feruet. ^e Qua decurrit. Ideo ait, decurrit, quod nobis citra æquinoctialem ad multam latitudinem sitis, deuexus Austrinus polus est, eleuatus Arctous, quod sphaeram rectam habentibus non contingit. E regione uero trans æquatorem transgressis polus noster deuexus esse incipit: quòque latius discesserint illuc, tanto Austrinus sibi polus altior apparet. ^f Terra sublimis. Totam terram non intelligit: nam illa mari non undique cingitur, sed extantem illam terram superficiem, quam in hominis habitationem, & eorum animalium quæ spirarent, quæq; homini commoda essent, salutem, ab undis nudam esse uoluit in sui gloriam Deus Optimus Maximus, cuius ineffabili potentia, iam ante ex nihilo eluxit, quicquid hodie aut sensu cernimus, aut animi cogitatione consequimur. Terram autem extare supra undas ut pomum natans, aut leuem quempiam ex ligno globum undis innatantem, qui credunt, ualde decipiuntur: hoc enim modo multa falsa forent, quorum deprensæ ueritas est. Terræ ergo superficiem quæ extra undas eminet,

eminet, ita eminere credamus, ut ex ea & circumfluentibus undis corpus rotundum in sese undique reatrens efficiatur. Inde & illud est, quod in tali rotundo aliud terre centrum esse, aliud grauitatis quod mundo respondet, deprehenditur. Strabo certe libro tertio non dubitat rotundam unà cum mari terram esse, unamque & eandem cum equoribus superficiem habere. De hoc alijsq; ad quæ aliquando studiosum lectorem remittimus, in epistola ad Rudolphum Agricolum, plura differuimus. Sublimis, extans, eo modo quo diximus. a Eademq; dubitari potest

cingitur vndiq; mari: eademq; in duo latera, quæ hemisphæria nominantur, ab oriente diuisa ad occasum, b zonis quinque distinguitur. Mediã æstus infestat, frigus vltimas. Reliquæ habitabiles paria agunt anni tempora, verū non pariter. Antichthones alteram, nos alteram incolimus. Illius situ ob ardorē intercedentis plagæ incognito, huius dicendus est.

an hemisphæria per mediatorē, an per horizontem rectum potius diuisa intelligat. Nam & mediator totum hoc quod ex terra et undarum nexu rotundum est, in duo paria diuidit, altero i Austrum, in Septentriones altero secundum latitudinem, siue (ut Gellius uocat) deuergentiam expanso. His enim per omnia paritas est, licet diuerso tempore æstatem et reliqua anni tempora sortiantur: quanquam non nesciam & æquinoctialem horizontem esse posse, sed

his tantum, qui (si qui sunt) sub polis siti sunt. Verior omnino sensus est, Me lam uoluisse totius terræ excursum in duo hemisphæria à limite Orientis, in limitem Occasus diuidi: idq; potissimum respectu spheræ rectæ, in qua lineæ meridiane, sicut est notissimum, etiam horizontem faciunt, & nulla uariante eleuatione, terram ut sita est partiuntur, quo modo & Capella Martianus libro sexto partitus est. Hoc autem demonstrabitur commode, si ab Occidente habitabili spatium longitudinis in 180. gradus per æquinoctialem hemicycli spatio duxerimus. Nam illinc Ptolemeus quoque longitudinis mensurationem orsus est. Quod si communem sententiam sequimur, nullus horizon est à quoanque habitate terræ puncto ductus, quin terram in hemisphæria duo diuidat. Cæterum quo minus prior sententiam de spectui habeamus, facit, quod libro tertio Pomponius de Taprobane locutus, primam partem orbis eam alterius ex Hipparchi sententia dicit, tanquam Austrino hemisphærio hoc modo à nostro Septentrionis se iuncto. Quando & Macrobius putauit inter hunc & illum nescio quem Oceanum intercedere. b zonis quinque. Zonarum distributio in temperatas duas, quæ à polis duas attingunt ob frigus inhabitatas, mediam uerò ad æquinoctialem ob æstum inhabitabilem, iam inde à uetustissimorum traditione uulgatissima est. **NE TAMEN HOC IN LOCO** studiosis aliqua in parte defuisse, culpari possumus, paulo altius nobis summa repetenda est, ut ubi bene, & ubi non bene (nam & Pomponius cum uetustate lapsus est) Mela senserit, intelligatur. Recte enim asserit & uere, mediam infestare æstum, & frigus vltimas, reliquasque habitabiles paria agere anni tempora, sed non pariter: illam Antichthonas, nos hanc incolere, Male autem & falso scribit alteram temperatam nobis incognitam esse, idq; ob intercedentis plagæ ardorem: quasi uerò quæ inter tropicos est plaga habitari nequeat: & maior sit sub æquatore, quam sub tropicis æstus, quæ falsa esse suis ipsius uerbis comprobabimus. **PRIMUM** autem de zonis dicemus, mox ut habitentur, & an habitari queant, relaturi. Zonarum discrimen bellè Probus Grammaticus ait, è manu accipi posse, si leuam contra ora nostra in ortū Solis uersa, digitis expansis introspererimus: ut ubi polle est, ibi zonā esse arcticā, quæ et Septentrionalis uocatur, intelligamus nimio frigore inhabitabilem. Pollici proximo digito temperatam nostram, quam æstiualem nominat, indicari. Ut medius digitus æquinoctiali aduste, & inhabitabili secundum uetustos, respondebit. Quartus alteram temperatam ostendet, quam hyemalem Probus nominat, quod Sol in eam inclinans nobis hyemem relinquit, sicut in nostram ascendens, æstatem aperit, diēsque longiores facere solet. Digitus minimus, quintam Zonam referet, Notiam & Australem dictam ob gelu perpetuum, & sicut Septentrionalis nostra, inhabitabilem. Has quatuor minoribus parallelis, tropicis uidelicet duobus, & arctico antarcticoque circulo segregari, recte Mathematici asserunt. Libet hoc loco, Martiani de zonis uerba ex libro eius sexto referre: quoniam elegantia sunt, & erroribus tamen notandis, quibus lector alioqui seduci posset aspersa: Orbis (inquit) terræ, in quinque zonas, siue melius fascias dico, pro rerum diuersitate discernitur, quarum tres intemperies multa, ob contrariorum nimietatem relegauit: nam duæ axi utrinque confines, algore immenso & frigoribus, desertionis causas, pruinis mergentibus præbuere. Media uero flammis & anhelis ardoribus torridata, propinquantium animantium imburit accessus. Aliæ autem duæ, uitalis auræ halitu temperatæ, habitationem animalibus indulserunt, quæ quidem per totius rotunditatem telluris incuruæ, tam supernum hemisphærium, quam inferius ambierunt. Nam utique terra duas sui partes hemicyclorum quadam diuersitate despicit, id est, unam habet supernatam, quam nos habitamus, & ambit Oceanus, & aliam infernatam. Sed hæc superior initium habet à solari ortu. Illa inchoat à Solis occasu, quem circulum Græci horizonta perhibent. Verum quia ille zone uolubilitatem utriusque partis includunt, decem utrinque circulo suo faciunt regiones, è quibus hæc quæ à nobis habitatur, est una. &c. His Capelle uerbis rem fidelissime tradentibus, hic error inest, quod hemisphærium nostrum, Oceano ambiente, & uasto interuallo discludente, ab inferiori seiungi existimat. In quo errore & Macrobius libro somnij secundo uolutus, zonas temperatas in terra, interfluo Oceano undiquaque seiungi

Melanō ubi bene sētit.

zonarum discrimen ex Probo.

Martiani de quinque zonis uerba.

Capelle & Macrobij error.

Locus Virg.

Strabonis se-
tentia de zo-
nis.Cleomedis
de triplici
habitate ter-
rae diuersita-
te sententia.Qui proprie
periceci dica-
tur ex recen-
tiorum tra-
ditiōe.Quae Perice-
cis nobiscum
cōmuni sūt.

Duæ propo-

putauit, ita ut duæ in nostro hemisphærio, duæ uerò in inferiori Pericecorum nostrorum et Antipodum sitæ essent, & totam nobis cognitam terram, quam uetusti in partes tres diuiserunt, ad Zonam nostram & Arcteam frigidam attine-
 nere credidit, pudendo mo hercule errore, ut inferius ostendemus. Illa uerò secutus Capella, decem Zonarum regio-
 nes fecit, quinque scilicet nostri hemisphærij, et inferioris quinque, quæ tamen per uolubilitatem utriusque partis cor-
 respondeant, & sub conformi cæli rotatu subsidant. Ad quam opinionem illud Maronis libro Georgico, primo fa-
 cili sensu accederet: Et uia secta per ambas, Obliquus qua se signorum uerteret ordo. Nam cum constet, Zodiaci
 excursum tropicis terminari, in ambas temperatas signa non exeunt, sed per ambas potius exustas, ea scilicet quæ
 nostri est hemisphærij & quæ inferioris: nam hæc duas regiones (ut Capella sentit) faciunt. Sed ne hæc quidem cu-
 riosa magis, quam acuta sententia bene quadrat, melius Macrobio interpretante, qui Virg. per præpositionem, pro
 inter familiariter posuisse ait. Quanquam Probus pari errore ueterum autoritate Zodiacum per tres Zonas me-
 dium ferri asserit: Maronem autem quæ de Zonis scripsit, ex Eratosthenis libro hexametris uersibus scripto, cui
 titulus sit, Hermes, in sua transtulisse ait. Strabo in libri secundi fine, Cæli Zonas quinque ponit, quibus illæ quin-
 que in terris fasciæ respondeant, & eiusdem nominis esse ait, quæ in imis & quæ in superioribus sunt. Libro ue-
 ro tertio terram cum aqua rotundam esse cum tradidisset, totam eam per æquatorem, & alterum ex Coluris per po-
 los excurrentem, & arcticum atque æquinoctialem rectis angulis intersecantem, in quatuor quartas diuidit, in qua-
 rum duabus in Septentrionem inclinantibus, locus temperate intermedius est, cuius medietas Septentrionalis tanta
 sit, quantum est spatium quod ab Arctico ad polum pertinet. Australis uero pars tanta, quantum interuallum sit in-
 ter solstitialem & mediatorem in regione æquinoctiali, ut idem & in alijs lateribus ad commensurationem meri-
 diani fiat. Quod uerum esse etiam ex recentiorum traditione constat, qui illam Coluri partem, quæ est inter tropi-
 cum Cancris, & circulum arcticum, propè duplam esse aiunt ad maximam Solis declinationem, maximam autem de-
 clinationem quæ 23. graduum est, & 50. minutorum, æqualem esse arcui qui inter poli punctum est, & circula-
 lum arcticum: unde reliquum est, ut temperate Zone alterius magnitudinis duplum respondeat. Verum quod Stra-
 bo ait, in altero istorum laterum nostram habitabilem locatam esse, & tanquam insulam mari circum allui: nimit-
 rum in eorum sententiam abit, quæ nostram habitam à reliquis, & præsertim meridianis Oceano separari fal-
 so asseruerunt. De Zonis hæcenus. Nunc ut habitentur uideamus. Tota illa rotundi corporis moles, in Meridiem,
 Septentrionem, ab Ortūque & Occasu habitata, quia rotunda est, fecit, ut accolis ex situs uarietate, alia atque alia
 nomina essent. Quæ Cleomedes in libro de Cœlestibus ordinibus, suorum temporum placita referens, per Zonarum
 temperatarum ambitus tantum, ita distribuit, ut primam dimidiam uersus Arctum, nos homines: alteram au-
 tem dimidiam terræ circumuersæ illi, qui nobis Periceci, id est circumcolæ sunt, inhabitent. Qui uero è regione nostræ
 temperate, trans torridam zonam habitarent, illos nobis Antæcos esse dixit, quod aduersum latus inhabitent. Qui
 dimidiam lateris eorum circumuersi tenerent, eos nobis Antipodes esse, illis autem pericecos, quemadmodum perice-
 ci nostri illis Antipodes sunt. Quæ quanquam uere Cleomedes differuit, tamen quod temperatarum tantum memi-
 nit, & multa hodie comperta sunt, quæ ignorauit antiquitas. Quæ obseruata sunt diligentius, & acutius à recen-
 tioribus disputata, libet hoc in loco referre: quod si cui longiuscule digressus uidebor, is mihi ueniam uel ob hoc da-
 bit, quod studiosis in re non protrita admodū, scitu uero dignissima, pro mea uirili prodesse uoluerim. P E R I O E C I
 C I itaque, hoc est circumcolæ, hi sunt qui sub eodem parallelo, & meridiano per polos ducto, habitant: Dico au-
 tem sub eodem parallelo, per quod Antipodes secluduntur, quibus tamen si semper idem qui nobis meridianus est, di-
 uersos tamen semper & æquali latitudine ab æquatore distantes parallelos habent. Ideo haud quaquam est opus
 eam hemisphærij aut latitudinem, aut longitudinem inter Pericecos esse, quæ in Antipodum situ desideratur. Ni-
 si sub æquatore circulo, oppositis lateribus unius meridiani habitantes Pericecos dicere uellemus: quos constat ad
 maximi paralleli mensuram sub qua iacerent, hemisphærio, id est, centum nonaginta gradibus distare ad diame-
 tri oppositionem. Sed rectius æquatorem sectionem relinquimus totius rotundi in hemisphæria maxima duo, alterum
 Arctum, Austrinum alterum, ut Strabo diuidit in fine secundi. Reliquis autem a medio discedentibus parallelis
 & Pericecorum & Antæcorum situm tribuemus. Quod si habitantes sub hoc parallelo, præter id quod Antipo-
 des dicuntur (ut docebimus) Pericecos quoque ex diffinitione data, nominare placuerit. Concedamus oportet, da-
 ri posse Pericecos, qui iidem Antipodes sint, & è regione, neque hoc nisi sub unico æquatore: Reliqui enim paral-
 leli signati, minores terram in duo partia non distinguunt, nec oppositionem ex diametro efficiunt. Est tamen ut Pe-
 riceci quandoque minus proprie dicantur, qui sub parallelo uno siti sunt iusto quidem interuallo, uerum circumuer-
 sa meridiani latera non attingente, P E R I O E C I S nobiscum commune est. Primo, Eiusdem temperate inhabita-
 tio: nam futilem illam opinionem esse, quæ temperatas utrinque in quartas duas uasto interceptas oceano dirimit,
 in epistola ad Agricolum ostendimus, & infra paulò ostendemus. Secundo, quod simul hyemen, simul æsta-
 tem, & tempora anni reliqua nobiscum habent, & incrementa dierum noctiumque nobis cum illis eadem sunt. Qui-
 buscunq; enim idem parallelus est latitudinis, ijs eadem est dierum noctiumque uno tempore quantitas. In hoc tan-
 tum à nobis diuersi, quod nec eundem ortum, nec occasum habent: & quando nobis diei medium est, illi medium
 habent noctis, sicq; è regione. V E R V M ut hæc clariora fiant, ponam axiomata. Primum, posito concesso,
 quod

quod terra ultra latitudinē, plus minus. 67. graduū sub eodē meridiano habitabilis sit, dantur Periceci qui diē uno
 & eodē tpe habent, quod Raphaël uetustorum traditione contentus, non animaduertit. Probatio est: Quia sole in
 principio Cancrī existente illis non occidit, propter depressionem horizontis in latitudinem, quae in oppositum la-
 tus meridiani trans polum uergit. Quae res uel apertissima est ex cognitione circuli illuminationis Solis, quem An-
 dreas Stiborius, & Georgius Collimicius, digni posteritatis praecōio Mathematici, nuper ad ipsum Solis motum de-
 prehenderunt. Recentioribus autem experimentis deprehensa est talis Pericecorum ad praedictam latitudinem con-
 traposito sub eiusdem meridiani lateribus. **SECUNDVM** axioma, Pericecis diem & noctem contra-
 rio modo esse, intelligi debet de his, quibus sol oritur & occidit, tales sunt propē omnes quibus in hemisphaerio no-
 stro ab aequatore, latitudo est plus minus gradibus. 60. **POSSET** autem quispiam dubitare, quo nam modo id
 contingeret, ut noctis & diei paritas Pericecis esset, cum communiter dicatur ex antiquorum traditionibus, nobis
 noctem esse, cum Pericecis nostris dies sit, & e contrario. Quia ergo ad solstitium aestiuale diem habemus longissi-
 mum, consequens est, ut illi noctem longissimam habeant: cumq; nobis breuissima nox est, illis longissimus sit dies.
 Hoc dubium hoc ipso disautitur, quod eundem nobiscum horizonta non habent, qua re fit, ut non necesse sit, existi-
 mare ipsis oriri solem, cum nobis occidit: nec statim oriri nobis, cum illis mergitur, alioqui diuersitatis temporum
 ratio magis ē diuersa latitudinis ratione sumitur. In situ igitur Pericecorum, quanquam non attente obseruantibus
 hoc uideri posset, haud quā tamen ita est, propterea quod eundem horizontem non habent: Sed diuersis ipsis &
 per se lato admodum interuallo transcurentibus, fit, ut sole nondum occidente nobis, illis iam exortus sit, ipsorum
 horizonte iam exuperato: rursus uero oriatur nobis mane antē, quā ipsis occidat: id quod in globo exacto quocun-
 que, horizontibus contrariorum punctorum alicuius paralleli mediocris latitudinis circumductis, demonstrari fa-
 cillime potest. Ex quo paritas dierum & noctium intelligitur: quandoquidem euenit, ut unā solem cernamus ab oc-
 casu iam nunc ipsis orientem, a nostro uerō horizonte iusto interuallo distantem. Pari modo & ab ortu, ipsis non-
 dum occasum, nobis uerō iam ortum aspiciamus. Ideo Raphaël Volaterranus, qui libro primo Urbanorum commen-
 tiorum adeo obscure hoc prosequitur, ut ne ipse quidem satis intellexisse uideatur, bene ait: Non exacta ratione
 Solem ipsis oriri cum nobis occidat, cum antē, quā occiderit nobis, ipsis fuerit ortus. Propterea si dicamus his uel
 illis diuersos horizontes esse, non est statim consequēs, ut credamus isdem diuersam rationem esse quantitatis diēi
 & noctis. Nec uerum est illud, quod uulgo ab huius rei professoribus traditur: tunc uidelicet Pericecis diem esse
 cum nobis nox est, & e regione: possunt enim unā diem habere, ut paulo ante docebamus. Sed uerum est horam me-
 die noctis nostrae, ipsis horam esse mediae diēi, licet eiusdem denominationis fortasse non sit. Item tempus meridiēi
 nostri, ipsis tempus esse mediae noctis. Quod ideo dico, quia Pericecis Septentrioni uicinis, in aestiuo solstitio no-
 ctes breues admodum sunt, quarum tamen umbrae ad meridianum, in aequas partes, sicut & diēi diuiduntur. Sunt
 autem horizontes (ut illud obiter in transursu explicem) arali magni, quorum centrum idem est cum mundi centro,
 prospectum nostrum ita finientes, ut hemisphaerium caeli extet, hemisphaerium lateat, & terrae cum aqua dimidium
 semper ipsi ambiant, etiam si nos idipsū prospectu ātra in terra mariue terminato, uisu nō deprehendimus, quod ta-
 mē ad caelū atinet nō fallit, cōtūctes nos. Et tāta est globi terrae ad caelestium magnitudinē paruitas, ut in semidiamē-
 tro crassitudinis terrae nullum sit uariationis momentū, omnibus circunquaq; interim aequē distantibus. Qui quidē a
 Graecis horizontes, a nobis finitores recte nominari possunt: οὐρανός enim illis idem est quod definire, & ὄρος de-
 finitionem atq; indicationem rei uocare solent. Hi autē quia pro latitudinis uariatione nullis in locis certi manēt, fit,
 ut quod M. C. lib. de diuinatione secundo docet, necesse sit ortus, occasusq; syderum non fieri pari modo, & eodē tē-
 pore apud oēs. Porro & dierum aequalitatis, ac inaequalitatis ratio ex horizontibus est, ad totam sphaerā respicienti-
 bus nobis: siquidem unū tantū horizontium genus est, idq; sub aequatore quod rectam sphaeram, omnesq; eius paralle-
 los in duo aequalia, id est, hemicyclos pares diuidit: Ea causa sub aequatore sitis omnes dies toto anno uertente, simul
 & pares inter se, & cum suis umbris pares existunt. Reliqui horizontes in alterutram partem deuergentes, circū-
 los iam dictos inaequali diuisione secant: quantoq; magis ab aequatore abeunt (modo Sol illic oriatur, & occidat)
 tanto magis inaequalia sunt spatia, ut nox diei, quem aut praecedat aut sequitur, aequalis esse nunquam possit, in maio-
 ri declinatione, maiori semper in aequalitate deprehensa. Quod ipsum planē deprehenditur, si ad longissimum diem
 cuiusq; gradus seu paralleli latitudinis respexerimus. Nondum autem uideo quomodo uerum esse possit, quod M.
 Cicero libro de natura secundo ait: ipsa enim umbra terrae Soli officiens, noctem effiat. Nocturnorum autem spa-
 tiorum eadem est aequalitas, quae diurnorum: nisi quod ipse simpliciter affirmat, ad aequatorem referas, aut ad
 equationem longissimae noctis cum longissimo die, quae quidem certae alicui latitudini, uerum non in uno Solis lo-
 co ac tempore, sed diuersis magis, pari interuallo ab aequatore hinc & illinc deuergentibus parallelis, seu gradibus
 declinationum fiunt. Quantus enim dies est in quouis gradu loci indicatae latitudinis, Sole in signis borealibus mean-
 te, tanta nox erit inibi, Sole gradum tenente diuersa in Austrum declinationis, ut gratia exempli: Quantus no-
 bis quadragesimo octauo gradui declinationis subditis, dies fuerit, Sole. 12. Arietis gradum obeunte, tanta &
 nox erit, eodem duodecimum Librae gradum permeante: cum omni tempore (equinoctij diebus exceptis) necesse sit
 proportionem esse, noctis nostrae ad diem contrapositae latitudinis, & e regione, ubicūq; Sol existat. Quod si nostro

sitiones pul-
chræ.

Andreas Sti-
borius

Georgius
Collimicius.
Nota.

Raphaël Vo-
laterranus.

Locus Cice-
ronis.

Nota.

in latere moueatur, tanta ipsorum nox est, qui 48. graduum latitudinem Austrinam habent, quantus noster fuerit dies. Rursum si brumalibus in signis fuerit, tanta nostra nox est, quantus horum dies fuerit, eterna commensurationis lege. Nisi quispiam supputatione scrupulosa amplioris moræ, Solis minutias in signis borealibus propter augem eius aestimare uelit: Ac nescio quidem diuersam hanc æquationis rationem Cicero intelligi uoluerit, necne. Porro ut ad horizontes reuertamur, illud adnotasse fortasse non alienum fuerit, quod cum æquatorem arcuum omnis horizon undecumq; inadat, modo horizon sit, in duo equalia diuidat, illud usu uenit, ut æquinoctiorum diebus, id est, Sole primum aut Arietis, aut Libræ gradum tenente per omnia climata, omnemq; latitudinem dies noctesq; sint simul equalia. Hic enim omnium parallelorum unus solusq; est, quem uel obliquissime inadentes horizontum arcu li in duo semper equalia diuidunt, omnibus horizonibus eiusdem meridiani in duobus punctis sese dimidiati æquinoctialis interfecantibus. In qua mira, & incredibili uarietate, quam perpetua tamen & uere diuina nature constantia inuiolatam retinet, potissimam causam præbet terræ marisque demonstrata rotunditas. Quod ut intelligas, finge terram planam esse, & eam ad horizontem rectum extendi, & cognosces nocturna diurnaq; spatia, & semper & omnibus equalia esse, utcumq; tandem zodiaci signa, aut orientur aut occident. His expositis ut ad institutum reuertamur, dicimus: Periocos non adeò distare, quin ad eos, nullo prorsus uel mediterraneo mari, nedum Oceano superato, facillimus transitus esset, si uel gentium feritas, uel regionum passim deserta permitterent. Constat enim punctum paralleli per Hispaniam transeuntis, Periocorum punctum in eam Scythiã, quæ trans Imaum est habere, in quam paucis fluminibus superatis perueniri posse, quis Geographiæ non ignarus nescit? Tantam autem paralleli ab Hispania ducti longitudinem non recentiores tantum (ne quis eorum fidei parum tribuat,) sed & Ptolemæus ad 180. gradus traduxit in Scythiam: Cui ut prinæpi Mathematico & maximo huius doctrine professori fides adhibenda est. Nam (ut Strabo in fine secundi ait) terrarum scriptoribus qui ex Physiçâ, & astronomia profecerunt fides adhibenda est. Falluntur igitur qui Periocos, intermedio mari à nobis seiungunt existimant, nobis inquam qui notam temperatam Septentrionalem inhabitamus. Nec uerò negauerim inter extremum Indiæ in Eoum, & extremum Hispaniæ in Atlanticum uersus littus, intermedium esse Oceanum, multis & maximis insignem insulis, uerum alio modo quam ipsi intellexerunt. Nec ille quidem tantum mortales auersatur, quin ab altero littore ad alterum, secundum illam quam cum terra facit rotunditatem, nauigari posset, si modo expense non defuerint, & laborum tolerantiam sint, qui præstare queant. Quid igitur aliud dicamus, quam uetustiores illos in exacta terrarum latitudine, longitudineq; metienda defecisse, quod temporibus magis, quam ingenijs perpetuæ diligentie addictis, tribuerim. Quanquam (ut hodie quoq; fieri solet) in auctoribus illis & ingenuis artibus magis quid alij tradidissent hæcenus sequi uoluisse uerisimile est, quam experientie penuria diuersum sentire: præsertim quod inculpabile sit errare cum suo seculo. Etiam si hoc modo uidemus magnis frequenter erroribus obrui ueritatem, & quæ temporum culpa admissa sunt testimonijs sensim accedentibus, difficilime emendari: non etenim satis hoc perpensisse mihi uidentur, quod in Periocorum situ contrapositi sunt, non hemisphærio quidem, sed contrario paralleli puncto distant, qui cumq; sub diuersis eiusdem meridiani parallelum interfecantibus punctis siti sunt. Proinde, si sub æquatore, qui uerus hemisphærij mensuror est in 180. gradus, id est, hemicyclum terra secundum longitudinem excurrit, quis dubitare potest, in contractioribus meridianis & parallelis hoc idem ad contrariã positionem suo modo in terra fieri? Sed de Periocis satis. ANTOECI dicuntur, qui trans æquinoctialem ad parallelum æquæ latitudine ab eodem distantem nobis in hemisphærij sui cõformi latere sunt siti, quibus nostri Antipodes Periocis sunt: Antocæ autem dicti, quod nõ contrariam, ut Antipodes, sed diuersam Austrini lateris terram habitent. Quos si proprie accipimus quicunq; sub unius meridiani hemicyclo, & parallelis utrinq; ab æquinoctiali æquæ latitudine distantibus habitant, Antocæ sunt: quãquam magis Antocæ dicantur, qui paulo iustiori latitudine ab æquatore distant. Dico autem, unius meridiani hemicyclo, quod Antipodes quanquam sub eodem meridiano, & paræ latitudinis parallelo siti sunt, opposito tamen totius meridiani puncto habitant, ut diameter à uestigijs nostris per terræ centrum traiecta, ad istorum uestigia pertingat: id quod impossibile est aut Antocæ, aut Periocæ commune esse, nisi, ut dixi, sub æquatore Periocos quoq; esse dicamus. Cum Antocis autem nobis conuenit in unitate diæi, imò meridiæi, propter unitatem meridiani. Verum quum apud nos maximus est dies, apud illos minimus est, propter contrariam latitudinem. Idem & intra tropicos habitantibus Antocis euenit, quanquam enim illic haud adeò multa uariatio diæi, noctisq; esse potest, quantum tamen ad quantitatem attinet, eam quoq; ut nos cum nostris Antocis contrario modo habent. Per hoc autem temporum uarietas emergit, ut ipsis autumnus sit in Ariete, cum nobis uer est: in Cancro hyems, cum nobis æstas: in primo gradu libræ ueris illis initia sunt, cum nobis autumnus: in Capricorno bruma nobis, cum illis æstas sit. Sicut enim se ad nos solstitium Canceri habet, ita se ad illos Capricorni tropicus. In uniuersum igitur per totam hemisphæriorum latitudinem, quod ante diximus, intelligi debet temporum in illis cõtrarietas. Aduertendum est tamen, quod Antocæ intra tropicos, licet contrario modo & hyemem & æstatem habeant: fieri tamen potest, ut iisdem simul sit hyems, nunquam autem simul æstas: si modo id uerum est, ut quicumq; intra tropicos habitent, illis bis æstas fiat in anno, & bis hyems, quod Martianus libro sexto asserit, & in libello de sphaera Ioannes de sacro busto docet, nec difficile est idem demonstrare. Ad illud uerò explicandum, pono (gratia exempli) Antocæ in Septentrionem ab æquatore graduum

Periocorū
ad se facillim
transitus est.

Extimæ ter
ræ litore
Oceani diri
untur.

Antocæ qui
sint.

Antocæ in
tra tropicos
hyemē simul
habent.

graduum. 10. & altero à latere, eosdem grad. 10. Tunc sole in latus nostrum equatorem transgrediente, cum ad 10. gradum declinationis peruenit, iam his qui sub eodem parallelo siti sunt, uerticilis est, & per catheton in adit radius, facit ergo æstatem. Rursus, cum inde discedit, & ultra in tropicum proficiscens gradus. 13. pertransit, hyemem eiisdem facit, eo modo quo per tantam Solis distantiam hyemem habere possunt. Constat autem Antæcis horum, qui super equatorem in Austrum. 10. graduum latitudine siti sunt, simul quoq; hyemem esse, cum maximã à se solis distantiam habeant. Inæqualis tamen huiusmodi hyemes sunt. Calidior enim horum est, à quorum uertice sol iam primum abiit, qui maiori interuallo graduum. 13. & aliquot minorum in Arcton inclinans abesse nequit: frigidior autem horum est, qui in Austrum, & trans equatorem eandem latitudinem habent: ab ipsis enim Sol. 33. graduum interuallo & minorum. 50. abest, nec abesse amplius unquam potest. Sed certum est tamen has simul hyemes esse: quanquam nulla prorsus intra tropicos tam frigida esse hyems queat, quin illa, quantum ad solis abitionem, & distantiam pertinet, calidior sit æstate qualibet paralleli nostri, hoc est declinationis. 48. graduum. Sol uero cum solstitio nostro peracto in contraria zodiaci parte, eundem parallelum attingit, rursus uerticilis, alteram æstatem facit: fit itaq; ut duas hi æstates habeant unã cum hyeme, antè, quã illi æstatem habeant primam. Simili modo sole apud illos in Austrum uersos, mouente, euenit, ut duas æstates, et hyemem unam habeant, quando his hyems continua est. Extra tropicos igitur habitantes omnia anni tempora semel habent, & in Antæcis, Antipodibusq; contrario modo. Intra tropicos autem omnia bis, quod ipsum sicut ex instrumentorum fide euidentissimũ est: ita quoq; nisi horum ope adiuuemur, fieri certe nequit, ut recte intelligamus. Est igitur in harum rerum edisertatione, ad tabulas, & ad illã, quã materialem spherã nominant, recurrendum, ut intellectus capacitatem, sensuum certitudine instruamus. **NEC ILLVD** quidẽ hoc in loco citra noxã præterierim. Quod si terra secundũ eius latitudinem cõperta foret, aut adhuc, ut euenire potest, in meridiẽ expansa cõperiretur, cui latitudo ad. 67. gradum, aut ultra leuaretur. Dari possent Antæci, quibus bis in anno nec dies, nec nox simul esset, cõtra cõmunẽ autorũ opinio nẽ. Ratio huius est, quod sole existente in primo gradu Cancrì, dies continuus est, minimum. 24. horarum, prædictã in Septentrionem latitudinem habentibus. Interim uerò nox continua. 24. minimum horarum Antæcis, qui eandem latitudinem in polum oppositum habent, propterea quod ipsi gradus Cancrì primus sub horizonte est, nec apparere potest. Sicut nec his primus Capricorni gradus apparet, quibus primus gradus Cancrì non mergitur. Fit itaq; ut talibus Antæcis in altero hemispherio dies, in altero nox sit. Nec sanè hoc ipsum citra huiusmodi latitudinem fieri unquam potest. Atq; hæc de Antæcis hæctenus. Antipodes sunt ex his omnibus, qui opposita sibi uestigia cõtrouertunt, siti ad punctũ diametri per centrum mundi discurrentis, hinc nominati quod pedes obuertant sibi. His omnia nobiscum contraria sunt, illis exceptis, qui sub æquinoctiali siti sunt, si modo sunt: nam omnia illis præter diem & noctem, quos alternatim habent, communia existunt. Hinc Mela uere dixit, zonas temperatas paria quidem anni tempora agere, uerum non pariter: nam ut dixi, contrario modo nobis & illis proueniunt. Præterea constat Antipodum omnium unum horizontem esse, sicut & eundem meridianum, cum diametro distent, oppositis hemispheriorum punctis, interuallo semper. 180. graduum interueniente, secundum mensurationem æquinoctialis. Itãdem & Antichiones nominantur à contraria terra inhabitata. Mela tamen per Antichiones Antæcos magis intelligit, cum eorum situm ob ardorem intercedentis plage nobis incognitum esse dicat, quasi facilis nobis ad eos in meridiem transitus foret, nisi ardens zona interciperet. Porrò Antæci & Pericæci uario respectu Antipodes siue Antichiones dicuntur, ut nos Antæcorum nostrorum Pericæcis Antipodes sumus: nostri Pericæci Antæcis nostris Antipodes sunt, ita & è regione. Antipodes autem esse, & quonam modo sint, contra Macrobij & aliorum multorum sententiam, abunde in Epistola ad Rudolphum nostram differuimus, multa pro Augustino, & contra Laurentium locuti, quem Galeottus Narniensis apite. 14. libri de incognitis uulgo, cuius mihi postea copia facta est, pari propè quo nos modo, incessens, de situ Antipodum ita sentit, ut ad eos doctrinam Christi nunquam peruenire potuisse contendat, ratione tamen qua id fieri nequirit nusquam reddita: nisi suspicari licet in horum eum sententia fuisse, qui inaccessos nostris Antipodas falsò crediderunt. Christi autem uerbum si in Indiam extimam, in Hispaniam & semidesertos Lybies tractus penetrasse creditur, cur ad Antipodes idem exire potuisse dubitemus? At eo in tractu ad extimum oaxsum collato, interuallo, octoginta graduum Antipodum situs deprehenditur. Scimus quidem & Augustinum nono cap. decimifexti libri de ciuitate Dei. Antipodum positioni nihil tribuisse, quod qua causa factum sit, alibi abunde explicauimus, sanctissimum Antistitem à calumnia tutati, qui iustis causis adactus non potuit non negare, quod magno errore sue ætatis uiri aliquot Mathematicã prodidissent. Galeottus autem recentiorum, & in primis Iani de regio Monte, cum quo in Matihæ Vngariæ regis aula conuixit, autoritate excitari debebat, quo minus quod nulla ratione confirmare potuit, temere asseruisset. Sed Martianus Capella libro sexto nescio ignorantiã ne an imprudentia, quæ Pericæcorum sunt, Antipodibus tribuit, & Pericæcos Antipodas nominat: quo in loco quia grandia, & diligenti annotatione digna errata sunt, singula, ne quis studioforum, Capellã secutus aulhorem alioqui classicum, nostris diffidat, recensere summatim placuit. Antipodes (inquit) unum nobiscũ tractum perferunt hyemis, & flagrantiam communis æstatis. &c. Verum est hoc de Pericæcis, nam Antipodibus omnia contraria sunt. Porrò quod Antipodes Pericæcos nominat, condonari ei posset, nisi errorem intricaret errore. Aut enim nobis Septentrionem conspicabilem, illos, id est Pericæcos latere sine fine. &c. Si ueros intelligit Antipodes,

Dari possunt Antæci, qui nec diem, nec noctem medi/ am simul habent.

Antipodes quã dicantur.

Galeotti error.

Martiani Capelle grandia errata.

uerum

uerum est. At illi reliqua tempora conformiter nobiscum non habent, quod ipse tamen asserit. Si Perioecos indicat: quomodo id fieri potest, ut eadem nobiscum sydera non intueantur. Cum omnes qui sub eodem parallelo, circumuere se terrae siti sunt, non possint non eadem sydera contueri. Licet alio, alioque tempore ipsis cernantur, sicut multa diuerso tempore occidunt, et oriuntur. Similis error est de Perioecis Antoeorum nostrorum, quos Austrinum polum penitus ignorare falsissime asserit: Nullus enim trans aequatorem parallelus signatus est, qui omnia eius lateris sydera contueri aliquando non possit. Et infra paulo, in mediam fasciam, id est, regionem aequinoctialis habitantibus cotidie ortus, occasusque mutari ait, quasi hoc non uniuersis terrae incolis contingat. Nullis equidem ex eo parallelo sol eras oritur, quo hodie ortus est. Tum quod ait: Super quos sol est, his citius exoritur, tardiusque mersatur. Et c. magis his euenit qui longe ab aequatore distant, quibus circa solstitia citius oriri sol, tardius autem ob diuina longitudine, et zodiaci obliquitatem mergitur. Rursum quod inquit meridiano die nullas illic umbras esse, falsum est. Nullus enim intra tropicos situs est, qui umbras in Arcton, uel austrum proiectas non habeat. Illo solo tempore excepto, quo uerticalem parallelum eius Sol occupat, ut suo loco uberius prosequemur. Quanquam illud uerum est, quod inquit extremas zonas Antipodes non habere, quia propere inhabitabiles sunt, sed ipse sibi inuicem fiant habitatione Antipodes. Et c. si ad ueros Antipodes referas, quos tamen hoc uocabulo Capella non intellexit, aut si intellexit, ita inuoluit, ut se doctore accipere horum discrimen nequeas. Bene uero ait, sex mensibus fixas illic stellas non apparere, propter perpetuam solis per sex signa praesentiam, cuius lumine minores stellae absconduntur. Verum in hoc nisi fallor nutat, quod mediam fasciam cum extremis inhabitabile a principio dixit, et infra paulo de eis ut habitatis uerba facit. Baptistae uero Pius hanc Martiani sententiam apud Lucretium libro primo secutus, falsa pro ueris attulit, et errantem autorem, belle male sentientis autoris Coronide adornauit, nam ne ipse quidem Lucretius, qui terrae seu mundo nihil esse medium contendit, Antipodes recte negauit, cum falsum esse putat. Illi cum uideant solem, nos sydera noctis cernere, et alternis nobiscum tempora caeli diuidere, et noctes pariles agitare diebus. Sed uanus (ait) solidis haec omnia parturit error. Verum nil mirum est, autorem in naturae rerum explicatione toties hallucinantem, in eo quoque ipso lapsum esse, quod suis temporibus haud satis, nec exacte compertum, hodie non sine magna Mathematicorum perquisitione fidem capere potuit. Postremo illa mihi, quae Albertus capite decimo libri de natura locorum, in Antipodum descriptione refert, aut corrupta librorum incuria, aut a ueritate, rei que euidentia aliena non possunt non uideri. Eius uerba post Perioecorum et Antoeorum descriptionem haec sunt: Opposite autem habitant, quorum unus est parallelus secundum latitudinem, sed non est eis longitudo una, sed potius distant secundum magnam longitudinem, quae est secundum circulum: hoc autem est quando distant per totum semicirculum, tunc enim distant secundum longitudinem totam diametri, et uertunt pedes contra se inuicem, ita quod Diameter intellectualis paralleli circuli per Zenith caput, et per pedes, et per centrum semicirculi transit. Et isti uocantur Antipodes, uel Antigeni, et sunt in nostra habitabili sic habitantes omnes, qui sunt in uno et eodem climate elongati a se inuicem per totam longitudinem orientis ab occidentem nostrae habitabilis. Est autem habitatio talium equaliter quidem calida et frigida, humida et siccata, per unam et eandem latitudinem quam habent: non tamen in una hora habent orientem et occidentem, sed potius differt per sex horas ortus istorum ab ortu illorum, et similiter occasus. Hec Albertus, quibus Antipodes quidem describit, uerum sicut ipse refert, a Perioecis nihil diuersis: quod et ipse Martianus, ut indicaui, commisit, miranda me Heraule incuria. Nam Antipodes esse in uno parallelo, aequinoctiali excepto, impossibile est. Nec ad cuiusque circuli diametrum contrapositio Antipodum sequitur, sed ad eam tantum quae maximo parallelo respondet, et hemicyclos efficit, utrinque 180. gradus ad commensurationem aequatoris excurrentes intersecans. Praeterea Diameter paralleli cuiuscumque (aequinoctialem semper excipio) ita se habet, ut oppositis punctis eiusdem circuli stantes haud quasquam per uestigia eorum, et Zenith caput traiecit queat, ad eam contrapositionem, quae Antipodum est, quando Diameter Antipodes metiens, necessario sui medio terrae centrum figat: quod in nullo alio praeter aequatorem parallelo euenire potest. Quid igitur in his Alberto tribuendum, docti iudicent. Ego tantum uirum, cui inter omnes qui latine scripserint Aristotelis interpretes, primus contra uersam loci debetur, imitari malo, quam in ancipiti sententia culpae. Quod si eruditiorum iudicio lapsus est, errorem non ingenio, quod omnium artium capax erat, sed temporibus tribuo. Nam de Antipodibus maximi scriptores, maxime perplexae ante eum tradiderant. Quod autem ait, alterum ortum ab altero, spatio non minori sex horarum distare, nec Antipodibus plane, nec Perioecis conuenire uidetur. Cum enim nobis Sol oritur, fit ut Perioecis nondum occiderit, ut exposui supra. Praeterea cum oritur nobis Sol, nullo horarum intermedio spatio Antipodibus nostris, si illi sunt, occidit: cum uero illis oritur, nobis occidit, inaequali semper diei noctisque utrorumque quantitate. In hoc autem cum ueritate lapsum Albertum non dubito, quod eiusdem libri duodecimo capite, ab inferiori nostri lateris hemisphaerico neminem ad nos peruenire ea causa confirmat, quod quantitas maris Oceani interiacentis undique circum terram per circuitum, et propter nimiam distantiam (suis uerbis utor) locorum suorum transnauigari non possit. In qua sententia Macrobius, Mela, Capella, alijque non sane pauci fuerunt. NVNC ut habitari queant uideamus. Duas zonas habitari, tres inhabitabiles esse iam a Thalete, Pythagora, Pythagoreis, et in uniuersum a Graecis Latinisque scriptoribus, adusque tempora Ptolomaei creditum est: nec hodie adeo potita uictoria est ueritas, quin sint qui ueteres quam recentiores sequi malint, moti cum primis (a quo dissentire piaculum sit) Aristotele, qui capite. 2. tertij Meteo, mediam esse, extremas frigore inhabitabiles esse ait. In qua sententia Hipparchus, Artemidorus, Posidonius,

Albertus nullam stellam sub polis apparere ait. Baptistae Pij incuria. Lucretij error.

Alberti Magni de situ Antipodum non satis clara descriptio.

Albertus cum antiquitate laborat.

An media zona sit habitabilis.

nus, Eratosthenes, Strabo, Plinius, Macrobius, Capella, Mela, ceteri, ut dixi, extiterunt. Contrarium autem sentiant Albertus & Auicenna, magni in philosophia uiri, & ut autoritate recentiores, ita magis certi. Qui Ptolemæum secuti, rem ut est, deprehendisse mihi uidentur: quoque magis his fidem adhibeam, Ptolemæi facit autoritas: Nam cap. 5. libri Cosmographiæ primi, in terrarum perquisitione, & his quæ ad uarium situm, uariamque habitationem pertinent, recentioribus credendum esse affirmat. Si quis uero illorum, qui diuersæ sunt opinionis, historias respicit, deprehendet contraria quidem sensisse eos: ceterum non satis compertum habuisse de terra, ut in longum, latumque expanderetur. Porro inter Auicennam & Albertum hæc diuersitas est, quod sub æquatore ille temperatissimam omnium habitationem esse existimat, hic temperatissimam non simpliciter, sed respectu tropicorum, locorumque, quæ proxime eis subsunt. Nec dubitat extra Zonam illam esse Clima, quod multo sit temperatius ex contrariarum qualitatum iugali temperie, quam locus sit æquatoris. Galeottus autem Narniensis, multæ lectionis homo, & Philosophus haud sanè ignobilis, in eo libro quem de incognitis uulgo ad Mathiam Coruinum Pannonum regem scripsit, sub polis etiã et propè, habitationem esse contendit, rationibus suo loco referendis. Ex Alberti ergo sententia, quam cap. 6. libri de locorum natura & cap. 19. tractatus primi, libri tertij Meteo. profequitur, in regione illa, quam exustam ueteres dixerunt, sub æquatore multo est temperatior habitatio, quam sub tropicis aliubi esse possit: quod hoc modo non intelligendum est, quo hodie solent plerique, semper uidelicet ita esse sibi persuadentes, sed ratione presentie Solis. Nemo enim dubitet, quin Sole Capricorni solstitium occupante, temperatior sit sub Cancro habitatio, quam sub æquinoctiali, & è regione, temperatiora omnia ad Austrinum tropicam, quum Cancræ uerticem Sol premit, omnia ergo ad Solis presentiam referenda sunt. Qui dum ad æquinoctij parallelum uersatur, subtus habitantibus lenior esse solet, tamen si eius radius bis in anno illic perpendicularis fiat, & in se ipsum reflectatur, tamen non diu figitur in eodem loco: quoniam circulus Solis ibi extensus est, & recto ferè cursu recedit ab æquinoctiali, nec rursus accedit ad ipsum, nisi interpositis quatuor minimum signis: & ideo caloris accessus non figitur circa locum unum, nec adurit facile, cum interueniat magnum tempus inter Solis calorem, quem accedendo, & eum quem regrediendo facit: siquæ ut unus calor alium in loco non inueniat: unde fieri non potest, ut calor ibi uehementer multiplicetur. His recte intellectis, eorum contentio, qui radium perpendicularem his locis adurere putant, facile eliditur: nam temperati caloris causa quoque est diei noctisque equalitas, & profunda Solis sub horizontemmersio. Vnde fit, ut calor utaque duodecim horarum cursu auctior factus, æquæ noctis longitudine temperetur, faciãtque uolubiles radios minus uehementes. Declinatio autem quoniam ad æquinoctia citissime uariatur propter angulos rectiores, quos intersectus à Zodiaco facit æquator, indubie id quod Albertus asserit, efficit, ut Solis mora diuturna illis non sit. Præterea, ut ipse (si modo is commentarius suus est) distinctione decimasepima libri sententiarum secundi ait: Sol in æquatore dum est, in maximo parallelo est, siquæ ut citissimo raptu uoluatur: hinc autem cum in minores circulos secedit tardior eum esse, & in moram, quam sub tropicis facit, magis magisque declinare: terræ quoque, dum ad tropicum Capricorni descendit, propinquior fieri. Quod autem radius illic non adurat, res ipsa docet: cum secundum Ptolemæum & alios, Arim ciuitas, quæ sub æquinoctiali est, frequentis habitationis sit. Nec est uerum, ut idem ait Albertus, quod inter duo calidissima nullum sit temperamentum, ut quidam diuersum sentientes obijcere solent: quia tropici simul calidissimi nunquam sunt, cum Solis presentiam nunquam simul habere possint. Recessus enim Solis efficit frigus, ex uictoria elementorum inferiorum inductum. Ideoque licet frigus non sit illic in summo, est tamen ibi, ut temperans extreme calorem. S V B tropicis autem molestiorem habitationem esse Sole presente, hoc ipso notum est, quod præter hoc quod radium habent perpendicularem, & diem maiorem quam sub æquatore, Solis ibi declinatio secundum gradus latitudinis, non cito uariatur, cum Zodiaci illic flexus Tropicum attingens angulos admodum acutos faciat. Circulus item signorum arcus est, & chordæ eius parue iuxta puncta, quæ attingunt duos tropicos: uiginti enim gradus Geminarum ultimi, ait Albertus, parum distant à uiginti gradibus Cancræ: & si ducentur chordæ à gradibus Geminarum ultimis, ad gradus Cancræ primos sibi inuicem per æquidistantiam à puncto solstitiali respondentem, erunt chordæ breues, quæ subtendentur arcibus paruis, eò quod circulus signorum ascendit ibi ad punctum tropici, & descendit ab eodem. Addo quod Sol à principio Virginis per æquatorem ad finem Libræ motus, id est spatium 60. graduum arcus angulos rectiores declinationem hinc inde, plus minus duplo maiorem facit, quam faciãt à Tauri principio ad Leonis finem, id est excursu. 120. graduum. Et è regione à principio Piscium ad finem Arietis, ultro citroque declinationem, per accessum ad æquatorem, & recessum ab eodem, duplo plus minus spatium mutat, quam cum per Scorpionem, Sagittarium, Capricornum, & Aquarium mouetur. Ratio horum ex antedictis nota est, & instrumentis demonstratur. Sol ergo quando uadit à decimo Geminarum per solstitium in uigesimum Cancræ, quasi stare uidetur in loco eodem, & statu suo continuo terræ habitatione exurere. Præterea cum accedendo haud longe à loco abeat, & reuersus à solstitiali multa mora, radijs suis in eadẽ inadat, fit, ut quasi cõduplicata radij ui, quæcumque subtus posita sunt, sũma caloris molestia premantur. Ceterum si sub parallelo æstiuo solstitij habitatio est, ut eam esse hodie compertissimum habemus, quis neget & sub æquinoctio esse, & hic quidem ex causis adductis temperatior: sub tropico uero Capricorni, quia præter illa quæ hæctenus retuli, hæc quoque peculiaris caloris ratio est, quod Solis illic oppositum est augis, et ideo maior eius ad terram propinquitas: cõsequens est, ut ardentior sit æstus. Et ideo plerique tractum eius, Zonamque ultra illum, meridianam omnino inhabitabilem esse dixerunt. Quamuis Franciscus Capuanus de Manfredonia huic Solis uicinati, præter radij perpendicularem

Galeottus
Narniensis.
Alberti de
media zona
sententia.

Inter duo al
ternatim ca
lidissima tẽ
peramentum
esse potest.
An sub tro
icis habitatio
sit, et quomo
do.
De Cancræ
tropico.

De tropico
Capricorni.

Franciscus
Capuanus.

Camracensis
incuria.

Lincolensis
incuria.

Alberti sen-
tentia.

Auerrois.
Ptolemæus.
Sub tropico
capricorni
molestior ha-
bitatio

Cur rarus
Antæcorum
ad nos tran-
situs.

Europa ex-
terni impe-
rij sepe cu-
pida fuit.

Nostrorum
temporū de-
sidia

Nauigatio
ex Lis bona
in Callicut.

incidentiam, non multum ad caloris productionem tribuat. Qui uerò meridianam illam regionem trans æquatorem, contra fidem omnis antiquitatis, non habitari asserunt, sunt hodie quos equidem legerim, Petrus Cameracensis, & Rubertus Linconiensis clarissimi, ut ea ferebant tempora, theologi & philosophi insignes, secuti Ptolemæum, qui alicubi locum illum inhabitabilem dicere uidetur, quòd ad illum minor pars diametri Solis conuersa sit, ideòque ob uiciniam corporis Solaris totus ille tractus habitatione careat. Ille quidem in duodecima quæstionum Astronomicarum, multa pro se asserens, multa probare conatur. Verum ut mihi uidetur (salua tanti uiri auctoritate) incassum, & citra efficaciam, taceo quòd falsò asserit, sub Capricorni tropico in hyeme illorum nimis excedens frigus esse, sicut illic in æstate nimis excedens calor existat. Cum constet tamen, ut dixi, tunc Solem à Capricorno non magis abesse, quàm à nostro parallelo abest in maxima æstate nostra: nec probat ratio, quam de auge ab ipsis remota proposuit. Neque id belle quadrat quod ait: sub æquatore esto illic temperata regio sit, neminem tamen hominem habitare, unica auctoritate motus Albatheni Astronomi, qui id in suo de motu syderum opusculo scripserit. Rubertus autem Linconiensis, summi ingenij, & eruditionis minime protrita Philosophus, in hoc ipso cum Macrobio, & antiquitate labi maluit, quàm ulteriori scrutinio in re, quæ sibi forte incerta uisa est, periculum facere, in compendio suo de Sphæra, duo maria cingere totam terram, & illud quod terram contingat sub polis, Amphitritem uocari, reliquum uerò Oceanum dici asserit: atque his terram totam in quatuor quartas diuidi, quarum una tantum inhabitatur. Potiora mihi multò Alberti nostri uerba sunt, qui capite de natura locorum septimo, illis opinionibus reiectis, hoc modo sentit. Nos autem, saluo meliori iudicio, dicimus aliquam partem quartæ, quæ est ultra æquinoctialem ad meridiem, esse habitabilem secundum naturam, & etiam habitatam, ut putamus. Nec falsus est Albertus, cum hodie habitari eam adeò compertum sit, ut dubitare nemo sine apertissima ignorantie suspitione audeat. Alberto suffragatus est iam olim Auerrois, qui libro de cælo & mundo quarto, suam & Aristotelis opinionem esse ait, quòd illa loca habitabilia sint. Suffragatur & Ptolemæus, qui in libro de sphæra dispositione, sub utroque tropicorū, æstiuo scilicet & hyemali, habitare æthiopes ait. Asserit tamen Albertus sibi dubium non esse, sub Capricorni tropico, cum præsentè Sole torretur, laboriosam admodum habitationem relinqui ob causas supra adductas: uerum id spatium, quod trans tropicum in meridiem ad latitudinem. 43. uel. 50. graduum in polum Austrinum panditur, non solum continuæ, sed & temperate habitationis autumat: & maiori etiam latitudine, quàm nostrum, quod ibi ex operis mundi natura cælum sursum est, & iam indicata Solis uicinitas plus frigus regionum illarum temperat, quæ distent ab æquatore gradibus. 50. quàm ad aquilonem, quod nobis aux imminet, illis uerò auge oppositum. Quod autè rarus illorum ad nos transitus est, non Oceanis, ut Macrobius & alij: non æstus, ut ijdem opinati sunt, intercipit: sed magis, quemadmodum hodie experimur, quod suorū terminorum propè contenti, in multa rerum copia quieti uiuunt, pacisq; quàm belli magis amantes, nudi & multis in locis armorum nescij degunt. Adeò proculdubio non solliciti, an his in locis ubi nos sumus homines habitent, ac nos sumus, anxie iam olim, an ubi illi sunt, homines essent, nostris aut armorum gloriæ cupiditate, aut quæ nihil non penetrat, auaritia duce peruestigantibus. Mirum est, Europam tanquam suarum uirium non capacem, nullam cognita terræ partem armis non tentasse. Europeos enim Africa sensit, tremuit Asia, se interim incolumi & quietæ, uictrice etiam si quis tentare fuisset ausus. Nam ex Asiaticis pulsus Xerxes, pulsus Darius, quorum tamen opes cælo imperare debuissent. Ex Africa, in soleus Carthago, multis quidè annis, sed non seculo uana spe obijcere se ausa, tandem extincta est: nec magis unquam Europa alienis, quàm suis uiribus lancinata est. Hodie pro dolor uiribus nostris nescio qua desidia languentibus, Thurcam immanem non solùm ex Asia (ubi dudum potissima ecclesiæ sedes fuit) non pellimus, sed in Europa, & ea quidem eius parte, quæ fertillissima, & locorum celebritate memoratissima est, ita sustinemus, ut eius libidinem stipendijs etiam annuis, & ultro oblatis tributis alere, & fouere non uereamur. Sanè qui interiora & Austrina habitant, ut non petuntur, ita nec petunt ipsi alios armis, cælo ipsorum quacunq; causa mitiore, quàm sit nostrum: quod ursis, quod serpentibus, quod telis, & anguib; tum & Perseo & Hercule ad pugnam natis olim uiris bona pars Arctoi lateris insignis est, animis nostris parem fortasse naturæ ferociam inspirantibus. Albertus rari transitus causam existimat solitudinum, intra tropicos multis in locis uasitatem, quas superare difficillimum sit: præterea in Africa, quæ terras habet passim tacentis harenæ, uenti exorti in ipsa harena procellas suscitare, æstumque ciere non minus quàm in pelago solent. Quidam fabulis, ut natura est mortalium, oblectati, temperatam alteram inaccessam nostris ideo crediderunt, quòd montes esse ad torridam inter medios accepissent, ad quos Magnetis carnem humanam auidissime trahentis magnauis esset, quæ nullos prorsus homines transmitteret. Hodie uerò, ut se habeant omnia hæc, ex uictrice illa nauigatione Regum Portugalliæ in Callicut Indiæ, diligenti obseruatione deprehensum est. Non æstus obest per totam torridam nauigantibus: denique ne perpendicularis quidem radius ad politissimam superficiem reflexus adeò subeuntis infestat, ut minus expedita sit nauigatio. Quòdque unicum omnium laborum præmium esse potuit, deprehendit Vespuccius insignis mathematicus, terram nusquam Oceano (ut illi crediderunt) à nostra omnino interceptam, & trans torridam, & ultra Capricorni parallelum in Austrinum, non minori latitudine, quàm parallelus noster à Cancri tropico abest, extendi: inibi que frequentem esse æthiopum habitationem. Nec est quòd dubitet quisquam: nihil enim tam sub manu est perico Mathematico, quàm locorum obseruare latitudinem. Est igitur illic temperata, cui Austrinus polus, ut nobis arcticus eleuatur: & in eo tractu Antæci nostri sunt, contra omnium, qui unam tantum quartam habitari dixerunt, sententiam: nec eius quidem situs ob ardorem intercedentis plage incognitus

incognitus unquam fuit, aliud referente Pomponio, quam ueritas habeat. Qui tamen libro tertio Tāprobanem grandem insulam esse ait, & ex Hipparchi testimonio primam partem orbis alterius. Si orbis alterius, id est, lateris Austrini temperati pars prima, cur incognitam alteram zonam temperatam Mela negas? si non est, unde scire potuisti ita non esse? am dicas tamen, quod Hipparchus scripserit, propè uerum esse. Plinius certe capi. 22. lib. 6. frequentissimè eam uel ex recentiorum testimonio, habitationis esse scribit. Ptolemæus autem sub æquatore sitam demonstrat: unde consequens sit, sub æquatore propè ad Auicennæ sententiam habitationem esse temperatissimam. Nā Solinus incolis etatem annosam, & propè ultra mortalium fragilitatem extendi ait. Si hanc igitur sub medijs æstibus iacentem Onesicritus Alexandriæ classis præfectus deprehendit: quid oberat, quo minus sub torridam omnes ingrederentur? cum Claudij temporibus legati quatuor ex his locis duce eorum Rachia, ut Plinius scribit lib. 6. egressi fuerint. Addo quod Pomponius tertio libro scribit supra Aegyptum Meroënos esse, qui partim Macrobij nominentur, quod ipsorum uitæ spatium, nostram etatem dimidio exuperet. Meroënos autem intra Canceri tropicam, et æquatorem esse Ptolemæus author est. Quid quod libro tertio ait Eudoxū auorum suorum temporibus, cum Lathurum Alexandriæ regem profugeret, Arabico sinu egressum, per hoc pelagus, ut Nepos affirmat, Gades usque peruectū esse? Sicut & Hannonem Plinius capitu. 69. libri secundi per fretum Gaditanum egressum ad Arabiam usque uenisse, & suam nauigationem scripto prodidisse asserit: mirū, nonustos fuisse Eudoxum & Hannonem, in duplici per torridam zonam transitu: cum tamen, ut idem ait, propter syderis incendium, temperate inuicem perue non sint. Idem Plinius cap. 16. libri secundi, nihil habitari in terris, quam quod zodiaco subiacet, cōstanter asserit: terram autem obliquitatis zodiaci sunt paralleli tropici: sub ardore igitur, teste Plinio, unica mortalium habitatio erit. Cui opinioni fundamenta iecisse Stoici uideri possunt: qui, ut in Placitis tradit Plutarchus, Solem subiecti sibi alimenti tractum percurrere dixerunt: eum autem esse Oceanum & terram, cuius exspiratibus pascatur, ut hoc modo zodiacum zonis temperatis obduci falso crediderint: Ut & Maro ex Eratosthenis sententia lib. Georg. primo, qui (quod & supra retuli) zodiacum per ambas temperatas tendi, suis fortassis authoribus innixus credidit. Idem enim & Probus apud Virgilium aperte confirmat, & Plinius hoc ipso propè indicat, quod ait reliqua sub polis squalere, ad que zodiacus non excurrat uidelicet. Qui interim tamen. 72. cap. lib. secundi diuersum tradit. De his autem & centum alijs Plinianis erratis, Georgius Collimitius Medicus & Mathematicus, digna eruditè, digna quibusq; studiosissimis propediem in lucem itura, adnotauit: uir qui præter summam integritatem, morumque in eo modestiam, nullius ad rerum naturæ explicationem atinentis doctrine expertus est. Quod si quis tot insignium scriptorū unanimitatem animo persequitur, intelligit, id quod ipsa res habet, præscos sæpe contrauenisse sibi, & pugnantia inuicem tradidisse, ex sola, ut uidere uideor, longitudinis latitudinisq; ueræ, quam Ptolemæus alijsq; deinceps rectius deprehenderunt, ignorantia: quando uetustissimorum nimis obseruata auctoritate, non aliud interim innouante experientia, siue magis illis, qui experiri poterant aliud agentibus, prioribus posteri securi adhaeserunt, annuitq; authori: quod dum fit, magnis in æstibus agitata ueritas raro ad certitudinis portum peruenit. Auicennæ uerò sententiam Alberti uerba non confirmant modo, sed etiam explicant: in hoc tantum diuersi, quod capi. 11. lib. de natura locorum, in quo de climatū temperie disputat, ab Auicenna discedit, existimans locum mediū inter secundū & septimum clima, multo esse posse temperatorem, quam sub æquatore, ex eo quod temperies sub æquinoctiali nō sit inter contraria, sed potius inter duos excessus eiusdem qualitatis: & ideo locus (inquit) medius non est temperatus secundum calidum & frigidum, sed potius remissior in calido quam alia duo loca. Locus autem medius inter frigidissimum & calidissimum est temperatus secundum frigidū & calidū, & ideo temperatior & delectabilis magis. Cuius contrarium Auicenna contendit cap. de Complexionibus sectionis primæ primi can. ubi hæc eius uerba sunt magis fortasse barbare tralata, quam in sua lingua legantur: Cum 3. regiones attenderimus, certificatū nobis erit, quod si fuerit locus qui inhabitabitur sub æquatore diei, neq; aliqua de rebus terrenis obuiando impedierint, mōtes uidelicet aut maria, oportebit ibi habitantes æqualitati certæ propinquoiores existere, quam alicuius regionum. Iā autē nobis affirmatum est: quod opinio, quæ accipit, quod excessus ab æqualitate est causa propinquitatis Solis, est falsa. hæc Auicenna: qui cap. 8. doctrine secundæ, sectionis 2. primi Can. in eadem est sententia. In illa uerò opinione, quæ ad habitationem attinet terræ æquatori subiectæ, Ptolemæum esse lib. Almagesti secundo, et in libro de dispositione spheræ, ante diximus. Albertū sequuntur omnes illi, qui suæ doctrine sunt adiuuati, nec facile ipse aliud senserim: nam ubi in rerum naturæ perquisitione bene asserit Albertus, ibi neminem habet superiorem: homo, ut credo, ad naturæ explicationē maiestatem genitus: cui si quid de fuit, id cōmunē temporū suorū calamitatē obuijs manibus accepturo præstare noluisse credendum est. Auicennæ partes tutantur Medici, & in primis Petrus de Abano Patavinus, excellentissimus in philosophia uir, cuius super ea re quæstio extat, differentia. 67. operis sui Miscellanei, de diuersis philosophorum, & præcipue Medicorum placitis conscripti. Ptolemæus & ipse qui sua confirmaret habuit, è quorū numero potissimi sunt, Albategni, Hali, Rhodoan Astronomus & Medicus, Nicolaus, & Iudeus, interpretes sui: addo & inclinatam diuisione Alhraganum. Capuanus tamen nutat, & in quā eat pedibus sententiā dubius est, tamen (nisi male hominis animum accipio) Alberto & Auicennæ palmā tribuit. Iustus uerò recentiorum theologorū numerus, Aristotelem secutus, torridam inhabitabilem esse, contra recentis experientie fidem, contendit: qui, quod equidem scia, omnes propè una ratione nituntur, hisq; medijs, quæ cap. naturæ locorum sexto Albertus pro his, qui cōtrariū sentiunt adduxit. Sed paucos nominare libet, Durandus de Portiano, magni uir ingenij, & ut sua permittēbant tempora, in

Mela sibi
si cōtrarius.
Tāprobane
suis ubi.

Onesicritus.

Meroeni Ma
crobij.

Plinij error.

Locus Vir
gilij.

Georgius
Collimitius
Mathemati
cus.

Vbi ab Auicenna Alber
tus differat.

Ptolemæus.

Petrus de
Abano.
Albategni.
Hali.
Nicolaus.
Iudeus.

Capuanus.

Durandus.

Marsilius de
Inguen.

Durandi rati-
tio.

Rationis cō-
futatio.

Alia obie-
ctio.
Paulus Vene-
tus.

Obiectionis
cōfutatio.

Thomas Ar-
gētīnensis.

Ioannes Sco-
tus.

sacrarum literarum studijs adprime excellens, lib. sententiarum secund. distinctio, decima septima, de situ Paradisi anxie disputans, sub Zone mediæ æstibus, in planicie habitationem esse negat: ideoq; eam montis nescio quo illic uer- tice statuit, qui radiorū reflexione adurentium altitudinem superet, nec tamen in frigidam mediam aëris regionem omnino eleuetur. In qua sententiā cum sese tanquam Peleus (quod aiunt) in machera miretur, quemuis montem fin- gere maluit, quā a Bedæ autoritate recedere, quæ commentandi libertas utinam Theologis nostris paulò rarius usui foret. Eandem opinionē Marsilius de Inguen Germanus in eisdem loci explicatione secutus, illud grande dubiū mouet, an si sub æquinoctiali sita sit Paradisus, primi parentes eiecti, potuerint transire torridā Zonam, ueniendo ad climata habitabilia? Mirū ar non hoc dubitauerit: Cur deus egressis Paradisum, tunicas in tanto æstu pel- licas fecerit, cum mediæ Zone calorē uel nudi non potuerint sustinere. Durandus suæ sententiæ hanc rationem fa- cit. Clima maxime remotum ab æquinoctiali, est frigidissimum propter maximam à uia solis distantiam, ergo clima sub æquinoctiali est calidissimū propter maximam approximationem ad uiam Solis. Quam totam ratiocinationem si admittimus, non statim consequens est, sub æquatore habitationem non esse: nam clima proximum æquatori. Ptole- mæus duodecimo gradu citra æquinoctialem orsus est, magis igitur tropicis habitationē Durandus demit, quā æqui- noctiali, eò quod primum clima non multum supra. 4. gradus à tropico Canceri finitur. Si uerò damus, ut totum me- diæ Zone tractum intelligat, neutquam argumentum locum habet. Nam extremae Zone frigidissime sunt, non sem- per pari modo, nec solum propter obliquitatem radiorum, quos sol longe amotus illuc eiecit, sed propter longissi- mam absentiam magis: totis enim mensibus sex, his locis qui sub polis, uel propè sunt, Sol abest in anno, noctem- que relinquit continuam: cūq; ibi aquæ natura frigide magna uis sit, & frigidos uapores reddat, intensissimū fri- gus esse, quod nulla hominum uita toleret, propè necesse est: sub æquatore autem illud calidissimum, quod asserit Durandus, non deprehenditur: primum, experientia: deinde, & ratione: æquæ enim sunt semper cum lux tenebræ, & ea ratio est motus Solis per circulum obliquum, ut iam euidentissimis demonstrationibus deprehensum sit, sub extremis uia Solis maiorem calorem fieri, quā in medietate. Præterea non uideo, unde illa necessitas rationē ha- beat, ut si extrema frigidissima posuerim, medium inter ea calidissimum esse debeat: præsertim quod inter illas fri- gidas zonas, & hanc calidam temperatam inter sunt. In summa uerò falsum est hoc, quod maxima solis præsentia sit causa maximi caloris simpliciter: hoc enim modo sub æquatore par esset calor, qui sub tropicis præsentia sole ex- citatur, ut interim diei æqualitatem, & celeritatem illuc Solis motum non memoremus. Consimilis huic & illa obie- ctio est. Datur terræ pars inhabitabilis propter nimiam Solis remotionem: ergo dari potest terræ pars ob nimiam eius propinquitatem inhabitabilis. Hoc soluturus Paulus Venetus inter Aristotelicos interpretes non parum insignis, negat id statim sequi oportere, quod frigiditas uitæ maxime aduersetur, caliditas uerò minime: cum uideamus na- turā nostrā, excessum caloris magis tolerare, q̄ frigoris. Sed certum est, calorem intesum nimis, uitæ non minus ad- uersum esse, quā frigus: quanquam eius iusta temperies uitæ sit nutritrix. Dico igitur naturam, siue magis natu- ræ artificium, sub tam insigni cœli tractu, mortalibus habitationem adimere uoluisse: quod ipsum, si nulla ratione conuinci posset, demonstrarent satis, quæ de his locis æquatori suppositis hodie comperta sunt. Sub polis autem maria esse magis, quā terram, quasi prouidente natura, quod illic ob uicissitudinis temporum penuriam incom- modum esset uiuere, etiam si terra extaret. Nec ratio ulla est, quæ id præstare possit, ut sit necesse mediam Zo- nam æstu inhabitabilem esse: ex quo extremae frigore deserte sint, cum multa sint, æstus, quem tantum illic esse sibi persuadent, cohibentia, ut diximus. Quod si calidissimum locum in elementis esse quis necesse putat, propte- rea quod alicubi frigidissimus sit, malo illum in igne querere, q̄ in sole. At ignis spheram calidissimam esse uerisimi- le est: ne in Sole, hoc est ac principali naturæ regimine minime quodā, si Plinio credimus, hanc intolerabilem molesti- am querere cogamur. Thomas uerò de Argentina inter Peripateticos multæ lectionis Theologus, in distin. uigesima lib. senten. secundi, asserens Paradisum sub æquinoctiali positam, ex æqualitate diei, & noctis magnam tempe- riam intra tropicos fieri ait. Quod Scotus non admittit princeps alioqui in arguto illo disceptandi genere Theo- logus, cui. que. 2. distinctio decima septima lib. Sen. secundi, sub æquatore temperatam habitationem esse non ui- detur uerum: ex ea causa quod quando hyems est nobis frigidissima, non remouetur ab eis Sol, nisi 24. gradibus: tunc uerò eis est propinquior, q̄ sit nobis in maxima æstate, in qua à nobis (inquit) per. 52. gradus distat: quare plus habent de calore in fortissima hyeme, quā nos in maxima æstate. Hanc rationem multi perquam efficacem autua- mant, cum reuera non cōsequatur, quod intendebat Scotus. Quanquam uerum est, nunquam tantum ab æquatore So- lem distare, quin propior sit subtus habitantibus, quā his in uniuersum esse queat, qui declinationem habent maio- rem. 25. gradibus: ex quo sequitur in eorum hyeme plus ipsis caloris esse, in maxima solis declinatione, quā nobis in æstate nostra. Hoc si concedimus, non sequitur statim, quod calor æstatis eorum, quem sol supra Zenith ueni- ens facit, maximus, & intolerabilis existat, quod ille tamen intendit: Maior enim solis æstus est circa extrema eius plage, quā circa medium, sole præsentia: sed circa extrema habitationem calor admittit: ergo & circa medie- um, imò initium primi climatis temperatius est, quā initium secundi, & æquatori tamen propius accedit, id quod ea satis, quæ antè de hac ipsa re attulimus, confirmant maxime, si interim æqualitatis magnæ, diei & noctis, quā illic sit certa lucis, & umbrarum temperie habent, memores simus. Nec uerum est solem ibi magis caleface- re, ubi citius mouetur: cum eum incerto parallelo, in quo mouetur tardius, uehementius calefacere efficacissimis ra- tionibus doceri possit. Præterea nemo dubitat, calorem quem per motum ibi sol suscitatur, temperatum fore, nisi luminis,

luminis, & reflectionis radiorum uehementia habitatio illic aestuaret, quæ tamen omnia, ut dixi, temperantur: A Sco-
 to uero, et reliquis cum Aristotele conuenientibus, Paulus Venetus recedens: Terra (inquit) supposita æquinoctiali de-
 bet esse habitabilis, & temperata: nam licet habitantes in illa habeant in æstate solē supra Zenith cap. eorū directe: ita
 men sol tunc ponitur in auge sui eccentrici, & ideo propter magnā remotionem solis ab eis non multū calefacit, nec
 habent hyemem multum frigidam: quia sol tunc est in opposito sui eccentrici. &c. Sed labitur, nisi fallor, quod æqua-
 tori tribuit id, quod tropici est Cancrī: nam nec in Ariete, nec in Libra Sol auge habet, sed in Cæcro. Et hæc de tor-
 rida hæctenus. ZONA S extremas damnatas frigore perpetuo multis scriptoribus, Galeottus habitari posse contē-
 dens, non esse uerum ait, quæ causa frigoris sit tantū solis lōginitas, sicut nec caloris propinquitas eius. Sol enī ple-
 rūq; ratione signi in quo est, uel auget apud nos illa uel minuit. Præterea rigor (ait) non est circū quaq; dispersus ut
 in forma circuli orbem ambiat, sicut nec feruor quidem totam excurrit in circuitu terræ plagam: nam ab alia parte
 adeuntur poli, ab alia nequaquam: quoniam stelle fixæ plurimum operantur, & magis in uno loco, quàm in alio ex
 prima impositione nature: nam ad polum arcticum uel antarcticum una uia accedere prohibemur, alia permittimur,
 ubi non est rigoris commixtio prohibens. Dicimus itaque sub polis commodam esse habitationem: quantum ab eisdem
 polis rigor eductus intemperatam constituat regionem. Nam sicut testimonio Mathematicorum omnis coniunctio per
 centrum est salutaris, per hoc quod temperata est, ita sub polis quoque, licet illi cum obliquitate radiationis regio-
 nes infestent, clementiam tamen aëris ex centro subiecti inducunt, perpendicularares enim radij hoc faciunt, hæctenus
 ille. Qui mira quidem asserit, uerum per hoc fide carentia, quod nullum horum probat: quod enim ait, rigorem
 circuli forma iuxta polos non expandi, nec sub torrida calorem, qui ambientem tamen solem sequitur, & ab una par-
 te polos adiri posse, ab alia non posse. Præterea sub ipso polo temperiem esse ex perpendicularari radiatione stellarum
 fixarum (cum nullus uspiam locus sit, qui uerticales, ut sic dicam, stellas fixas non habeat) nisi indicauerit qua cau-
 sa, quōue modo illa sint, quæ ut notissima confirmat, ne unquam quidem fidem adhibero: præsertim quod multo
 aliter sentiunt classici scriptores, quibus cum errare hoc in loco malim, quàm cum Galeotto bene sentire. Quid ni igitur
 cum Alberto sentimus potius? qui cap. de natura locorum octauo, extimas terræ regiones propter frigus inhabi-
 tabiles esse ait, idq; rationibus non futilibus, nec friuolis coniecturis confirmat. Latitudo uero commodæ habitatio-
 nis iuxta polos certa, & descripta esse non potest, propterea quod tempore præsentis solis in signis borealibus, &
 maxime in Cancro, loca polo propiora habitationis temperiæ sumunt, & è regione tota polo uicina regio, quæ trās
 circulum arcticum est tempore hyemis, adeo frigore incrudescit, ut remotiora inhabitabilia reddat. Sic quoque in-
 fima aëris regio incertæ magnitudinis est, cum per alia atque alia tempora maior, minorue prout caloris aut fri-
 goris apud nos dominium fuerit, fiat. Existimat autem Albertus omnibus his locis, quibus dies ad mensis spatium ex-
 tendi potest, sole Cancrum tenente, in hyeme habitationem ob molestissimum frigus negari: quod ita esse ea quo-
 que loca, quæ citiora sunt, indicant: nam qui ultra latitudinem, seu declinationem. 56. graduum habitant, tan-
 tum frigus in terris suis habent, cū bruma est, ut sine uite piculo ab igne longius abesse non audeant, atq; inibi quoq;
 cū æstas est, magna frugū est sterilitas. Porro sicut sub æstu solis aliquibus in locis per eius præsentiam, aut molesta,
 aut nulla tunc habitatio permittitur: eo autem abeunte rursus habitatio est: ita & in locis multis fit, quæ sunt in la-
 titudine iuxta polum, ut in hyeme inhabitata, aut moleste habitabilia, æstate temperiem habitabilem admittant. Con-
 simile apud nos, quibus continua est habitatio, in montibus altioribus contingit: hi enim per æstiuos menses lato ui-
 rore ameni nos sustinent, & pecori pascenti copiosum ministrant pabulum: at hyeme ob glaciem, niues, nubes, ip-
 sumq; in alto intollerabile frigus euenit, ut habitari nequeant. Itaque non dubito, quin multa loca ad poli regionem
 semper inhabitabilia crediderit uetustas, quæ tamen per æstatem, & dierum in his locis longitudinem, habitabiles fi-
 ant, utcūq; aliqui radiorum obliquitatem causentur. Sub ipso autem polo perpetuum frigus est, ut Alber. autumat,
 sed forte non ita intensum æstate, atque in hyeme est. Regionem uero tenebrosam esse non temere existimat, in qua
 hanc unq; aut stelle appareant, aut sol, cum per dimidium anni sit ibi dies, & per anni dimidium continua nox: quæ
 ideo cōtingit, quia excellens frigus illius regionis frequenter spissat aërem, & ipsum in aquam conuertit, ideoque
 effrige spissæ nebule aër ibi super aquam expanditur: uirtus enim radiorum, Solis, & stellarū quæ ibi est, parua est:
 & quamuis illic multiplicatio sit ex reuerberatione, tum propter aquæ politam superficiem, tum etiam propter natu-
 ralem aquæ frigiditatem, aqua repercutiendo à se multiplicet calorem: per hæc omnia tamen radius fortis non effi-
 citur, sed magis uapores ex aqua eleuat, & nihil de eis consumit: unde eius regionis aërem nubilosum, & caliginosum
 esse necesse sit. Idem ex paribus causis de mari polo antarctico subiecto credendum putant. Huius rei fidem
 multi nauarum Arcticum oceanum nauigantium, attulerunt: qui dum illuc ubi illa caligo est, uehūtur, pauore cor-
 repti, naues auertunt, ne in illas adacti tenebras perpetuo ignoratæ lucis errore pereant. Glaciem autem nō semper:
 sed hyeme sustinet: calor enim æstiuus eam frangit, & illud quicquid est polo uicini frigoris in angustum coercet:
 nam radij esto his in locis per obliquum ferantur, fieri tamen non potest, quin tanta mora sua extimis illis locis nō pa-
 rum caloris comparent. Magno horum errore, qui semp premi glacie has partes existimant, nec uerisimile est magis
 sub polis terrā esse, q̄ aquā, cū illic ex causis narratis, perpetua sit aquæ generatio. Pōponius libro tertio scribit. Ne-
 tellū Celerē cū in Gallijs procōsul esset, Andos quosdā, à Sueuorū rege sibi dono datos accepisse, qui in tempestatū
 ex Indicis æquoribus abrepti, tandē in Germaniæ littora exierint: illa nepe historia indicat, esse pelagus, quæ nauiga-
 ri in ultimis illis tractibus possit. Præterea non negauerim locos esse ex aliqua accedente dispositione paulo tempe-
 ratios.

Paulus Venetus.

Veneti incuria.

Extremæ zone an habitabiles.

Galeotti Martij opinio.

Galeottus nil probat.

Alberti de extimis zonis sententia

Quiloci uersus poli in bruma inhabitabiles.

Regio poli tenebrosa.

Mare Arcticum non semper per glaciem replet.

Historia

rationes, non adeò longe à polo distantes, ut ille est Arymphaeorum ad Rhiphaeos montes, cuius Mela & Plinius cū primis meminerunt: nam illic esse capite nudos, uesci baccis, pro domibus nemora habitare, moribus uerò iustissimis, & pientissimis, quomodo possent nisi in loco paulò amœniore? Verum rarum illud esse, etiam si sit, & omnia illic frigoribus magis infestari, illa demum indicant, quòd grandia, pusillaque animalia, ut plurimum hirsuta, ad frigoris acumen tolerandum, in ea loca prouida natura destinauit. De his haecenus retulisse sufficiat: quæ, si

Hæc ergo ^a ab ortu porrecta ad occasum, & quia sic iacet, aliquanto quam ubi latissima est, longior, ^b ambitur omnis oceano, ^c quatuorque ex eo maria recipit: unum ab septentrione: a meridie duo: quartum ab occasu. Suis locis illa referentur. ^d Hoc primum angustum, ^e nec amplius decem millibus passuum patens, terras aperit, atque intrat, tum longe lateque diffusum ^f abigit vaste cedentia littora, ipsæ demque ex diuerso prope coeuntibus adeo in arctum agitur, ut ^g minus mille passibus pateat. Inde se rursus, ^h sed modice admodum laxat, rursusque etiam quam fuit ⁱ arctius exit in spatium. Quo cum est acceptum, ingens iterum, et magnum, & ^k paludis, qua uenit, quaque dispergitur, vno vocabulo ^l nostrum cæterum exiguo ore, coniungitur. Id omne mare dicitur, Angustias, introitumque uenientis, ^m nos fretum, Græci πόντος appellat. Qua diffunditur ⁿ alia alijs locis cognomina acceptat, ubi primum se coarctat, ^o Hellepontus uocatur. ^p Propontis ubi expa-

Gaditanæ
portæ.

cerunt, hinc libro sexto Plinius ait, non defuisse, qui uniuersum Caspium uiginti quinque millibus passuum ab oceano distare asseruerint: quanquam falsò, quod alibi docebimus ^d Hoc mediterraneum. ^e Nec amplius. Bene ait nec amplius, quia Plinio teste libro tertio, ubi plurimum habet latitudinis, 10. mil. est, ex Corn. Nepote, alicubi tamen minus latum: nam à Mellaria Pomponij patria, ad Album Africae promontorium quinque millium passuum latitudinem habet. Tam modico ore, adeò immensa æquoris uastitas proditur. Strabo libro tertio scribit: Pindarum huius maris introitum Gaditanas portas nominasse, quòd Heralis illic columnæ ab utroque freti littore eminentes, portæ effigiem faciant, quo ordine aut, & quomodo terras meruerit hic sinus, Plin. capi. 92. lib. secundi docet, & refert in prologo lib. 6. ^f Abigit, summouet undarum impetu. ^g Minus mil. pass. Belle Pomponio cum Plinio conuenit, qui ipsas fauces septem stadijs latas esse ait, quæ octingentos septuaginta quinque passus faciunt. ^h Sed modice. Minor enim Propontis Euxino, & longe illo minor pelago, quod ab Helleponti faucibus ad Gaditanum protenditur. ⁱ Arctius ex Pli. lib. sexto: Alituum quippe cantus, canumque latratus inuicem audiunt, uocis etiam humanæ commercia, inter duos orbis manente colloquio, nisi cum id ipsum auferunt uenti. Quibus uerbis angustos admodum Bosphoros esse indicat. Idem in fine lib. quinti: Bosphorus quingentorum passuum Asiam Europæ iterum auferens. &c. Pompo. infra quinque stadiorum esse ait. Plinio accedit lib. sexto Martianus: Libet uerò hoc in loco studiosissimum quæque monere, ut & hunc Põponij, & similes locos frequenter ad picturam adhibeat, unde sibi facile à locorum conformi situ memoriã comparet. ^k Paludi. Mœotica. Sed nullis hic uerbis opus est, cum sui ipsius sit interpret Põponius. ^l Nostrum mare. Sinus ab occasu affluens nostrum mare, non Hispanis solum, non Gallis, Italis, & maritimis cæteris, sed & Europæis, qui paulò longius absint recte dicitur: nam nec Africae, nec Asiae littora, quicquid illud est undarum, adeò crebris sinibus lancinat, atque Europam, quam à Septentrione æquam, à meridie iniquissimam esse ipse Pomponius scribit. Græci autem τῦρ εἶσω θάλασσαν nominant, Latinis Internum, siue mediterraneum dictum mare. ^m Nos fretum. Plinius cap. 5. tertij libri: Qua intrat, inquit, Porthmos à Græcis, à nobis Gaditanum fretum dicitur, πόντος illi maris angustiam: quemadmodum ἰσθμὸς terram exilem maria dirimentem, aut magis peninsulam continenti adnectentem nominant. ⁿ Alia alijs locis. Ne nobis annotandi copiam nimis præcipites demamus, suis locis singula cognomina explicabimus. Si quis uerò sitiens lector est, qui uno illico in loco sibi fat fieri uelit, huic Solinus in Hispaniæ descriptione iterum faciet satis. ^o Hellepõtus. Aegæum à Propõtide separas, iterum media fauce, quæ ab Europa Chersonesus Thraciæ, ab Asia Phrygiæ littora stringunt, ex Pli. Ptole. cæteris. ^p Propõtis.

Hæc

rei amplitudinem respicis, paucis: si Melæ obscuritatem perpendis, non satis copiose: si promissa commentaria studiose lector exoptulas, non longis omnino, aut fastidium parituris, differuisse nos fortasse tibi uidebimur. ^a Ab ortu ad occasum. Zona (inquit) nostra ab ortu excurrens in occasum, ex ea forma, quam habet, quia sic iacet, paulò est longior, quam sit lata, cuius ueritatem latitudo, uel à recentioribus comperta permittit: habemus enim secundum æquatoris excursum longitudinem hemisphærio maiorem, ab æquatore autem uersus polos, continentis terræ tantam latitudinem non habemus. ^b Ambitur zona, inquit, nostra temperata omnis oceano, cæterum falsum hoc esse demonstrauius, nec mirum lapsus esse Pomponium, tanquam nunquam labi hominis sit, cum hæc sui temporis maximis scriptoribus recepta opinio fuerit. ^c Quatuor maria: Persicum, Arabicum, Mediterraneum, & Caspium, quæ tanta uastitate sese in terras angustis meatibus insinuant, ut maria rectius, quam sinus quis nominet. Aliqui Caspium seorsum mare se-

Hec à meridie Bithynia, ab arcto Thraciæ littoribus ferè cingitur. *a* Bosphorus. Hic ad Byzantium est, quæ hodie Cōstantinopolim dicimus. *b* Euxinus. De hoc mari suo loco referemus. In his enim, quæ in uniuersum Pōponius de terræ effigie, et partibus affert, unicū ex picturæ demōstratione emolumentum est, faciant studiosi periculum meo periculo, & quod assero uerū esse deprehendent. *c* Hoc. Hoc uniuersum inquit, tribus partibus absumitur. *d* Tanais. De Tanai, & Nilo maximis annibus suis in locis, quod scitu dignum est referemus.

dit: ubi iterū pressit, Thraciūs Bosphorus: ubi iterum effundit, pōtus Euxinus: qua paludi committitur, Cimerius Bosphorus, palus ipsa Mœotis, Hoc mari, et duobus inclytis annibus Tanai, et Nilo, in tres partes uniuersum diuiditur. *d* Tanais a septentrione ad meridiem uergens in mediā fere Mœotida defluit, et ex diuerso Nilus in pelagus. Quod terrarum iacet a freto ad ea flumina, ab altero latere Africam uocamus, ab altero Europen: ad Nilum Africam: ad Tanain Europen. Ultra quicquid est, Asia est.

SVMMA ASIAE DESCRIPTIO.

Ribus hanc e partibus tangit oceanus, ita nominibus ut locis differens. Eous ab oriente, a meridie Indicus, a septentrione Scythicus. Ipsa ingenti, ac perpetua fronte ad orientem uersa, tantum ibi se in latitudinem, quantum Europa, et Africa, et pelagus, quod inter ambas immissum est, effundit. Inde cum aliquatenus solida processit, ex illo oceano, quem indicum diximus, Arabicum mare & Perlicum, ex Scythico Caspium recipit: & ideo qua recipit, angustior, Rursus expanditur, & fit tam lata, quam fuerat. Deinde cum iam in suum finem, aliarūq; terrarū confinia deuenit, media nostris æquoribus excipitur reliqua, altero cornu pergit ad Nilum, altero ad Tanain. Ora eius cum alueo Nili amnis, ripis descendit in pelagus, & diu sicut illud incedit, ita sua litora porrigit, deinde fit uenienti obuiam, et primum se ingenti ambitu incuruat, post se ingenti fronte ad

SVMMA ASIAE DESCRIPTIO.



Ribus hanc. Plin lib. 6. tribus hic (Oceanus scilicet) e partibus cœli alluens Asiam: Scythicus a septentrione, ab oriente Eous, a meridie Indicus uocatur: uarieq; per sinus, & incolas in plura nomina diuiditur. &c. Asiam autem dictam uolūt, ab Asia Iapeti coniuge, quæ Oceani & Tethyos filia fuit. Hæc quanquam est pars tertia terræ, magnitudine tamen Europam & Africam æquat, quæ duobus tantum lateribus Oceano abluuntur: Europa a septentrione, & occasu: Africa ab occasu, & meridie, ut Mela ait: sed constat partem Africæ hodie quoq; ab ortu pelago terminari. *f* Perpetua fronte. Continua, nec multis curua sinibus, id euidens est ad fidem uetustarum tabularum, quæ extreme Indiæ frontem admodum æquam statuerunt. Hodie autem nonnullis Per Vespuccium Mathematicum compertis, non adeo plana eius ora est.

g Quantum Europa, & Africa. Hoc si ad Melæ, & Ptolemæi tempora referimus, uerum est. Hodie autem ut deprehensus est Africæ circuitus, maioris latitudinis Europa cum Africa, & mediterraneo mari existit, præsertim si ab extremis utrinq; terminis metiamur.

h Solida. Non admodum solida, quia inter magnum sinum, & cum qui Ganges dicitur, ingenti peninsula procur-

rit in Oceanum, quæ aureæ Chersonesi nomen habet, Ptol. Verum illic oceanus magis curuare littora, quam sinus facere uidetur, cū amplo illapsu late ea distendat, nec angustis intret faucibus, ut per sinus solet supra nominatos. *i* Angustior. Magis stricta contractiorq; quia in nostrum mare inclinans latera contrahit. *k* Tanais. Hoc ad uetustæ picturæ fidem retulit Pompo. Hodie falsum esse nemo nescit. *l* Cōfinia. Europæ a septentrione, Africæ a meridie: ideo ait altero cornu ad Tanain eā, altero ad Nilum pergere: nam mediam æstus maris nostri cohibent.

m Ora eius. Ora inquit Africæ secundum Nili alueum, ripis in pelagus descendit: nam in ortum porrecta Libya ad Nilum ripas facit, sicut a septentrione, & occasu, mari terminata, littus. Notū enim discrimen est ripæ, & littoris, quod amnium illa, hoc maris est. Hinc parum infra: Inde eam (inquit) paludem scilicet ad Tanain usq; complexa, fit ripa, qua Tanais est. *n* Incedit. In sinum usq; Isicum, & Amanum montem inclinans, secundum excursum maritimæ Syriæ. Nisi uerò illa ad picturam referes o lector quisquis es, nec Melam, nec interpretem Vadianum intelliges.

o Obuiam. Tanquam amplius pelagus nostrum non admittit. *p* Ambitu. Qui ab Issò ad usq; Caricæ peninsula pari littoris effigie reflectitur. *q* Frôte. In qua

Caria, Ionia, Aeolia, & Phrygia, celebres multarum rerum memoria regiones site sunt. **a** Obliquat, litoribus uidelicet Proponditi dantibus locum. **b** Ponticum latus. Ibi enim sinum facit Issico per omnium, nisi quod paulo minor est, similem. **c** Aditum. Fauces, introitum, angustias. **d** Transuerso, Leniter reflexo littore ab eo angulo, qui infra Colchidem est, adusq; Cimerium. **e** Seres & Scythas, Seres à Scythis seiungit, tanquam ipsi Scythæ non sint: sed ideo fecit, ut qui extrema, & qui media orientalis Asia habitarent, paulo fidelius indicaret.

Hellesponticum fretum extendit, ab eo iterum **d** obliquat ad Bosphorum, iterumq; ad **b** Ponticum latus curua, **c** aditum Mæotidos **d** transuerso margine tangit. Inde eam gremio ad Tanain usq; complexa, fit ripa, qua Tanais est. In ea primos hominum accepimus ab oriente Indos, **e** Seres, & Scythas. Seres media **f** ferme Eoæ partis incolunt: Indi & Scythæ **g** ultima: ambo late patententes, neq; in hoc tantum pelagus effusi: spectant enim etiam meridiem Indi, oraq; Indici maris: **h** nisi ubi æstus inhabitabilem efficiunt, diu continuis gētibus occupāt: spectant & septētrionē Scythæ, ac littus Scythicū, nisi unde frigoribus arcentur, usq; ad Caspium sinum possident. Indis proxima est **i** Ariane, deinde Aria, & Gedrosis & Persis ad sinum Persicum, hunc populū Persarū ambiūt, illū alterū Arabes: ab his, quod in Africā restat, **k** Aethiopū est. **l** Illic Caspiani **m** Scythis proximi, sinum

Ariane.

nihil separasse uidetur. Constat enim Ariam fertilissimam esse. Arianen autem ea maxime parte, quæ in Austrum uergit, ambustam feruoribus. Strabo certe, sicut Pomponius lib. 15. omnino separat: nomenq; Ariane adusq; partem quandam Persarum secundum oram Austrini Oceani ad Mædos & Bactrianos, tum & Sogdianos septentrionales extendi asserit. Gentes uerò eius esse Paropamisadas in Indum uersos, post, Arachotas in Austrum & similiter Gedrosinos, aliosq; qui oram illic habitant. Ideo idem lib. 11. Arachosiam ad Indum usq; in ortum excurrentem, Ariane partem esse scripsit. Hinc Mela hoc loco Gedrosin seorsum nominat, quod ea non tota ad Arianen pertinet.

Aria.

A R I A M autem idem lib. 11. Bactriane conterminam et monti subiectā, qui Bactrianam habet, quæ ad occidentem Paropamisadis adiacet, ut & Ptolemæus tabula Asiae nona indicat. Ob eius uerò regionis nobilitatem, in tantum Graeci, qui per Alexandri uictorias hæc loca occuparunt, polluerunt, ut Arianis & Indis fuerint dominati, & plures gētes subegerint quam ipse Alexander, ut idem ex Apollonij Adramyttini auctoritate refert: hos autem Arios nominat, illos Arianos. Ariorum fluuius est Arius, qui antequam effluat absorbetur. In Aria tanta fertilitas est, ut racemus duorum cubitorum longitudinem impleat, uites autem multe tantæ, ut duorum uix hominum ulnæ complectantur, ut lib. 2. & lib. 11. Strabo scribit. Apud Arianos herba Arianis nomine legitur Sole Leonem tenente, cuius attractu ligna oleo peruncta accenduntur. Plinius lib. 24. author est. Adde his, quod pleriq; fuerunt, qui Gedrosos, Arachotas, Arios, Paropamisadas, quatuor Satrapiarum incolas, Indiæ tribuerunt, quod plinius cap. 20. sexti libri annotauit. Potior tamen Mela sententia est. Arianē Indiæ proximam esse affirmantis: Nam & Plinius cap. 17. ex Eratosthene Indum finem Indiæ ab ocausu esse asserit. Libuit hæc afferre, quoniā nulla amplius de his mentio comoda fieri potest.

k Aethiopū est. Quia Nilo Africam terminauit. Pomponius recte ait, totum Arabicum sinum ambire Arabes, quorum excursus ad occidentem littus ipsius sinus, adusq; fauces maris durat, & id promontorium quod Ceraunijs saltibus inuium esse libro tertio scribit. Supra uerò illa quicquid est, Aethiopum est. **l** Illic. Ad latus septentrionale in ocausum. **m** Scythis proximi. Ergo ipsi Scythi non sunt? Certe sunt: intelligendū ergo Scythis eos orientalibus, & ad Seres uersis, qui apud scriptores ferè nō alio quam Scytharum nomine cēsentur, proximos esse. Scythia autem in uniuersum duplex est, Europea & Asiatica. Europea, ut lib. 2. Mela indicat, et lib. 4. Plinius, secundum Tanais ripam & Mæotidis, atq; Euxini littus adusq; Istri ostium expanditur. Gentium annuūq; eius Plinius, Strabo, Solinus, Herodotus, Dionysius meminerunt. Asiatica à limitibus oppositorum littorum in orientem procurrit, Oceano à septentrione, à meridie Tauro terminata: quanquā ab ocausu in Cappadociā, & Armenias eius gentis ditio processit. Eius quæ in Indiā uergit, acolas Dionysius Australes nominat, quod ab Arctico frigore longius absunt. In tota uarie ac propè innumere gentes, seuæ, & ad bella magis quā ullum humanitatis studium idoneæ: quas lib. 6. Plinius, & Strabo, 11. multis enumerant: nos ut locus resq; desyderauerit, ita quæq; adducemus. Pto-

Scythia duplex.

lemaus

lemaeus. 6. lib. seclusa Margiana, Hyrcania, Bactriana, Sogdiana, & Sacarū situ, duplicē Scythiā facit: alteram in-
tra Imaum montem, qui à meridianis Tauri uerticibus per medium ferè eius Asiæ, quod ad septentriones expāditur,
quod Græci, ut Strabo ait lib. 3. Asiæ intra Imaū tribuerunt, digreditur: hanc ob occasu ea Scythia terminat, quam
Sarmatiam Asiaticā supra Colchidē Albanā & Iberiā sitam cognominat, à meridie dictis trans Caspiū gētibus, à se-
ptentrione terra (ut ipse putauit) incognita. Alterā extra Imaum, quæ ab ortu Seras, ab Arcto terram incognitam,

à meridie Indos habeat, facit. Vtraq; pro-
prie Scytharum est. Imaum acolarum lin-
gua uiuosum dici Plinius scribit lib. 6.
Hoc uerò in loco potissimas gentes non
Scythiæ solum, sed Asiæ quoq; reliquæ Pō-
ponius enumerat. a Cassiani. Cas-
spios seu Caspianos, ad dextram Caspij
per frctum eius introeuntibus, sitos esse
lib. 3. Pom. ait. b Ultra. In occasum
& septentrionem. c Amazones.
Strabo libro. II. sub radicibus montium
Caucasiorum uicinas esse Garga-
rensibus Amazonas scribit: & alias
quidem operari quæ ad arationem in-
sitionemq; pertinent, sed præcipuam ta-

men pascendorum equorum acram habere, robustiores uerò in equis uenationes ac bella exercere. De his suo lo-
co scribemus. d Hyperborei. Hos Plinius. 4. lib. & alibi eius simia Solinus supra Aquilonem sitos esse scri-
bunt, gentem beatissimam, & in Europa quorundam sententia, nonnullorum in Asia. Mela eos in Asia ponit, So-
linus in Europa. De quibus amplius lib. 3. referemus. e Gandari. Plinius. 6. lib. Gandaros trans Margianam
in ortum ponit. Sed et Gandara, quos Ptolemæus lib. 7. in India ad ipsum Indum sitos esse ait, legi ex ea causa pos-
set, quòd supra dixit Indos & Scythas extrema tenere, quasi de citerioribus Indiæ gentibus aliquid infra nominatu-
rus. f Pariani. Iuxta illi siti sunt: à nonnullis Pariani, à Strabone certe Passiani libro. II. qui Bactra Græcis
abstulerunt, dicuntur. g Bactri. De his propè omnia notiora sunt, quàm ut referri debeant, multarum re-
rum copia diuites, & Smaragdi cum primis apud eos repertæ nobilitate. h Susiani. Hi supra Babyloniam ad
Persidem siti Cossæos, & Mæzeos ab oriente habent, liberæ feritatis, & perpetuis atrocinijs assuetos homines.

i Pharmacotrophi. Scythæ sunt dicti, quod uenenum eos nutriat. Græcis τροφή esca dicitur, uel educatio,
φάρμακον uenenū. Illis Bomareos, Coamanos, Comaros, quin & Rophanes Pōpo. addit, & Dahas, his Massage-
tas iungit Plin. cap. 17 lib. sexii. De Sacis uerò, qui alij à Dahis Scythis sunt, infra in tertio libro. Rophanes Plinio,
Straboni, & ipsi Herodoto diligentissimis in Scythiæ situ scriptoribus, minus celebres sunt, sicut nec Cursitæ, Pho-
ristæ, Riphaces, ipsique Murrani, & Vægeti alubi siti, quorum inter potiores Pomponius nomenclaturam facit.
Nil mirum, cum nulla in parte terræ maior nominum uarietas sit. Nec alia in parte (Plinius ait libro sexto) maio-
rem auctorum inconstantiam credo propter innumeras uagasq; gentes. k Massagetae. Hi solem pro Deo ue-
nerantur, quibus optimum mortis genus uidetur, si senio confecti in frustra cédantur, & cum ouillis carnibus
edantur promiscue: eos qui morbo moriuntur, ut impios abijciunt, & dignos qui à feris deuorentur. Stra. ait libro
II. Chrysostomus in sermone, quem de Pentecoste habuit: Massagetae, inquit, & Berbices miseros putant, qui agro-
tatione moriuntur, Parentes, agnatos, & propinquos cum ad senectam uenerint, iugulatos deuorant, rectius dicen-
tes, ut à se potius quàm à uermibus consumantur. Ptole. eos tab. Asiæ. 7. in Margiana, & Sacarum tractu ponit,
uerum de ulterioribus rectius intelligimus. Translatitium ipsis est, ut multis alijs Scythis, in propatulo coire. Eorum
uirtus contra Cyrum Cambysis filium eximia fuit, ut Iustinus in secundo, & in fine primi lib. Herodotus indicant.

l Cadusij. Plinius in sexto ab Græcis ipsos Gelas Cadusios dictos ait. Strabo separat libro. II. primos eos
esse asserens, qui septentrionalem partem montanorum in Eoum à Caspio procurrentium habitant. Ptolemæus tab.
Asiæ. 5. utrosq; inter Medicas gentes ad Caspium locat. m Hyrcani. De Hyrcanis, Albanis, Moschis, maxi-
mis gentibus, infra lib. secundo, & tertio. n Cimmerij. Hos interiora aliquando Asiæ tenuisse, Herod. libro
quarto scriptum reliquit: uerum à Scythis pulsos magis occidua tandem petijisse. Ptole. tab. Asiæ secunda. Cimmerios
montes ab eorum nomine supra Albaniam locat, certum est illic proximos Amazonibus fuisse, & ad Mæotin tan-
dem egressos, Bosphoro reliquisse cognomentum. o Scythæ. Iuxta Amazonas, quibus aliud nomen non est;
quid si illi sunt, quos Scymnitas sub Hippicis montibus, citra Rha fluum, Amazonibus uicinos, lib. sexto Ptole-
maeus ponit? p Eniochiæ. Hermol. asserit, & axiacæ legi posse: sed quia Mela libro secundo in Europa Axia-
cas ponit, & hic de Asiaticis Scythis mentio est, malim legere Eniochiæ, qui Toretis, & Satarchis, ad peninsule in
Bosphorum excurrentis radicem finitimi sunt, de quibus infra in primi libri fine. q Georgi. ab agricultura no-
men sortiti, quibus uicinos Corsitas, Phoristas, & Riphaces Mela facit. r Mardi. sic legendum, non Mari.

Plin. libri sexti, septimo capite ad Heracleum Colchidis, Achæos, Mardos, & Cercetas nominat. Quanquam &
apud

Amazones.

Hyperborei.

Pharmacotrophi.

Massagetae.

Cadusij.

Cimmerij.

Mardi.

Antibarani. apud Persas Mardi sunt, alij tamen ab his. **a** Antibarani. Plin. Antiaranos lib. sexto inter potissimas Scytharum gentes locat, sicut hic Pöpo. iuxtaq; Pialis, & Armiaspos nominat: ut inde coniectura sit, Antiaranos eū nominasse, quos Antibaranos Mela, unica enim litera discrimen facit: & quaedam Plinij exemplaria Antibarani habent, nō antiarani. **b** Armenij: Maioris et minoris Armeniae, quae à meridie, à Ciliā, Comagene, & Mesopotamia tauri intercurrētis iugis se iunguntur, ut Ptol. tab. Asiae quarta scribit. Maiori Armeniae orientalis est Medorū regio, de qua lib. 6. Plin. & lib. 11. Strab.

Comageni. **c** Comageni. Comagenae Plinio, & Ptolemaeo supra Ciliciam in ortum sita est, trans Amanū montem, excurrit ad usq; Mesopotamiā, Euphrate intermedio, ut hic tabula Asiae. 4. indicat. Inde dicti Comageni, quibus hic Murranos, & Vegetos adnumerat Pöpo. populos, nec Strab. nec Plin. aut Ptol. quod quidem sciam, celebres. Ptol. quidem Muraunam, siue Murranam in Armenia facit, si forte inde

Gallogræci

Lycaones.

Mela emendatus.

Syrocilices

Assyrii

d, **a** Antibarani, & notiora iam nomina, **Medi**, **b** Armenij, **c** Comageni, Murrani, Vegeti, **d** Cappadoces, **e** Gallogræci, **f** Lycaones, **g** Phryges, **h** Pisidæ, Isauri, **i** Lydi, **k** Syrocilices. Rursus exiis quae meridiem spectant, **m** eadē gētes interiora littora usq; ad sinū **n** Persicum. Super **o** hūc sunt **p** Parthi, & **q** Assyrii, super illū alterū, **r** Babylonij. Et super **s** Aethiopas, Aegypti ri-

d Cappadoces. Horum regio minorem Armeniam ab occasu claudit ob Arcto, longo littore in Euxinum expanditur, sicut angusto excursu à meridie Ciliciam attingit, ab occasu Galatia, & Paphlagonia reliqua terminata, ut Pto. tab. Asiae prima ostendit. **e** Gallogræci.

Iidem sunt qui Galatæ, ad quos Pauli epistolæ extant, eorum regio Galatia, quam Gallorum aliquot populos insedisse Plinius cap. 32. quinti libri testatur, & Ptol. lib. 5. tab. autem Asiae prima indicat. Strabo quoq; 4. lib. Tectosages è Narbonensi, Tolistobogos, & Trocinos, è Celticis Galliae profectos, Phrygiam Cappadociae & Paphlagoniae uicinam occupasse scribit: tanto olim hominum robore Galli ualuerunt, meminit & Tit. Liuius pluribus quarta Decados lib. 8. **f** Lycaones. Phrygibus meridiani sunt. Isauros Ptolemaeus supra Pamphyliam locat in Boream Pisidiae uicinos, quos P. Ser. Isauricus uicit aliquando: hinc cognomen adeptus, ut Stra. li. 12. scribit, eorū regio Isauria montosa, nec temere aut leuibus bellis unquam capta, sicut Lycaonum Lycaonia. **g** Phryges. Horum regio amplissima est, ut Plin. 5. li. ca. uero. 32. ostendit. **h** Pisidæ. Omnia exemplaria Perse habent, non Pisidæ: sed nimirum corrupte, cum hic Asiae, quae inter sinum Persicum et Ponti excursus interest, interiores gentes enumeret. Quia uero Lycaombus, Isauris, & Lydis Pisidæ uicini sunt, recte hic à Mela nominantur: nam de Persis hoc loco nil attinet: supra enim dixerat: Et Persis usq; ad sinum Persicum, hunc populi Persarum ambiunt. &c. De Pisidia autē quae intra Lycaoniam & Isauriam iacet, Plin. 27. cap. lib. 5. Strabo libro. 12. Ptol. 6. li. & tab. prima Asiae, populi Pisidæ. Rufus ex Dionysio, ubi de Lycaonia: Tum Pisida ferox exercet pingua culta. apud Plin. Pisidiae dicuntur, forte corrupte. Rufus Sextus in Epitome rerum Romanarum, Pamphyliam, inquit, Pisidiam, Isauriam Seruilius consul ad bellum Piratarum missus obtinuit. Qui locus in recenter editis exemplaribus corrupte legitur.

i Lydi. Lydia Aeolijs & Ionijs uicina, nota est Cræsi fortuna & rebus gestis, tum & Pactoli fama aurum trahentis. **k** Syrocilices. Dionysius in Periegesi, trans Ciliciam, alteram Syriam facit, his uersibus interprete Rufo: Alterius Syriae limes iacet usq; Sinopen, Gurgitis attiguam, medijs hic impigra in aruis, Cappadocum gens est, & cetera. In eadem autem Cilicas esse Ptolemaeus author est, quos Pomponium Syrocilices nominasse crediderim ad aliorum differentiam. Aut eos certe qui per Ciliciae montana in Syriam uergunt: nam duplicem Ciliciam Strabo fecit, Campestem, & Tracheam, id est, asperam in Syriam uergentem. **l** Exiis. **m** Eadem gentes. Nam omnes Syri sunt, nihil ergo diuersae sunt, quanquam, ut Scythae, non uno nomine uocentur: nam infra libro primo Pompo. Mesopotamiam & Babyloniam in Syria esse non obscure indicat. Porro Strabo à principio lib. 16. ab ortu Syriam Susiana & Persia terminat. Ideo bene libro quinto Plinius eam quondam terrarum maximam fuisse scripsit. **n** Persicum. Intelligendum est, habitant, ut sententia uerbo reddatur. **o** Hunc Persicum sinum. **p** Parthi. His Romanae clades gloriam pepererunt, Parthi, id est, exules nominantur Scythica lingua: ex hac enim profugi in Assyria confederunt, & est illis ex Medis & Scythis sermo commixtus, authore libro. 41. Iustino, qui inibi multa de Parthis memoratu digna. **q** Assyrii. Strabo Syriam ab ortu trans amnes Tygrim & Euphraten Assyriam dici indicat, & demonstrat Ptol. 5. Asiae tabula. Intelligendum autem hos populos super sinum Persicum esse uersus Boream, Susianis & Persis intermedijs, ut facile ex picturae indicijs dinoscitur. **r** Babylonij. per alterum sinum, Arabicum intelligit, supra quem in ortum Babylonij sunt siti, intermedia tamen felicitis Arabiae parte, nam desertum Babyloniae tribuere Pom. uidetur. De Babylonijs suo loco dicemus. **s** Super Aethiopas. Cum, super, Pomponius ait, dimensionem uel situm in Boream intelligi: ut si dicam, super Italiae radices alpes esse & Germaniam: situs enim ratione propter poli nostri eleuationem, & frequentissime habitationem latus nostrum, ita mensus est, ut sursum uersus abeant, quae in septentrionem uergunt, eo modo quo Ptolemaeus, & indubie uetustiores descripserunt, polo scilicet nostro eleuato. Hinc & eam quae Aegypto proxima est, in meridiem, Aethiopiam sub Aegypto Ptol. nominat.

minat. ^a Aegyptij. Quia à littoribus maris nostri, utraq; Nili ripa adusq; eius Cataractas Aegyptus tendit, ut infra Pomp. asserit: bene ergo inquit Nili ripis & mari illic proxima possidere Aegyptios: nam paulo remotius Asiam uersus Arabes sunt & Palestini, Lybien uersus Cyrenatici siti. ^b Arabia. Petra scilicet, quæ prope Idumæam tenui fronte mare nostrum prospicit, ut Ptol. tab. Asia. 4. indicat. Verùm de Arabijs alibi. ^c Sequentia. Aegypti procursum. ^d Ab ea. Fronte unde Palestinae initium est, uide Ptol. ^e Flexum. Sinus

Issici. ^f Syria. Ibi enim proprie Syria dicitur, ut ait Strabo. ^g Cilicia. Hos locos maritimos ordine quo diximus, Pomp. abunde prosequitur adusq; Tanais fœtes. Singula igitur ut descripta sunt, suis in locis clarissima pro uirili redemus. Interim hæc ut enumerat, memoriae gratiam, ad picturam studiosus lector conferat.

SVMMA EVROPÆ
DESCRIPTIO.



Europa. Vnde huic terræ hoc nomen accesserit, aut quis eius extiterit author à nemine mortalium compertū esse ait libro quarto Herodotus: nisi quod dicimus ab Europa Tyria nomen accepisse regionem, nec ante sicut ceteras terras nomen habuisse. Tamē illam ex Asia fuisse constat, neq; in hanc commeasse terram, quæ nūc à Græcis Europa uocatur, sed è Phœniæ tantum in Cretam, & è Creta in Africam. hæc ille. Sentiunt tamen pleriq; omnes tres partes terræ à scemellis nomina accepisse. Europam plinius libro tertio, altricem uictoris omnium gentium populi, terramq; pulcherrimam nominat, Asia & Africa aliquando, non magnitudine, sed uirtute comparatam. Certum est eam, cum

Europa unde dicta.

SVMMA EVROPÆ
DESCRIPTIO.

Europa terminos habet ab oriente Tanain & Mæotida & Pontum, a meridie reliqua nostri maris: ab occidente, Atlanticum: a septentrione Britannicum oceanum. ^l Ora eius, ^m forma littorum à Tanai ad Hellepontum, qua ripa est dicti amnis, qua flexum paludis ad Bosphorum redigit: qua Ponto, Propontidi, et Helleponto latere adiacet, ^p contrarijs litoribus Asiae non opposita modo, uerum etiam ^q similis est. ^r Inde ad fretum nunc uastæ retracta, nunc ^s prominens, ^t tres maximos sinus efficit, totidemq; in altum se ma-

habitatisima sit, gentium frequentia non multo alterutra inferiorem esse. Quanquam idem Plinius libri sexti. 33. capite, nescio quali calculo, Europam ait tertiam esse terræ partem & octauam, paulo amplius: Asiam uero quartam & quartamdecimam partem: Africam quintam, & in super sexagesimam: cum Europæ continentem minimam esse liquido constet: de cuius laudibus si legere uoles, Strabonem legito libro tertio. ⁱ Atlanticum. Proprie Atlanticus est, qui littus Lybies occiduum abluit, ab Atlante monte, ut est notum: sed Pomponius eum quoq; qui extime Hispanie littora cohibet, Atlanticum, ob terrarum illic mariumq; uicinitatem dixit. Ptolemæus occidentalem nominat. ^k Britannicum. Plinius libri quarti. 16. cap. scribit omnes olim Europæ in septentrionali oceano insulas, Britannicas dictas fuisse. Id nomen postea inter eas omnes maxime, quæ pius Albion dicebatur, relictum est. Hinc Britannicus oceanus ille à tot insulis nomen habet, merito quidem, cum ab unico oppidulo ingens sinus Adriatici cognomentum accepit. ^l Ora eius. Orientalis. ^m Forma littorum, scilicet est: nam præter exiguam frontem, qua in ortum Tanai iungitur, circumcirca undis clausa est. Sed hoc loco orientalis oræ effigiem prosequitur tantum, reliqua maris nostri partitur in sinus. ⁿ Tanai ad Hellepontum. Hos primæ frontis extremos limites facit, inde quæ media sunt enumerat. ^o Bosphorum. Cimmerium. ^p Contrarijs. Contra se positis. ^q Similis. Pari enim modo mare intermedium & admittunt recedentes, & urgent imminentes Asiae & Europæ extimæ, ut ex pictura & tabulis facile cognoscitur. ^r Inde. In occasum uersus.

Oceanus Britannicus.

^s Retracta. sicut ad Thraciam è regione Samoethraciæ, ad Istriam, & Tergestum, ad Isthmum Pyreneum, qui Galliam tanquam in fauces coactam claudit. ^t Prominens. Hellade & Peloponneso, Italia extima Bethica, tribus his frontibus se in altum, id est, mare nostrum euehit. ^u Tres maximos sinus Martianus ex Plinio & Solino quatuor facit, sed nihil ab his Mela diuersus est: id idem quod sinum quartum illi dicunt, Pomponius oram magis esse uoluit: nam unius sinus effigiem uix habet, ut ex tabularum non temnendis picturis patet. Primum sinum Plinius à Gaditanis angustijs adusq; zephyrium extremæ Italiae promontorium mensus est, libro tertio, cap. 5. Secundum à Lacinio promontorio Italiae altero ad Acroceraunia Epiri, cap. 11. eiusdem libri.

Quattuor mediterranei in Europa sinus

Tertium

Tertium ab his ad Hellepontum usq; cuius in prologo quarti libri meminit. Quartum ab Helleponto ad usq; Meotidis ostium, quod libri quarti. 12. cap. scribit. Horum loca insignia libro secundo Pompon. profequitur.

Fretum. Gaditanum. **b** Media. Nam per quam ingentem flexum facit post promontoria, ut infra libro tertio.

Aegæum mare unde dicitur.

c Penè ut. Recte ait, penè: nam quò minus & quum id littus sit, Dacia facit peninsula longe in orientem procurrens: alioqui satis æqua illic Europa foret, nisi semel, iterumq; abdueretur. **d** Aegæum. Hoc

magnum, & insignium insularum mare est. Plin. cap. 11. quarti, dictum autumat à scopulo, qui inter Tenum, et Chium extat, quam à capræ specie Græci αἰγᾶ dicunt. Sunt qui nomen deriuent ab Aegæo Thesei patre in ipsum præcipitato: quod ea cõfirmant, quæ in Pelei, et Thetidis nuptiis scripsit Catullus. Strab. lib. tertio, & nono, ab Aegis Euboie oppido nomen accepisse hoc mare admodum uerisimile existimat. Romani, qua Macedoniam, & Thraciam abluit, Macedonicum: qua Græciã, Græciense uocant. Plin. author est. **e**

Ionium mare unde:

Ionium. Hoc mare Solinus ab Ionia regiõcula extremæ Italiæ dictum ait: Parrhasius Grammaticus, ex Didymi Græci scriptoris autoritate ab Ionio Dyrhachij filio, quæ Hercules ex improviso occisum in mare proiecit, ut memoriam eius propagaret, cuius inter alios Appianus nobilis scriptor meminit. Verum in his utanq; quis diuersa sentit, parua iactura est, dummodo res sit in promptu: & ferè constet uiolentum esse, uastum, & iactabundum, ac supra fauces Adriatici intra Siciliam, & Peloponnesum, atq; Candiam expanditur. Ideo Græci partim ipsum Sialum, partim Creticum appellant ab insulis. Plin. author.

f Adriaticum. Ab Adriatis ad Illyricam nomen habet, ut à prim. 22. libri scripsit Iustinus. Plin. 15. capite tertij libri: Atriam Thuscorum ad Padi ostia nobili portu fuisse ait, à qua Atriatium mare antedictum, quod nunc Adriaticum dicatur. Eustachio quoq; ab Adria oppido, & flumine. Sed & oppidi meminit aliubi Pomponius: cæterum diuersi, ut hoc littore nõ una tantum Adria fuerit. **g**

Tyrrheum. A Tyrrheno Lydi fratre, qui eam Italiæ oram magno Lydorum numero adnauigans occupauit, ut Dionysius in Perigesi scribit: meminit de hoc mari libro quinto Silius Italicus. Thuscum autem, & Ethruscum, & Tyrrhenum dici solet, habet & per partes nomina, de quibus alibi. **h** Scythia alia. Europæam intelligit, de qua diximus, & dicimus libro secundo. **i**

• A nostris littoribus. Mediterranei pelagi: nam in utranq; oram maris procurrit. **k** Sarmatas. qui hodie Poloni dicuntur. Sed hæc ad pieturam adhibita notiora sunt, quàm ut interprete egeant.

gnis frontibus euehit. Extra **d** fretum ad occidentem inæqualis admodum, præcipue **b** media, qua procurrit ad septentrionem nisi ubi semel, iterumq; grandi recessu abducitur, penè ut directo limite extenta est. Mare quod primo sinu accipit, **d** Aegæum dicitur: quod sequenti in ore **e** Ionium: **f** Adriaticum interius: quod ultimo, nos Tuscum, quod Craij **g** Tyrrhenum perhibent. Gentiũ prima est **h** Scythia alia, quã dicta est, a Tanai medio ferme Põticilateris. Hic in Aegæi partem continens Thraciæ ac Macedoniæ adiungitur. Tũ Græcia prominet, Aegæũq; ab Ionio mari dirimit. Adriatici latus Illyris occupat. Inter ipsum Adriaticum, & Tuscum Italia procurrit. In Tusco intimo Gallia est: ultra Hispania est, Hæc in occidentem, denique etiam ad septentrionem diuersis frontibus uergit: deinde rursus Gallia est longe, & a nostris littoribus huc usq; promissa. Ab ea Germani ad **k** Sarmatas porriguntur: illi ad Asiam. Hæc de Europa.

SVMMA AFRICAE DESCRIPTIO.



Africa ab orientis parte Nilo terminata pelago a cæteris, **m** breuior est quidem, quam Europa: quia **n** nec usquam

SVMMA AFRICAE DESCRIPTIO.



Libya unde dicitur.

Libyam (inquit libro quinto Plinius) Græci Libyam appellauerunt, qua mare ante eam Libycum incipiens, Aegypto finitur, nec alia pars terrarum pauciores recipit sinus. Sillio Italico libro primo occasione credo historia suggerente memoratissima. Eam Solinus ab Afro Heraldis Libys filio nomen habere dixit. Certum est hanc, si reliquis terræ partibus conferas, multo maximis desertis minime frequentem esse: nec usquam magis, quàm ubi mediterraneo adproximat, agris fertilem.

l Pelago. Circumcirca ut Europa pelago septa est, præter quàm ab ortu: trans Nilum autem terra, quæ inter Pelusium Nili, & Arsinoen rubri maris oppidum interest, non amplius. 125. mil. passuum lata, continenti Libyam annectit, alioqui in uniuersum insula erat magis, quàm continens. **m** Breuior. Minus longa, quod uerum esse, experientie indices tabula docent, maxime ubi mari nostro imminet, **n** Nec usquã inquit Asia etiã in Pelagus

Pelagus nostrum procurrenti, suis littoribus opponitur: quemadmodum Europa solet, quæ ab Helleponto ad usq; Rhipheo: continuo tractu Asiae obuersa est. Sed an illud uerum sit dubito, cum ex Ptolemaeo in tractu Cyrenaica, qui citra Alexandriam est, secundum certum meridianum inde in latitudinem ductum, deprehendatur Cariam Cyrenaicae opponi. Ceterum adeo exiguo spatio, ut inde calumniari Melæ diligentiam nemo queat. *a* Non totis huius. Nec totis littoribus Europæ suo excursu à Gaditano freto obtenditur. Ducto enim meridiano ab Africæ orientalis sine, bonam ille Europæ partem reliquam traiecit, quod signum est, magis in ortum excurrere Europam, quam Libyam. *b* Longior tamen. Hoc falsum esse satis constat: plus enim, ut hodie deprehensa est, latitudinis quam longitudinis habet: nisi secundum uetustorum opinionem ad latitudinem habitabilem quis referat, sicut Plin. 33. capite sexti libri, latitudinem ait Africæ, qua habitatur, nusquam 250. mil. passuum excedere, quod et ipsum ad eam oram, quæ in pelagus nostrum imminet, referendum uidetur. *c*

Asiae, & non totis huius littoribus obtenditur. *b* Longior tamen ipsa quam latior, & qua ad fluuium attingit latissima. Vtq; inde procedit, ita *d* media præcipue in iuga exurgens pergit incurua ad occasum, fastigiatq; se molliter, & ideo ex spatio paulatim adductior. Vbi *f* finitur, ibi maxime angusta est.

Quantum incolitur, eximie fertilis, uerum quod pleraque eius inculta. & aut *g* harenis sterilibus obducta, aut ob *h* sitim cœli, terrarumq; deserta sunt, aut infestantur multo, ac malefico genere animalium, uasta est magis, quam frequens. Mare quo cingitur, a septentrione Libycum, a meridie Aethiopicum, ab occidente Atlanticum dicimus. Ab ea parte, quæ Libyco adiacet, proxima est Nilo prouincia, quam Cyrenas uocant. Deinde cui totius regionis uocabulo cognomen inditum est, Africa. Cætera Numidæ, & Mauri tenent, sed Mauri in Atlanticum pelagus expositi. Ultra Nigritæ sunt, & Pharusij, usq; ad Aethiopas. Hi & reliqua huius, & totum latus, quod meridiem spectat, usq; in Asiae confinia possident. At super ea, quæ Libyco mari abluuntur, Libyes Aegypti

Inde. A fluuio Nilo. *d* Media præcipue. Ad Numidiae fines, ubi etiam altissimi montium uertices pelago magis imminet. Ptole. hæc iuga ab occasu expansa, maioris Atlantis nomine donauit, aliumq; inibi, nomen in Mauritania facit, de quo Plin. Strab. cæteri. *e* Fastigiat. In speciem cunei contrahit. Rufus ex Dionysio: Caput huius cespitis autem Arctius angusto concludit litora tractu, Oceaniq; saltem cunco subit. &c. *f* Finitur. Ad primum freti Herculei introitum. *g* Harenis. Harenæ uento in Libya concite, non minus seuiunt, quàm in mari procellæ, ut infra ostendemus. *h* Sitim cœli. Aëris imbribus carentis siccitatem: quam Lucanus indicat, Boream ipsis tempestates cedere, eo modo quo nobis plerumq; Auster assolet. *i* Malefico. Seuisima animalia habet Africa, & ea quidem plurima: cumq; aquarum magna penuria sit, contingit ut ad annes, quoniam pauca sint, innumerus ferarum grex coeat, ibiq; promiscua libidine uaria nostrorum genera progignant, unde adagio locus: Semper aliquid Africa noui affert, Plin. auctore capite. 16. libri octauo. *k* Mauri. Strabo Græcis Maurysios appellari libro ultimo ait: multis nam pregnantissima ueneni terra est. *l* Nigritæ. Pharusij dicuntur. Vitruuius libro octauo in Marusia, inquit, quam nostri Mauritiam appellant. & cætera. *m* Aethiopas. Qui communi nomine Hesperij, qua in oceanum Atlanticum uergit, nominantur. *n* Asiae confinia. Usq; ad Aegyptios, & Arabes, qui ad occasum Aethiopiæ imminet, de quibus infra libro 3. *o* Libyes Aegyptij. Ptolemaeus Libyægyptios nominat, supra Aegyptios & Cyrenaicos in occasum sitos. Plin. 5. libri cap. 7. libri quinti hæc uerba sunt: Interiori autem ambitu Africæ ad meridiem uersus super Getulos iteruenientibus desertis

Africa latior quam sit longa.

Sitis Africæ

Africa semper aliquid noui.

Maurysia dea.

Libyægyptij

Primæ gen-
tes Africae.

desertis primum omnium Libyægyptij, deinde Leucæ Aethiopes habitant. Certe Martianus sexto libro, Aethiops Leucas nominat, id est candidos, quod interioribus minus sunt nigri. Et sunt alibi Libyphœnices cōpositis uocabulo & ipsi dicti, mixtum (ut Liuius docet) Punicum Afris genus. a Getuli. Hi & Libyes, primi omnium ex Punicorum annalium fide Africam tenuerunt, asperi incultiq; quibus cibus erat caro ferina, atq; humi pabulum, uti pecoribus. Hi neq; moribus, neq; lege, aut imperio cuiusquam regebantur, uagi, palantes, quo nox coegerat, sedes habebat, authore i iugurthino Sallustio. b Regio. Supra Getulos in ortum & meridiem expansa. c Garamãtas. Hos Plinius quoque orientales facit. Strabo libro ultimo quindecim dierum itinere ab Hammone abesse scribit, quorum terram in orientem eunti, circiter mille stadia, in meridiem ad. 200. quatenus cognita est, pascere ait. d Vix iam homines. De his in Africae particulari descriptione Pomponius, quo in loco studiosis non deerimus. e Stringere littora. Littora inquit, à Mauritania exorsus, ut mare nostrum undiq; cohibent, legam. Inde egresus freto, quæcunq; cingit oceanus, calamo sequar, donec instituti operis cursus eò unde initium habuit, reuertatur. Figurate autem dixit legere, pro eo quod est breuiter & compendio describere, atq; explicare. Nautæ autem & oram stringere, et litus legere dicuntur, cum cominus præternauigant. Virg. lib. 3. Littoraq; Epiri legimus, portuq; subimus Chaonio. Figurate quoq; Plinius lib. 4. Transgressis, inquit, in Rhiphæos montes, litus Oceani septentrionalis à læua, donec perueniatur gades, legendum.

ptij sunt, & Leucoæthiopes, & natio frequens multiplexq; Getuli: deinde late uacat regio perpetuo tractu inhabitabilis: Tum primos ab oriente Garamantas, post Augilas & Troglodytas, & ultimos ad occasum Atlantas audimus. Intra (si credere libet) diu iam homines, magisq; semiferi Aegyptanes, & Blemmyæ, & Gamphasantes, et Satyri, sine tectis passim ac sedibus uagi habent potius terras quam habitent. Hæc sūma nostri orbis, hæc maximæ partes, hæc formæ gentesq; partium. Nunc exactius oras, situsq; dicturo inde est commodissimum incipere, unde terras nostrum pelagus ingreditur, & ab ijs potissimum, quæ influenti dextra sunt. Deinde stringere littora ordine, quo iacent, peragratisq; omnibus quæ mare attingunt, legere etiam illa, quæ cingit oceanus, donec cursus incepti operis intra extraq; circumuectus orbē, illuc unde cœperit redeat.

PARTICVLARIS AFRICAE DESCRIPTIO.

MAVRITANIA.

PARTICVLARIS AFRICAE DESCRIPTIO.

Mauri.



Mauritania dextra. Mauros qui eam oram habitant, Indos fuisse, & duce Heraule cum innumera aliarum gentium multitudine, in hæc loca puenisse multi crederunt, ut Strabo lib. ultimo scribit. Sallustius certe in Iugurthino, Mauros & Numidas, reliquosq; qui maritimam Africam cultiorem reddiderunt, Medos, Armenios, Persas, & Phœnices fuisse indicat. Hi Romanis bellis Punicis ante, maxime autem rebus contra Iugurtham gestis innotuerunt. Inter reges famigeratos Bogus & Bochus, cum Romanorum amici essent, Mauritanie præfuerunt: quibus deficientibus Augusti munere Iuba successit, eius Iubæ filius, qui ante Scipioni iunctus, contra Casarem Dictatorem bellum gesserat. Solinus Iubam Ptolemæi filium facit. Strabo libro ultimo, Ptolemæum ex Antonij & Cleopatæ filia ortum, Iubæ in regno successisse scribit. f Mulucha. Sallustius quoque Mulucham terminum ab ocausu Numidiæ facit. g Ampelusan. Græcis ἀμπελων, uitis dicitur, & ἀμπελωνες uineas dicunt: unde & à uitium copia, promontorio nomen est. Plinius libro quinto: Promontorium oceani extimum Ampelusia nominantur à Græcis h Aliter. Græci (ut Strabo libro ultimo

Græci alieni appetentes.

ait) populatores olim erant, & alieni appetentes. Inde illæ fuerunt insignes propè per omnes terras Græcorum uictoriæ, & nominum Græcorum multitudo locis relicta, quæ aut recenter imposuerunt, aut ad prioris linguæ conformem



Itum est Atlanticum esse oceanum, qui terras ab occidente contingeret: hinc in nostrum mare pergentibus læua Hispania, Mauritania dextra est. Primæ partes illæ Europæ, hæc Africae. Eius oræ finis f Mulucha, caput, atq; exordium est promontorium, quod Græcis Ampelusan, Afri^b aliter, sed idem signifi-

conformem sensum adhibuerunt. Idem scribit Macedonas & Græcos ceteros, qui cum Alexandro in Indiam profecti sunt, multis locis illustria primum nomina dedisse. a Specus sacer Herculi, ob beneficium, quod indigenas liberasset, ad eum immani gigante interempto. Ad fabulam autem alludit, quæ in specubus monstrum id delituisse ferunt. Lucanus libro quarto inter multa hæc habet: Hæc illi spelunca domus, latuisse sub alta Rupe ferunt, epulas raptos habuisse Leones, Ad somnos non terga fere præbere cubile Assuerunt, non sylua torum uiresq; resu-

cante uocabulo appellant. In eo est specus Herculis sacer, & ultra specum^b Tingi oppidum peruetus, ab Antæo (ut ferunt) conditum. Extat rei signum parma Elephantino tergore execto ingens, & ob magnitudinem nulli nunc usuro habilis, quam locorum accolæ ab illo gestatam pro uero habent traduntq; & inde eximie colunt: Deinde est mons præaltus, ei quem ex aduerso Hispania attollit obiectus, hunc^c Abylam, illum Calpen uocant, columnas Herculis utrumq;. Addit fama nominis fabulam, Herculem ipsum iunctos olim perpetuo iugo diremisse colles, atq; ita exclusum antea mole montium^c oceanum,

mit, in nuda tellure iacens, periere coloni Aruorum Libyes, pereunt quos appella-
lo equor. b Tingi. Plinius lib. 5. cap. primo: Nunc est Tingi quondam ab Antæo conditum, postea Claudio Casare cum Coloniam faceret, appellatum tradita Iulia. Soli. De Hispania excursus inquit in Libyam: Nam Bellone progressos quod Bethicæ oppidum est, ultra interiacens fretum triginta milia passuum, Tingi excipit Mauritanie, quæ nunc Colonia & cuius primus author Antæus fuit. etc. Sic enim legendum est, omnibus quæ uiderim exemplaribus hoc loco deprauatis, nec triginta trium, sed triginta reponendum, ex Plinio cuius hæc uerba: Abest à Bellone oppido Bethicæ proximo traiectu 30. milia passuum. Nisi Capella quem auctoritas mouet, cui cum Solino conuenit. Non omiserim Mauritaniam extimam

Locus Solini

& in Atlanticum eminentem Bogudianam, alteram autem Africæ propiorem Bocchianam ab insignibus, quos nominari regibus dictam esse, auctore Plinio. Post autem Caij Caligule scuitia in duas prouincias diuisam, Tingitanam extimam, & interiorem Cesariensem. hæc à Cesaria, illa à Tingi oppido nomen sortita, utraq; frequentis in historia nominis. Tacitus lib. 17. Ipse Albinus dum è Tingitana prouincia Cesariensem Mauritaniam petit, appulsi litori trucidatur. Porro diuersa ratione hic Mauritanie & Numidie loca assignari Straboni, Plinio, Pöponio, exactius paulò iudicantibus uidere non est difficile. Nam Numidiam ab Ampsaga Plinius in ortum uersus orditur. Melus ad eundem terminat. Post Molochat amnem, quem pleriq; omnes Mulucham esse uolunt, Strabo Mæsesyriorum regionem facit, Mela Numidarum: At diuersa tantum nomina lectorem minime offendant: Namq; est notum, quam sint incerti regionum limites, cum interim plagæ situs incertus non est. Et testatur lib. 12. Strabo, Imperatoribus Romanis propè arbitrarium fuisse, post subactas regiones partiri eas, ac distribuere assolitis, terminis præscriptis pro libidine, eo modo alijs alijsq; uictoribus subinde terminos uariantibus. c Elephantino tergore execto. Hæc res cum à loco ubi plurimi sunt Elephantæ, tum à tergoris natura fidem accipit. Plinius. 10. cap. lib. 5. Elephantis ter-
gus durissimum esse ait, ut præmuniendæ parmæ utile esse indubium sit. Multi exertum, id est expansum super parmam legunt, sed male: nam exectum rectius dictum, quod dorsum maxime in tota pelle duritie sit insigne. Id exectum et Antæi parmæ obductum intelligamus. d Abylam. Plinius tertio libro: Proximi ait faucibus utrinq; impositi montes coherant claustra, Abyla Africæ, Europæ Calpe, laborum Heralis metæ, quam ob causam indigenæ columnas eius Dei uocant: creduntq; perfossas, exclusa ante admisisse maria, & rerum naturæ mutasse faciem. Diodorus quinto libro, fretum eum tam angustum reliquisse scribit, ne grandia cete intrarent. Strabo tertio libro. Calpen montem esse ait circuitu quidem non magnum admodum, altitudine autem ingentem & arrectum, ut longinquis insule formam præferat: ad cuius radios oppidum eiusdem nominis haud ignobile iaceat. Non defuerunt, qui Heralis columnas eas intellexerint, quæ ex ære fusæ cubitorum octo in Herculis templo steterunt, sumptu templi structi ipsis inscripto insignes, ut Strabo libro tertio scribit, quo in loco de columnis plura. Abyla, quæ & Abylix dicitur Strabo cum alijs feris multis, tum Elephantis & Simijs maxime est frequens. e Oceanum admissum. Quod nature uarietate contingit, prisca fabulositas tribuit Herali. Mare autem nostrum ubi hodie est, aliquando non fuisse, cum historiarum fide, tum uirorum in Physicis insignium testimonio, à uero neuitquam abhorret. Nam et Aristoteles libro Meteo. secundo, in terræ mariumq; situ, & circa partes uariatione, perpetuam esse uicissitudinem ostendit: ut quæ prius arentia, nudaq; fuerint, iam nunc aquis obruta delitescant: rursus uerò plerasq; hodie terras extare, quæ olim undis pressæ fuerint. Hanc quidem elementa nature obseruant seriem, & has habent uicissitudinis periodos. Quemadmodum enim ex cæli influxu, & diuinis quibusdam nature legibus, plantæ & animalia statim suæ durationis rationem habent, ut adolescant uidelicet, ut iuuenta floreat, ut senectâ tabescant: ita pariter causa uirtutem partes terræ accipiunt differentem, & inde locum habent suæ mansionis incertum: ut ubi nunc

Elephantis ter-
gus.Abyla.
Calpe.Mare terras
admit & re-
stituit.

unde aderescunt, relicturæ olim sint nudam terram: & ubi hodie nuda ea est, ibi aliquando undæ sint futurae. Huiusmodi autem mutationes, quæ nobis uel maxime uideri possunt, ad elementorum magnitudinem, & terræ globum relate, propè nullam habent proportionem. Quo uerò minus hæc obseruentur, hominum caduæ mortalitas facit, & antiquarum memoriarum non satis monumentis defensus interitus: nam & hanc, esto quandoq; facta sit, remota tamen antiquitas, longa interueniente obliuione, delere solet. Aristotelicæ sententiæ Pontanus accedit, cuius hi sunt ex Meteoris uersus: Mutantur in æuam Singula, & inceptum alternat natura tenorem. Quodq; dies antequa tulit, hoc auferet ipsa. Hoc mare, quod nunc ingenti duo littora tractu, Europæ, Libyamq; secat (nō fabula), quondam Telus una fuit, medio stetit æquore Taurus, In sudas sulco, atq; attrito uomere fessus: Nunc merfa tellure natat uento acta carina. Hactenus Pontanus. Diuus Ambrosius pro sua pietate, rectius autumat diuino mado dato intra suos limites undas Oceani contineri: terminum enim illis statutum ait, quem præterire non poterunt. Vnde secundo cap. 3. Hexæmeron existimat Arabici sinus fluctus nunquam descēsurus in Aegyptium pelagus: & cassum fuisse Sesostris, & Darij ueterumq; quorundam metum, obrutum iri Aegyptum undis existimantium, si Dioryges ex rubri maris sinu Arabico paulo altiores in Nili alueum duxissent.

a Ignobilis. Nam Plinio authore bellis attenuata est, & ad paucas familias redacta. Celebre quondam eorum nomen, & latam regionem fuisse Strabo ait. **b** Parua flumina. Tria nauigiorum capacia, quæ in nostrum mare descendunt, Plinius nominat, haud minora ab occiduo latere in Atlanticum exeunt: sed parua esse nihil prohibet, cum tenues piscinæ naues tolerant. **c** Solo quam uiris melior. Tingitana enim admodum fertilis est, eoq; maxime latere, quo in Atlanticum inclinat, ob radiorum Solis forte ex undis ad proximum littus reuerberationem: nam maritima uinetis ob id commodissima esse notum est, hinc quoque in Tingitana celebris ampelusia. Pealiaris autem cauillus est: Terras feraes, homines gignere desides, minimeq; omnium utiles ad militiam. Sicut in Arabia Eudæmone molles esse incolas ex rerum abundantia Strab. scribit. Qui libro ultimo Mauros dentium unguiumq; & capillorum studio deditos esse ait, magno molliciei argumento. **d** Montes. Hi in Abylam imminent Plinio. Martianus libro sexto: Nec plurimum distant, inquit, septem montes, qui paritate æcaninis fratres sunt appellati, elephantorum pleni. Meminit & Strabo, & Solinus. **e** Rusigada. rectius per e. Rusicada scribitur: Nā & Plinius Rusicaden nominat, in Numidia fortassis ab hac aliam, quam infra quoq; Mela ponit. Porro in Africa cognomines frequenter ciuitates fuisse nemo ignorat. **f** Siga. Hæc Syphacis eius qui captus in fine secundi belli Punici, mortuusq; publico funere Romæ elatus est, regia fuit, authore Plinio, Strabone, cæteris. Plinius eam Cesariensis prouinciæ primam facit: Mela Mauritanie ultimam, apertissimo indicio, eum tractum littoris, quem Cesariensi prouinciæ multi tribuunt: Melam Numidiæ tribuisse, qui Mulucha Mauritaniam claudit. **g** Portus, aut Magno est cognomen. Plinius quinto libro portus, inquit, Magnus è spacio appellatus. **h** Mulucha ille quæ diximus, Plinius amnis, inquit, Mulucha Bocchi Masesyltorūq; finis. Strabo libro ultimo: Post Mauritaniam, inquit, est Masesyltorum regio, à Molachat flumine (ita Mulucham nominat) initium sumens. &c. Vbi indicat trans flumen in ortum Masesyltos esse, sicut Plinius. Intelligendum ergo Mulucham regnorum terminum fuisse, Bocchi quidem orientalem, Iugurthæ uerò occiduum, diuerso respectu: quemadmodum aliquando Rhenus Romani imperij ab ortu, & septentrione terminus fuit, rursus uerò Germanorū ab occasu, & meridie limes: ut quod mihi in ortum prospicienti dextrum est, id tibi in occasum uerso sinistrum fit. Sic Rubriconem ueteris Italiae olim, & Togatæ Gallie terminum fuisse intelligimus. Vnde in Iugurthino Sallustius: Haud longe, inquit, à flumine Mulucha, quod Iugurthæ, Bocchiq; regnum disiungebat. Et alibi apud eundem Bocchus inquit: Ego flumen Mulucham quod inter me, & Micypsam fuit, non egrediar, neq; id Iugurtham intrare sinam. Patet uerò ex Plinio, Cesariensis partem citra Mulucham fuisse Boccho subditam: uerum tunc cum hic regnum administraret, Mauritanie tantam nomine: longe enim postea Caligulæ, ut dixi, scuitia in duas illa prouincias diuisa est. Dignum autem scitu, quod Plinius scribit capite primo libri quinti: Iuba Ptolemæi patrem primū omnium utriusque Mauritanie imperasse. Sanè Boccho Iuba successit, Iubæ uerò Strabonis temporibus Ptolemæus ex Antonij, et Cleopatæ filia superioris Iubæ cōiuge genitus, authore Strab. Apud Soli, ergo Ptolemæi filius falso legitur, pro Ptolemæi pater. Reliqua de Mauritaniam libro tertio referemus.

NUMIDIA.



Numidia. Appianus in hystoriae suae prooemio: Carthagenensibus, inquit, superiores sunt Nomades, quos Romani Numidas appellant, & regionem Numidiam. Hinc libro quinto Plinius: Numidae uero Nomades, à permutandis papilionibus, mapalia sua, hoc est domus plaustris circumferentes. Vagabundis enim populationibus, ut in Sarmatia Hamaxobite, errantes, & rei pecuariae dediti, nomē hoc indepti sunt à Græcis: quibus νομάδω, pasco significat. Vnde & à pari uitae ratione Scythicis gentibus id quoque nomen frequens est.

Nomades i

NUMIDIA.



Beo Numidia ad ripas exposita fluminis Ampsagae, spacio quidem, quā Mauritania angustior est. Verum & culta magis, & ditior. Urbium quas habet, maxime sunt Cirta procul mari, nunc Sittianorum colonia, quondam regum domus, Iubae, & Syphacis, cum foret opulentissima: Iol aliquando ignobilis, nunc quia Iubae regia fuit, & quod Caesarea uocitatur, illustris. Citra hanc (nam in medio ferme littore sita est) Cartenna, & Arsenaria sunt oppida, & Ampsa castellum, & Laturus sinus, & Sardabale fluuius. Ultra, monumentum commune regiae gentis. Deinde Icosium, & Vthisia urbes, effluentes inter eas Ancus, & Nabar, aliaque quae taceri

De Numidis libro tertio Silius: Nulla domus, plaustris habitant, migrare per aruamos, atque errantes circumuectare penates. Et rursus ex Dionysio: Certi laris inscia gens est. Nunc in dumosas erumpunt denique rupes, nunc quatiunt campos, nunc syluas inter oberrant. Quod totum referendum ad illos existimo, qui longius à mari habitant: nam maritima Mauritaniae cultiora, uberioraque sunt, quod ipsum Ptolemaeus quoque tab. Africae prima indicat. Dignum est memoratu, quod Lilius scribit libro quarto. 3. Decados: Numidarum gentem ad pedestria bella rudem esse equis tantum habilem. Ampsaga. Plinius ab Ampsaga orditur Numidiam, & Metagonitum à promontorio Metagonio nominat, ad quod Ptolemaeus, & Mela Africae minoris initium statuunt, magna diuersitate. Sed ut dixi. Caesariensi prouincia Ptolemaeus, & Plinius eum tractum tribuunt, quem Numidiae Pomponius

adscribit: cum apud omnes interim insitus ratione conueniat: nisi quod Cirtam illam celebrem supra Ampsagam in ortum Solis Plinius ponit: Mela uero citra in occasum. Non autem sum nescius trans Ampsagam nouam Numidiam Ptolemaeo nominari, & in ea Cirtam uillam. De Ampsaga fluuio illic clarissimo nemo nescit. Angustior. In crescenti enim à faucibus Gaditanis pelago littora cedunt. Dittor. Strabo quoque libro ultimo terram, quae Carthagenem, & Masesylios attingeret, florentiorem, & melius compositam fuisse scribit: uerum Punicis bellis, & Iugurthae motibus, insignibus oppidis dirutis, collabefactam. Cirta. Haec ex Sallustio nota est. Strabo libro ultimo, minutissimam fuisse ait, & optime structam Micypsa maxime operata, qui Graecos in eam habitatum deduxit, & tantam effecit, ut decem equitum milia, & peditum uiginti emitteret. Sittianorum. In mediterraneo, Plinius inquit Colonia Cirta Sittianorum cognomine. Strabo Sanasi, & successorum regiam esse asserit. Fuit aliquando haec mea sententia, ut Saitanorum, non Sittianorum legendum esse contenderem: Herodoto motus, qui libro secundo praefecturam in Aegypto Saitanam, & Saitanos reges potentissimos facit, ut inde Coloniā ductam esse diuinauerim. Sed ut minus quicquam asseram, Plinij facit autoritas. Non me praeterit, esse quosdam, qui Cirtae Sittici Coloniā apud Ptolemaeum libro quarto Cirtam intelligant, & Sitticos Ptolemaeo illos esse, quos Sittianos Pomponius, & Plinius nominet. Iol. Colonia Caesarea, ante uocitatum Iol. Iubae regia, à diuo Claudio Coloniā iure donata eiusdem iussu deductis ueteranis. Plinius libro quinto. Strabo clarius libro ultimo, in hac ora ciuitatem fuisse nomine Iol, quam cum Iuba Ptolemaei pater muniret, mutato nomine Caesariam uocauit. Caesarea dicta est igitur, non ob Claudium, cuius iussu Colonia facta est, sed in gratiam Augusti magis, cuius liberalitate, cum post uictum patrem Iubam, Romae in triumpho ductus esset, miro in eo adparente ingenio, restitutus est in regnum. Solinus scribit eam Bocchi prius regiam, post Iubae populi Romani indulgentia donatam. Hic est Iuba, cuius hystoria de rebus Libycis alijsque aliquando exiit, Plinio frequenter citata. Citra, uersus occasum. Nam inter maximas eam positurus, oppida citeriora interim praeterijt, nunc ut minus nota enumerat. Cartenna. Nota illa sunt ex Plinio, & Strabone oppida, & Ptolemaeus indicat. Quanquam Ampsa, Laturi sinus, & Anei amnis, quod equidem sciam, unice inter hos Pomponius meminit, nec mirum: Nam ut nemo unus omnia amplectitur, in illa praeserim locorum multitudine, ita nec omnes quidem eadem referunt, & obscura satis haec oppida esse Pomponius testatur. Libet autem hoc loco rursus moneam studiosos lectores, ut tabulas frequenti in usu habeant: & si quae à Ptolemaeo signata loca non sint, eo modo inserta locent, quo in Catechesi demonstraui. Illud Solini de Icosio non omiserim: Hercule illac transeunte uiginti, qui à comitatu eius descuerant, locum delegisse, moenia iecisse, ac ne quis imposito à se nomine priuatim gloriaretur,

Terra mutan
tup

gloriaretur, de numero condentium urbi nomen datum: nam $\epsilon\iota\kappa\omicron\sigma\iota$ uiginti significat. a Interius.
 Terras mutari accessu recessive maris perpetuo, ex Aristotele, et Pontano docuimus. Quin & Plinius secundo libro, Ambraciae portu accessisse scribit, ut mare decem millium passuum interuallo inde recesserit: in Pyreo uero Atheniensium quinque millium passuum, & Ephesi quondam adem Dianae alluit: mare quoque, Herodoto auctore, supra Memphim fluxit adusque Aethiopiae montana. Ouidius libro decimoquinto: Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima terra, esse fretum, uidi fractas ex equore terras. Et procul a pelago conchae iacere marinae, Et uetus inuenta est in montibus anchora summis. &c. Accedit prioribus, libro ultimo Strabo, qui illam terrae portionem, quam inhabitandam animantibus ipsiq; inprimis homini, extare natura uoluit, non semper eandem manere ait. Minime igitur, inquit, mirandum est, si quas terrae partes, quae nunc habitantur, olim mare occupabat: & quae nunc pelagus sunt, prius habitabantur. Nam quemadmodum de fontibus, alios desinere contingit, alios autem relaxari, flumina item & lacus: sic montes & campos par est inuicem commutari, haec ille. Qui primo libro quoque Stratonem et Xenanthum uetustissimos Physicos, tum & Eratosthenem asseruisse non obscure indicat, multis in locis Asiae longe a mari lapidibus inherentes conchulas, pectines, & testarum formas uisas. In Libya uero circa Hammonis templum duobus tribusque stadiorum milibus a mari frequentibus in locis concharum, ostreorum, cheradumq; id est coeni fractis ostreorum testulis mixtu, magnam multitudinem cerni. In littore enim id templum olim stetit, ut libro ultimo idem auctor scribit. Quae me hercule faciunt, ut fidem capere debeant, quae hic de interioribus Numidiae locis scripsit Pomponius.

nullum rerum famae dispendium est. " Interius & longe satis a littore (si fidem res capit) mirum admodum, spinae piscium, Muricum Ostreorumque fragmenta, saxa attrita (uti solent) fluctibus & non differentia, marinis infixae cautibus anchorae. Aliaq; huiusmodi signa atq; uestigia effusi olim usq; ad ea loca pelagi, in capis nihil alentibus esse, inueniriq; narratur.

AFRICA MINOR.



Egio quae sequitur, a promontorio Metagonio ad aras Philenorum, proprie nomen Africae usurpat. In ea sunt oppida Hippo regius, & Rusicade, & Tabraca: Deinde tria promontoria, Candidum, Appolli

AFRICA MINOR.



Egio quae sequitur. Zeugitanam Plinius nominat, quae propriae Africae uocatur: & Solinus, a Zeugitano, inquit, pede omnis Africae incipit, ut a loco nomen ortum uideatur. A Tusca fluuio Plinius eam, Pomponius ab Ampsaga orditur, quemadmodum & Ptolemeus: Quamquam ipse quoque Plinius, nescito quomodo conueniens, capite quarto quinti libri ad hunc finem inquit: Africa a fluuio Ampsaga populos uiginti quinque habet, qui Romano parent imperio. &c. Hic tractus omnium, quos habet Libya frequentissimus celeberrimusq; est agris, oppidis, populis, & magnae olim Romanorum atq; Carthagenensium uirtutis, monumentis uel maxime insignis. c Metagonio. Coniectura est, id esse, in quo Collops magnus ponitur. Ptolemaeo libro. 4. & tabula Africae secundae. Metagonium autem dictum, quod iuxta angulum sit, ab ortu nauigantibus. Inter hoc enim & Borion, quod parum ultra Philenorum aras est, iniqua frequenter, & in angulos flexa Africa est, duobus tamen promontorijs praecipue extantibus, Mercurij scilicet ab oca, & Phycunte ab ortu, id quod & Solinus testatur, alias ad Cyrenaiam & Mauritanias admodum aequalis: inde Metagonitum, eam regionem quae trans Ampsagam est, Plinius nominat. Solinus Africae scribit suo angulo, quem illic facit uidelicet, ut Ptolemeus indicat. De Philenorum autem aris infra. d Hippo regius. Hic episcopatu insignis est diui Augustini, qui se alioqui Tagastanum fuisse, e Tagasta Africae oppido libro confessionum secundo scripsit. Strabo libro ultimo utraq; Hipponem regiam nominat, nisi codex uitiatus est. Alterum autem Diarrhyton propter aquarum irrigua, Graecis dictum Plinius ait, quod palustri solo madet. Vtranq; Silius uno uersu libro tertio reddidit: Tum uaga, & antiquis dilectus regibus Hippo: uagam enim Diarrhyton nominat, quod palustri solo sita sit, quare terrae motibus frequentius infestatur. Nec perperam uagam dixit foemineo, cum sic aequae ut masculino proferantur. Plinius cap. 34. sexti libri utraq; inquit Hippo. Melius tamen Vagam oppidum intelligimus, quando & Vagensem illic ciuitatem Plinius quinto libro ponit. Diarrhytus memorabilis est Delphini mansuetudine, ex hominis manu cibum capientis, cuius capite. 8. libri noni Plinius meminit, & aliubi simia eius Solinus, utranq; Hipponem Graecos equites condidisse affirmans.

e Tabraca, Silius libro tertio Sabatram nominat: Sabatram tu Tyrium uulgus. &c. alijs Tabatra, quod minime mirum est. Barbara enim uocabula non modo inepta & aspera, sed etiam ineloquibilia, non semper eodem sono utraq; lingua efferi consueuerunt, ut Hermolaus scribit. Ut inde credamus illa esse eiusdem praesepse gentis adeo uaria apud scriptores nomina. f Candidum. Solinus: Promontorio, inquit, Apollinis Sardiniae controuerso, promontorio Mercurij procedere in

Metagonium

Duplex Hip/ po.

Silius.

Solini inu/ ria.

frontem

frōtē Sicanā: proinde extēta in duas prominentias, quarū altera promontorium Cādidū dicitur. &c. Quo in loco Cādidum post duo reliqua uersus ortum statuere uidetur, falsō certe. Nam Plinio cum Mela conuenit: post Metagonium enim statim Candidum est. Hinc Apollinis Ptolemæo quoq; inter quæ Hipponensis est sinus: post, inter hoc & Mercurij, quem Hermeam Ptolemæus uocat, sinus alter Carthaginem ambiens. a Castra Lælia. A Lælio haud dubie, qui Pub. Corn. Sāpioni legatus, res in Africa tempore belli Punici secūdi magnanimiter gessit, ut inde Castra

nīs, Mercurij, uaste proiēcta in altum duos grādes sinus efficiunt, Hipponensem uocant proximum ab Hippone Diarrhyto, qđ littori eius appositū est. In altero sūt^a castra Lælia, castra Cornelia, flumen^b Bragada, Vtica & Carthago, ambæ inclytæ, ambæ^c a Phœnicibus conditæ. Illa fato Catonis insignis: hæc^f suo, nunc populi Romani^g colonia, olim imperij eius pertinax^h æmula: iam quidem iterū opulenta, etiam nunc tam priorum excidio rerum, quam opeⁱ præsentium clarior. k Hadrumentum, Leptis, Clupea, Abrotonum, Taphræ, Neapolis, hinc ad Syrtim adiacent, ut inter ignobilia celeberrimæ.

Lælia dictum esse locum propè Carthaginem uerisimile sit: sicut Cornelia aliubi à Pub. Cornelio Scipione Africano. b Bragada. Vticam præterlabens, ut scribit Strabo. Hic est Bragada, ad cuius ripā Attilius Regulus Imperator, bello Punico primo, ingentis magnitudinis serpentem machinis bellicis confecit, multa suorum militum clade: cuius postea corium Romanum translatum. 120. pedum longitudinem habuisse, memoriæ proditum est, ut Polybius libro priori de bello punico primo scripsit, & libro. 4. Oro. Gellius item, alijq; quos prætereo. c Vtica. Hæc secundum Carthaginem facile prima hoc littore habita est: Nam Cartha. diruta, metropolis illa fuit, & receptaculum Romanorum ad res in Libya gerendas, au-

Serpens ad Bragadam.

thore Strabone libro ultimo. d Carthago. De qua recte Sallustius ait: satius esse silere, quam pauca dicere. Tanta enim eius potentia fuit, ut authore Polybio & Strabone, tota Africa cultore potiretur. In Hispania uerò ab Heralis columnis ad usq; Pyreos montes maximis ciuitatibus imperauerit. Variante tandem fortuna, adeò defecit, ut ea diruta, circumiacens regio prouincia facta fuerit, & Masinissæ qui ob uirtutem & amicitiam plurimum Romanis curæ fuit, commissa à Po. Ro. Græci eam Carchedonem nominarunt. Adrianus autem imperator Adrianopolim, & ridicule perditissimus Imperator Commodus, quemadmodum scribit Lampridius, Alexandriam Commodianam Togatam. Meminit eius urbis multis aliubi Iustinus, & in floridis Apuleius. e A Phœnicibus. Carthaginem, inquit in Libyco Appianus, in Libya Phœnices condidere, annis quinquaginta ante Ilij captiuitatem, conditores fuerunt Xorus & Carchedon. Sicut autem Romani & ipsi Carthaginenses existimant, Dido mulier è Tyro profecta, cuius uirum Pygmalion urbis Tyrannus clam interemisset, somnio monita, collectis ijs quibus Pygmalionis seuitia iniussa fuerat, pecunijsq; in unum congestis, in Libyam enauigauit: & eo loci ubi nunc Carthago sita est, consedit, hæc ille. Hinc Carthaginenses Cadmeos, & Sidonios Silius nominat, ut libro primo: Gens Cadmea super regno certamina mouit: & alibi: Sidonij fregere duces. &c. Vticam autem Catonis obitu memorabilem, ut antiquiorem idem commendat libro tertio: Prisca situ, ueteresque ante arces condita Byrsæ. Notissimus est Maronis de Carthaginæ loas. Situm eius Polybius libro primo primi belli punici descripsit. f Suo proprio, nam ex eo quòd diruta est, sempiternum nomen habet. Magnæ enim ciuitates, dum pereunt, calamitate non minus quam fortunæ splendore memorabiles fiunt. g Colonia. Solinus scribit, Carthaginem à C. Graccho colonis Italicis datam, & Iunoniam appellatam. Demum (ait) in claritate secundæ Carthaginis, interiectis centum & duobus annis. M. Antonio, & P. Dolobella Coss. eniuit, alterum post urbem Romam terrarum decus. Strabo libro ultimo, instauratam fuisse à diuo Cesare ait, eo ferè tempore quo idem & Corinthum colonis dedit. Ideoque C. Plinius libro quinto: Colonia, inquit, Carthago magnæ in uestigijs Carthaginis. h Æmula: quandoquidem stimulos dedit æmula uirtus. Nisi quis æmulam, id est, insidiatricem accipere mauult. i Præsentium: rerum, quas denuo obtinuit. Hinc libro sexto Martia. Carthaginem inclytam prius armis, nunc felicitate reuerendam ait. Supra Carth. tractus Byzantijs in meridiem expanditur, quem Libophœnices Plinio & Ptolemæo authoribus habitant, adeò fertilis, ut cum centesima fruge agricolæ fœnus illic terra reddat. k Hadrumentum. De his oppidis nihil non notum: sed aduertendum tamen est duplicem Leptim esse, minorem, quæ Sarrana cognominatur à Sarranis Phœnicie. Silius libr. 3: Sabatra tum Tyrium uulgus, Sarranaque Leptis. Sallustius: duæ sunt Syrtes inter quas Leptis, unde Leptitani. Altera trans Syrtim minorem sita iuxta Oeam oppidum, Magnæ cognomen habet, illam Neapolim dici existimant. Nisi quis Sarranæ cognomentum etiam Magnæ esse credere uelit. Sed aliam in eo litore eius nomine Ptolemæ. & Mela locant, cognominem illi, quæ trans minorem Syrtim est ad Cyniphem amnem Plinio. Illud non præterierim, Abrotonum & Taphram trans Syrtim minorem in ortum, à Plinio & Ptole. poni contra Melam, qui in minorem inclinare ait. De Clupea, quæ & Clypea dicitur, Plinius quoque, & libro tertio Ptolemæus. Hermolaus Clypeam & Aspidem idem oppidum Græcis esse alicubi adnotauit: cui & Solinus accedit, & Silius uersus suffragatur libro tertio: In Clypei speciem aruatīs turribus Aspis. Ptolemæus diuersa oppida facit, & aliam quoque ad Syrtim

Carthago.

Leptis.

maiores Aspidam statuit. *a* Syrti. Plinius libro quinto eam centum mill. pass. aditu. 300. autem millia passuum ambitu patefcere scribit, conformiter cum Pomponio. *b* Qua mare accipit. Hoc est secundum id spatium accipiendum, quo mare ab extremo littore in interiorum angulum admittit. *c* Atrox. Hinc Sil. 2. Infidæ littora Syrtis appellat, ob incertam prænavigantium salutem, & libro quinto: Infidæque littora nautis. Item tertio libro: Nos tulit ad superos perfundens sydera Syrtis. Sallustius in Iugurthino: Duo, inquit, sunt sinus propè in extrema Africa, impares magnitudine, pares tamè natura, quarum proxima terris perlata sunt, cæterum uti fors tulit alta, alia tempestate uadosa: nam ubi mare magnum esse, et seuire uentis cœpit, limum arenamque, et saxa ingentia fluctus trahunt, ita facies locorum cum uentis simul mutatur. Plinius. 100. capite secundi libri, æstum Syrtium cœdit magis quam tempestatibus tribuens, diuersimode seuire eas, ob disparem syderum exortum putat: quod an ita sit, alius operæ fuerit querere. Polybius libr. primi Punici belli secundo, C. Seruilium, & Gn. Sæpronium iuxta Meningen Lotophagorum insulam, classe in uado hæsisse scribit, magno periculo: propterea quod eam maris refluxus in arido destituisset, mox ab unda redeunte sublata, eoque modo periculis eua-

fisse Sempronium. Melæ cum Plinio & Polybio conuenit: à Plinio ipse quoque Solinus est, qui Syrtis inaccessus uadum, & reciprocum mare efficere ait: cuius salis defectus, uel incrementa haud promptum sit deprehendere. Ita incertis motibus nunc in breuia residit dorsuosa, nunc æstibus inundatur inquietis. &c. Quibus significat, mare tam augmento, & decremento periculum afferre, quam arenarum cumulis, quibus æstu seuiens maris re ipsa fit, ut uadus locus fiat, qui prius altus erat. Hinc Maro: In breuia & Syrtis urget miserabile uisu, illiditque uadis. &c. Hinc à σὺρτός, quod traho significat, dictas uolunt. Rufus ex Dionysio: Late trahit æquora Syrtis, infidumque rati pelagus furit. Perquam digna scitu de Syrtibus scribit libr. ultimo Strabo. De iisdem doctissime libro nono Lucanus.

d Tritona: amnis & lacus Plinius meminit quarto capite quinti libri. Herodotus quarto libro in palude insulam esse ait, ubi uestigia sint euidentia, Iasonem aliquando in his locis fuisse: Amnis ipse in Syrtim minorem egreditur Ptolemæo. Alij alijs in locis paludem hanc statuerunt, ut belle Plini. obseruauit. Ad illam primum apparuisse Palladem uetustas credidit, atque inde Tritonia dicta auctore ante alios Festo. Palus autem Callimacho Pallantias postea, ut Plinius refert. Silius libro nono: Et Pallas Libycis Tritonidis ædita lymphis. Idem tertio libro: Hinc qui stagna colunt Tritonidos alta paludis, Qua uirgo (ut fama est) bellatrix incluta lymphæ, Inuento primam Libyen perfudit oliuo. Quanquam sint qui Tritoniam à capite dictam existiment, quod è Iouis nata sit uertice. τριτώ, enim Bœoti caput uocant. Sed id quoque fabulosum. Melæ Luca. accinit libro nono his uersibus: Hanc & Pallas amat, patrio quod uertice nata, Terrarum primam Libyen (nam proxima cælo est, Quod probat ipse calor) tenigit. stagnique quieta, Vultus uidit aquæ, posuitque in margine plantas, Et se dilecta Tritonida dixit ab unda. *e*

Oea. Hæc una est ex tribus, quæ à numero tripolim illam Africanam fecerunt, Solinus Achæi inquit tripolim lingua sua signant, de trium urbium numero. Oea, Taphra, Leptis magnæ. &c. sic enim legendum est. Quidam Abrotonum adnumerarunt, contra ueterum exemplarium fidem. De Oea Ptolemæus, & Silius tertio libro: Oeaque Trinacrios Afris permixta colonos. Taphram iuxta Leptim Plinius locat, & Ptolemæus qui eam de genere uocabulo Taphram nominat libr. quarto, & tabula Africa secunda. Leptim magnam nemo ignorat. Ptolemæus libro quarto eam Neapolim dici existimat, sicut libro ultimo Strabo, & pariter Eustachius: uerum aliam omnino illic à Lepti Neapolim Plinius facit: cuius libro quinto hæc uerba sunt: Oppida Neapolis, Taphra, Abrotonum, Leptis altera, quæ cognominatur magna. &c. De hac Lucanus libro nono: Nam quicquid puluere sicco, Separat ardentem tepida Berenicida Lepti, Ignorat frondes. &c. Quo in loco Berenicidem Cyrenaicæ excursus nominauit, à Berenice illarum una, quæ Pentapolim illic faciunt, in Borio promontorio sita Ptolemæo: ad quam Lethon amnis inferna, ut putant, inundatione prorupens, de quo Pli. Solinus, Strabo, & libro nono Lucanus. Distat autem à Berenice Leptis magna, Syrti intermedia. 185. millibus passuum Plinio: in hæc diuertisse, obsecro molestia ne sit. *f* Cyniphs. Per Macas fluit, auctore Herodoto libro quarto, circa eum ager pasuus & pecoris abundans. Vnde tertio Georgicorum Virg. Cyniphij tondent hirci. Et Cyniphij ipsa gens. Silius libro quinto: Cyniphijque globos dubitare irrumperere turmæ, & libr. tertio: Tū primum castris Phœnicum tendere ritu Cyniphij didicere Macæ, squalentia barba, Ora uiris humerosque tegunt uelamine capri, Setigero, panda manus est armata Cætera. *g* Ingeuio: natura. *h* Altero spatio: hoc est dimidio spatij prioris Syrtis, qua mare intromittit, & qua ambitur, amplior: hic enim loquendi modus Melæ

Pallas Tri-
tonia.

Locus Soli-
ni.

Cyniphs.

Syrtium ma-
gnitudo.

peccularis

peculiaris est: ut si minoris Syrtis spatium, & aditus, & ambitus, in æqualia diuiseris, maiore Syrtim exuperare hæc altero spatio, hoc est, altera parte spatij, utriusque mensuræ, minoris Syrtis intelligas. Plinius capite quarto quinti libri: Syrtis, inquit, maior circuitu centum uiginti quinque millium passuum, aditu autem tercenta tredecim nullia habet. Vbi excessus quidem est, sed non altero spatio. Strabo libro ultimo longe à Plinio in spatij mensura est alius: dubiū an scriptorum uaria sententia, an potius incuria librariorum adeo diuersa numerorum ratio, non hoc tantum loco, sub-

amplior. Eius promontorium est ^a Borion ab eoque incipiens ora, quā ^b Lotophagi tenuisse dicuntur, usque ad ^c Phycunta (& id promontorium est) importuoso littore pertinax. ^d Aræ ipsæ nomen ex Philenis fratribus traxere, qui contra Cyrenaicos missi Carthaginensibus, ad dirimendum ^e conditione bellum diu iam de finibus, & cum magnis amborum cladibus gestū: postquam in eo ^f quod conuenerat, ^g non manebatur, ut ubi legati concurrerent, certo tempore utrinque dimissi ibi termini statuerentur: ^h pacti de integro, ut quicquid ⁱ citra esset, ^k popularibus cederet: mirum, & memoria dignissimum facinus, hic se uiuos obrui pertulerunt.

sultet? Straboni tamen cum Plinio conuenit, minoris Syrtis aditum minus pandi, ambitum tractiorem esse, quam in Syrti maiori. Aditus enim Syrtis minoris. 600. stadiorum est, ambitus. 1500. E regione uero Syrtis maioris aditus. 1600. stadiorum, ambitus. 930. stadiorum tantum: Straboni pari modo, & Plinio diuersa mensuræ ratio est. Ceterum quo magis Mele accedam. Ptolemæus facit, qui Syrtim alteram omnibus modis maiorem esse scribit. ^a Borion. Plin. Promontorium, quod maiorem includit Borion appellatur. &c. Situm est in acie lateris orientalis, ubi Syrtim maiorem finit, ut lib. 4. Ptolemæus ait, nomen ab aquilone id littus infestante datum est. Soli. Borion, inquit, promontorium,

Lotophagi.

quod aquilone ceditur, Græci aduenæ sic uocauerunt. ^b Lotophagi. Plinius quinto libro Lotophagorum oram citra Borion in intimo sinu Syrtis maioris statuit. Ptole. inter duas Syrtis ortum uersus ad Cyniphen fluuium Herod. 4. libro ad minorem Syrtim fere, & Gindanes illos, quorum uxores adeo se Venere iactant, locat. Horum nulli cum Mele conuenit, trans Borion oram eorum statuentis. Strabo certe libro ultimo, ad minorem Syrtim, & insulam eius insignem, cui nomen est Meninx, Lotophagos habitasse, argumentum esse ait monumenta quedam, & Vlyssis aram, & Loton arborem suauissimi fructus, à quo his nomen datum est, in ea copiosam: Quam Plinius quoque ab Eratosthene Lotophagiten dictam esse ait. Illius sententiæ Silius illo uersiculo suffragatur libro tertio: Neritia Meninge satus & c. ubi de Coaspe. Afro, Neritiam insulam cognominat, ob Vlyssis in ea memoriam, qui Ithacam patriam habitauit, in qua mons Neritos nemorosus & altus, Homero ponitur lib. odissæ nono. Hospitalissimos, & apulsis mites fuisse constat, atque inde tanta eorum laus. Nam, ut Strabo ex Eratosthene retulit, in his littoribus communis Barbarorum mos est hospites pellendi. De his Silius libro tertio: Spectati castris, quos succo nobilis arbor, Et dulci pascit Lotos nimis hospita bacca. Nimis hospitam dixit, quod uescentes adeo eius dulcedine capiuntur, ut terram non nisi inuiti deserant. Hinc illa odysseæ libro nono Homeri de socijs Vlyssis fabula. De Loto arbore Plinius libro. 13. permultis meminit. ^c Phycunta. Plinius quinto libro: Promontorium, inquit, Phycus per Creticum mare excurrit, distans. 350. mill. passuum à Tenaro Laconiae promontorio. Ptole: Phycis, inquit, promontorium, & astellum de genere puto uocabulo. Nam Phycus phycuntis, ut Cerasus cerasuntis inflexio est: nomen à procellis, & spumoso estuantis pelagi sortitum. Græci φυκόπυρα spumoso estu loam nominant. Illic terræ in pelagus imminentes aquilonibus admodum obnoxie sunt. Ea de re bene Pompo, importuoso id promontorium littore pertinax esse ait. Quin & Strabo: Phycuntem præter reliquam Libyæ oram in aquilonem expositum esse scribit libro ultimo. Solinus quoque Cyrenas à fronte sæuum, & importuosum mare habere asserit. ^d Aræ ipsæ. Hystoriam explicat pari elegantia Valerius in quinto libro de his, qui in patriam pij fuerunt, & in belli Iugurthini hystoria Sallustianus. ^e Conditione. Nam cum utrinque attriti essent, ueriti ne uictos, & uincentes alienus hostis opportune inuaderet, per inducias sponsonem faciunt, ut certo die legati domo profiscerentur, & quo in loco inter se obuij fuissent, ibi communis utriusque populi finis haberetur. Sallustius. ^f Quod conuenerat. Concordi pacto stabat, & decretum erat ^g Non manebatur. Cyrenæi enim pactum rescindendum existimabant, quod dolorem agi intellexissent, ut Val. indicat. At Sal. incertum sibi esse scribit dolo ne, an iusta causa contigerit, ut priores fuerint Carthaginenses. Mele cum Val. conuenit. ^h Pacti. Cyrenenses qui se dolo præuersos suspicabantur. ⁱ Citra. Longe enim ultra destinatos Cyrenensibus limites excesserant. ^k Popularibus. Hoc est utriusque ciuitatis plebeis, & conciuibus. Quod si Carthaginenses admississent, perennis de terminis etiamnum lis fuisset. Viui ergo sepulti sunt, & se, uitamque suam reipublicæ condonauerunt, ut totus Carthaginensibus ager ab apprehenso incurfu limite cederet. Vnde eo in loco Aræ fratribus à Carthaginensibus consecratæ, & priuati honores domi instituti. Apud aras autem Africae finem Ptolemæus, Strabo, alij faciunt. Eum quoque locum Aegyptum uersus finem imperij Carthaginenses habuerunt, auctore Sallustio.

CYRENAICA.

Cyrenaica.



Am regionem quam Cyrenaica Plinius, Strabo, Pomponius, Solinus, alijq; tribuunt, Ptolemæus in Pentapolitanam & Marmaricam partitius est. Nihil hic quidem esset diuersus iam dictis, qui Pentapolim & Marmaridas in Cyrenaica locant, si Marmaricam à Cyrenaica non separasset. Ager illic fertilis: uiri qui habitant, idonei rebus magnis, & percelebris famæ olim. Mare importuosum, & rara stationis, ut Strabo scribit: qui alibi Ptolemæos reges, qui Cyrenaicam tenuere, adeo quondam

polluisse ait, ut eam ab Aegypto, Cyproq; separarint. Romanos autem, qui postea successerunt, prouinciam Aegyptum iudicantes, in iisdem eam finibus seruasse. Herodotus libro quarto Cyrenaicæ tris plagas tribuit, dignas admiratione, quod in prima quæ maritima est, maturi fructus primum metuntur, uindemianturque. Loca enim maritima maturos fructus citius altis edere solere, iam notum est ex Physicis, ob radiorum uidelicet multimodam reflexionem. Secunda plaga, quæ in colles uer-

git, fructus sequenti tempore mature exhibet. Tertia autem quæ in montana inclinatur, postremam sibi messem uendicat: quod tardissime illic terræ concreuit maturefcant. Hoc autem modo fit, ut ad menses octo recentium frugum apud illos copia existat. Quod argumentum fuerit haudquaquam leue, eius sententiæ, quam Astronomiæ periti prodiderunt, quatuor anni tempora, quæ quinto capite quarti Hexæmeron Ambrosius elegantissime describit, quouis anni tempore simul quidem esse, cæterum nulli loco simul, sed alternis uicibus obtingere. a Catabathmon. Sallustius in Iugurth. Aegyptum à Catabathmo scæri scribit. Plinius quinto capite libri quinti, oppidum illic eius nominis, & uallem repente conuexam nominat, unde uocabulo est origo. Grecis κατὰ βᾶσις descensus est, quem alio nomine κατὰ βᾶσις nominant. Catabathmon autem, non Catabathinon legendum Hermolaus eleganter, ut solet, et indubie uere in Plinianis annotamentis docuit: Nanque est in Aegyptum id latus deuexum. Quare uere Herodotus editissimam Africa maritimæ regionem Cyrenaicam esse libro quarto scripsit in fine. Rursum Iosephus libro belli Iudaici. 2. Alexandria finitimam Aegyptum profundam appellauit. b Hammonis oraculum. Supra Cyrenem in meridiem loca sunt, frequenter habitata quidem, & abunde fertilia, Verum uastis solitudinibus undique secreta. Regiones huiusmodi Abases ab Aegyptiis uocari Strabo ait libro ultimo. Inter has Hammonia est aliquot olim urbibus insignis: & delubro Iouis maxime, quod ab Aegypto Danao positum fuisse Diodo. scribit, diuersum alicubi referente Lactantio Placido. Regio ipsa in latum longumque stadia circiter quinquaginta patet: multis annibus, & potu salubribus aquis irrigatur: & arborum omnis generis, maxime quæ fructus gignant, referta est. Aëris clementiam, qualis propemodum solet esse uerno tempore, habet: cumq; finitima omnia intolerandis aestibus caleant, locus hic solus temperie sua degentes ibi mirifice recreat. Ipsius Dei simulacrum ex smaragdis alijsq; gemmis coagmentatum extitit, ab octoginta olim sacerdotibus aurea nauis, humeris circumlatum, magna uirginum et matronarum Pæanas canentium comitante turba. Author lib. 17. Diodo. Scribit plura admodum, inter hystoricos Herodotus lib. quarto, Arrianus libro de uita rebusque Alexand. tertio. Apud Strabonem multa sunt lectu haud quaquam indigna libro ultimo, qui suo tempore oraculum hoc omnino defecisse scribit. Ex poetis, Lucanus nono libro, Silius Italicus libro tertio: Inter anhelantes Garamantas corniger Hammon, Fatidico pandit uenientia secula luco. c Rupes. Plinius. 47. capite secundi: Quin & in Cyrenaica, inquit, prouincia rupes quædam Austro traditur sacra, quam profanum sit atrectari hominis manu, confestim Austro inuolente arenas. Sallustius author est, in his locis uento exorto, & arenam humo excitante, haud secus atque in mari tempestate homines retineri solere. Hinc Solinus inter Syrtis quamuis in terra pergentibus, iter Syrtibus destinari ait. Nam arenarum cumuli uento agitati faciem mutant: & quemadmodum in mari nunc aggere sublimia sunt, quæ prius ualle residebant, nunc alio in loco profunda uallibus, quæ prius excelsa erant: ita ut procelle, arenæ agitantur, Syrtimq; faciunt terrestrem, paris cum illis equoreis periali: parum enim refert, undis ne an arena quis obruatur. In terris autem huiusce perialium flabra faciunt seuentium uentorum, in mari sole terræ: nam si residerent, quæ illic uadosa sunt, nullæ essent Syrtis, & è medio pelago ad nauis gantes, citra offensam appellerent. Illud non præterierim, Cambysis exercitum in Aethiopia iuxta Prennam oppidum totum uento excitatis arenis obrutum, quod Strabo libro ultimo testatur. Herodotus quoque libro quarto Psyllos ueterem admodum Africa gentem, cum in Austrum profecti essent, cumulis arenarum opertos misere periisse scribit. Miror autem Gellium lib. 16. hoc inter fabulosa aestimare potuisse, cum hystorica fide nihil dissimile Strabo prodiderit, & multis de locis C. Plinius author cum primis grauis, paria memoret: uelut lib. secundi. 47. capite de Dalmatiæ specu, in quem deiecto leui pondere, quamuis tranquillo die, turbini similis emicet procella. Quod & apud nos in proximis alpibus Abbatis cellæ (ita pagus Helueticorum uocatur) ingenti, & altissime demisso specu fieri obseruauimus. Verum talium fortasse causam uerisimulè quis reuulerit? Maiora alibi mirabilioraq; extant. Quorum

CYRENAICA.



Nde ad Catabathmon Cyrenaica prouincia est, in eaq; sunt Hammonis oraculum fidei inclytæ, & fons, quem Solis appellant, & rupes quædam Austro sacra. Hæc cum hominum manu attingitur, ille immodicus exurgit, arenasque quasi maria agens sic

Catabathmonos.

Iupiter Hammon.

Rupes miræ de naturæ.

Syrtis etiã in terra.

rum haud aliud causæ possit afferre mortalium quispiam, quàm diffusa (ut Plin. uerbis utar) per omne naturæ subina de aliter atque aliter numen erūpens. Iam in Heluetia, propè Lucernam ueterem, & percelebrem urbem, mons est præaltus, quem ob fragosam asperitatem, & præcipitem altitudinem, etiamnum uernaacula lingua Fractum cognominant, alienæ linguæ durante uestigio Fracmōnt. Infra cuius æditissimum uerticem lacus est, Pilati cognomento, angustus admodum, & palus uerius quàm lacus, in quem de industria iniecta maximas tempestates ciere, & omnia undis opplere aiunt: quæ uerò casu incidant, nihil irritate eum, tanquam planè humano sensu culpa carere, quod casu fit, intelligat. Capit res fidem, quod pacatum irritare ausos, mox fuisse capite plexos, ob illatam ac colis calamitatem, oppidani referunt. Ego anno superiore cum mense Augusto Lucernam uenisssem lacus uisendi gratia, à doctissimo, & uere ingenuis moribus prædito Ioanne Xylotecto Canonico Lucernate, humanissime exceptus, & in ipsum postridie montem eductus sum, comitantibus nos Osualdo Myconio, erudito, & pleno ingenij candoris homine, & Conrado Grebelio Tigurino Grebeliæ meæ fratre spectatissimæ indolis adolescentæ. Ac prima quidem luce oppidum egressi, in mediam ferè montis altitudinem, equis difficili sanè, nec admodum trita uia uehebamur: mox equitandi amplius cum copia non esset, iumentis in proxima pascua dimissis, & con-

Lacus lucernanus miræ naturæ.

ducto qui nos antiret pastore, baculis nixi, reliquum altitudinis pedites arctissima semita, quaque non cuius iter fuerit, per ingentes hinc & inde rupium anfractus scandendo exuperauimus. Demumq; nō sine sudore ad paludis marginem peruentum est. Mons ipse, cætera ferè præceps, eo in loco pascuus est, & ingenti sese ambitu in speciem orbis inclinans ualle profunda residet, ipso in meditullio lacum sustinet, tenui tantum iunco uestitum, & horrida iuxta clausum sylua: quodq; solum adeunti religionem incutiat, alto undique silentio septum. Nullus in eum riuus influit, nullus exit, aqua nigricans, phlegethontæa, & plusquàm palustris immota iacet: nec uenti facile torpentem excierint: Austro enim & Zephyro reliqua montis pars altissime assurgens late obducitur, ab Euro & Aquilone loci profunditas, & quam dixi, densa sylua tuetur. Mirum autem hybernis cum niuibus non crescere, nec rursum æstiuis contrahi caloribus, de side aqua perpetuo (ut ferunt) tenore suos sese intra limites continente. Illud retulerim, nos in ascensu, à pastore illo qui ducebat, tantum non iurisiurandi sacramento adactos fuisse, ne quid importunius tētreminus uiso lacu, aut ne quid inijceremus. Capitis ille sui aleam ludi aiebat, iterum iterumque modestiam, atque etiā silentium tanquam ad sacra perdueret, exposculans. Qua re, ut ueteri loci famæ quicquam tribuerem, non parum, fateor, commotus fui. Quanquam fabulosum esse constat, quod de Pilato quidam somniarunt, cerni eum quotannis in lacu, uidelicet iudicis habitu, nec annum superuivere posse, qui uiderint, magna uanitate. Hæc enim mortalium leuitas est, ut locis naturæ numine aliquo insignibus fabularum præstigijs adnectant: & interim natura, nescio quomodo comparatum, ut non difficile credant, qui audiunt, religionis ut quadam ad hoc ipsum nos alliciente, & in hanc etiam credulitatem rerum nouarum adeunte cupiditate. Porrò uerum sit nec ne, quod de memorato lacu ingenio constans accolarum fama circumfert, ne nunc quidem dixerim, cum experiri mihi non licuerit: ac ne si licuerit quidem, id facere sine magno discrimine potuisssem. Sed pleraq; tamen omnia ut recipiam, multorum experientia, & auctoritate deprehensa, confirmatæque naturæ miracula omnibus propè in partibus eius insignia monent: ut interim non referam, eum mihi loci Gentium uisum esse, qui in loco præsertim tam ædito, haud difficile natæ de se famæ respondere possit. Ad eum enim excelsus mons est, ut à prima luce ad lacum uidendum, mox ad summum montis uerticem egressi, & citra moram longo descensu ad equos reuersi, occasu iam Sole cum noctis principio urbem ingressi fuerimus, duabus plurimum horis ad cibam medio in monte capiendum insumptis.

Ioannes xylotectus.
Osualdus Myconius:
Conradus Grebelius.
Lacus Pilati

Fons Solis. Solis dictus, quod eius per cardines motu, calore & algore uariatur. Meminere Diodorus, Arrianus, & Herodotus ubi supra. Ouidi. lib. transformatorum. 15. Medio tua corniger Hammon, Vnda die gelida est, ortuq; obituq; calefcit. Hermolaus duos fontes huiusce ingenij illis in locis esse credidit, Plinij auctoritate motus, qui scdo lib: Iouis, inquit, Hammonis fons interdu frigidus, noctibus feruet. Et paulò post, in Troglodytis, inquit, fons Solis appellatur dulcis, & circa meridiem maxime frigidus, mox paulatim tepescens, ad noctis media feruore atque amaritudine infestatur. Hoc Pompo. ad Hammonis fontem retulit. Cæterum ut ex Plinio duos intelligamus propè necesse est. Solinus enim alterum fontem ad Debrim esse ait Garamantum oppidum, quos Hammonijs & Troglodytis proximos esse constat, alterum ad Hammonis templum locat. Silius tertio libro: Stat fano uicina, nouum & memorabile, lympha, Quæ nascente die, quæ deficiente tepescit: Quæq; riget, medium cum Sol ascendit olympum, Atque eadem rursus nocturnis feruet in umbris. Lucretius libro sexto: Est apud Hammonis fanum fons luce diurna Frigidus, et calidus nocturno tempore fertur. Cuius rationem reddit, quod multa ignis semina terræ iuxta inclusa, noctu, stringente frigore compingantur, fontemq; calefaciant, quæ die exorto per Solis lucem iterum terra calefacta in pristina latibula diffundant. Inde illa de eodem in Meteoris Ponta. retulit: Causa quidem uel certa subest, nam frigora noctis Intus alunt ignes, nocte & uapor æstuat intus: Vnde fluunt calidi noctis per tempora riui: Luce autem cum Sol terras populatur, & ardens Exhalat uis,

Fons Solis.

Duo Solis fontes ad Cyrenaicam.

tum ueniæ

Zephyrium.
Ναύσταθμος
μσ.

Portus Pa/
rætonius.

Hesperia.

Cyrene.

Locus Soli/
ni.

Afrorum re/
ligio.

Afrorū se/
ritas.

tum uenæ recreantur hiantes, Vnde redit gelidus sua per uestigia torrens. a Zephyrion. Strabo libro ultimo præ clara esse loca Zephyrium & Nauſtathmon ait: illud à uento in quem prospicit, hoc à nauium statione nomen sortitum est. Græci ναύσταθμος nauale nominant. Titus Liuius libro quarta Decados. 7. Alterum Phocæ in Asia portum Nauſtathmon à re ipsa appellatum ait, quia ingentem uim nauium capiat. Est et aliud Zephyrium Plinio in extrema Italia, à quo Locri iuxta habitantes Epizephyrij dicti sunt. b Parætonius. Hic ingens est & ad. 40. stadiorū

amplitudinem expansus, Strabone authore libro ultimo. Etymū uocabuli apud Hermodolum lege cap. 5. quinti libri Plinij. Ibi dem oppidum eiusdem nominis est, ab aliis Hammonia dictum eidem Strabon. Lucanus Syrtis Parætonias uocat libro tertio: Vsq; Parætonias Eoa ad littora Syrtis. Silius libro tertio: Perq; Parætoniæ celebratum littora Syrtis. c Hesperia. Ideo ita dicta, quod iuxta eam in luco sacro Hesperidū horti fuisse crediti sunt, ut Plinius indicat: alijs Berenice dicitur una potissimarum urbium Cyrenicæ pentapolis: Arsinoë aliquādo Teuchira dicta Straboni & Ammiano: Ptolemais autem Barce, à qua Barcei, ut libro quarto He

rodotus. d Cyrene. Hæc omnium clarissima est, & quæ regioni circumiacenti nomen daret uisa. Strabo libro ultimo à Theræis Græcis conditam esse scribit, qui ex Laconica profecti, Theram insulam prius coluerint, hinc in continente Cyrenem edificauerint. Idem octauo libro, ubi de Minyis, Eorum inquit nonnulli duce Thera Antefionis filio nauigantes, ad insulam inter Cyrenas Cretamq; sitam peruenerunt. Eam prius Calliston, hoc est pulcherrimam, posterius autem Theram uocauere, authore Callimacho: ubi post Cyrenen Theram metropolim edificauerunt eiusdem cum insula nominis. Haftenus Strabo: Ex horum uerò numero Battus quidam fuit, qui Cyrenes cōdendæ fuit author, quod alibi idem Strabo indicat. Inde Battiadæ Cyrenenses Silius nominauit libro tertio: Necnon Cyrene Pelopeij stirpe nepotis Battiadæ paruos, fidei simulauit in arma. Idem secundo libro: Et iniquo Sole calentes Battiadæ. Et Battiadæ Callimachus dictus est paulò ante citatus à Strabone, Elegorum scriptor: qui primi belli Punici tempore apud Ptolemæum Alexandria regem clarus extitit, Gellio. Cyrenenses Theræos colonos Tibullus dixit ad Messalam: Nec fera Theræo tellus possessa colono. &c. Multa Straboni consentanea Herodotus refert in Melpomene, Cyrenæ equorum nutricem esse, & optimos fructus ferre Strabo ait, hinc ex Dionysio Polemon: Necnon Cyrene clarorum mater equorum, Urbis Amyclæ Battus quam condidit olim. Hoc ipsum uerò Dionysium à Pindaro mutuatum esse Raphael adnotauit libro duodecimo. Ex Cyrene uiri clarissimi oriundi, quorum libro ultimo meminit Strabo. Solinus Cyrenem ab ipso Batto Olympiade quinta & quadragesima, rege Martio res Romanas tenente conditam esse scribit. At ultra Olympiaden quadragesimam non durasse Martium, Eusebius in Chronicis indicat. Itaque suspicor, in temporum supputatione erratum apud alterutrum, quod ad Cyrenas attinet, quarta Olympiade conditam à Batto alibi Eusebius scribit Romulo & Remo iam adolescentibus: alicubi diuersum confirmat, ita tamen, ut nusquam sibi cum Solini supputatione conueniat. e Ora. ut ab Herculis columnis descriptæ sunt, secundum littora nostri maris. f Moratis cultoribus. Nam quo longius à litore illic absunt, eò magis inhumani & feri, adeò ut qui sūt intimi non moribus tantum, sed uoce etiam & ipsa effigie ab hominis natura recedant. g Linguis. Nil mirum in tanta, tamque diuersa originis gentium uastitate. h Patrios. Vt longa eos consuetudo uenerabiles fecit. Herod. scribit in quarto libro: Solem eos & Lunam, tum & Tritonem, & Neptunum, & Mineruam passim uenerari. i Proximis. Remotius paulò à mari habitantibus. k Nullæ urbes. Toti enim Africa, si aut Asia, aut Europa conferas, urbium est inops. l Mapalia, Eadem & magalia dicuntur. Virgilius Aenei. primo: Miratur molem Acneæ magalia quondam. Vbi Seruius: Magar inquit lingua Punica uillam significat: ceterum magaria, siue magalia, Pœni multi casas agrestes, & furnorum per similes sua lingua nominant, quæ eadem & mapalia dicuntur, ut Maro Georgic. tertio: Quid tibi pastores Libyæ, quid pasca uersu Prosequar, & raris habitata mapalia tetis? m Sagis. Vestibus ex uillo crassiore textis, qualibus uetusti in re militari frequenter usi sunt, & hodie utuntur ad arcendam cœli iniuriam nostrates. Eo uestitu plebs Hungarica, & Sarmatica peculiariter utitur, quin & è lino asperiore facta constat: qualium usus hodie apud Germanos, Rhetos, ac non ita pridem apud Heluetios in castris fuit, uillo linoue intertexto, contra quo sibi ictus ut pro lorica, pro thorace fuerit leui armatura muniendis. Durat adhuc nomē, et uulgus Schagum, siue rudius apud nos Schäggen uocant, planè sagū intelligentes. M. Cicero Philippi. 6. Saga sumi dixi placere, in quo omnes acrius, grauiusq; incūberent, ad ulciscēdas reipub. iniurias. Indicat aut hoc ipso Pōp. quanta apud ferros homines cultus negligentia sit. n Humi. Id hodie Thurcæ merentes assolēt, cum longis itineribus fessi, eos sibi ad quietem campos deligunt, quos nox permittit. Ceterū epulas humi capere, uel

Heroēs

Heroës olim consueverunt. Vnde illud extat Vergilij: Fusiq; per herbam Implentur ueteris Bacchi. &c. Et Homerus Odyssæ tertio, Telemachum super mollibus stratis pellibus sedentem, iuxta maris littus in Nestoris conuiuium receptum scribit. *a* Gregibus. Nomades enim sunt, & totam in grege substantiam habent, ut alij multi olim: nam & Latinis uetustis unice in illo diuitiæ fuerant. Hinc Seruius omne patrimonium apud maiores peculium dictum esse ait, à pecoribus, quibus eorum constabat uniuersa substantia: nec sine causa in uetustissimis nummis signum ouis,

epulæque capiuntur. Vasa ligno fiunt, aut cortice: potus est lac, succus que bacarū: cibus est caro plurimū ferina, nam *a* gregibus (quia id solum optimum est) quoad potest parcitur. Interiores etiam incultius sequuntur *b* vagi pecora, utq; a pabulo ducta sunt, ita se actuguria sua promouent, atque ubi dies deficit, ibi noctem agunt: quanquam in familias passim, et sine lege dispersi, nihil in commune consultāt: tamē quod singulis aliquot *d* simul coniuges, & plures ob id liberi agnatique sunt, nusquam pauci degunt. Ex his qui ultra deserta esse memorantur *c* Atlantes, *f* Solē execrantur, & dum oritur, & dum occidit, ut ipsis agris que pestiferum: nomina singuli non habent, *g* non uescuntur animalibus, neque illis in quiete, qualia cæteris mortalibus, *h* uisere datur.

suis, bouisq; apparuit: nisi falsa sunt, quæ in Valerij Publicolæ uita Plutarchus scribit. *b* Vagi. Id graphice Maro in tertio Georg. descripsit. *c* Sine lege. More primorum mortalium, qui in agris passim bestiarum more uagabantur, & sibi uictu ferino uitam propagabant, ut Cic. ait libro de inuentione primo. *d* Simul coniuges. Ut & Parthis fuerunt, mira eos ad id titillante libidine, qui tamen nulla delicta grauius adulterijs uindicarint: eā ob rem non à conuiuijs tantū coniuges suas arauerunt Parthi, uerumetiam omni uirorum conspectu illis interdixerūt, ut Cælius Rhodiginus libro antiquarum lectionum quintodecimo adnotauit, uir in tempore ætatis nostræ doctissimus. *e* Atlantes. Plin. capite octauo quinti libri ex Pomponio: Atlantes, inquit, degeneres sunt humani ritus, si credimus: nam neque noninum ullorum inter eos appellatio est, & Solem orientem occidentemque dira imprecatione contuen-

Parthorum
in coniuges
seueritas.

tur, ut exitialem hominibus agrisque, neque in somnia uisunt, qualia reliqui mortales. Propè idem referunt Solinus, & libro sexto Capella, ut Arrianum, & Herodotum præteream. *f* Solem execrantur. Dum ipsis est circa uerticem: nam tunc ob moram intolerando æstu afficit. *g* Non uescuntur animalibus. Non gentium tantum, sed etiam sapientium ueterum hic ritus fuit, ut ab animalibus uescendis abstinerent. Sic Brachmanes, & Samanei Indorum gymnosophistæ, quos præter reliquam temperantiam, & sanctimoniam animalibus abstinere solitos Chærenon olim tradidit Stoicæ disciplinæ sectator, ut Porphirius adnotauit de sacerdotibus Aegyptijs sapientiæ studio deditis, in eandem sententiam referens. Pythagoræ iniustum esse dicebant animal occidere, à quo illud Ouidij emanauit libro Met. 15. Quid meruere boues animal sine fraude doloque? haud enim aliena omnino à natura nostra hæc esse aiebant: propterea mansuetudinem & clementiam quandam erga feras tanquam humanitatis & misericordiæ specimen meditati sunt. Mosaica quoque lex ciborum delectum, & uictiæ carnis nomenclaturam habebat, Euangelij candore & Apostolica traditione illa omnia respuente. Etiam si sint hodie, qui rem imprimis magnam, & quam plebs mirari debeat, præstare sibi carniū abstinentia uidentur. Præclarus ille gentium doctor Paulus quarto capite prioris ad Timotheum epistolæ manifeste tradit, non admodum candidè de fide sentire, qui à cibus abstinerent, quos Deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus: Quicquid enim, inquit, creauit Deus, bonum est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione sumitur. Omnia enim, ut idem ad Titum scribit, pura sunt puris. Rursum. 14. capite ad Romanos, eos qui quibuslibet non uescuntur, in firmari in fide indicans admittendos quidem magis, quam disceptatione premendos præcipit, maxime si id cum gratiarum actione faciant: cæterum infirmos tanquam Iudaismi reliquijs quibusdam fatetur: Alius autem ait, qui infirmus est, holeribus uescitur. *h* Visere datur. Plinius ultimo cap. libri decimi: Quidam uerò nunquam somniant, quibus mortiferum fuisse signum contra consuetudinē somniorū ait. Quod si non somniant Atlantes, consequens est, ut spiritus in eis phantasticus, quo minus imagines seu formas rerum sensibilibus ab exterioribus sensibus in apprehensiuas uirtutes, quæ intus sunt delegatas, suo modo moueat, à spissis nimisq; uaporibus in cerebrum ascendemibus, & ad cranci concuum repulsis, pari semper tenore prohibeatur: quod reuera dignum admiratione fuerit, cum Themistius tamē Aristotelis interpretum clarissimus, non dubitet corporis naturam, & temperamentum pro ætatis, aut affectionis ælicius mutatione uariari. Si igitur in iuuentute non somniassent, uerisimile erat propter mutatam affectionem atque ætatem ita futurum, ut in senectute somnia uiderent: aut si senes ab insomnijs prohiberentur, fuisse tamen ut uel iuuenes somniarint. Nisi communis huius affectionis penuriam ad Solis æstum referre libet, adeo intentum & pestiferum illis, ut qui perferunt, execrari cum non desinant. Fieri enim potest, ut ex uehementi resolutione,

Brachmanes
Aegyptij.

Pythagoræ

Mosaica lex

Paulus.

Atlantes nō
somniaut.

Themistius.

Coniecturas

Anima En/
telechia cor
poris.

Spiritus ani
me comes.

Nota.

Sententia.

Lucretius.

Somnus.

Vigilia.
Somnus qd.

zeno.

Aristotelis
de sono pul/
chrum.
Ovidius.
Plinius.
Somnū mul
ta uariant.

subtile quod in corporibus est, diffluat, & in auram euaporet: quod uerò spissum crudumq; est, intus residat, & ad interiora reuerso calore, præsertim post pastum, affatim fumet. Præterea digerentis uirtutis uigore propter perpetuam caloris dilatacionem atq; euaporationem, incocti uapores cerebrum animalis uirtutis sedem obruant: idq; efficiant, ut formæ illæ rerum externarum singulorum sensu allatæ ministerio, manare à phantasmate siue organo formarum, & placido profluere motu nequeant: quæ res somnū tamen consentanea Peripateticorū traditione gignere solet. De quo quoniam referendi data occasio est, placuit ut paucis, carptimq; & ut quæq; necessaria scitu incidissent, in medium afferremus. Principio, constat animam potissimam entelechiam esse, ut Aristoteles tradit, organici corporis, hoc est præcipuam perfectionem & uitalem formam: quæ in corpore mira quadam naturæ solertia effigiato, non aliter quàm prudens in regno suo princeps, ad quæuis ordine agenda euigilat. Intus enim forisq; circumspecta sola omnium & consiliorum, & negociorum decreta dispensat. Huic in omni animali spiritus adhærescit laborum socius, & industriæ comes: quem Peripatetici ferè corpus subtile & aërium esse dixerunt. Alij cum Heraclito medium inter aërem & aquam. Albertus noster euaporationem ait, quæ ab humiditate naturalis cibi assurgat, suscitante eam calore naturali, cuius principium & fons cor est, depurante uerò atque digerente calore animali, quem omnium ait defecatisimum & subtilissimum esse. Hic autem spiritus instrumentum est animæ ad omnes operationes eius destinatum, uitæ & omnium uirtutum animæ uehiculum ab Auicenna dictus, per omnia manans à corde, sensuum instrumenta, aliterque atque aliter sese ad proximas uires accingens, prout in aliud aliudque organum uirtutem detulerit. Lucidus uerò transparentisque, ac planè ætherea conditione, cum bene habet, quemadmodum tradit Synesius: sicut hæbes terrenusque fieri solet, cum habet male, & uiolenta affectionis cuiuspiam inuasionem deformatur. Calidus autem cum sit, & cum calore uirtutes ad instrumenta deferat, fit ut suo ingenio prouocante calore à corporis medullis ad extrema expandatur, ut operationis perfectionem in omnibus organis coadiuuat: quia uerò subtilis est, & caliditate genuina summos aperit corporis poros, diffluere illac, & propter substantiæ suæ tenuitatem frequenter euaporare solet. Cuius rei euidens argumentum est, quod magno sudore, et grauiori paulò corporis fatigatione lasi debilitamur, non alia magis causa, quàm propter spirituum & caloris naturalis resolutionem. Porrò & sensuum usu spiritum, qui uehit, prosterni contingit, ac longo in opere sensationis detri: nec raro, quemadmodum Albertus tradit, ita consumi, ut nisi ad interiora, ipsumq; fontem, qui cor est, regressus uices quasdam quietis obiret, seq; recuperatis uiribus reficeret, periclitari animal, uitæque destitui contingeret. Ad eò nihil est in opere naturæ, quod non exemplo dierum noctiumq; aliquas uices feriarum uelit, ut libro decimo septimo Plinius ait: Debilitato igitur spiritu, organa in frigidantur, poris contractioribus, & ab ita ad interiora etiam à frigiditate repulsus ille, quo factò languere organum suæque destitui uirtute, simul & operatione incipit: quanquam interim perfectum, animatumq; esse non desinit, mox fumis subortis, & augete frigiditate sopor obrepit, atque ut Lucretius libro quarto ait: Sensus ab ita mutatis motibus alte. Et quoniam non est, quasi quod suffulciat artus, Debile fit corpus, languescunt omnia membra, Brachia, palpebræq; cadunt, poplitesque cubant. Hoc ipsum est quod somnum uocamus: per quem sensibus exterioribus quotquot sunt, & uirtuti, quam in illis animalem Physici uocant, tantisper uacatio datur ab opere, donec spiritibus ad fontem regressis uires ad repetendum laborem, & fatigationem sustinendam auertiores fiant. In illa autem leni, & sua quiete, præter spirituum confortationem, illud etiam commodum inest, quod uegetabilis uirtutis partes ea mirifice iuuantur. Quemadmodum enim somnus ligamentum est animalis uirtutis exterioris, ita naturalis eum interioris, & omnino digestiue incrementū efficere dicimus. Rursum sicut uigilia ad extrema corporis calor cum spiritu expanditur, ita per somnum in intima colligitur. Ea de re C. Plini. capite ultimo, libri decimi: Somnum nil aliud esse ait, quàm animi in medium sese recessum. Absesse enim uidetur animus, cum uacuis organis uitalis agitatio deest: rursum adesse, cum suo in organo uirtus exabans in stantiis manet obeundarum sensationum. Zeno autem Stoicæ sectæ magister, quemadmodum libro secundo de diuinatione Cicero tradit, ipsum dormire non aliud esse aiebat, quàm contrahi animum, & quasi labi, atque concidere. Porrò naturalem esse, atque inuitabilem affectionem hanc, ipsa uitæ ceterorum animalium ratio probat, talem quietis, & uigiliorum uicissitudinem seruans, non libidine prouocatam, nec sanè consulto admissam, sed naturæ tantum, cui illa parent, tenore. Dignum uerò scitu est, quod Aristoteles libri de generatione animalium quinti, primo capite tradit: Somnum talem sua natura uideri, ut uiuendi, & non uiuendi interlinium sit: ut neque omnino sit qui dormit, neque omnino non sit. Viuitur enim potissimum uigilia, ut ait, propter sensum. Ea de re commode Ouidius: Stulte quid est somnus, gelide nisi mortis imago? Et in præfatione hystoriæ suæ Plinius: Profecto uita uigilia est, inquit. In homine autem principe animali multa insunt, quæ somnum mirifice uariant. Nam crapulæ usus, quo sæpius, quòque profundius dormias efficit, ebrietate rarissime somnum detrectante. Ieiunium autem sæpe admittit, sæpe etiam repellit. Præterea & repulsam pati ab homine, dum non admittitur somnus, didicit: Quando ipse uiderim, qui ludendi cupidine transuersum rapti, terribam uix noctem quieti dederint: adeò est naturæ etiam blandimentis iniqua, auri sacra fames. Interim & sponte susceptæ fatigationes, & affectuum ratio, quò minus constans in homine somni tenor existat, efficiunt. Communis autem & confessa diuersitas in ætate, regione, complexionem, & consuetudine est: ita ut indubium tamen esse debeat, dormiendum esse homini, etiam in summa quiete animi, simulque corporis constituto, ne perpetua fatigatione resolui spiritum, & ut dixi, natiuum calorem consternari contingat. Scimus enim iam somnum uigorem esse, & confortationem sensus spiritualis, hoc est interioris, & uim uitalis sensus corporalis: sicut eregione uigilia corporales

rales sensus in actione existunt, & uigore uitali, cum debilitate sensus spiritalis. Quod quomodo intelligi debeat, Magnus ille Albertus libro de somno, & uigilia priore docet. Atque hucusque quidem de somno breuissime. Nunc de somnio uideamus. SOMNIUM in uniuersum uocamus, quod dormientibus nobis rerum simulacris quibusdam apparere consuevit, quibus noscendis uigilare, & res ipsas coram sentire uidemur, ut libro quarto Lucretius: In somnis eadem plerumque uidemur obire, Causidici causas agere, & componere leges, Induperatores pugnare, ac praelia obire, Nautæ contractum cum uentis degere bellum. Rem plerumque autem somniare nos intelligimus, non raro ratiocinamur, et quæ latebant, in in somnio discimus: præterea & moneri nonnunquam uidemur, itemque edoceri de futuris: Rursum coram intueri, quæ post nobis obueniunt, quæ quanquam multi faciam contingunt, et à Macrobio alijsque in multa genera distributa sunt, somnia tamen esse in genere constat: sicut somniare dicuntur, quibus hæc in quiete apparent. Libuit autem hoc loco libare quedam de illo, quod in somnium Macrobius uocat, somnium proprie Peripateticis dicto, quid sit, & quomodo fiat: cum constet frequentissime fieri, ut cætera quoque id genus qualia sint, & quibus animæ in uirtutibus oboriantur, notiora esse queant: Video enim Macrobius discrimina, & euentus horum diligenter quidem explicuisse: cæterum originem non adeo attingisse, rem perinde dignissimam scitu, atque illa est, quam prodidit. Quis enim nouisse nolit quid illud sit, unde manet, quò abeat? quod quiescentibus nobis efficacissimo impulsu, & admirabili commotione scenam quandam uersatilem uariarum rerum ædit, & personis imaginibus iucundam interim Comœdiam, interim Tragicam mœstissimam exhibet, ubi Theatrum sit inter orbis spectacula, cum uarietate, & artificio, tum copia ornatuque uisendum: ubi plerumque prodire in proscenium solent, quorum nonnulla quidem extent, quæque fuisse, fieriue, aut futuræ esse nequeant. De quibus longo sermone edisserens Albertus Germanus uir excellētis in omni philosophia doctrinæ libro de somno, & uigilia secundo: Somnium ait, non aliud esse, quam motum fantasticum in organis sentiendi factum. Dictum autem, quod in somno fiat. Hæc enim affectio non nisi dormientibus accidere potest. Quod ut explicatissime reddatur, paulò altius, pro nostra uirili summam de uirtutibus animæ repetemus. Multiplex animarum gradus est: quedam enim uegetabilem naturam fouent, eamque solam, uel plantarum animæ. Quedam sensum præstant, atque id rursum multiplici differentia. Cæterum quæ minimū, sensum tamen tactus, quo sine nullū animal degit, ut proprium retinent. Nam animatum quidē dixeris corpus aliquod, quod sensu caret: animal autem esse sine sensu impossibile est. In imperfectioribus autem imperfectiora omnia sūt: quemadmodum in his agilior, & promptior actio est, quæ ad altiora natura efformauit. Hos uuentium gradus, siue hæc malum animarum discrimina dicere, admirabiliū parens operum natura peperit: & ille ante omnia natura architectator, qui id quod sunt, cuncta debent, cuius consilia scrutari uelle furor est, et summa impietas credere forturo facta, quæ is in principio æternis consilijs ductus fecit. Nobis autem quoniam animalū hystoria incidit, de somnio dicturis, de his potissimum intelligemus in transcurso, quæ in uirtutum auctore numero perfectiorem obtinent sui generis locum: quorum una cum supremum absolutissimumque sit homo, cuius animæ & igneus uigor est, & ut Maro dicit, cœlestis origo, de hominis somnio, quemadmodum & de somno autea, maxime referemus. Aristoteles igitur libro de anima tertio: quum intellectum in homine à principio dixisset, esse tamen tabulam deletilem, in qua nihil depictū est: satis indicauit omnis cognitionis nostræ, quam in carne agentes habere de rebus possumus, à sensibus oriri, & prælimpseston illum de super artibus nostris immisum, bis primum formarū modulis pingi, quos sensorijs extimus à conspicuis corporibus desumptis, interior animæ uis hausert. Quanquam enim permulta cognita sunt à nobis, quorum nullum in sentiendi principijs fuit, occasione tamen sensuum illa comprehensa esse indubium est. Proinde præclarus Academiæ alumnus Synesius, cuius de somnijs à Marsilio Ficino latinus, factus liber extat, modum præcipiendi per phantasma, id est, formæ apparitionem siue speciem, antiquioris propriæque inspectionis nostræ munus esse ait. Nec temere libro de diuinatione secundo M. Cicero scribit, nullam speciem sine impulsu imaginis cogitari posse. Intelligentias namque sine phantasmate adere non solemus, nisi fortè ad breue quispian immaterialem (ita Synesius uocat) attingit speciem: quod uirtute eius intellectus, quem Peripatetici agentem nominant, contingit. Idem, Phantasma supergredi non minus arduum esse ait, quam beatum. Hinc illud inoleuisse apud Platonicos arbitror, ut animam in somno quodam degere dicerent, etiam uigilia concitatum, id quod Porphyrius non uno in loco tradit. propterea quòd seorsum, & quæ uere sibi propria est uirtute cernere, atque intueri nihil queat, quam diu intra istud ueneficijs delibutum carnis habitaculum delitescat. Ad quem locum attinere mihi uidentur portæ illæ imperscrutabilium somniorum ex decimo nono Odysseæ Homeri, & sexto Aeneid. Maronis, à Macrobio libro de somno Scipionis primo indicatæ: quarum una animale in homine apprehensionem significet, fallacem nimirum, & scientiæ ignaram, maxime dormientium, altera intellectualem referat, quæ altius quidem, cæterum haud unquam sine sensibilis formæ, dum sic est, aduinculo cognoscere solent. In hauriendis autem simulacris rerum, & typis, decem præcipuis uirtutibus anima tanquam instrumentis utitur: quarum exteriores quinque sunt sensibilibus corporum, ut presentium speciemibus affectæ, quas ministras, & ostiarias communis sensus, de quo mox dicemus, Synesius uocat. Reliquæ quinque in interioribus organis sitæ sunt, & simulacris rerum non ab ipsis primum rebus, sed ab extimis sensibus desumptis conspicuæ fiunt. Sunt autem hæc: uirtus communis sensus, imaginatiua rebus, cui coniuncta estimatiua sit, mox phantasia, denum memoria: quæ licet diuersis apud multos nominibus censeantur, ordine tamen quo diximus, propè omnes ab omnibus intelliguntur. Synesius interiores ab extimis eo ipso discernit, quòd sensus, quia per instrumenta fiat palam proposita, maxime sit animalis, & hominibus

Somnium quidē

Lucretius.

Insomnium

Somnium scene comparatur.

Somnium quidē

Multiplex animarum gradus.

Origo animarum.

Hominis animæ

Anima receter indica prælimpseston quidam est, Synesius.

Anima nostra semper in sono est

Somnium portæ

Virtutes animæ decem

Nota. cum brutis non communis tantum, sed longe etiam inferior. Virtutem autem interiorem, quoniam sine medio segregato fiat, propiorem anime, & diuinior esse ait: Cuius hoc argumentum est, quod uirtutes illæ interiores ab Alberto apprehensiuæ dictæ, quanto longius à primis sensibus absunt, tanto sunt in recipiendis, censendisq; formis efficaciores, magis magisque aliquid de potestate, & perfectionis gradu adicientes, etiam si re ipsa non differunt, & apprehendendi modo magis, quam essentia secernuntur. Communis ergo sensus in anteriori capitis parte residet, & extimorum sensuum, quorum, teste Alberto, origo est, affectiones colligit, discernens inter eas, ac plane dinoscens, uelut asperum ab albo, sonorum ab austero, illiusmodiq; distinctorum sensuum alia: quod ipsum nullus priuatorum potest. Singula enim singulis obiecta sunt, quis, ut proprijs mouentur. Sūt quidē et cōmunia, uelut numerus, unitas, motus, quies, figura, magnitudo, in uniuersum ferè ab his sensibilia, inter quæ extimus tamen sensus discernere, & dijudicare nequeat. Propterea cōmunem sensum uelut centrū esse in cirulo Alber. ait: à quo sitis lineæ ad circūferentiam, ita uirtutes in extimos sensus abeant, rursumq; redeant ab illis, à palā expositis sensibus hausta. Ideoq; à Synesio uere sensus sensuum appellatur. Imaginatiua, simulacra, & typos rerum forinsecus oblatarum retinet, quibus per harum absentiam moueri nihil minus, atque agitari solet. Hoc etiam sensu communi diuinior, quod hic in actione esse nequeat, nisi præsentibus rebus, quarum formæ statim extimis sensorijs apprehensæ in eo, uehente spiritu conueniant. Auicennæ interpret phantasiā uocat, communi nomine cum illa, quæ proprie talis est: nec mirū, quando Græci phantasia ἄνε τῆ φανερῆ, quod apparere significat nominent: & in his uirtutibus non possint non apparere imagines. Nulla enim interiorum uirtutum, quæ organis claudatur: sine formis, quas species alij uocant, naturam actionem efficere potest. Geminum enim est, inquit, Magnus Albertus, animæ per imagines corporales cognoscere quicquid cognoscit. Nihil autem necesse idem author existimat, ut imaginationis organum ab eo quod sensus communis est, aliud esse credamus, tantum diuersam hanc ab illa uirtute uirtutem esse intelligamus. Aestimatiua, quanquam diuersam tradunt ab imaginaria, non penitus tamen ab ea separatur: quod aestimare nemo possit, nisi imaginetur. Hæc autem uirtus in apprehendenda forma sensibili eximio quodam delectu rationem quandam præscribit utilis, inutilis, noxij, salutaris, commodi, incommodi: cuius affectionis comitem esse amorem odiumue necesse est. Rursum & insectationem, & fugam, gaudium & tristitiam, quæ ex hac apprehensionis ratione nascuntur. Atque hæc prima quidem interiorum uirtutum est, quæ seipsa in forma uel simulacro elicit, id quod nullo primorum sensuum deprehendi potuit, manifesto maioris perfectionis indicio. Huius organum idem esse existimatur cum imaginariæ organo, aut saltem propinquum. Phantasia rerum formas perinde atque à cogitatione siue aestimatiua receptæ sunt, accipit: mox tanquam ratiocinans confert cum intentione, ut uocant commodi incommodiq; noxij, salutaris. Decernit etiam, & certam in sententiam, quod nulli priorum dabatur, pedibus uadit. Cuius organum Auicenna medium cerebri uentriculum facit. Postrema harum memoria est, earum intentionum & cogitationum, quæ sensibili specie comprehendendi nequeunt, ferè promptuarium, et ut pleriq; omnes uocant, thesaurus quidam. Ex his omnibus tres sunt, in quibus id quod proprie somnium dicitur, locum habet, Imaginaria scilicet aestimatiua, & phantastica: quas hoc ipso conuenire Albertus ait, quod à formis tantum singularū rerū, quæ sensualis cognitionis principia sint, afficiuntur: hoc autē diuersas, quod apprehendendi ratio in eis alia atq; alia existit. In uniuersum autem rationali uirtuti coniunctas uelut in homine præstantiores diuinioresq; esse constat: in quo solo plerūq; non percepta sensibus, è memoriæ thesauro profecta apparere in somno solent, cum rationis & iudicij secerniculo, & omnino omnibus his quibus uigilans ad opus sese uitale accingit. Cæterum non proprie insomniā ista fuerint, quod fallacia non sint, maxime si ita affecti sese somniare intelligant. Somnium enim reuera instrumentorum est formarū sensibilibus: & ut Alberti uerbis utar, sensibilis partis affectio, rationis interim discerniculo consopito, quo durante dinoscenteq; fieri non posset, ut cū res coram cernere, itemq; interesse negocijs uideamur, & non simus tamen, hoc modo decipi nos falsa persuasionē contingeret. Doctissime ergo Themistius cum somnium de finiret, uisū esse dixit, qđ secundū quietē occurrit, quoties uis, quæ iudicat, obligata desertaq; est læguore corporis: Porro non omne quod occurrit in somno, insomniū esse, nisi ea rationis pars, quæ iudicat, possessa oīs obuolutaq; sit. Hoc autē sententiæ genus, qđ sopitis organis extimorum sensuum fieri in quiete uidemus, sacratius esse Synesius ait omni alio, quod eo ipso Dijs quoq; monētib; aut prædicantibus, aut etiā simpliciter consulētib; nonnunquam approximemus. His hactenus expositis, ut somni proximā causam explicemus, annotandū, quod à simulacris rerum, quæ in interioribus organis asseruantur, motus & agitationes non tam in uigilantibus cum cogitatur, quam etiam in somniantibus cū dormitur, fieri solent. Cuius hanc Albertus causam reddit, quod in uigilantibus undiquaq; exteriores sensus afficiuntur: & quemadmodum apes obuolantes undiq; conquistam mellis materiā in aluearia deportant, ita illi sine intermissione rerum forinsecus obiectarum formulas desumentes, indefessum perficiunt comparandæ cognitionis ministerium. Quod dum fit, ne intellectus quidem à conferendo & secernendo, pauloq; alius aestimando quietus manere potest. Noctu autem siue hora quietis, quando (ut Albertus ait) organa sensuum frigus claudit, & ab extrario tumultu fortissimarum passionum, quæ à forinsecus obiectis sensibilibus fiunt, sensoria uocant, propter somnum, qui horum est ligamentum, calore, spiritu, & uirtute ad interiora reuersis, sopito itidem iudicio, motus phantasmatum tanquam in alto spectantis theatri silentio è formali seu imaginatiua non aliter, quam è scena in proscenium egressæ, uectore spiritu, quem animalem Albertus uocat, manifesta sese agitatione prodere solent. Formarum autem seu imaginum, quas cieare intus anima solet, duo promptuarium esse libro naturalium sexto Auicenna tradit, thesauros formarum uocans: alterum

Nota.

Sensus cōmuni.

Imaginatiua

Phantasia un.

Aestimatiua

Phantasia.

Memoria.

Quæ pro /

Themistius.

Nota.

Formæ rerū

Similitudo.

Duo imagi /

alterum intentionum, hoc est abstractarum, & remotiorum à primis sensibus cognitionum, quarum receptaculum memoria sit: Alterum formarum à sensibus profectarum, quarum cella promptuaria imaginatiua existat, quam Auicennæ interpres formalem uocauit, à formis scilicet forinsecus aduenientibus, quas hæc uirtus, ut dixi, retinet. Synesius paucis in intellectum & animam distribuit, quod illi in intentione & formarum uirtutibus ambiunt. At uero quoniam constat plurima fieri somnia, quorum repente obliuiscamur, existimat Albertus ea quæ proprie in somnia sint, non è memoria, nimirum persepe sopita, sed ex imaginatiua, siue phantastica principium sui motus habere, ut somnium sit non aliud, quam motus formarum siue simulacrorum sensibilium ex phantasmate, ad interna principia neruorum sensus exterioris expansus, deferente eas spiritu, quem phantasticum Synesius uocat, communissimum sensorium esse eum, & formarum uehiculum affirmans, qui intus latens principium sensuum, tanquam ex arce quadam organis largiatur. Ex hoc patere arbitror, sensibilem apprehensionem somniantis, apprehensionem uigilantis contrariam esse: hæc enim à rebus forinsecus oblati in externis organis incipit, & ad phantasma terminatur in brutis, estq; in his apprehensio simpliciter, & uere sumpta: in homine autem ad intellectuales usque uirtutes pertingit. Illa autem somniorum à phantasia initium capiens, ad eam animæ partem, quæ maxime sentit, reuertitur. In illa igitur phantastica sunt omnia, simulacris rerum pro ipsis rebus sese nobis offerentibus. In hac rebus presentibus uera confessaque deprehensio est. Docte autem Albertus phantasma, inquit, somnium faciens, principia sensuum mouet non simpliciter: hæc enim affectio à solis rebus est, sed per quandam reuersionem euaporationis tenuis, & lucide simulacra deferentis, quæ in somno ab interiori capitis parte ad principia organorum sensibilium reuertitur. Deceptio autem, qua res uere presentes nobis putamus, fit à uinculo detinente iudicium potentiarum animæ, quæ uerum & falsum phantasmatum collatione discernunt. Quibus uerbis locus explicatur dignissimus scitu, quod in homine uigilante attentior cogitatio in motu phantasmatis rerum etiam absentium formas suscitantis facta: qualis ferè in affectis amore, odiioue, aut alijs modis perturbatis, in tenebris aut solitudine quiescentibus, antequam dormiant, usu uenit. Quanquam partem sensibilem animæ percellit, atq; afficit, quod carnis pruritus lasciuia cogitantis manifeste indicat, tamen longe isthæc affectio à somnij affectione abest: ac primo quidem in forti phantasia uigilantis error nullus inest: nouit enim cogitabundus, res absentes esse, quarum tanquã presentium cogitatione sese oblectat amans, aut exacerbat odiens, siue angit, perturbatue moleste ferens. Somniantes contra, res absentes, quarum spiritualibus tantum speciminibus agitantur, uere presentes esse non dubitant. Præterea constat in uigilantibus extimorum sensuum organa, etiam si in profundis tenebris, & altissimo silentio quietus quis iacens cogitat: non recte sopiri tamè, nec deesse in organo accincta uirtutè, modo res, quæ sentiri queant, non desint. In dormiente contra, spiritu, & uirtute retroactis, fieri non potest, ut quicquid aliquo exteriorum sensuum consueto modo percipiatur: etiam si fatendum sit facilem esse uirtutis ad sensoria reuersionem, leui causa somnum eximente, modo rigida membra ecstasi non obstupuerint. Postremo sanus uirtutem intellectualem anxie in cogitabundo laborare, & phantasmatum sibi frequentem usum de sumere: quod dum fit, sensibiles illæ formæ phantasiæ à perfectiore uirtute retinentur, & occupantur, ut consequens esse necesse sit simulacra sensibilia in formalis uirtutis promptuario coaceruata, nunquam suis, & uarie magis ad principia neruorum sensuum effluere posse, perferente spiritu, quam tempore somni, ubi sensu communi sopito, sopita etiã iudicandi uirtute, hæc organica affectio amplissimè suæ energie locum habet. Hæc autè omnia eò pertinent, ut intelligamus nullà uigilantis de rebus absentibus cogitatione phantasticã, somniorum affectionem uncerere posse. Nemiui autè dubium esse debet, quin nerui organici priuatorum sensuum non appareant, sed uera, & presenti affectione intrinsecus à formis illis phantasticis excitentur, eo ferè modo, quo forinsecus, dum in organorum marginibus excubant à corporibus desumptis afficiuntur. Cumq; ibi sit error, & presentia putentur, quæ absunt, fit ut perinde commoueant, ac si presentia omnia forent. Somnium autem cum uideamus esse affectionem sensibilem, & hæc eius naturæ sit, ut non nisi in organo sensus locum habeat, consequens est, ut quod Albertus ait, affectio somnij ad organa sensuum uera, & efficaci perualsione perueniat. Cuius rei id sanè euidentissimum argumentum fuerit, quod sensuum in nobis debiliu formis rarissime afficiuntur: raro enim odorari, raro etiam gustare nobis quicquam uidemur dormientes: at uerò sepiissime uidere coram, audire, & palpare nos putamus: non alia magis causa, quam quod ualidiorum sensuum formæ seorsum mouere, & crebro absque rerum presentia afficere solent: debiliu uerò sensuum species, quod rarius etiam uigilantes capiunt, & debili deprehensione constant, in somno sensuum suorum ueruos rarissime cient. Exemplum autem nocturnæ affectionis sensus ex deliis tactus dinoscitur, cum primis amantium: in quibus cum per quietem rei amatæ simulacrum phantastica uirtus effudit, presentim ita apparens, ut eius potiundæ spes eluceat, non solum colloquio, & amplexu sese fouere uidentur, sed omnibus etiam modis, & genitalibus arriunt, & in Venerem soluantur patrans, uera uoluptate, ac non raro maiori, quam si coram egissent, affecti. Quod euenire nullo modo posset, si neruis sensus tactus formarum phantasticarum & fluuio delibutis, uirtutes cum suo spiritu ab intra non agitarentur, & nerui afficerentur. Pari causa qui dormientes obambulare, & quedam uigilum studia obire solent, afficiuntur: quorum primo capite primi de generatione animalium meminit Aristote. Quanquam rarius id euenit, nec nisi his quibus phantastica fortis, confertaq; est spiritu: tunc enim uirtus, quæ mouet ad motione phantasmatis, uehementer organo tactus soluto cietur. Albertus noster id fieri existimat à calore non naturali cum humore exterioribus organis infuso, cum ubi sit multitudo, uelut humoris cuiuspiam putrescentis, uelut in fibricantibus, euaporatione, aut cum spiritosum alioqui corpus est. Sepe

Proprietate
phantasmatis
proprie som
nia edit.
Somnij definitio.

Contrario
modo somni
antes, & uig
ilantes senti
unt.
Albertus.

Cur somnijs
deciamur.
Nota.

Phantasma
somniauere
uehementius
mouet, & uig
ilantem.

Nerui sensuum
reuera
in somniant
afficiuntur.
Argumentum.

Veræ affe
ctionis som
nij exemplum.

De his qui dor
mientes ob
ambulant.

Albertus
Qui somniant
tes loquuntur.

etiam loquimur somniantes, & sunt qui interrogati respondeant, pari causa, calore extraneo organum adaperiente: cum constet nec spiritum, nec naturalem calorem, nec planè uirtutem somni tempore in extimis organis excubare, ac propterea ueram hanc & consuetam naturæ apprehensionem nullo modo esse, illis reuera quotquot sunt dormientibus, edocente id ante alia, quòd nonnunquam grauissime cadunt, morte accita, quod uigilantibus nõ obtingeret. Nec unquam nosse possunt quid egerint eundo loquendoue, qui hoc delirio capiuntur, nisi à cohabitantibus certiores facti, etiam si somnij, cuius occasione excitati fuere, interdum memoriam habent. Quod ipsum, sopitos esse sensus, nec quicquam forinsecus interim apprehendi posse, probat manifesto argumento. Memoria teneo, materni aui nostri fratrem, coelibem, qui hac affectione mirifice urgebatur nocte quadam somnio excitum narrasse nobis, lintamen cum stragulo & ceruicali in dolium abdito domus loco situm, aqua plenum detulisse, immersissequè dormientem, ac rediisse: mane expergefactum, cum nudus iaceret, clamare cœpisse, atque inquirere de stragulo: quòd serui querere iussi, uix tandem imò in dolio mersum cum lintamine & ceruicali inuenerunt. Hoc modo dormientis deprenso delirio, ex quo tempore, quoties cubitum iret, ocludi se iubebat, ne quid nocturna inambulatione committeret insolentius. Multa id genus exempla sunt, quorum fide constet affici intus sensuum neruos, & motiuam cieri alte interea dormientibus, qui sic inambulant. Quos uulgus nostrum pulcherrimo instituto primum utprehendat, cur, nec ante quenquam suo compellat nomine, quòd ea uox familiarissima auribus facile somniantes excitat, efficitq; ut repente expergefacti, aut cadant precipitibus de locis, in quæ plerunq; simiarum more conscendunt, aut certe grauius terreantur, dũ repente, ubi sint, aut quid agant, ambigunt. Doctissime aut̃ his de rebus loatus Albertus in hæc demum uerba inquit: Ex hoc igitur relinquitur, quod nerui sensibiles in conuicitibus suis spiritum sensibilem habentes, directum ad cor per collimationem, quam habet cum ipso, in loco ubi conueniunt ad organa sensus communis informantur, sensibilibus formis prouenientibus à thesauro imaginationis in uapore spiritali, quem principium caloris eleuat. Facile autem & confestim sensuum organa intrinsecus à speciminibus illis affici posse, eo ipso Albertus probat, quod illæ in uno subiecto sint, & organis non distantibus admodum utantur, continuusq; sit neruus interiorum formarum, quo ad exteriora illa organa retro effluunt, per quæ omnia pronior inter ea affectio sit, quæ Grecis *συνταξία* dicitur, propter continuationem connexionemq; naturæ. Idem Albertus, dignus per Iouem lapidem, quem in arcanis naturæ prodendis placitis non imitemur tantum, sed admiremur etiam, libro de sensu, & eo quod sentitur secundo, rationibus ab experientia ductis ostendit affectiones de foris ingressas tenuia quædam uestigia naturæ suæ in organis relinquere: idq; non hoc solum tempore, quo res à quibus specimina sensibilia desumuntur coram posite sunt, sed tunc quoq; cũ nihil taliũ forinsecus afficit. Quod si est, ut esse ille demonstrat, uidere est uel mediocriter attempto, quàm facile organicos neruos retrouersus formarũ fluxus ciere atq; afficere queat. Nũc illud explicandũ: Somnia multa, hoc est phantasmatum motus, quemadmodum reliquæ animæ actiones, non semper nec in quibuslibet, nec pari tenore euenire posse: pacatum enim esse oportet spiritum, qui formas deuehit, in agitato enim uehementius, uel in crapula, & fatigatione, ob uaporum densitatem somnium fieri nequit: teste ante alios Aristotele, qui ab euaporatione uehementi calore suscitata, nimium specierum motum fieri ait, quo durante somniũ fieri nequeat. In quibus enim, inquit, multæ motiones cientur, difficilè his apparere dormientibus phantasma potest. Huius rei similitudo quædam in undis est, quæ dum placide fluunt, effigiem despicientis faciei paulò reddunt exactius, & planè quicquid obtenderis, politic sua representant: quòd si agitator inquieta uorticibus esse pergat, aut nihil reddit, aut certe quæ reddit, diuulsa tortuosaque exhibet. In humido enim uehementer moto, ait Albertus, Icon apparere nequit. Pari per omnia modo in somnio euenit: auius euidens apparitio manet, si placide in spiritu motum phantasma fuerit: sin tremulus & crispans motus est, corrumpuntur formæ, suntq; tortuosæ, & obscuræ repente diffluentes. Et hæc quidem causa est, cur in somnio repente interim diuersa, interim enormia etiam cernere soleamus, rursus cito obliuisci apparentium, nec nisi distractorum meminisse: quod & ebrijs ex frequenti motione uaporum obtingit. Ipse senem noui, mire alioqui loquacem, & salibus plenum, qui frequentibus in conuiujs uarijs de rebus commentari assolitus, nullam hystoriam, si quam cœpisset, ad finem perducere sermone poterat, alijs si. Inde quæ continuo tamen spiritu referebat incidentibus: ubi plus satis potasset, nec nisi priorum monitus, illuc unde digressus erat, reuerti narratione potuit, mire quàm ridiculo sepe centone recitato. Quod ideo fit, quòd ne memoria quidem, quæ abstractius tamen, ut sic dicam, mouet, formas typosque cogitationum præ uehementi spiritus motione satis ædere potest, repressis continue, nimiumque agitatæ quæ proditurae erant. Sed Alberti uerba dignissima lectu hoc loco citare libet, quæ libro de uigil. & som. secundo in hunc serè modum habent. Oportet autem nos opinari hunc fluxum fieri, sicut fiunt modicæ uertigines (uortices intelligit) quæ feruntur in flumine: in stante enim aqua circuli fluunt, sed in flumine cito fluente res iniectæ faciunt uertiginem, sed cito frangitur propter fluxum aquæ. & eodem modo arbitrari nos oportet, unumquenque motum phantasmatæ fieri cõtinue in somnio, sepe enim uehitur imaginatio, uecta in sua propria similitudine ad principium sensus, et sepe corrumpitur in alias figuras propter fluxum humidi spiritualiter euaporantis, quod desert formas phantasie. corrupto enim subiecto, necesse est corrumpi figurationem formæ, quæ in ipso est. Hæc autem corruptio fit propter repercussionem uaporis ad concauum capitis, ex quo reflectitur necessario in seipsum, & non tenet figuram in qua ascendit. Hæc enim est causa, quòd statim post multum nutrimentum, & præcipue si calidum sit, & multum uaporatiuum, non fiunt somnia: eò quòd multus motus uaporationis fortiter repercutitur ad cranium, & in seipso refractus non tenet imagines. Eadem etiam causa multum teneram, humidam, & mollem

Exemplum.

In somno qui ambulat, nõ nominandi.

Albertus.

Sensuum organa intus facile afficiuntur.

Alberti laus

Somnia multis causis uariant. Qui difficilius somniant.

Similitudo.

Cur somnia repente quædam uariant. Exemplum.

Albertus.

Qui nõ somniant.

mollem habentibus complexionem, ut pueris calidis, & humidis multum existentibus, non fiunt, aut raro & confusa fiunt somnia: quia humiditas eorum uaporat multum à calido, quæ sepe repercussa nullam omnino tenet imaginem: multus enim & profundus somnus est, propter multam caliditatem, quæ est ex nutrimento: & ideo quemadmodum fit in humido, quod uehementer mouet quis, ita in hoc somnio est. Hucusq; Albertus: cuius præterita quidæ uerba sunt sui scilicet temporis, at præsens in eis ueritas est, cuius gratia hunc locum citauimus. Existimat autem Albertus moueri formas tali propè impulsu, quali uortices uidemus in leuiter motis undis, cum tanquam ex puncto concussionis orbis sese impellentes exeunt, de quibus alibi. iam ebriorum & sobriorum affectionibus constare potest, qualis illa motionum internarum uis atq; diuersitas existat: certo enim obtutu rem quampiam intueri sobrius potest, ebrius non potest: & experimur ebrijs, quicquid uidetur, tremere, gyrariue, aut certe nutare uideri, non alia magis causa uacillat horum ingressu. Quibuscunq; enim internæ uirtutes graui aliqua, & molesta affectione tenentur, illis tardum fluxumq; gradum esse, fatuorum nutabundus docet inæssus. Manifestis autem causis somnia uariari, & formarum alios atq; alios cieri motus, etate, complexione, affectu, studio, & diurnorum operum consuetudine, ante indicauimus. Repletis uerò crapula rarò in somni principio in somnia fiunt propter fumos, quorum identidem meminimus: leuiter pastis & abstinentia asuetis citius apparent: grauius fatigatis raro propter profundum uirtutum sese instaurantium abscessum. Ebrijs ferè nunquam in initijs propter animæ uiolentam ab immodicis uaporibus perturbatorem. Pacati igitur somni (ut fideliter & summatim hanc somniorum difficultatem explicemus) hic modus est: Cum dormire incipimus, calore ad interiora cum spiritu reuerso aut repulso, uaporibus crapula exatis, fumi per principia spissiores eleuantur: quibus sedatis digestisq; in liquido spiritu lucere imagines incipiunt. Harum pars, quæ à uisu in formalem delata est, ut uidere nobis uideamur, efficit: pars concertum, clamorem, sonum, ab auditu indito reddit: eodem modo aliorum sensuum specimina, alias pariunt in nobis quieti deditis affectiones. In purgato autem, & suæ naturæ relicto spiritu, motus simulacrorum, teste Alberto, ad sensum abit communem, ubi se contingunt singulorum sensuum nerui, mox afficit, & irrorat re ipsa. Alio à latere legata uirtute iudicante, insignis error, qui totum fabule Drama constituit, oboritur, absentes res per specimina tanquam uerè præsentis agnoscens: ibi colloquium, risus, cantus, iurgia, spes, desperatio, timor, audacia, diuitiæ, paupertas, amor, odium, sitis, fames, piscatura, uenatio, auaritia, pax, bellum, peregrinatio, agricultura, cursus, metus, gaudium, fuga, insectatio, cursus, & uolatus etiam: ut ne dicam, quod & cadere nobis uidemur, morte quadam iacentibus nobis irrepente, non raro capite plesti, & insontes cum simus, pœnas damus somnio. Adeò non solum diurnorum studiorum imaginibus, sed rerum, raro etiam cogitarum typis hæc locupletissima scæna conferta est: qua non alia maiori aut copia, aut uarietate spectatorem detinere queat. Nos interim nihil re ipsa cernimus, nihil agimus, nihil horum sumus, & esse tamen (ò miram rerum naturam) uidemur: nec nisi experge factis error innotescit. Porro monstrosa, tortuosaue, quod ærniamus, ideo fieri Albertus existimat, quod simulacrorum organa pulsantium duplex genus est: alterum eorum quæ à sensibus ante accepta ad neruorum principia refluunt, alterum illorum, quæ tametsi ab organis allata non sint, phantasticæ tamen uirtutis potentia, quæ illiusmodi uigilantibus quoq; obtendere solet, coadunata prodeunt: ueluti si bouem uideam semihominem, quas mirabiles somniorum species plerunq; aut pictorum suggerit licentia, aut Poëtarum gignunt fabulæ: laborant uerò hac affectione, ut Auicenna & Albertus docent, atrabili oppressi, aut febricitantes ob putrescentem humorem malignæ naturæ. Ideo Horatius in Poëtica, uelut ægri somnia, dixit: quod ea uanas species dormientibus ciere potissime soleant. Sed hæc imaginum ratio in solo homine uariat propter phantasticæ cum nobilibus uirtutibus rationalis partis connexionem, in alijs animantibus non adeò: in quibus tamen formæ paulò ante à sensibus acceptæ, dum in quodam actu sunt, facillime mouent: unde fit, ut diurnorum studiorum reliquæ, de quibus uigilantes aut cogitamus, aut egimus, in somno ferè nobis appareant. Sunt & formæ potestate, ut Albertus ait, quæ ex figura uaporis secundum aliam aliamq; perturbationem, qua somnians afficitur, eliciuntur. Secundum quod genus & illa somnia sunt, quæ rerum longe præteritarum formas produnt, quarum diu non meminimus: quæ ita tamen (mirum) dicto audientes sunt, etiam in uigilantibus, ut simul atque uelimus succurrant, modo longa eas obliuio non eluerit. Porro quo ordine formæ somniantium in spiritu uehantur, quæue actu moueant, quæ potestate, & qualem esse speciminū fluxū intelligere debeamus, Albertus magnus docet secundo capite tractatus secundi libri de som. & uigil. secundi, ad quem locum lectorem, ne omnia inualcare cogar, relego. Ac de insomnijs quidem proprie dictis hæcenus. Quibus uicina sunt solius hominis, altiorum uirtutum agitatione prodita, in quibus uerarum rerum intelligentia plerunq; inest: Solet enim & memoriæ promptuarium recludi somno, & abstractissimarum cognitionum formis, siue magis speciebus ciere somnia, quæ uera tamen somnia non sint: præsertim si, quod non raro accidit, somnare nos intelligamus: cum plerunq; cernimus quæ ne diurna quidem contemplatione satis consequi possumus. Horum diuersa ratio ab illis cum sit, diuersis etiam modis prouenire intelligamus. Affecti enim & perturbati, proprio illi somniorum generi frequentissime obnoxij sunt, nec ferè aliud cum brutis cernunt, modo crapula non toti sepiliantur. Sensus enim, eiusq; uoluptas, ut Porphyrius Platonicus tradit, si inualescat, animū profundius in corpus immergit. Quæti autem & perpurcati animi, temperantes, & à rerum humanarum studio sese eximentes, ac diuina tantum sectati, excellentius hoc somnij genus obeunt. Nam ubi humorum est quies, neq; bilis in nobis, nec atra bilis, non pituita, non sanguis exuperet aut degraueat: neq; rursus aut crapula, aut uino deprimamur, nec cibo potiuè egeat natura, aut postremo nulla perturbatione prematur animus, nulla re angatur, nulla leticia exultet,

Pueri infantes non somniant

Diuersarum motionum exempla.

Nota. Quæ causæ somnium uariet.

Somnium quædo & quomodo fiat.

Virtus indicans in somnijs ligatur. Somniorum personæ.

Cur horrèda nonnunquã somnia.

Horatius.

Formæ rerum multiplices.

Somnia affectorū, et purgati animi diuersa.

Quibus somnia diuina obtingant.

M. Cicero.

Hieronimus

In somnijs non credendum.

Somnia que
dam diuina
sunt.
Iacobi uisio.
Iosephi moni-
tio.Pharao,
Vxor PilatiQui nunquam
somniauerunt.Nunquam so-
niare, rarum
est.
Infantes non
somniaueruntAristoteles.
PliniusCur Atlan-
tes non som-
niant
Albertus

Troglydyta

nihil timeat, nihil concupiscat: tunc mens nostra, quæ diuina est, & ab omni contagione corporis soluta, ac per somnium libere in suam naturam reuersa, potest ob diuinitatem suam futura præuidere, uelut scribit Iamblichus, sæpe à Dijs monita, & ignotarum rerum hoc modo scientia prædita. Ita Pythagoras & Plato locupletissimi authores tradiderunt, à quibus dissentiens Marcus Cicero non tam orator grauisimus, quam philosophus insignis, nullam uim esse diuinam effectricem somniorum libro de Diuinatione secundo, constanter asseuerat. Diuus quoque Hieronymus Christianus Cæro in Epistola ad Pama-

chium & Marcellam, contra Rufini intentionem, somniorum phantasmatis fidem non adhibendam esse ait: nec nisi somniū fuisse contendit, quo coram Christi tribunali, quod Ciceronis studiosus esset, ab angelo flagellatum sese dormienti apparuisset. Quod hodie ab ideotis obijcitur literarum studiosis, tanquam re ipsa eueniret, quod phantastica pepererat affectio, ipso Hieronymo manifeste reclamante. In som-

nijs arte, uel Macrobio neglectis, non credendum scriptura monet: ut Deuteronomij: Non audies uerba somnatoris. Somnia fallacia ludunt temeraria nocte, Tibullo. & Maro: Sed falsa, inquit, ad superos mittunt in somnia manes.

Rursum somnia quedam diuina esse, nec unquam temere mota, probat in scriptura Iacobi uisio, Genesis uigesimo octauo, & monitio Iosepho dormienti, ut in Aegyptum abiret, ab angelo facta, teste Mattheo secundo cap. Nec uana fuerunt Pharaonis, & uxoris Pilati somnia, ut sciendum sit contra Ciceronem, à Deo aliquid in somno significari.

Nec temere fôs doctrinarū Homerus Iliados primo: Sônia ab Ioue demissa scribit, apud quæ Eustachius Διοπίησιν propterea dicta esse tradit, quod à Ioue mittantur. Pomponius autem de Atlantibus: neque, inquit, illis in quiete qualia cæteris mortalibus uisere datur. Quod ego ad quoduis somniorum genus referendum existimo: si enim leuiuala illa, & fallacia propter uaporis densitatem non habent, qui cætera, quæ defœtiora omnia requirunt, ærnerè possunt.

Mirum autem id euenire carne non uescientibus. Plutarchus quoque in libro de oraculis, quæ defœerunt, scribit Cleonem quendam ex Daulia solitum prædicare, multos quibus uixerat annos nulla unquam in somnia uidisse, quod & Thrasiæmædæ cuidam accedisse ait. Albertus libro de somno & uigilia secundo, raro inueniri ait, qui non somniant, in quibus ea affectione ad usque uitæ finem persistit. Quod si qui sint, simile eis obtinere ait, quod illis solet, qui statim à cibo sumpto dormientes somnia non uident. Quomodo in infantibus accidit, in quibus nuper in lucem editis nullum penitus somnium contrahi, sed pluribus anno citatè quarto aut quinto ætatis uisum inapere, Aristoteles penultimo capite libri de natura animalium quarti tradit. Plinius autem ultimo capite libri decimi, statim somniantes in infantibus ait.

Quod quidem ad imperfectam quandam somnij rationem referendum, quo modo Aristoteles quoque capite decimo septimi de natura animalium, in infantibus somniantes ait. Quem locum libro decimo quarto antiquarum lectionum annotauit Coelius. Iam ut in reddenda causa cur Atlantes non somniant, finem faciam, Alberti uerba pro coronide subscribam, quæ loco paulò ante citato ferè sic habent: Quibuscunque talis natura & complexio perseuerat, à qua multa spissa & permixta euaporatio continue dum dormitur, ascendens, in superiorem capitis locum eleuatur: quæ in sese reflexa spissam multitudinem motus faciat, in loco præsertim ubi uigiliarum principium est: isti profundo & graui somno oppressi, nunquam uident aliquod somnium.

a Troglydyta. Græcis Τρόγλητα foramen siue specus nominatur, hinc illis nomen. Plinius: Troglydyta specus excauant, hæc illis domus, uictus serpentum carnes, stridorque; non uox, adeo sermonis commercio carent. b Armenta, quibus è fronte in nares adeo panda sunt cornua, ut non nisi flexa ceruicæ, & obliquo capite pasci queant: ideo præpostere pasci ea Herodotus libro quarto scribit. Græcis Οπισθηονομί, id est, retro pascentes boues dicuntur: ὀπίσθεν retro dicitur, νομός pascentium, inde deducto nomine.

c Pronis, recta fronte petentibus. d Vxor, ideo matrimonium exortes Plinius nominat. Meminit & lib. sexto Martia. e Formæ similitudine. Bello quidem indicio, uerum per sæpe fallaci. Quanquam pater prolem suam esse, nulla re magis quam similitudine agnoscit: mater quia peperit, dubitare non potest. Porro quod auis plerumque maternis paternisue ad similes gignitur, interim dissimiles parentibus: nonnunquam masculi mulierum, puella marium, facies gerunt, similitudine indita: quin & os, nasusque; patris cum sint, oculi matris esse pergunt, nec adeo translaticia similitudo est, ut hoc Maronis subinde locum habeat: Sic oculos, sic ille manus, sic ora gerebat, fallacem hanc coniecturam constat: nam & fortuita est similitudo, uelut puerorum à Torannio M. Antonio uenditorum pro geminis, quorum alter in Asia, alter trans alpes natus esset. Et occultam genitalis seminis uim astrorum uirtute coærari, mutarique; posse Galenus fatetur. Sunt uerò qui multum referre existimant, quas facies, qualesque; dum gignunt patentes imaginentur. Aristoteles certe libro de generatione animalium quarto, ad semen genitale respicit: in quo similitudinis latere causas, ipse quoque Galenus in libro qui de duodecim portis inscribitur, confirmat. Solinus. 39. capite paterni nominis nullam apud Garamantes reuerentiam esse ait, quod patrem nemo cognoscat. Scribit Plinius libro septimo, in Africa Psyllorum fuisse gentem, quibus uirus exitiale serpentibus ingentum fuerit, ex cuius odore eas sopirent, Mos illis fuit, liberos genitos protinus obijcere sauisimè earum: hoc modo coniugum pudicitiam cognoscentes

gnoscentes, si fugerint, adulterio uerò conaptam prolem, si manserint serpentes. Meminit & Herodotus lib. quar
 to. Silius de Atyro psyllo libro primo: Nec non serpentes diro exarmare ueneno Doctus Atyr, tactuq; graues sopire
 Chelydros, Ac dubiam admota sobolem explorare Ceraſte. Idem hoc ingenium & Marmaridis tribuit libro tertio:
 Marmaridæ medicum uulguſtrepere cateruæ: Ad quorum cantus serpens oblita ueneni: Ad quorum cantus mites
 iacere Ceraſte. In eandem ſententiam de Psyllis Lucanus libro nono ſcripſit. Gellius in. 17. Crinitus libro primo,

ne agnoſcunt. Augilæ^a manes tantum deos putant,
 per eos^b deierant, eos ut oracula conſulunt, precati q;
 quæ uolunt, ubi^c tumulis incubuere, pro reſponſis fe
 runt ſomnia. ^d Fœminis eorum ſolenne eſt nocte, qua
 nubunt, omnium ſtupro patere, qui cum munere ad
 uenerint: & tum cum plurimis concubuiſſe maximū
 decus, in reliquum pudicitia inſignis eſt. Nudi ſunt
 Gamphaſantes, armorumq; omnium ignari, nec ui
 tare ſciunt tela, nec iacere: ideoq; obuioſ fugiunt: neq;
 aliorum quam quibus idem ingenij eſt, aut congreſ
 ſus, aut colloquia patiuntur. Blemmyis capita abſūt,
 uultus i pectore eſt. Satyris præter effigiem^f nihil hu
 mani. ^g Aegipanum quæ celebratur, ea forma eſt.
 Hæc de Africa.

ſet, ſomnio & furori reliquit loam, ut idem Cicero libro de diuinatione primo retulit. ^d Fœminis eorum. Au
 gile (inquit Solinus) fœminas ſuas primis noctibus nuptiarum adulterijs cogunt parere, mox ad perpetuam pudicitia
 legibus ſtringunt ſeueriſſimis. Herodotus in ſine quarti, eos in propatulo coire Maſſagetarum more ait. Ex quo Pō
 ponius omnia hæc de Augilis in ſua tranſtulit. Idem author Adrimachidas Pœnorum gentem id moris habuiſſe indi
 cat, ut nupturis uirginibus regi ſuo adductis, copiam fecerint ei de uirginandi quam uellet. Non me præterit, & in Si
 ca Numidiæ oppido templum fuiſſe Veneri ſacrum, in quo matronas proſtituto corpore dotem quærere patria cōſue
 tudo fuerit, quod ipſum lib. 15. Cœlius adnotauit, qui. 66. capite libri decimi: Lydias, ait, mulieres priuſquam coniu
 gia inirent, corpus in uulguſ dare conſueuiſſe: iunctas uiris ſi deliquiſſent, nullam prorsus ueniæ ſpem habuiſſe.
 Nec uerò uitio dari mihi uelim, quod uel reantiiſſimos ſcriptores cito, cum ea etiam quæ uiderim, quæq; audierim, ubi
 locus poſtulabit, his noſtris hypōnematibus ſim inſerturus: neq; illa mihi, quæ paucorum eſt, facultas datur, ut in tan
 ta feſtinatione, pleraq; omnia digna ſatu eſt fontibus magis, quam limpidis riuus doctrinarum adferam: ſed ad rem.
 Scribit iuſti. lib. 18. Morem fuiſſe Cyprijs, uirgines ante nuptias ſtatutis diebus dotalem pecuniam quæſituras in quæ
 ſtum ad littus maris mittere, pro reliqua pudicitia libamenta Veneri ſoluturas. Et hodie Indiæ uirgines ante coniu
 bium proſtituuntur: nuptæ uerò prima nocte cum ſacerdotibus iacent, quibus cum regum abſentium uxoribus arbitra
 re, æbre officium eſt, uenali pudicitia: adnotauit hoc ex cardinalis Vlyſſonēſis relatione libro duodecimo Raphaël.
 Strabo ultimo libro: Ioui à Thebanis ſacerdotibus uirginem genere clariſſimam ſacrari, quæ pellicis more cum qui
 bus libet coit, mox uiro datur. ^e Gamphaſantes. Pli. Gamphaſantes nudi, prætorum expertes, nulli externo cō
 gregantur. Idem ex Plin. Solinus, & Martianus mutuati ſunt, ut propè alia omnia, magna ingratitude mētione
 ſuppreſſæ, à quo ſcenerentur, ut Hermolaus ait. De Blēmyis, & Satyris iſdem eadem quæ Pomp. & nos amplius
 libro tertio. ^f Nihil humani. Ideo ſupra, terras eos magis habere, quam habitare dixit: habent enim & feræ,
 habitant, qui cultiorem reddunt. ^g Aegipanum. quibus caprini ſunt pedes, & extantia cornua. Plinius quo
 que Aegipanis inquit, qualis uulgo pingitur, forma eſt. ILLVD Coronidis loco adicærim. Herodo. & lib. 8.
 Plinium aſſerere, nullum in Africa ceruum gigni: quod naturam prouidiſſe exiſtimarim. ob tantam ſerpentum mul
 titudinem, quas hoc animal mire odit. Quod autem primo Aenei. Maro dixit: Tris littore ceruos Proſpicit. & c. mo
 re Poëtico fictum ait Seruius. Apri quoque in Africa non ſunt. De urſis Numidicis mirum, quod Solino cum Pli. non
 conuenit, quod libro. 13. Crinitus adnotauit. Miratur Plin. annales retuliſſe, Domit. Aenobarbum c. urſos Numidicos
 in Circo dediſſe, cum in Africa urſos non gigni conſtet. capite trigeſimoſexto libri octauo Solinus, Numidicos
 urſos forma cæteris præſtare ait, multa de urſorum ingenio proſequutus. Porrò tanta in Lybia ſerpentum multitu
 do eſt, ut araturi præaltis ocreis indutis, haud alio modo morſus uitare poſſint, authore Strabone. Plin. & Herodo.
 authores ſunt, ſupra Naſamomas, & Maas gentem eſſe, quæ ſalis fruſtis eſt montibus exciſis domos ut lapidibus ex
 truant: quæ res inditio eſt illic imbres non eſſe: nam ſi pueret (Herodo. inquit) illic non poſſent manere parietes ſa
 lis. Ipſe Viennæ Auriæ uidi ex pannonias ſalis fodinis aduecta fruſta quadrata ad eò magna firmaq; ut quibus
 uis adibus ſtruendis idonea uiderentur. Sunt authores receptiſſimi, qui pleraq; eſt feris Libycis, eſtare non bibere,
 hyeme

& capite. 13. Solinus. a Manes.

Augilæ inquit Plinius tantum inferos con
 lunt: per manes autem animas corporibus
 egreſſas, aut infernos deos intelligimus:
 hoc enim ſignificat uocabulum, authore
 Seruio, quanquam in idem incidant.

b Deierant. tanquam numen horū
 mendacio uiolare fas non ſit. Nos quoq;
 cum iuramus ſerio, eum Deum teſtamur,
 qui ueri maxime cōſcius ſit, falſi uerò ui
 dex eſſe poſſit. c Tumulis incubue
 re. Eſt & hodie multorum ridenda ſuper
 ſtitio, credentium furii authorem cogno
 ſci poſſe, ſi is cui ablata res eſt, cubaturus
 mortuorū offa puluino ſubdiderit, ſonio
 id accepturus uidelicet. Vetuſti inter diui
 nationis ſpecies ſomnium fecerunt, autho
 re Cicerone: et Dicearchus Peripateticus,
 cum reliqua diuinationis genera ſuſtulit

Varij gentiū
 circa fœminas
 mores.

Gamphaſantes
 Martianus, et
 Solinus ingra
 ti

Corollarium

Solino cū Plī
 nio non con
 uenit
 Multæ in Li
 bya ſerpentes

Nota

hyeme uerò potu saturari scribunt: natura & hoc ipsum insigniter prouidete, quod in estate maximi Africa tractus aqua carent, in hyeme non carent: quod munus & Chamelis elargita est, quadriduo sitim tolerantibus: Nam si auidius sitirent, perire eos, dum per grandia, & arenosa de ferta operam nauant dorsuariam, necesse foret.

AEGYPTVS.

Aegyptus cui ab Aegypto Beli filio nomen est, agri magnitudine, nec Libyæ planè, nec Syriæ, quam utrinque uicinam habet, respondet: At copia rerum, & terræ fertilitate longe utrique præstat: adeò enim est intra angustos limites ferax, ut in adagium abi-

Adagium

rit: Sulcus Aegypti Libyæ arenas non curat, quod in omnem locum fertilem, modò non uastus sit, qui uastioribus incultus, & desertus longè anteponendus est, usu asferimus. In Aegypto legumina tertio die nasci Plin. libro. 13. scriptum reliquit, nec uspiam alibi citius maturescere fruges, & esse totum tractum herbis nobilem: præterea omni mense sationem fieri, idem au-

Aegypti fertilitas

thor alicubi refert. Nec minus in ea Nili beneficiò foecundæ foeminae sunt, septenos gignunt, tradente illud ex Trogi autoritate libro septimo Plinio. Idem Aristotelem citans Strabo lib. 15. scribit. Illud constat à ueteribus publicam orbis horreum Aegyptum nominatam, eiusq; incolas, quod auctos mortales passere ipsosq; deos hospitio exipere possent, gloriatos fuisse. Urbium autem insignium numerum, & magnitudinem, tum & gentis & regum uetustatem nemo satis pro merito retulerit. Addo insignem sapientiam, artium uariarum initia, quas Aegyptiis propè omnes qui uetrum res libris demandarunt, attribuunt: proinde in hæc uerba ex Diony. Rufus Auienus: Nec procul illa uirum gens incolit, artibus olim, Quæ prior humanas leges, & iura notauit, Vomere quæ duro, quæ longi pondere aratri Sollicitauit humum, quæ sectis edere sulcis Tellurem docuit, ædensq; à partibus æthram: Prodidit obliquo Solem decurrere cælo. Nam Aegyptia Ceres prima, arandi seminandiq; rationem reperit, siue (ut Tibullus, & alij multi) Osiris: & Mercurius ille maximus Aegyptiorum philosophus, primus apud eos uarios astrorum cursus obseruasse dicitur, ut Sicalus Diodorus libro Bibliothecæ primo, & secundo adnotauit. Quin & immortalẽ esse animam, & de corpore in corpus migrare primi asseruerunt, unde Pythagorica illa palingenesia manauit: hunc enim quemadmodum Platonem, Homerum, Solonem, Democritum, Musæum, Apollonium, Tyaneum, aliosq; ex uetustioribus philosophis, artium gratia capeffendarum, ad Aegyptios perrexisse notum est. HANC igitur fertilissimam regionem Pomponius suo ita describit, ut præter illustria dignaq; lectu satiq; loca nihil reliquorum adijciat, pauca quaedam de gentium moribus profecutus. Plurima de Aegypto Strabo scripsit libro ultimo. Diodorus libro primo, & secundo. Plinius nono capite quinti libri. Extitit & Appionis eius, qui Polyhistor cognominatus est, opus non inæbre, quo res Aegypti insignes posteris reliquit, uelut lib. quinto noctium suarum Gellius scribit. Nos ex optimis quibusq; rationationem facturi, id solum conabimur, ut Pomponij lectio cupide iuuentuti clara fiat, & simul compendio locorum sine labore fidus lector insiticiatur. Pars prima Aegypti, ea salicet quæ trans Nilum in ortum sita est: nam quæ à tra Nilum Libyam uersus iacet, ad Africam attinet: si modo Africæ terminus Nilus est, sciungitur autem à Cyrenicæ Catabathmo. Hinc Strabo libro ultimo: sursum in Nilo nauigantes dextram ripam Libyæ tribuere, sinistram Arabiæ esse ait: eandem partitionem, et Herod. fecit libro secundo: de Delta uerò quæ extimis Nili alueis ab Asia, & Africa sciungitur inferius referemus. Herodoti uerba alicubi hæc sunt, ut Valla transtulit: Porro Nilus ubi in flatus est, non modò Delta inundat, uerum etiam plagam quæ dicitur Africana esse, uel Arabiæ, idq; utroq; uersus duorum dierum itinere, & amplius uel minus &c.

Lucanus:

a Ad Arabas, qui citra sinum Arabiam, Aegyptiis proximi litus habitant, de quibus libro tertio Pomponius, ab ortu igitur Arabas Nilus, ab occasu Libyæ habet, intermedia Aegypto. Hinc Lucanus. 10. lib. de Nili decursu: Cursus in occasum flexus torquetur & ortum, Nunc Arabum populis, Libycis nunc æquus arenis. **b** Dorso. Plinius quoque Aegyptus inquit, introrsus ad meridiem recedens, donec à tergo præterdantur Aethiopes. Horum tractus supra Syenem, & Cataractas initium habet. Hinc surgentia montana secundum utranq; Nili oram in Aegyptium pelagus declinant, inter quæ proprie Aegyptia terra est: quantum illa distat, statum irrigare Nilus assolet. De communibus uerò Aegypti terminis sic Strabo libro ultimo: Antiqui id solum Aegyptum uocauerunt, quod habitatur, & à Nilo irrigatur, à locis Syene proximis usq; ad mare: posteriores uerò ad hoc usq; tempus omnes ferè orientales partes adsumpserunt, quæ inter Arabicum sinum sunt, & Nilum. Ab occidente uerò loca usq; ad Abases, in ora maritima, ab ostio Canopico usq; ad eum locum, qui Catabathmus dicitur. Hec Strabo. Iosephus lib. belli Iudaici quinto, capite uerò. 11. perpulchre indicat, & quarto libro Aegissippus Aegyptum undiq; parim montibus, parim desertis, & importuoso litore munitissimam esse docet, ut sit mirum toties eam inuasam, & tanta pressam seruitute. **c** Expers imbrum. Hoc ad estatem referas, ubi tota pluuiarum materia à radiorum Solis propè ad perpendicularium assurgentium ui consumitur: altàs plueri in Aegypto indubitatum est. Lucanus libro nono: Cyrenis etiam nunc bruma rigeat: quod si Cyrenis bruma est, quis Aegyptiis non esse dixerit? quæ quidem minorem declinationem habentibus pluuiosa est, ut nobis longius amotis uiuosa. Seneca in ea parte, inquit,

In Aegypto pluuiæ.

PARTICVLARIS ASIAE DESCRIPTIO.
AEGYPTVS.

Asiæ prima pars Aegyptus, inter Catabathmon & Arabas, ab hoc littore penitus immissa, donec Aethiopiæ dorso contingat, ad meridiem refugit. Terra expers imbrum, mire tamen fertilis,

qua in Aethiopia uergit, aut nulli imbres sunt, aut rari, & qui in suctam aquis caelestibus terram non adiuuent: qui alibi ait, Alexandriae niues non cadere, tanquam pluias illic cadere non neget. Capitolinus: In Gordianis fuit praeterea ingens, quae raro in Africa est, tempestas: quae Gordiani exercitum ante praelium ita dissipauit, ut minus idonei milites praelio forent. & c. Sed de irrigua Nilo Aegypto. Aegesippus lib. de Hierosolymarum excidio secundo sic: Attexamus Aegyptum abundantem opibus suis, nec indigentem pluuiae caelestis, quae sibi ipsi imbres generat, &

Aegesippus.

& hominum aliorumque animalium perfoecunda generatrix, Nilus efficit, amnium in nostrum mare pmeatiu maximus. Hic ex desertis Africae missus,

pluuiarum ubertates creat: denique cum sit feruentior omnibus regionibus, sola non queritur de siccitate, & quod nulli alij loco suppetit, alit irriguo suas messes, nauigatur in arenis, nauigatur per sata, ubi pluuia nesatur. In eandem sententiam idem libro quarto. a Hominum. Agrip

pa apud Iosephum libro belli Iudaici secundo: Aegyptum quae ad Aethiopes usque pertingit, opulentamque Arabiam, quam Indis conterminam facit, septingentes & quinquagies centena millia incolarum habuisse, extra Alexandri-

Nili foecunditas.

num populum, indicat. b Nilus efficit, in quo uniam spem suam Aegyptus habet, ut ait Seneca: nam sterilis aut fertilis annus est, prout ille magnus influxit: aut parcior. Inde est, ut nemo aratorum in Aegypto caelum suspici-

Claudianus.

at, quod ex Seneca depromptum, eleganter Claudianus huiusmodi uerbis reddidit: Felix qui Pharias profandit uo-

mere terras, Nubila non sperat tenebris condentia caelum, Nec grauer flantes pluuiali frigore Coros inuocat, aut arcum uariata luce rubentem. Aegyptus sine nube ferax, imbresque serenos Sola tenet, secura poli, non indiga uenti,

Gaudet aquis, quas ipsa uehit, Niloque redudat. Vbi per serenos imbres foecundam Nili irrigationem, quae sereno etiam caelo fit, intellexit. Plinius quoque in Panegyri ad Traianum: Aegyptus, inquit, alendis augendisque seminibus ita gloria-

Tibullus.

Locus Senecae

ta est, ut nihil imbribus caeloque deberet: siquidem proprio semper amne perfusa, nec alio genere aquarum solita pingue scire, quam quas ipse aduexerat. & c. Tibul. lib. primo ad Nilum: Te propter nullos tellus tua postulat imbres, Arida nec pluuio supplicat herba Ioui. Quem uersum citauit Seneca libro nat. q. quarto, quanquam corruptis propere omni-

bus exemplaribus: sic enim legendum est: Nemo aratorum aspicit caelum, quare cum poeta in eo iocor, & illi Ouid. suum impingo, qui agit: Arida nec pluuio supplicat herba Ioui. Libet mihi, inquit, cum poeta iocari, Iouem pluuium Aegyptiacis herbis contemptui esse praedicante, & illi Nilo Ouidium suum impingere. Ouidium autem suum dixit,

Nili unde dicitur.

non quod is uersus Ouidij sit, sed magis quod a Tibullo egregie laudetur Nilus, ut multa peculiariter ab Ouidio commendatur: aut reuera Ouidium pro Tibullo Seneca scripsit, eorum negligentia deceptus, quibus cum libros editurus

esset, in alienis operibus perlegendis confusus est: pleraque autem illi aliter, quam res habuit, adnotarunt. NILVS autem dictus quasi νεξιλυδα, hoc est nouum limum trahens, ut Seruius Georgi. quarto, & nono Aeneid. scribit: an-

tra Melonem dictum a Latinis asserens, alij a Nilo Cyclopi filio, qui rex Aegypti fuit, cum ante, ut Diod. ait, Aegyptus nominatus esset, a multis Triton dictus, & in totum Homero Aegyptus, authore Plinio. Ob eximiam uero fertilitatem uere cum aureas arenas trahere dici posse, Athenaeus scripsit Graecus author, Homerus caelestem nomi-

nat, Parmenes autem Byzantius insignis Poeta Aegyptium Iouem dixit, quod aliae terrae Ioue pluuio irrigentur, Aegyptus autem non nisi Nilo suo, ut belle dixerit Claudianus: Niloque redundat. Et Palamon ex Dionysio: Non alius tantum fluuiorum ditat arenas, Atque trahens limum complectitur ubere campos. Et in consulatu Theodori Claudi: Lene fluit Nilus, sed auctis amnibus extat utilior. c Maximus. At quarto libro Herodotus: Ister, inquit, omnium

quos nouimus, fluuiorum maximus. Sed maiorem esse Danubio Nilum ex his intellexi quandoque, qui utrunque amnem haud longe ab ostijs nauigarunt: quanquam & ille septem ostijs Euxinum illabitur, de quibus suo loco.

d Ex desertis Africae. Vnde crescere incipiat Nilus, si comprehendi posset, causa quoque incrementi inueniretur, ait Seneca. Inde illa est tanta apud reaptos authores de origine eius, deque incremento diuersitas. De Nili capite maiores nihil prorsus constitutum habuerunt, animum in eo perquirendo despondentes. Vnde illud Lucani libro decimo: Arcanum natura caput non prodidit ulli, Nec licuit populis paruum te Nile uidere, Amouitque sinus, & gentes

Variæ de ortu Nili sententiae

maluit ortus Mirari, quam nosse tuos. & c. Et libro primo Tibullus: Nile pater, qua nam possum te dicere causa? Aut quibus in terris occuluisse caput? Conati quidem Macedones duae Alexandro, & Aegyptij Sesoistre eorum rege, qui

totam Aethiopia usque ad Cinnamoni regionem peruagatus est, ut Strabo scribit: Cabyres quoque, qui usque ad Meroem progressus est: omnium uero maxime Ptolemaeus cognomento Philadelphus, qui cum corpore esset imbecilli, noui

semper aliquid perquisiuit, ut sese oblectaret: antiquiores enim Aegypti reges minus eiusae rerum studiosi fuerunt, quanquam tunc quoque sapientiae dediti. At postquam ea loca Romanorum armis petita fuerunt, certiora magis allata sunt, Graecis Latinisque scriptoribus, quae non uno tempore obseruarunt adnotantibus: tametsi Plinius scribit, fama tantum, inermi quaesitu, cognitum esse, sine bellis quae ceteras omnes terras inuenere. PTOLEMAEVS

Ptolemaeus.

Nilum e paludibus Australibus, undas e montibus, quos Lunae nominant, susipientibus, oriri existimauit: in quem supra Meroem, ab ortu duo grandes fluuij descendant, quorum alterum Astapum, Astaboram alterum adpellari scribit libro quarto: Aristoteles quoque in libro de Nilo (si modo Aristotelis est, ut equidem minime dubitarim) ex interiori Aethiopia profluere amnem, eo ipso indicat, quod in rationis Anaxagorae confutatione: Aethiopia, inquit, & Libya inhabitabiles propter aestum, ex Asia autem non contingit ipsum fluere. Seneca lib. nat. q. 6. audisse se Centurio

Aristoteles

Seneca.

ues

- nes duos, quos ad inuestigandum Nili caput Nero miserit, affirmat, qui se auxiliantibus Aethiopiae regibus ad ultra riora Aethiopiae progressos, ad immensas paludes peruenisse dixerunt: quarum exitum ne incolae quidem norint, nec spes ulla sit noscendi, quod impliatae sint aquis herbae: unde fiat, ut nec pediti eluctabiles sint, nec nauigio, quod nisi paruum & unius hominis capax limosa palus non ferat. Inibi uidisse se duas petras affirmarunt, ex quibus ingenis uis fluminis excidisset. Diod. lib. primo: Nilum à meridie ad septentrionem ferri ait, ortum ex fontibus in extre mis Aethiopiae finibus, ad quae loca pro pter aestus intemperiem nullus aditus sit.
- Diodorus.** nec statim^a nauigari facilis, ^b nec statim Nilus est: & cum diu^c simplex, saeuusq; descendit circa^d Meroën late patentem insulam, in^e Aethiopiam diffunditur, alteraq; ex parte^f Astaboras, altera Astapus dictus
- Strabo.** Strabo ult. lib: Nilus, inquit, ab ultimis Ae thiopiae finibus recta fluit ad septentrionē, usque ad eum locū qui Delta appellatur. Achoreus ille apud Lucanum medio con surgis ab axe, ait: uerū incertae esse ori ginis indicat. Hinc Clau. Qui rapido tractu medijs elapsus ab Austris, Flammiferae patiens Zonae, cancriq; calentis, fluctibus ignotis nostrum percurrit in orbem, secreto de fonte cadens, qui semper inani Quarendus ratione latet, nec contigit ulli Hoc uidisse caput: fertur sine teste creatus, Flumina profundens, alieni conscia caeli. &c. atq; haec quidem ex Luciano deprompsit. I V B A Mauritania rex, quem ob ingenij praestantiam paterno regno Augustus donauit: de Libycis rebus, ut comperire eas potuit, scriptum reliquit. Is Nilum oriri ad montem interioris Maurita niae haud procul ab Oceano asseruit, è lacu protinus stagnante, quem Nilidem uocant, argumentum habuit, quod Cro codili, & pleraq; piscium genera, quae in Nilo peculiaria sunt, in eodē spectentur: quāobrem Caesarea ortus eius cū his quae in Nili alueo spectantur, hocq; lacu educantur, in Iseo dicatus ab eo, spectatur hodie, inquit lib. 5. Plin. cuius uerba eo libētius cito, quod in plerisq; codicibus adeo perplexo ordine scripta sunt, ut uel Hermolao difficultate pepererint. Eorū sensus est: Iuba regē tanquā industriae congratulante suae, ac de Nili fonte reperto gloriantē, ortū Nili unā cū piscibus alijsq; in eius alueo uisis insigni pictura, Caesarea, quae nota Mauritaniae urbs est, in Iseo tēplo dicasse, tem poribus Plinij spectabile. Id enim hominū ingenium est, ut in rebus à se repertis multā gloriā statuunt. POMPONIVS tertio libro in horū finibus inquit (Aethiopes qui supra Mauritaniā habitāt intelligēs) quē Nili esse aliqua credibile est, Nuchul ab incolis dicitur, & uideri potest nō alio nomine appellari, sed à barbaro ore corruptius. Alit & fluuiū, & minora quidē, eiusdē tamē generis animalia gignēs: alijs omnibus in Oceanū uergentibus, solus in mediā regionē ad orientē abit, & quonā exeat incertū est. Inde colligitur: Nilū hoc fonte conceptū, actūq; aliquādiu per inuia, & ideo ignotū, iterū se ubi ad Eoa proefferit, ostēdere. Haecenus Pōp. Cui Plin. accedit, qui lib. 8. cap. 21. Apud Hesperios, inquit, Aethiopiae fons est Nigris, ut pleriq; existimauerunt, Nili caput &c. Huic autē à Nilide saturiginē esse, ex Iuba sententiā lib. 5. scripsit, ubi de eius profluuiō nō tā eleganter, quā copiose, ad Senecae imitationē retulit, et ex Plī. ut solet, uerbis tātū mutatis Solinus. Refert Hero. li. 2. Se ex plerisq; Cyreneis, cū illic ageret, accepisse, id quod ante illi ex Diacarcho Hāmoniorū rege intellexerāt: hic autē ex Nazamonibus ad se profectis, iuuenes aliquot Nazomo nas aqua, et cibarijs probe instructos, in interiorē Libyā perrexisse: post uerō multas solitudines emēsas, ad homines uenisse alienae prorsus linguae, adq; urbē, quā grādis fluuius ab ocaasu in ortū tendēs praeterlaberetur, in quo ut in Nilo Crocodili apparerēt. Id ita euenisse mihi maxime est uerisimile: Quāquā Diodo. (quae Graecorū inuidia est) Hero. ea in re fidē nō adhibēdā esse ait lib. 1. cū tamē Iuba. Pomp. Vitruuiō, & Plinio cū Hero. cōueniat. V I T R U V I V S lib. de Architectura octauo, cap. 2. in Iuba sententiā pedibus uadēs sic refert: In Maurusia, quā nostri Mauritiā appellant, ex monte Atlante Dyris, qui ortus ex septentrionali regione progreditur per occidentē, ad lacū Heptago num, & mutato nomine dicitur Nigir, & infra paulō: Ab hisq; paludibus se circumagens per flumina Astasobā, & Astaboram, & alia plura peruenit per montes ad Cataractā, ab eaq; se praecipitans per septentrionalē prouenit in ter Elephantida, & Syenem, Thebaicosq; in Aegyptum cāpos, & ibi Nilus appellatur. Haec Vitruui. sed diuersitas est, quod Dyrin nominat, ab Atlante fortē, quae accole quoq; Dyrin dicunt: Iuba Nilin, è quo Nigris alibi erumpat, qui Nigir à Vitruuiō dicitur: quanquā Hermolauus pro Nigir, Agger legit, è uitioso fortassis codicē magis, quā pro sua sententiā. Hunc attigisse castris suis Suetoniū, Paulinum, Claudij in Mauritijs praefectum, Plin. testatur. 1. cap. lib. 5. MELAE ex desertis cum mitti asserit: utpote, nullius addictus iurare in uerba magistri: scio recentioribus in lo corum perquisitione maiorem fidem deberi. Ipse ex tanta scriptorum uarietate: Nilum non tam ab meridie, quā ab occasu augeri undis, haud uana coniectura contenderim, quā infra reddam. ^a Nauigari facilis. multi enim in interiori Aethiopia praalti scopuli alueum eius exasperant, ut Herod. lib. 2. scribit. ^b Nec statim Nilus. uel quod Nili nomen non protinus habet, uel quod uenientes passim undas in unum alueum non illico corruat. ^c Simplex. unus. ^d Meroën. praecleara illa insula, & earum quas Nilus ambit, propē maxima. Nomen habet à Me roë Cambysis sorore: uel ut Diod. ait, matre ibi mortua, cum ad Aethiopas ingressus esset, authore Strabone: in ea eiusdem nominis grandis ciuitas est, cuius Herodotus meminit. De illa Luca. 10. lib. Ambitur nigris Meroë fecunda colonis, Leta comus hebeni. &c. Illa regia est, & metropolis Aethiopum, de qua multa Diod. lib. 1. & lib. 17. Strab. insula Longitudinis habet trium millium stadiorum, latitudinis mille, quod inibi Stra. ubi de Aethiopijs à Roma nis uictis mentio est, profequitur. ^e Aethiopiam. illā scilicet quae Aegypto imminet ab Austro. ^f Asta boras. Dissentiunt nonnihil hoc in loco scriptores. Ptolemæus uult Astapum & Astaboram seorsum amnes à latere

Eo, è paludibus remotioribus lapsos, in Nilum aliunde uenientem descendere. Quod ipsum & Strabo à principio ultimi libri ex Eratosthenis sententia, qui Nili decursum graphice descripsit, refert. Plinius capite nono quinti libri, Nilum in Aethiopia per deserta illapsum acolarum lingua Astapum, hoc est, aquam è tenebris profluentem, appellari ait. Ad Meroën uero, quam amplectitur, lacu aluo Astaboram dici, id est, ramum aquæ uenientis è tenebris: dextero autem Astusapem, quod ramum latentis aquæ significat, nominari. Idem eius finem Solinus refert. Vitruuius quoque

est. Vbi rursus coit, ibi nomen hoc capit. Inde partim asper, partim nauigia patiens, in immanè lacu deuenit: ex quo præcipiti impetu egressus, & Tachempso alterâ insulâ aplexus, usque ad Elephantidè urbem Aegyptiâ atrox adhuc feruensque decurrit. Tū demum placidior, & iā pene nauigabilis, primū iuxta Cercasorū oppidū triplex esse incipit. Deinde semel iterumque diuisus, ad Delta & ad Metilin it per omnem Aegy

que libro octauo Astasobæ meminit et Astaboræ, ut amnium quas secum rapit Nilus. Plinio cum Pomponio propè conuenit.

a Vbi rursus coit, Plinius nec ante Nilus quam se totum aquis cõcordibus rursus iunxit. Dionysius poëta, Sirin ab Aethiopiis Nilum dici scribit, antequam totus confluat: Vitruuius uero Dirin à monte, ex quo oritur. Rufi uersus ex Dionysio hi sunt: Hic qua secretis incidit flexibus agros, Aethiopiis in lingua Siris ruit, utque Syenen Cæculus accedens ditè loca flumini

Nilus ubi

Siris.

Diris.

Phile.

Lucanus.

Seneca emendatur.

Cataractæ duæ.

Intermina mortalium audacia.

Catadupa.

Naues plicatiles.

Delta.

B maris

ne inundat, Nomine se claro Nilum trahit. & reliqua. Dicitur Sirin autumat Stephanus & Eustachius, à Syrio: quoniam sub ortum canis per introitum Solis in Leonem augeatur, ut Hermolaus scribit. Seneca certe infra Phileas amnibus cingitur, qui Nilo mutantur, & eius nomen ferunt. Phileas autem Straboni infra Meroën sunt, ad quas ipse Strabo se ex Syene plastro per plana aliquando uectum scribit. Meminit & Lucanus libro decimo: Rursus multifidas reuocat piger alucis undas, Qua dirimunt Arabum populis Aegyptia rura, Regni claustra Phileas. & cetera. Ab his uero haud longe abest, solis Antistibus pressa Abatos insula, nomen sortita à difficili accessu. De qua Seneca & Lucanus, quanquam apud illum corrupte Abactos legitur: & ibidem, illa prima saxum, corrupe pro, in illa primum lapsum, passim codices habent.

b Partim asper. Propter Cataractas, hoc est, precipites & torrentes undarum ex asperis & urgentibus scopulorum angustijs lapsus, qui in Nilo multi sunt, ob crebra insularum rupiumque è medio aluo extantium impedimenta: mitem enim alioqui, & dulcissimi haustus fluumum, immania rupium obstacula ita exasperant, ut seuis quidem, sed minime sua culpa, insurgat. Strabo duas Cataractas facit: Maiorem, qui in montanis est in Aethiopia uergentibus, & minorem qui Syene proximus. In utraque tantus colluctantium undarum sonitus, ut qui iuxta sunt, sufferre diutius nequeant, nullis qui aspera illic habitant, sedes ad quietiora transferre coactis: ut Seneca scribit libro nat. q. quarto. Hinc Africanus apud Ciceronem libro de repub. sexto, gentem que ad Nili Catadupa accollit, ob sonitus magnitudinem sensu audiendi carere dixit.

Frequentia illic (Diodorus inquit) saxa scopulis similia, aquam magna uertigine mirabilique allisam reflectunt, inque contrarium cursum spumis agunt redundantibus: que res stuporem aspicientibus prebet. Et Seneca Nilum ait postquam in scopulos cautiū librauit, spumare. Quod ipsum si mediocres per aspera delapsi amnes faciunt, quid de Nilo dubitabimus? qui ubi infra Meroën confluit, latitudinem duorum & uiginti stadiorum habet, auctore Diodoro. Et sunt illic tamen (ut intermina est mortalium audacia) qui tenuibus scaphis, in regum illic spectaculum, insidentes, per ingentia precipitia unà cum anne decedant incolumes, ac iaculi more per impetum rapiti elabantur: quod Strabo scribit, & Seneca tanquam incredibile miratur. Tales apud nos & in Rheni Cataractis remigare audio, qui ere uili uitam mercantes, naues exoneratas per rupium anfractus summo discrimine traducunt. Cataractas Ciaro & Herodotus catadupa nominant ab immenso sonitu, nam δούρον sonitum dicunt, & δούπεω idem est, quod cadendo sono.

c Lacum. posse legi, Locum, ut Cataractas intelligeret: sed ut lacum legamus, illud moxet, quod iuxta Syenen & Elephantinam, profundum immensum Nilum habere Herodotus credidit: quem, ut sepe, Mela hoc loco seautus est. Sed garrirc cum Strabo ait libro ultimo, qui & Nili fontes, & illa immensa his in locis esse planè negat.

d Tachempso, eius insule Herodotus non semel meminit libro secundo. e Elephantidem. Plinius quinto libro: Elephantis, inquit, insula infra nouissimum Cataractem, nauigatio nis Aegyptiæ finis, ubi Aethiopiæ conueniunt naues: nanque eas plicatiles humeris transferunt, quoties ad Cataractas peruentum est. Ipse Strabo se in Syenen insulam mediterraneæ cognominem traicisse lib. ult. scribit.

f Placidior, nā hucusque nauigatur. Nilus enim ad Elephantidè usque nauibus ascenditur, ulterius autem progredi Cataractæ non finunt, ait Iosephus cap. II. lib. de bello Iudæico quinti. g Cercasorū oppidū. Herodotus quoque lib. 2. Cercasorū urbem refert, iuxta quam, inquit, scinditur Nilus in Pelusium fluens, & Canobum. De Metili in urbibus Stephanus meminit: & Metiliten nomen Plinius. II. capite libri quinti inter alios numerat. Notandum uero, supra hæc loca Nilum quoque aperiri, & insulam facere, quam Nili nominarunt, longā passuū. 50. milia, aius Ptol. & Plin. meminere, uerum alueis rursus coeuntibus.

h Delta. Terra que extimis alueis fundentis se Nili clauditur, à triquetra figura græcæ literæ uocabulo Delta nominata est, habetque proprie nomen Aegypti ab Africa Canopico ostio, ab Asia Pelusiaco separata. 170. milliū pass. interuallo, ut scribit Pli. Est autem expansæ manui non absimilis, et in totū,

Delta nō sem
per fuit.

Tēpus incre-
menti Nili.

Nili irriga-
tio.

Nilometria.

Hyppopota-
mus.

Calphurnius

Crocodilus.

mari nostro, & Nilo insula facta. De qua perpulchra Stra. & Diodo. Hircius libro bellorū ciuiliū quarto: Locus est, inquit, ferē regionū illarū nobilissimus, nō lōge ab Alexādria, qui nominatur Delta, quōd nomē à similitudine li-
terae cepit: nā pars quēdā fluminis Nili deriuata inter se, duobus itineribus paulatim medium inter se spatium relin-
quens, diuersissimo ad litus interuallo à mari adiungitur. Indicat Ptolemæus tab. Africae tertia. Hanc terrā aliquā-
do nō extitisse Aristot. 6. cap. secundi Meteororū refert, & lib. 2. Herodo. Delta, inquit eis, ut ipsi dicūt, et mihi uide-
detur, defluxa humus est, ac nuper, ut sic
dicā extitit. Argumētū est, quod ē Cyre-
naica per Catabathmon in Aegyptū, cui
in uetustū quēdā Nili alueū descenditur.
Fluuij ergo munus iure appellari potest,
ut lib. 1. Strab. ait. Et Seneca Aegyptū ait
non tātū terrarū fertilitatē, sed ipsas quo-
que terras Nilo debere. Id autē ita esse il-
lud quoq; argumēto est, quod Pharos insula
aliquādo magno interuallo à cōtinēti seiuncta, post peninsula facta est, terris illic auctis, & pelagus ur gentibus, de
qua nos olim. a Septē in ora. praecipua: Nā et alia sunt tenuia, quae nomē nō merētur, ut Strab. pleraq; uerō ma-
nufacta ostia, ut lib. Meteororū primo Aristote. Luca. in octauo: Gurgite septeno rapidus mare submouet amnis, Ter-
ra suis cōtenta bonis, nō indiga mercis, Aut Iouis, in solo tanta est fiducia Nilo. b Aestiuo sydere. Idē Sene-
Diodo. Herodo. Plinius. Sed Pliniū sequi libet, cuius haec lib. 5. uerba sunt: Incipit crescere Luna noua, quae aucta post
solstitiū est, sensim modiceq; Caezum Sole trāseūte: abundatissime autē Leonē, & residet in Virgine issāe, quibus
accrēuit modis. In totū autē reuocatur intra ripas in Libra, ut tradit Herod. cētēsimō die. Aristot. (nisi me lectionis
fallit memoria) Plin. & Senecae cōtrarius, subito uenire Nilū credidit. Nō solū autē Delta irrigat, sed & superiorē
Aegyptū. Porrō Nilus, inquit Hero. ubi inflatus est, nō modo Delta inundat, uerum etiā plagā, quae dicitur Africana
esse, aliquoties & Arabicā, idq; utroq; uersus duorū dierū itinere, et amplius eo uel minus. Strab. lib. ultimo, eā Ae-
thiopiae regionē, quae statim supra Syenē, & Cataractas est cōmuniter cū Aegypto irrigari scribit. Quicquid autem
iuxta non adiunxit, id sterile & squalidum iacet, inquit Seneca. Eā ob rē, iuxta habitantibus tanta admittendi Nili soli-
citus est, ut fossis eum plurimis in longinqua abducant, & decrecentem per sepe intercipient, aquas in longiorē
usum seruaturi, fossas eas superfluentis Nili receptacula Tacitus uocat. Vbi uerō altior locus est, quā ut abduci so-
cūdo illo humore possit, Cocleis multa industria ad id comparatis, sursum aqua ducitur. Auctor est horum lib. ultī-
mo Strab. Scribit lib. 3. bellorum ciuiliū. Hircius Alexandriam ferē totam suffossam, & specibus cauam ad Nilum perti-
nentibus: quibus aqua in priuatas domos induatur, quae paulatim liquefcens, et subsidens fontalis aquae loco bibitur.
Alioqui fons tota urbe nullus est: & ea quae flumine Nilo fertur, adeo est limosa, atq; turbida, ut multos uariosq;
morbos efficiat. Mira autem natura fluminis, quod cum ceteri amnes abluant terras, & euiscerent, Nilus tanto cete-
ris maior, adeo nihil edit, nec abradit, ut contra adiciat uires, nimiumq; in eo sit, quod solum temperet. Seneca au-
thor. Est & id haud quaquam omittendum, esse illic puteos, qui unā cum Nilo crescunt, & decrefcunt: in his omnia
fluuij incrementa obseruantur. Nam in eorum marginibus notae quaedam sunt mensurae incrementorum. Strabo Ni-
lometria appellat. Ex his quantum augeantur undae, qui obseruant, in uulgus produnt: & si lentius assurgit, fossis
student aquas retinere: si iustius extuberat, ocio genioq; dediti, fertilem expectant annum. Maiora etiam incrementa,
maiores prouentus principibus denuntiant. Haec ferē ex Strabone, & Diodo. Iustum incrementum, inquit Plin. cubi-
torum est sedecim, minores aquae non omnia rigant, ampliores detinent tardius recedendo: haec enim serendi tempora
absument solo madente: illae non dant, sitiente. In. 12. cubitis famem sentit, in. 13. etiamnum esurit. 14. cubita hilarita-
tem afferunt. 15. securitatem. 16. delicias. Per sepe itaq; Nili tenuitas famem parit, ut eo anno quo truncatus in Aegy-
pto Pompeius est, & iterum Traiani imperio, ut Plin. iunior in Panegyri ad Tra. se. p. sit. Porrō pulcherrimus aspe-
ctus est inundationis diebus, urbium, uicorum & mapalium more Cycladum extantium: latent campi, operta sunt ual-
les, nec ullum in mediterraneis nisi per nauigia commercium est, maiorq; est letitia gentibus, quō minus terrarum
suarum uident, uti eleganter Seneca scribit. Pecora interim in stabulis reclusa nutriuntur à colonis, ad id antea pre-
parato pastu: uulgus remisissis operibus rusticis oisum, epulis indulget, ac uoluptati. Ex Dio. c Hyppo-
potamos. hoc est fluuiatiles equos, quibus ungulae fissae, quales bubus, dorsum equi, & iuba, & hinnitus, rosirum
resupinum, dentes adunci ut apris, sed minus noxij, ut Plinius capite. 15. octauo libri scribit. De hoc animali sic Cal-
phurnius in Aegloga, cui titulus Templum: Spectaui uitulos, & equorum nomine dignum, Sed de forme peus, quod
in illo nascitur anni, Qui sata riparum uenientibus irrigat undis. d Crocodilos. Terribilis haec con-
tra fugaces belua est, fugax uerō contra insequentes, ut Plinius. Seneca: fugax, inquit, animal audaci, audacissimum
timido. Mirum est, id animal quod ex ouo gignitur, in longitudinem. 18. cubitorum excrescere,
ut Plinius octauo libro asserit. Lingua caret, maxilla tantum superiore mobili, dentibus acerrimis, & in seui-
tiam pectinatim cōiunctis. Ipse Viennae uidi, Venetijs aduectos complures cubitorum. 6. & tenellos etiamnum
unius cubiti, lacertis nostratibus grandiusculis admodum similes, nisi quod colore plerumq; sunt flauo. Sunt in Aeg-
ypto Tentyritae, huic beluae natura aduersi, sicut serpentibus in Africa Psylli, à quorum etiam olfactu abhorrent:
hi claua

hi claua in os addita contra morsus, captiuos è profundo in ripam trahunt, & ut libet tractant. De quibus in. 8. Plin. & lib. vlti. Strabo. Seneca quoque libro nata. q. 4. Sed in hoc diuersus, quod non generis proprietate aut sanguinis, sed temeritate potius uincere beluas illos existimat. Eius uerba hæc sunt: Nec illos Tentyritæ generis aut sanguinis proprietate superant, sed contemptu & temeritate. Etiam si apud Senecam tinctura pro Tentyritæ, & separant pro superant, uel in emendatis exemplaribus legitur. Scripsit aliquando Aurelius Festiuius, ille qui Aureliani

Locus Senecæ.

glebis etiam infundat animas, ex ipsaq; humo uitalia effingat. hoc eo manifestum est, quod ubi sedauit diluuiâ, ac se sibi reddidit, per humentes campos quædam nondum perfecta animalia, sed tum primum accipientia spiritum, & ex parte iam formata, ex parte adhuc terrea uisuntur. ^b Crescit porro siue quod solutæ magnis æstibus niues ex immanibus Aethiopiæ iugis largius, quam ripis accipi queant, defluunt. Siue quod Sol hyeme terris propior, & ob id fontem eius minuens in æstate tunc altius abit, sinitque integrum, & ut est plenissimus, surgere.

libertus fuit: Firmum Aegypti Tyrannum Crocodilorum adipe peructum, inter Crocodilos impune innatase, id quod Spartianus adnotauit: ut uerisimile sit, immanem sauitia bestiam sui generis odore seductâ naturæ parere, non homini. a Glebis infundat animas. De animalibus Quindius, & Diodorus. Verum quod ad humanam effigiem attinet, nunquam equidem credidissim, nisi ex analibus Matthæi Palmerij Florentini, qui apud Eusebium in Chronicis Hieronymi & Prosperi hystorij subiuncti extant, certior factus essem. Hic septimo anno pontificatus Pelagij, in Nilo animalia masculina, & foeminea uisa esse scribit, quæ ad lumbos usq; huma-

Matthæus Palmerius.

nam effigiem habuerint: eaq; ipsa per Deum adiurata, à matutino ad usq; nonam horam se uidenda præbuisse.

^b Crescit porro. Incrementi rationes, pro diuersitate aliter aliterq; sentientium, referunt potissimum Aristoteli. Diodo. Senecæ, Plinius. ^c Siue quod solutæ. Ita sensit Anaxagoras, cui improperant, ut inepte locuto, Herodo. Diodo. & Senecæ: sed nimis meo iudicio temere. Nam in Austrino latere niues cadere, & pluuijs undis uel à meridie fluentem, Nilum accrescere posse, euidentibus rationibus indicari potest. Sed in hoc indubie peccatū est, quod Sole Canceri occupante, quando ad crescat Nilus, Aethiopiæ ad meridiem niues lique fieri Anaxago. existimauit: Sole uel delict tunc maxime atq; altissime distante, qui hyeme nostra magis illâ liquefaeret, cum ob rectos in ea loca radios, tū ob maiore in terrâ incinitatē: tunc enim Australia signa ipse occupat. Sed priora explicamus. Libyci montes, cum Sol ad Capricornū obuersatur, niues suscipiunt cæli frigore in æstate usq; pertinaces. Quod Plinij autoritas confirmat, asserentis Suetoniū Paulinū, qui interiora Mauritaniæ peragrauit, quæ ipse Consulē Romæ uiderit, retulisse inter cetera, Atlatis uerticē altis æstate niuibus opperiri. Et Atlas tamen, præsertim maior, à tropico Canceri plus minus quatuor gradibus in Arcton declinat. Nec est ut de niuibus dubitemus, quando Cornelius Tacitus grauis in primis author, Libanum montem Aegypto uicinum, in maximis ardoribus niue opacum esse scribit libro Augustalis hystorie uicesimo primo. Quod si ita est, quis neget in Austrino latere, in iugis montium, si quæ sunt, ut certe extant, pari aut maiori interuallo in Austrum à Capricorni tropico deurgentibus, niues quæ diu etiam perseuerent, cadere posse? quod si montium impar altitudo est, saltem niuem illic cadere pluuiosam, quæ lacus circum, quæ paludes, quæ amnes in Nilum corruantes augeant. Illa cum primis opinione suffragante, quod Nili fontes à meridie in aru sunt, & cuiuspiam possit non temere uideri, è loco aliquo, qui trans torridam sit, profluere. Quid Ptolemæus? qui ex Lunæ montibus niue defluente, Nili fontes aqua oppleri asserit. Præterea si ad Canceri tropicam imbres cadunt, Sole Brumam faciente, id quod aperte indicant Plinius & Senecæ: quid prohibeat quò minus idem fiat, ad Capricorni tropicam, Sole Cancerum tenente? Addo quod in æstate Indorum montana crebris imbribus abluuntur, ut receptissimi authores scribunt: & hæc tamen alicubi decem, undecim, aut duodecim graduum latitudine, à Canceri parallelo non absunt. Quid igitur negent aut Diodorus aut Herodotus in Austrinis montibus non idem pari ratione euenire posse? quando Sol Cancerum occupans non modò in opposito suæ augis est, sed etiam à Capricorni parallelo plus minus. 47. gradibus distat? Aristoteles igitur, ut illis in oī philosophia acutior, ita in percensenda Anaxagoræ opinione modestior, nō negat Nilū à fluore meridiano augeri: sed uerisimile nō uidetur sibi, à niuibus liquefactis id fieri, cum maior fiat Nili auctus, quā niuiū undæ suppeditare uideatur. Existimat quoq; cū uetustate, quæ id cōpertū nō habuit impossibile esse locū nosse, è quo ex niue undæ profluat, cū media Zona æstu inuia sit. Ideoq; in eā magis causā inclinat, quā secūdo loco Mela adducit: ut Sole uidelicet à Nili fontibus ad nos trāseunte, minor sit caloris exurētis uis, et maior gignendi humoris copia, ut liquefcentæ aliquo, aut plente Nili aluei intumescat: quod ipsum à uero minime alienum est, quanquā à meridie imbribus magis augeri Nilū creditur, ob Solis abæssum, & noctis paulò ampliorem longitudinem. Cognitum hoc esse regum Aegypti obseruationibus, Strabo testatur libro de terræ situ ultimo: & nū-

Niues in Aethiopia cadunt.

Aristoteles.

Strabo.

Seneca.

Notæ.

Contra Senecam.

scribit, quod tamen planè non asseruerim: non est consequens, ut aut semper aut omnibus torridæ plagæ locis hoc contingat. Nam cum de æstu harum regionum fit mentio, semper ea ad respectum præsentis Solis referenda est. Statuo igitur gratia exempli in prima parte Cancræ Solem, eo die parallelus Viennensis aut Parisiensis non totis 24. gradibus declinatione aberit à Sole: eo tempore grandes nobis imbres oboriuntur, & crebræ admodum tempestates.

Quæro itaq; ex te Seneca, an non simile quiddam, aut maius his euenire queat, qui tum in meridiem, à Sole plus minus gradibus 47. distant? At hi sunt qui sub tropico Capricorni situm habent, quorum intolerabilis est calor, quando iuxta

Zenith Solem habent: quòd si illic nulli essent homines, terris saltem & Nili fontibus, qui tunc iuxta Ptolemæum 36 graduum interuallo absunt, quod dico, eueniret. Præterea multum refert, authore Alberto, quæ loci sit effigies, planâ ne an montosa, iuda an harenis torrida, mari uicina an mediterrænea: omnia enim hæc uariant, quò minus generalis caloris causa habeat locum. Idcirco haud difficile est creditu, quod Plinius scribit, Suetonium Paulinum, qui suis temporibus Claudij auspicijs Mauritanij bellum intulit, in interiora illic transgressum, uidisse Atlantis uerticem niuibibus pressum, etiam in æstate durantibus: ultra uerò ad solitudines adijisse nigri pulueris, eminentibus interdum uelut exustis cautibus: quibus indicijs ipse quanquam hyberno tempore expertus, inhabitabilia tamen ea loca ob feruorè cognorit. Præterea Auicennam & Albertum, qui Senecam eo ipso obruunt, quòd temperatam oram sub æquatore esse confirmant. Vbi uerò de alijs annibus mentionem facit Seneca, non aduertit, his qui ad tropicos habitant diuerso tempore hyemem et æstatem esse, sicut alijs quoq; qui cõtraposite sunt latitudinis. Itaq; dico Nilû hyeme sua augeri

Nilus hyeme sua crescit.

Diuersis locis simul æstas et hyems. Seneca.

imbribus niuibusq; & auctum undis aliunde quoq; allabentibus in eas egredi terras, in quibus æstas deseuit: Cum enim in Cancro Sol est, hi qui sub Capricorno habitant, hyemem suam habent: ut è regione, cum in Capricorno Sol uertitur, æstas illic est, omnem niuium imbriumq; prouentum summo feruore intercipientes, Aegyptijs interim in bruma agentibus. Sicut ergo æstate sua Nili fontes exhauriuntur, ita sua crescant & opplentur hyeme. Verumq; est, quod fortasse Seneca non aduertit causam unam incrementi Nili esse hyemem suam, cuius undis tamen eodem tempore Aegypti æstas fecunda fiat. Per has meas nugas arbitrij ius esto probis lectoribus, ne erga tantum in omni philosophia uirum meum quispiam officium desyderet. Cæterum quod inibi de Phasi legitur: Phasis quoq; per Indiæ cæpos oras tenens, & c. legerem Scythiæ, non Indiæ. Nanque in Scythia clarissimus annis Phasis est Plinio. Negare uerò æstatem hyememq; diuersis simul esse posse, quid est aliud quàm in captu rerum nature, extremam proderè imperitiam? nam ut semper aliubi dies est, & simul aliubi nox, ita indubium æstus semper hyemem, æstatem, uer, & autumnum simul esse diuersis locis. Quod ipsum Eudoxus Mathematicus tradidit, nec eget exemplorum aduinculo demonstrationum fides.

Herodoti ratio.

Siue quod. Sol. Hæc ratio Herodoto probatur, nec temere, quanquam temere eam incesit Diodorus. Reuera enim Solis abscessus, ut illic imbrium copie locus sit, efficit: sicut accessus ob æstum, ut dixi, uapores imbres generantes absunit: falsum uerò est, idem non alijs Libyæ fluminibus contingere, quod Diodorus asserit tamen: nam par ratio in illis est, si modo in iisdem aut conformis latitudinis locis oriuntur. Illos enim intelligere, quibus oppositi, aut multo interuallo semoti sunt fontes, ridiculum esset. Nam hoc modo uel in ipsa Aethiopia fieri potest, ut uno eodemq; tempore fluuius aliquis hyeme crescat, alius æstate torreatur, propter diuersum fontium situm: sicut Sole Capricornum tenente Nili fontes torrentur, interim annis quispiam, qui ex iugis Aethiopicis, quæ iuxta Aegyptum sunt oritur, imbribus illic eodem tempore cadentibus augeri potest: quum eis qui ad Cancræ tropicum & citra habitant, tunc hyems sit. Porrò contra Diodorum Græciæ flumina hyeme crescunt, primum omnium propter discessum Solis, cui consequens est, ut illic pluuie sint frequentiores: sicut in Italiæ etiamnum tractu interiori, uere & autumno tempestatibus magis est locus quàm æstate, ob Solis absentiam maiorem.

Cõtra Diodorum.

Thaletis ratio.

Flantes Etesiae. Thales, ut tradit Plutarchus, Aquilones anniuersarios in Aegypto flantes Nili exuperantiam attollere dixit, utiq; emissarijs eius turgefaciendo mari obstrictis. Ita latinum fecit hunc locum Gulielmus Budæus Gallus, uir doctissimus. At Pomponius & suspendi fluxum, & ad præcipia annis posse propellere Etesijs nubes ait: tanquam ita Thales senserit: cuius tamen ratio ab Aristotele, Herodoto, & Seneca pariter reuellitur. Alioqui non absimile fuerit uero, Etesias, qui ab Arcto flantes post æstiales Solis uersiones, meridianos imbres eo modo progignere, quo nobis Austrini flatus solent. De Etesijs autem à principio tertij libri, Meteororum Aristoteles, Seneca in Thyeste. Si quis Taygeti conspicias niues, Quas cum Sarmaticus tempore frigido,

Cõtra Diodorum.

Euthimenes

In summis Boreas composuit iugis, Aestas ueliferis soluit Etesijs. Diodorus Democritum nulla iusta causa reprehendens: Etesias ait non eos esse qui à septentrione, sed qui ab æstiuo occidente flant: tanquam oasus æstiuus, illis præsertim qui propius Arcton habitant, non sit, si æquatorem respicias, uel maxime septentrionalis. Euthimenes Massiliensis sententiam suam mendacio uerisimilem fecit, ausus affirmare se Atlanticum nauigasse mare, è quo Nilus maior fluat, quàm diu Etesiae tempus obseruant: tunc enim dixit eijci mare instantibus uentis. Quod falsum esse, recte Seneca contendit: ante Etesias siquidem crescit Nilus: horumq; flatus cum admodum pacatus sit, nil impellit: Præterea nunc tota (inquit Seneca) extremi maris ora mercatorum nauibus stringitur, quorum nemo narrat maritimum Nilum, aut mare saporis alterius, quàm natura credi uetat: quia dulcissimum quodq; & leuissimum Sol trahit. Et paulò infra: Quod si è mari ferretur Atlantico, totum simul oppleret Aegyptum, at nunc per gradus crescit. Hæc Seneca: apud quem eodè in loco quatuor dictiones corrupte leguntur. Nō sit (inquit) quo illi flauere uehementius

Locus Senecæ

uehementius. & c. fauere exemplaria corrupta habent. Item: nemo narrat Mintium Nilum, pro, maritimum. & pau- Nilus occa-
 lo infra: semel populet, pro, simul oppleret. Non ignoro Aegyptios olim sacerdotes Nilum ab oceano fluere confir- nus dictus.
 maffe, ut Diodorus scribit, atq; inde à uetustissimis uatibus Nilum oceanum nominatum, quod & Herodotus secun-
 do libro autumat. Tantam tamen undarum uim, atq; adeò dulcis haustus annem eo modo fontes habere haud unquã
 uerisimile fuit, cum iam alijs propè euidentiſſimis causis eius incrementum compertum habeamus. Quanquam Theo-

a septentrione in meridiem nubes^a super principia
 eius imbre^b præcipitant: aut^c uenienti obuiã aduer-
 so spiritu, cursum descendētis impediunt: aut harenis
 quas^d cum fluctibus littori applicant, ostia^e obducunt.
 f Fitq; maior, uel quod nihil ex semet amittit, uel quã
 plus quam solet accipit, uel quod minus quam de-
 bet emittit. g Quod si est alter orbis, suntq; opposi-
 ti^h nobis a meridieⁱ Antichthones: ne illud quidem a
 uero nimum abscesserit, in illis terris ortum amnẽ,
 ubi^k subter maria cæco alueo penetrauerit, l in no-

phrastus, authore Seneca, Nilum aliquan-
 do marinam aquam detulisse scripsit: du-
 bium tamen est an Hystorica id fide præsti-
 tet, nisi falsedinis causas, in adustis Sole
 arenis subesse intelligimus. a Su-
 per principia. Super Nili fontes: Nam uen-
 ti septentrionis ut nobis cœlum reddunt se-
 renum, ita Africæ plerunq; nubium pro-
 pulsa caligine imbres partiunt. Hinc de Bo-
 rea Lucanus libro tertio: Cum medium^h nu-
 bes Borea cogente sub axem, Effusus ma-
 gnum Libyæ tulit imbribus annu.

b Præcipitant. agminatim impel-
 lunt. c Venienti. Nilo. d

Cum fluctibus. cum Aegyptij maris æstu: nam ea littora ut pote nobis obuersa Boreas infestat, sicut e regione, no-
 stra petunt Auster et Africus. e Obducunt. claudunt & opplent, quò minus egrediatur. Lucretius libro sexto,
 ubi de iisdem incrementi causis meminit, sic tradit: Est quoq; uti possit magnus cõgestus arenæ Fluctibus aduersis op-
 pilare ostia contra, Cum mare permotum uentis ruit intus arenam. Quo fit uti pacto liber minus exeat amnis.
 & cætera. Quo loco oppilare dixit ostia arenæ congestus: quòd Pomponius obducere pro eo quod est opplere &
 suffarcire: quo significatu & Medicis oppilare & oppilatio in usu est. Tametsi Hermolaus Barb: uir doctissimus,
 castigationum Plinianarum libro ultimo: Vitium præclusi fractiq; iecinoris aliorumq; intus uiscerum parum plausi-
 bili, nec imitatione digna uoce, oppilationem à Medicis uocari contendit. Quod secunda Philippicarum Cæro Tara-
 bernis oppilatis dixerit, pro eo quod est pilis stantibus obfirmatis suffultisq;: à cuius utiq; sententia non recesserim.
 Plinius (ut ad Nilum reuertamur) Causas, inquit, huius incrementi uarias prodidere, sed maxime probabiles, Etesia-
 rum eo tempore ex aduerso flantium, reperasso ultro in ora acto mari, aut imbres Aethiopiæ æstiuos, iisdem Ete-
 sijs nubila illò ferentibus è reliquo orbe. & cætera. Credita est igitur triplex incrementi ob Etesias ratio: nam
 aut ob nubes actas super Nili caput, aut ob aduersum flatum, undæ solitum cursum morantem, ut inde fiat auctior,
 ut ob arenas maris impetu ab Etesijs agitati, in amnis emissaria congestas, fit maior. Prima harum ueri habet ali-
 quid, reliquæ futiles sunt. f Fitq; maior. Priorum rationum epilogus est. Ut sit sensus Nilum fieri maio-
 rem, uel quòd nihil ex semet amittit, Sole scilicet à fontibus eius absente, ob secundam rationem: uel quòd plus quam
 solet accipit, ob niues solutas, & imbrium in Aethiopia interiori prouentum, ex prima & tertia ratione: uel quòd
 minus quam debet emittit, propter Etesias amnis cursum suspendentes, aut harenis ostia obturantes, ob quartam
 rationem & quintam. g Quod si est alter orbis. Ostendimus supra, Pericæcis omnem temporum ra-
 tionem conformem esse, quacumq; parte circanferentiæ rotundæ molis sint. Id ipsum demonstrare non difficile est,
 cum igitur Antichthonibus nostris hyems est, eadem Antocæcis nostris eiusdem cum illis paralleli existit: nam Antich-
 thones nostri illis Pericæci sunt. Quid igitur erat opus, ob hyemem meridianam Nili fontes à tam profunda
 origine ducere, si eadem in illa prouenit quadra, quæ trans æquinoctialem per Aethiopiæ latissimos tractus ipsi
 etiamnum Pomponio nota fuit, & arma Romana peragrarunt? Quòd si inter fluo oceano (ut uetustatis erat opi-
 nio) Antipodum & Pericæcorum plage à nostris separarentur, nihil minus tamen illæ ut hæc frigoris æstusq; tam
 & uerni & autumnalis temperiei conformem haberent modum. Si primam incrementi Nili, quam posuit ratio-
 nem recte tenuisset Pomponius, non admisisset me hercule postremam. At mouerunt Memphitiæ philosophi, qui
 ut Diodorus scribit in illa fuerunt sententia, tum Nicagoram Cyprium idem confirmasse scribit Aristoteles.
 Quod si illi temperatam Antæcorum nostrorum intellexerunt, rem tradiderunt maxime uerisimilem, ut supra
 exposui. Si eo modo quo Pomponius, falsam indubie & fide indignam. Nihil autem in rerum nature perquisitio-
 ne molestius candidis ingenijs, quam alienis & minus apposite depromptis rationibus quicquam inuoluere, ac pro-
 pè contaminare, non explicare: quod aut ueris, aut uero non adeò alienis argumentis commode explicari queat.
 Sed nihil ad Pomponium, qui quid alij contenderint magis quam quod ipse senserit, attulit, ut Diodorus quoq; Her-
 odotus, Seneca, & Plinius (saluo tantorum authorum honore dixerim) aliorum industriam in hac re magis quam
 suam prodiderunt. h Nobis. Qui temperatam septentrionalem inhabitamus. i Antichthones.

Qui illis qui supra Aegyptum habitant in interiori Libya ad ærtum parallelum Pericæci sunt. Intellego autem per
 Antichthones Antipodas, ut supra. k Subter maria. ea quæ inter nostrum & illorum orbem intersunt, ita
 esse Macrobius & alij non pauci putarunt falso. l In nostris. ad quas nos nullo intermedio oceano per-

Multi in Asia
Nilum oriri
putarunt.

Locus Virgilij.

Locus Lucani.

Inopides Chius.

Diogenes Apolloniates.
Seneca emendatus.

Incrementi ratio.

Nota.

meare possimus. a Hyems sit. Verum id est etiã si nostro orbe oritur: ut supra pro Anaxagora explicuimus. LIB VIT huic loco adscribere quod ad longinquam Nili originem pertinere uidebatur, ne quis adeo miretur ex alio orbe petitos Nili fontes. Aristoteles author est, Artaxerxem cognomento Ochum, expeditionem aduersus Aegyptios parantem, per Indica flumina quaedam, in quibus Crocodili apparuissent, classe descensurum fuisse: quod persuasum esset ei Nilum in Aegyptum fluentem, inde principia sumere: nec omnino tempore suo an ita esset comper-
tum fuisse, & an rubrum mare, quod ante sinum Persicum est, cum illo quod ad Heracleas columnas est, unum mare esset, id est, Oceanus an mare seorsum. Alexander quoque Magnus, ut Strabo libro decimo quinto scriptum reliquit, cum Crocodilos in Hydaspe uidisset, & Aegyptias fabas in Aesine inuenisset, putasse id esse Nili initium, & propterea classem in Aegyptum parasse, tanquam hoc flumine in Nilum nauigaturus. Hanc uetustatis credulitatem sequi uoluit Vatum princeps Virgilius quarto Georg. lib. cum ait: Vsq; coloratis annis deuexus ab Indis. Tortellio hallucinante, qui per coloratos Indos, nigros Aethiopas intellexit. Pausanias refert, credidisse quosdam ex Euphrate manare Nilum, qui terra conditus, supra Aethiopiam rursus exeat, Nili deinde nomen habeat. Condi Euphratem etiam Pompo. libro tertio scribit, antequam ad sinum Persicum perueniat. Porro Strabo libro 16. Euphratem à uere in aestatem exundare scribit, & obruere arua: ut inde ueri quaedam similitudo fuerit, ex eo fluere Nilum, quod falsum tamen esse constat. Ad huiusmodi opiniones non obscure alludit libro. 10. Lucanus his uersibus: Teq; uident primi, quærent tamen hi quoq; Seres, Aethiopumq; feris alieno gurgite campos, Et te terrarum nescit cui debeat orbis. Per Seres, nisi fallor, Scythas figurate intelligens, qui iuxta Taurum, è quo Indicis annibus origo est, in ortum & septentrionem siti sunt: siue Seres magis Indos dixit. Et Ptolemeus exteriora Indiae iuga, Sericorum montium nomine donauit. Refero hæc eò libentius, quod locum illum æu apertum præterierunt Lucani interpretes. Seres autem quærerere dixit, quod hi fortasse aliabi Nili fontes cernant, & interim Nili esse ignorent. Ad Nilum reuertamur. Inopides Chius (ita Diodorus cum nominat, Senecæ exemplaribus indubiè corruptis) hyeme dixit calorem sub terra contineri, & ideo uenas interno calore sicari, æstate ergo Nilum crescere, cum tunc interiora terrarum frigeant, & fontibus redeat rigor. Quod recte Senecæ improbat: quanquam non ita à uero aliena uideatur, ut hæc quam Diogenes attulit Apolloniates: qui tantum aquarum à Nilo hauriri, & à Sole absorbi putauit, ut Arctoum oceanum ea gratia perpetuo fluxu in meridiem tendere asseruerit: Sed improbat à Senecæ, apud quem in ibi corrupta lectio est, quam ita restitui: Interrogare Diogenem libet, quasi compertum annis initia & meatus, Non omnibus locis æstate maiora sunt flumina: ut hæc uerba quæ sequuntur: Aegyptum Sol magis percoquit. &c. Diogeni quasi rationem quærenti Senecæ reddituro, tribuantur, atq; inde illa uerba: Sed in cæteris. &c. rursus Senecæ sint, rationem adductam confutantis. Ita clara erit lectio, posset & commoatus legi: sed minus fortasse latine, hoc uocabulo aliud significante. Q V O D si quis, quid ego sentiam, desyderat, respondeo: Nilum mihi uideri incrementa, & exaggerationes non tam à meridie, quam à Mauritania iugis suscipere, dummodo obseruare potuerim, ex Iuba, Ptolemæi, Plinij, Strabonis, & aliorum relatis, annem dispersis alueis, & passim allabentibus in ea primum Aethiopia, quæ supra Aegyptum est, unum fieri, ut de fontibus eius pronundari uix quispian recte possit. Nihil autem refert, in meridie, ut Ptol. an occasu, ut & Iuba & Pomp. Nili fontes esse dicat, si uerisimile est utrinq; in eum undas descendere. Sol ergo ad Cancræ tropicum accedens, locum facit imbribus meridianis, & affluentie aquarum ut Aristoteli, Nearcho, Agathargini Gnidio, & Diodoro cum primis uidetur: Rursus uero ad Cancræ accedens, niues ex altissimis illis, qui supra Mauritaniam & Numidiam sunt, montibus soluens, ut flumina illic aderescant, pari ratione effiat, ut Democritus asseruit. Fit itaq; ut illic imbribus exortis, hic solutis niuibus, undæ per medias solitudines effluant, & uario flexu tandem corruent, Nilumq; conferant, ut ad tantam inundationem sufficiat: crescant uero sensim, prout illinc Sole latius abeunte, crebriores imbres fiunt, huc uero magis accedente eò uehementius niues soluantur. Hoc, Sole geminos tenente, fieri potest: quanquam in Cancro primum Aegypto reddantur aquæ, fluxus enim longissimus est, & perpetuis ambagibus suspenditur. In Leone ergo est abundantissimus, aquis utrinq; ingruentibus: in Virgine decrescat, quod tum Sol declinationem citius uariat, in equatorem imminens, & meridianam plagam, quæ intra tropicum Capricorni est, æstu rursus premens, imbriumq; materiam exurens: in Libra enim iam residet, ut Plin. scribit. Addo quod annis fluxus uariatur, prout imbres niuesq; utrinq; ut apud nos quoq; fit, eo anno ualuerint. Hæc mea est de Nili incremento sententia. Eudoxi Aegyptij sacerdotis, omni testimonio præstantissimi Philosophi, autoritate fulta: hic enim, ut in philosophorum placitis Plutarchus tradit, causam crescentis Nili in pluuias aquas refert, anniq; temporum antiparitas, quam circumobsistentian Budeus transtulit. Etenim cum nobis, ait, est æstas, qui sub solstitiali circulo agimus: tunc illis hyems est, qui sub brumali ad perpendicularum incolunt: propterea Nili aqua alueos superans expatitur per Aegyptum. Possum uero admittere diuersa sentientem, dummodo æquè uero similia referat: quin & illud pati, ut quod imperitorum mos habet, mendacia quis dicat: si enim hæc mendacia sunt, in illo sunt genere mendaciorum, quorum causa non os præcindi (ut Senecæ uerbis utar) nõ oculi crui solent, immo quæ maximam habeant frugem. Non me præterit quid Ephorus, quid Timeus opinatus sit: de eis aliorum iudiciũ esto, ego neutrum sequor. Nec ignoro pleraq; de Nilo & eius origine Ammianũ scripsisse, libro hystoriarum

hystoriarum. 22. sed supra Etesiarum flatum, et Iubæ hystoriam nihil attulisse noui. Ridendum uerò, quod Herodotus tradit libro secundo in hæc uerba: Quod si finium ad cœli situs immutaretur, ut ubi nunc Aquilo situs est & hyems, ibi Austri situs esset & meridiei: & ubi Auster, illic Aquilo collocatus esset. Si hæc ita haberent, profecto amotus sol è medio cœlo sub hyemem & aquilonem mearet supra Europam, quemadmodum nunc supra Africam, pertransiens nobis omnē Europā, faceret (opinor) eadem in Istro, quæ nunc facit in Nilo. Hæc Herod. tanquam Solis excur-

Herodoti ri-
denda phan-
tasia.

his terris mira sunt. In quodā lacu ^a Chemnis insu-
la, lucos syluasq; & Apollinis grande sustinens tem-
plum natat, & quocunq; uenti agunt pellitur. ^b Py-
ramides ^c tricenum pedum lapidibus extructæ, qua-
rum maxima (tres nāq; sunt) quatuor fere solī ^d iuge-

sus in meridiem nullo limite cohibeatur, et
tanquā Africa cœlo uerso, & mutatis po-
lis, non sub tropicis, ut nunc est, mansura
esset. Possent uerò unquam fieri, ut in Eu-
ropam ascenderet Sol: aut alia in regione
tropicus Capricorni statueretur, quā an-
te Cancris parallelus fuisset: etiam si mun-
dus, ut ille imaginatus est, uerteretur. Ut

hæc interim missa faciamus, annotandū inter principia duxerim: Nilū aliquando nouem annis nō intumuisse, ex C. Li-
machi autoritate: qui fidem meretur ob patriam, nam Cyrenaius fuit. Vnde illud est Ouidij libro de arte amandi pri-
mo: Dicitur Aegyptus caruisse iuuantibus arua Imbribus, atque annis sicca fuisse nouem. Moses Genesis. 41. cap. ste-
rilitatis meminit septem annorum, quam Ioseph prædixerat, toto orbe frequenti fame: quanquam nulla Nili mentione
facta. Sed & præsagium minimo de fluxu suo fuisse eum cōstat anno quo Pompeius illic periit, uana uetustatis super-
stitio asserere fuit ausa, sicut in decimo & undecimo anno regni Cleopatæ, quum non de fluxisset, creditum est im-
perij eius Antonijq; defectionem Nilo uate portendi: quasi uerò tanti fuerit amplissimis elementis trium homuntionum
interitus. Credidit Albertus (si modo illud opus Alberti est) libro sententiarum secundo, distinctione. 17. in fine, & in
eo ipso loco Marsilius, bis in anno Aegyptum irrigari: quorum sententia, nulla prorsus nec autoritate, nec ratione
nititur. An uerò è paradiso fluat, & quomodo id accipiendum, obiter alibi referemus. De Nilo hæctenus, ac fortasse
longius, quā desyderat ratio: at nil mirabuntur studiosi, si Eudoxum, & Aristonem Peripateticos authore Strabo-
ne libros de Nilo seorsum ædidisse, intelligent.

Ouidius.

Nilus præ-
sagus.

Albertus.
Marsilius.

^a Chemnis insula. Herod. lib. 2. Echennim nominat, nihil diuer-
so uocabulo. Cur uerò natet, idē rationē affert, ex Aegyptiorum sententia, quā libens omitto. Nam Herodo. Ego (in-
quit) eam neq; innatantem uidi, neq; se mouentem: & hoc audire admiratus sum, si uerum est insulam natare posse.
Hæc ita scripsit tanquam dubitet natare insulas posse. Ego me hercle nil ambigo: nam Seneca grauis author, lib. nat.

Insula natā-
tes.

q. 3. insulas in Lydia plerasq; quarum lapides pumicosi sunt, & leues, natare ait, authore Theophrasto. Idem, Ipse
(inquit) ad Cutiliam, natantem insulam uidi: & alia in Vadimonis lacu uehitur, alia in Stationensi est &c. Hunc se-
quutus Plin. lib. 2. cap. 77. Ad Cutilias, inquit, aquas opaca sylua, quæ nunquam die ac noctu eodem loco uisitur. Idē
in Lydiæ lacu Nymphæo, Calaminas dictas ad eò mobiles esse scribit, ut non uentis solum, sed conto etiam quò libeat
impellantur. Senecæ uerba iam nunc citata, in omnibus quæ uiderim exemplaribus uitiosa, Hermolaus propè uniuersa
correxit in capitulis Pliniani citati annotamentis. In eodem lacu saltares sunt, ita dictæ, quoniam in symphonie cantu
adictus modulantium pedum mouentur, author Plin. Non possum non reponere Capellæ uerba, quæ de iisdem ex no-
no libro hæc sunt: In Lydia Nympharum insulas dicunt, quas etiam recentior asserentium Varro se uidisse testatur,
quæ in medium stagnum à continente proædentes, cantu tiliarum primo in arculum motæ, dehinc ad littora reuertū-
tur. Hæctenus Martianus.

Seneca emē-
datus.
Capella.

Pyramides.

^b Pyramides. Hæ in Aegypto nil aliud fuerunt, quā regum pecunie ociosa et stul-
ta ostentatio, ut Plin. ait. Nā faciendi eas causam fuisse pleriq; tradiderunt, ne pecuniam successoribus aut æmulis in-
sidiantibus præberent. Plures in Aegypto passim extiterunt, nullæ tamen clariores tribus illis, quarum Pomp. memi-
nit, quæ orbem impleuere fama, conspicuæ undiq; ad nauigantibus, sitæ in parte Africæ, monte saxeo steriliq; inter
Memphim oppidum & Delta. TVRRES autem sunt (Solim. inquit) fastigiatæ ultra excelsitatem omnem, quæ ma-
nu fieri possit. Nostris hodie quoque propè paribus expensis, ac pari uanitate ad sacras ædes illas extruunt: in quibus
plus multo ostentationis est, quā utilitatis. Duæ uerò per Germaniam maxime celebres: ea quæ Viennæ Austriæ est,
arte & altitudine insignis: & illa Argentoracensis, mole quidem uastior, uerum imparis cum illa elegantie. Pleriq;
in Palestinā, & Aegyptū religionis gratia itinerantes, illam altiore turrim Babylonis existimant, ne tūq; fabulas,
adiriæ ob uermiū illic immunitatem non posse. At constat Babylonem ab Aegypto tota Arabia & Syria intermedia
seungi. Quanquam scio, Babylonem munitissimum castellum in Aegypto haud longe ab Heliopoli esse Straboni, si
forsan ab hoc ipso cognominarint.

Turres.

Babylon in
Aegypto.

Obeliscus qd

^c Tricenum pedum. Triginta pedum crassitudinis, ex tantis enim frustis con-
stabant Pyramides, & Obelisci paris formæ ex solido saxo fiebant. Ideo Marcellinus lib. 17. Obeliscus, inquit, lapis
asperrimus est in figuram metæ cuiusdam sensim ad proceritatem confurgens excelsam, ut quæ radium imitetur, gra-
cilescens paulisper specie quadrata in uerticem productus angustum, manu leuigatus artificis &c. ^d Iugera. In
iugero. 140. pedes insunt. Plin. amplissima, inquit, octo iugera continet soli, quatuor angulorum paribus interuallis
per octingentos octoginta tres pedes singulorum laterum altitudo, à cacumine pedes uiginti quinque. Herodotus quo-
que secundo libro 8. iugerum altitudinis meminit. Strabo libro ultimo iuxta Labyrinthum Pyramidem, quæ rex Imā-
des conditus fuerit, quadriiugerum esse scribit per singula latera: Plin. maiorem Pyramidem à 340. hominum milli-
bus annis. 20. extructam esse refert: intus uerò putrum habere octoginta sex cubitorum altum, quo flumen admissum
E 4 arbitrantur.

Mœris lacus

arbitrantur. Plerosque uero obeliscos, & alia magnifica Cambyses ille immanis & alieni cupidus, dum Aegyptum ingressus est, æquauit solo. Scripserunt de his, quos equidem uiderim, Plin. 12. cap. lib. 30. Strabo, Solinus, Herodo. Martialis. Barbara Pyramidum fileat miracula Memphis. non indigna lectu Marcellinus libro 22 a Mœris. De illo quoque & Plin. & Strabo in primis: sed in hoc obseruanti mihi diuersi sunt, quod olim campum, nunc autem lacum esse Pompo. inquit: Plinius uero olim lacum fuisse, nunc campum uel fossam grandem esse. Et constat tamen Pomponium & Plinium uno aliquo tempore floruisse: ut uerisimile non sit, adeo mutatum locum breui tempore. Plinij uerba libr. 5.

Labyrinthus.

hæc sunt: Inter Arsinoitem autem & Memphitem lacus fuit circuitu. 250. millium passuum, aut ut Mutianus tradit. 450. mil. et altitudine. 50. passu. manu factus, à rege qui fecerat Mœridis appellatus. Idem. 36. lib. inquit, fuit Mœridis lacus, hoc est fossa gradis. Diod. libro secundo: Permansit, inquit, hoc stagnum summa Aegyptiorum utilitate, usque ad nostram ætatem à conditore Myride appellatum. Floruit hic sub Augusto. Ceterum, Mœridem, Muridem, & Myridem, diuersis appellari, iam ex Herodolao notum est. b Labyrinthus. Fal-luntur qui Labyrinthos omnino subterraneos fuisse existimant. Nam Cryptæ ille tot ambagibus intortæ, tam multiplici flexu uariæ sub terra positæ, maximas regias sustinuerunt. λαβύρινθος græci locum uariū ambagibus uariū dicunt. Quatuor esse toto or-

Labyrinthi quatuor insignes.

Ioannes Stabius Mathematicus.

Nota.

Cedrium. Succus cedri.

be insignes Plinius docet: hunc Aegyptium omnium maximum, & portentosissimum humani ingenij opus: de quo hic Mela. Creticus arte maxime spectabilis, cuius Ouidius libro trāsfor. 8. meminit. Lemnius columnarum nitore insignis: & quartus Italicus à Porfenna Hetruscorum rege sepulchri causa extructus: de quibus nemo Plinio uberius retulit, capite tredecimo libri. 36. in quo de Labyrinthis. Pomponius Herodotum secutus Psammetichi esse ait, de cuius regno libro secundo, hic à uero non admodum aliena scribit. Strabo libro ultimo, & Plini. loco iam citato, à uetustissimis regibus Aegyptium inceptum, à Psammeticho tandem ampliorem factum scribunt. Creticus centesimam tantum portionem eius, qui in Aegypto est, continet. Si quis plura noscere cupit, Plinium adeat, qui uere uesanam illam fuisse dementiam scribit, quæ sisse gloriam impendio nulli profuturo: præterea fatigasse regni uires, cum tamen laus maior artificis esset. Labyrinthi autem formas, quibusque flexibus figura Trigona, quadrangulari, & rotunda strui queant, æditis ut sic dicam Iconibus, iam pridem docuit Ioannes Stabius Austriacus Mathematicus, maximi ingenij homo, & cui neminem in acute iudicando, simul & inueniendo, recte prætuleris. c Domos. aliud domum, aliud regiā intelligimus: quanquam ita accipi potest, regias duodecim domos mille adnexas habere, quibus consistent. Strabo libro ultimo scribit per cryptam egressis uiginti septem regias ordine sitas, obuiam fieri. Mirumque illud, quod cuiusque domus tabulata, & cryptæ latitudo ex pluteis lapideis integris, & magnitudine excellentibus constat, nulla usquam nec ligni, nec alterius materiæ admixtione. d Perpetuo continuo. e Intus. intra uestibulum cryptæ. f Continuo. subinde flexo. g Porticibus. cauis illis meatibus. h Subinde. frequenter. i Errore. Strabo cryptæ, inquit, quedam multæ, ac longæ, quæ inter se uias flexuosas habent, ut nemo peregrinus ingredi aulam ullam possit, nec egredi sine duce & c. quibus uerbis innuit, per cryptas in aulas ingredi consueuisse reges, regumque familiares: ideoque perplexas itineris ambages factas, ne peregrinis facilis esset in regum conspectum aditus. k Cultores. De his propè immensum esset prosequi. Et sunt ad fastidium usque copiosi, libro secundo Herodotus, Strabo ultimo libro, & libro secundo Diodorus. l Fimo obliti. Herodotus libro secundo: Quibuscunque domesticis aliquis decessit, homo aliauius momenti, ubi omnis muliebris sexus familia caput sibi & uultum oblini luto: deinde relicto domi cadauere, ipse per urbem uagantes se plangunt, succinctæ, nudatis mammillis, & cum eis proxima queque: altera ex parte, uiri & ipsi expectorati se uerberant: his actis ita denuum ad conuivendum portant. ID VERO memoratu dignum est, in conuiujs eorum celebribus esse, qui defuncti cuiuspiam simulacrum bicubitale, iconicos effigiatum circumfert, ostendensque singulis conuiuiarum ait: In hunc intuens posita, & oblectare, talis post mortem futurus. Herodotus author. m Arte medicatos. Plini. 16. lib. scribit in Syria picis genus cedrium uocari, cuius tanta uis est, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum eo per fuso seruentur. Consimilis ingenij est aloë, quod recentiores medici succocitrium nominant, contra putrefactionem præsentissimum: ac nescio quidem an idem sit cum cedrio, quasi corrupto uocabulo succocedrium dictum: ut gummi hodie Armoniacum

Armoniacum

Armoniacum propè omnes nominant, quod Plin. & Solino Hammonicum dicitur à loco, nam supra Cyrenas ad Hæmonis regionem prouenit, de illo nihil statuo: quanquam constat cedriam cedri picem esse, & cedrium crudam cedri lachrymam, qua utuntur in asseruandis hominum corporibus, sicut primo libro Corollarij explicuit Hermola. Multa Diodo. de cadauerum in Aegypto condendorum cura lib. 2. a Peruerse. Retro ducendo, ut Hebræi solent, quos Aegyptum tenuisse ritus indicant. Nam ut Hebræi, circumciduntur, sacerdotes lineis utuntur uestibus, capite raso:

Gūmi hāmo
nicum.

locant. Suis literis^a peruerse utuntur.^b Lutum inter manus, farinam calcibus subigunt. Forum ac negocia foeminae, viri pensa ac domos curant: onera illae humeris, hi capitibus accipiunt. Parētes cum egēt, illis necesse est, f his liberum est alere.^g Cibos palā, & extra sua tecta capiunt, obscœna intimis aediū reddūt.^h Colūt effigies multorum animalium, atq; ipsa magis animalia, sed alij alia, adeo vt quaedam eorum etiam per imprudētiam interemisse, i capitale sit. Et ubi morbo, aut forte extincta sint, k sepelire, ac lugere

pleriq; uerò & nudis pedibus incedentes, authore Strabone. Notum est in Aegypto mortuos esse Iacob & Ioseph: post cuius mortē populus dei mirifice creuit in Aegypto centum quadraginta quinque ānis: nato postea Moysē, qui è seruitute Aegyptiaca eum ipsum Idololatriam fugiens liberauit, ut lib. 18. ciuitatis dei Augustinus scribit. b Lutum inter manus. Herod. author est, quem uere id asserere Strabo libr. ultimo testatur. Verūque est, inquit, & illud Herodoti Aegyptiorum esse, lūtū manibus tractare: massam uerò ex qua panis fit, pedibus. c Forum. More omnino nostris contrario. Addit Herodo.

Foeminae fo
rū curant.

foeminas stantes mingere, uiros sedentes. Ex quibus coniectura est, molles planè & emasculatos Aegyptios fuisse: nam muliebrem illorum animum innumera superstītio docet, d Parentes. Ex Herodoto deprompsit, qui sic ait: Alendi parentes filijs, nulla uolentibus filiabus, & ut nolunt, summa necessitas est. e Illis. Foemellis filiabus. f His. uiris filijs. Scribit Diodorus in Aegypto spurium omni prorsus carere nota: singulos uerò plures, ut libet uxores habere. Sacerdotes solos ut una contenti sint officio cogi. Quae res & à nostris hodie omnino diuersa moribus est. g Cibos palām. Herodo. Ventrem domi exonerant, exterius in uijs comedunt. Illud eleganter, obscœna reddere Pomponius nominat. h Colunt effigies. Quicquid apud Aegyptios boni speciem praese tulit, id diuinitatē obtinuit: praeterea multa noxia, ne obsessent, uenerati sunt. Causas tantae uanitatis non indiligenter Eusebius primo capi. 2. lib. affert. Plinius est author capi. 6. decimi noni lib. Aegyptum allium, & coepas inter deos iureiurando habere. Iosephus item lib. 1. contra Appionem: Aegyptiorum, inquit, solennes dij sunt bos, hircus, & crocodilus. Sues Iudeorum more ita habent despectui, ut si quis uel transcundo attigerit, abeat lotum sese cum ipsis uestimentis ad flumen. Eam ob rem soli omnium subulci in Aegypto, & si indigenae, tamen nullum intrant templum, nemoque aut filiam cuiuspiam eorum nuptum dare uult, aut cuiuspiam eorum filiam in matrimonium ducere. Hero. author. De boue infra dicemus. Hiram scribit Strabo libro ultimo in Hermopoli & Mendete coli, ubi hircos misceri mulieribus Pindarus fabulatus est: Et lasciui mulieribus admiscuntur hirci. Herod. caprarios pastores magno honore à Mendesijs affici scribit. Vocatur autem, inquit, hircus & Pan Aegyptiace Mendes, unde & oppido nomen est. Mirum uerò tantum historicum id pro uero subiungere ausum? In hac, inquit, regione contigit hoc mea memoria prodigiū: hircus cum muliere coiuit propalam, quod in ostentationem hominum peruenit. Sunt autem immodice lasciui hirci, etiam si homines sint. Vnde hircina libido pro immodica Apuleio dicta, & hircuitalli libidinosi, & tate praesertim pubescente, ubi incipit ualle sub alarum trux habitare caper, sicut ait Catullus. De Crocodilis Strabo, qui cum Aelio Gallo praefecto in Aegyptum nauigauit, inter multa haec scribit. In Arsinoite praefectura mirū in modum colitur Crocodilus: & est sacer apud eos in laeu quodam seorsum nutritus, et sacerdotibus mansuetus, Suchus uocatur. Nutritur autem pane, carne, & uino, quae à peregrinis afferuntur ad huiusmodi spectaculum uenientibus. Hospes itaque uir, inquit, inter alios honoratissimus, qui nobis sacra commonstrabat ad lacum ueniens, placentulam, & carnem assam, et quoddam mulsi usculum ex coena attulit. Beluam in ripa lacus inuenimus: ex sacerdotibus alij os eius aperuerūt, alius bellaria imposuit, postea carnem, deinde mulsum iniecit. Ille in lacum exiliens, in ulteriorem partem traiecit. Sed cum alius hospes & similiter primitias attulisset, cursu lacum circueuntes iidem inuento Crocodilo obtulerunt. Haec uidisse se Strabo asserit, qui de innumeris alijs, quae ab illis coluntur, mentionem facit, quemadmodum Herodotus, & Diodor. Iuuenal. Satyr. 15. Quis nescit Volusi Bithynice, qualia demens Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat Pars haec, illa pauet saturam serpentibus Ibin. Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci, & reliqua. Inde tot in Aegypto ciuitatibus ab animalibus, quae uenerantur, data nomina sunt. Id ex Herodo. duxerim notandum: mulierem nullam nec Deae, nec Dei sacerdotem esse, uiros deorum omnium. Praeterea, uirilia prout contigerunt, alijs esse permittunt, qui quicquam ab eis didicerunt, hos circumcidunt. Paulus quoq; à sacrorum administratione mulieres arceat. i Capitale sit. Scribit Diodorus hominem quendam Romanū, folem per imprudentiam in Aegypto, eo tempore, quo summa Romanis illic dignitas esset, interfecisse: Plebem autem id resciscentem, in eius domum tanto impetu pro ultione sumenda irruisse, ut nec regijs ad id missis principibus, nec Romanorum potentia auerti potuerint, quò minus de homine sumpsissent poenam. k Sepelire. Cum aliquod animal ex eorum numero, quae uenerantur

In Aegypto
spurium esse
nil obest.

Sues despe
cti.

Hircus sa
cer.

Iuuenalis

Apis bos.

tantur, moritur, sindone contectum cum ululatu pectus percutientes, sale liniunt: ac cedri liquore, unguētisq; odoriferis, quò diutius seruetur corpus, unctum in sacris locis sepeliunt. Diodo. author. ^a Apis populorum omnium numen est. Eusebius bouem, hoc est apim in Aegypto coli coeptum autumat, propter Io illam in bouem mutatam: quanquam in Chronicis aliud refert. Apis autem bos est diuersis genialium notarum figuris expressus, maximeque omnium corniculantis Lunæ species lateri dextro insignis: qui cum post uiuendi spatium præstitutum, sacro fonte immerfus è uita abierit (nec enim ultra eum trahere licet ætatem, quàm secreta mysticorum librorum authoritas præscribit) necatur Io Inachi, bos foemina, & cum uotis certis offertur: quo perempto, alius cū publico queritur luctu: & si omnibus signis cōsumatis reperiri potuerit, defertur Mēphim urbem præstatem, frequentiaque numinis Asclepij claram. Cūque initiante antistitum numero cētum, inductus in thalamū, esse coeperit sacer, coniecturis aperitis signa rerum futurarum dicitur demonstrare: & aduētes quosdam indicijs auersari uidetur obliquis, ut offerentem cibum aliquando Germanicum Cæsarem (sicut lectum est) auersatus portenderat paulò post euentura. Hæc ex Marcellini lib. 22. Stra. lib. ultimo. In Memphi quæ alia à Memphi ciuitas est, uaccam sacram ali solere scribit: sicut Heliopoli Mneuin bouem uenerantur, cuius & Euseb. meminit, Ammianus Meuium nominat, nisi uitiatus codex est. De Api multa admodum digna lecta Stra. lib. uli. Plin. capite. 46. octauo libri: Memphi, inquit, est locus in Nilo, quem à figura uocant Phialam, omnibus annis ibi auream pateram, argenteamque mergunt: septem hi sunt, mirumq; neminem per eos à Crocodilis attingi: octauo post horam diei sextam redire beluæ feritatem. Meminerunt eius bouis Suetonius in Tito Vespasiano, Spartianus in Hadriano, Soli. Herodo. cæteri. Macrobius per eum, Solem intelligit. Augustinus Apim Arguorum regem aliquando in Aegypto mortuum esse scribit lib. 18. Ciuitatis dei. Hanc uanitatem olim populus Iudaicus secutus, uitulū sibi conflatilem fecit, & adorauit. ^b Ipsi uetustissimi. Scribit libro secundo præparationis Euangel. Eusebius: Aegyptios asserere in rerum omnium origine primum apud eos homines productos, partim propter cæli temperantiam, partim propter Nili fecunditatem, qui humanas etiam effigies moliantur, ut supra. Reuera tamen eos uetustissimos esse, uel ueteris instrumenti fides indicat. Dignum est scitu quòd Herodotus scribit in Euterpe. Psammetichi temporibus anxie de uetustate Aegyptiorum perquisitum esse, quòd Phryges uetustiores esse sese contenderent. Infantes igitur humili genere natos, pastori educandos tradidit, ea conditione, ne uerbum quidem quisquam coram ipsis hisceret. In casa illi solitaria educati, & tum lacte caprino, tum cibarijs alijs postquam creuerunt, foti, & adusque bimatum retenti sunt. Contigit deinde ut pastore, qui hæc administrabat, ianuam aperiente, atque intrante, ambo infantes porrectis manibus procidentes Becas clamarent. Ea uox sepe repetita ad Psammetichi aures delata est, qui sciscitans mortales, ne aliqui hoc nomine quicquam significarent: comperit tandem Phrygas sic panem adpellare. Atque hoc indicio, Phrygibus Aegyptij ut prioribus cesserunt. Hinc illud est Claudiani libro contra Eutropium. 2. Dat cuncta uetustas Principium Phrygibus, nec rex Aegyptius ultra Restitit, humani postquam puer uberis expers, In Phrygiam primum laxauit murmura uocem. Lactantius Placidus, Statij interpres, apud eundem in quarto Thebaidos, hanc contentionem inter Arcadas luna se uetustiores esse iactantes, & Phrygas fuisse scribit. Iustin. lib. 2. Scythas & Aegyptios contendisse ait, & primos homines Scythiæ tribuit, Plato Atticæ, Hebræi & Christiani Paradiso: quæ quānam terra parte sita sit, etiamnum queritur. ^c Amasim. De hoc Lucanus libro nono. Non mihi Pyramidū tumulis euulsus Amasis. Hic authore Eusebio, Dinastiæ decimo octauæ rex tertius fuit, anno mundi. 3480. Vnde coniectura euidentis esse potest, multos ante eum reges floruisse. Non præterierim hoc loco, Aegyptios aliquando reges suos omnes Pharaones nominasse, sicut postea Ptolemæos, ut imperatores nostri Cæsares dicuntur. Ea causa Augustinus octauo capi. libr. de ciuitate Dei decimi, Pharaonem regem Aegypti interpretatur. Ille autem qui Moysen persecutus est populum Israël ex Aegypto ducentem, Cenchres Pharaon dictus est, authore in Chronicis Eusebio. Iosepho arte Techmosis dicitur, et nonnullis Amasis. Authore enim Appione Polyhistore, cuius meminit Gellius, Iudæi, qui iam olim Aegypto potiebantur, Amaside regnante, duce Mose ab Aegyptijs defecerunt, Eusebio alicubi authore. Addo & hoc: Barbaros uocasse Aegyptios omnes eos, qui lingua sua non loquerentur, Herodoto authore.

Mirum.

Vitulus conflatilis.

Pulchra byistoria.

Claudianus.

Pharaones.

solenne sit. ^a Apis populorum omnium numen est, bos niger, certis maculis insignis, & cauda linguaque dissimilis aliorum: raro nascitur, nec coitu pecoris (ut aiunt) sed diuinitus & cœlesti igne conceptus, diesque quo gignitur, genti maxime festus est. ^b Ipsi uetustissimi (ut prædicant) hominum, trecentos & triginta reges ante ^c Amasim, & supra ^d tredecim millium annorū ætates certis annalibus referūt, mādātūq; li-

do libro, nisi corrupta est lectio, mille trecentorum & quadraginta annorum meminit, in eo uerò quater Solem præter consuetudinem fuisse ortum ait: bis quidem illic exortum, ubi nunc occidit, bis autem unde nunc oritur, illic occidisse. Et de annis quidem dubitari posset, eò quòd annum dierum triginta apud Aegyptios fuisse Plinius asserit. Si ita accipimus, nulla uetustas est, nec dignum tempus cuius mentio fiat: essent enim annorum nostrorum mille octoginta tres plus minus, & menses quatuor. Ceterum, quòd scribit quater per id tempus uertisse sydera, necesse est ut duodecim mensium annum intelligamus: cum ne hoc quidem modo tot anni ad tantam mutationem syderum quadrēt, ut iam

ut iam nunc exponam. Annum autem & hunc in Aegypto cepisse ex Strabone constat, qui libro ultimo. 365. dies in anni complementum tradidisse eos scribit: mox Græcos, apud quos annus eo tempore ignorabatur, ab illis didicisse, multis sacerdotum monumentis in Græcam linguam translatis. a Quater uertisse. Quo motu? Si motu quo existimatur octaua sphaera in 100. annis uno gradu serè mutari respectu sphaerae nonæ? desyderabit ea cōuersio tri-

Motus octa-
uæ sphaerae.

genta sex annorum millia, qui numerus annum illum fabulosum Platonium efficit. In quo metiendo nihil pensi uetustiores habuerunt, & uariant etiamnum recentiores. Nec dubium est tamen, ex diligenti motus orbium obseruatione isthoc scire posse, cum sit deprehensum octauam sphaera proprio nisu moueri contra motus

teris feruant, dum Aegyptij sunt, quater cursus suos uertisse sydera, ac Solem bis iam occidisse, vnde

primi, ut uocant, mobilis, ab occasu in ortum uersus: ne quis fabulosa putet Platonis ueterumque placita, quod ita fieri, quantum ad caeli motum attinet, non possit. Sed hac causa magis, quod Christiana religione, ut diuersum nobis persuadeamus, arcemur. Statuamus autem, gratia exempli, aliquam stellam fixam in certo gradu nonæ sphaerae hoc nostro seculo oriri & occidere, illa post centum propè annos, cum alio gradu & sequente, orietur & occidet, ob motum iam dictum: & quia arcuulo. 360. gradus respondent, & singulis seculis, hoc est singulis annis centenis, in singulos gradus illa mouetur: consequens est, ut praedicta fixa stella sub eum gradum nonæ sphaerae, cum quo hodie oritur, occidat; non perueniat nisi. 36. millibus annorum exactis: tanto enim tempore illa fit syderum conuersio. Nec uerò me praeterit esse recentiores, qui id annis. 49. millibus euenire asserant, propter motum trepidationis, siue re-

Anni magni
explicatio.

nisionis octauæ sphaerae in paruis circulis super capitibus Arietis & Librae descriptis. Quid uerò proportionis est annorum tredecim millium ad numerum conuersionis praedictum? Adde quod hoc modo non contingit, quod aliquo tempore Sol ibi oriatur ubi prius occidit: quocumque enim gradu oritur, in eodem occidit. Quid igitur? Quando me torsit locus ille (uolo equidem fateri per quos profecerim) & Chalcographi in postulandis schedis meis (simul enim domi & in officina Chalcographaria hic noster commentarius cudebatur) molesti admodum essent, ad Georgium festinaui Collimitium clarissimum Mathematicum: cui quicquid in me rudimentorum est, ad Astronomica illa attinentium, acceptum ingenue refero. Qui uiso Pomponij loco, quo premi me non nihil querebar, codicem protulit eius authoris per-

Georgius
Collimitius
mathematicus.

Andreas Stri-
borius ma-
thematicus.

emendatum, quo in interpretandis Mele libris usus est Andreas Striborius Boius, ordinarius aliquando Vienne Mathematicæ professor, homo dum in uita fuit, citra controuersiam doctissimus, cui proximis annis Collimitius Casareus & Physicus & Mathematicus, auctiori facta stipendio, successit. In eius codicis margine scholia quaedam adscripta erant, quæ cum intuitus esset Collimitius, in hanc sententiam retulit: Videri sibi ex Pomponij & Herodoti uerbis, mirabilem quandam motus rationem Aegyptios illos scatos esse, qui id euenire putarint, ut ab eo aliquando latere Sol occideret, unde prius ortus est, conuersione syderum facta. Nec alio id modo fieri posse, quam si persuadeamus nobis octauam sphaeram moueri, super axe Zenith æquinoctialis, terra stante, ad totam sui conuersionem: quo posito & concesso, non difficile esse aiebat, id intelligere quod Aegyptij aliquando asseruissent, & Pomponius referret. Talem autem motum in excursu annorum plus minus trium millium eos distribuisse uideri. Verum repugnare hoc & contrauenire sibi ostendebat, ut Sol bis tantum ortus fuerit, ubi nunc occidit, aut è regione, & interim quater-

nam conuersionem esse factam: magno argumento, falsa esse quæ illi tradidissent: Nam si quater uersa sydera essent, necesse erat Solis ortum occasumque; similiter quater mutatum esse. HANC opinionem minime ueram, ad Mele tamen locum explicandum mire efficacem, cum ego exultans probassem, aliam mihi perquam auide inquirenti recensuit: Videri posse uidelicet, moueri mundum super axe ueri orientis: quo proposito, ex huiusmodi imaginatione sequi dicebat, ut intelligeretur per huiusmodi motum, omni parallelo uerticalem aliquando futurum Solem: quod ipsum ita esse, demonstrabat. Alluisse autem ad talem rationem motus Herodotum existimabat, qui secundo libro scripsit: Solem eadem super Istro suscitaturum, quæ hodie super Nilo suscitatur, si fines uerterentur mundi, & in ea parte statueretur Aquilo, quam hodie tenet Auster, de qua re nos supra retulimus. Tali autem motu tamen si sydera uerti-

contingeret, Sol tamen non nisi una in parte oriretur & occideret, id quod patet ex sphaera inspectione. SED falsa illa omnia, inquit, quæ ad fictos motus attinent, quis nescit? nec religioni tantum nostræ, sed receptissimorum etiam scriptorum authoritati aduersa, tum & experientia, obseruatione, & demonstrationibus certissimis confutata. Adiecit hoc quoque, quod utrisque iam dictis motibus, si quo modo possibile foret esse eos, accideret, ut cuilibet portioni terre, quodlibet caeli punctum aliquando uerticalem fieret: Vnde nulli mirum esset, transmutationes regionum, morum, legum, aliorumque huiusmodi perpetuo uariari. Ita ut in septimo climate ea quandoque futura esset elementorum, & quæ ex ipsis constant, natura, quæ hodie de Callicuto, Taprobane, aureone Cherroneso comperta est. Postremo affirmabat, quod perpulchra esset recentiorum imaginatio de motu octauæ sphaerae in paruis circulis super capitibus Arietis & Librae descriptis: qui motus re ipsa existens, utriusque cuius meminere conficti motus, partem quaedam teneret: quod mihi instrumento æreo quodam, quo paruos circulos illos uidere erat, apertissime ostēdebat.

IAM constat posteriores Aegyptios multum à maiorum studijs et seueritate degenerasse: inque hoc gloriandi genere admodum iactantulos fuisse, ut non iniuria Phlegon Hadriani libertus, in quadam epistola genus illic hominum uanissimum esse dixerit, ut ex Saturnini uita, quæ Spartiano ascribitur, lib. 12. Crinitus adnotauit. Spartianus certe in Aemiliano: Familiare, inquit, est populo Aegyptiorum, ut uelut furiosi ac dementes de leuibus quibusque ad summa reipublicæ discrimina

Aegyptij de/
generes.

discrimina perducatur. Sæpe illi ob neglectas salutationes, locum in balneis non concessum, carnem & olera sequestrata, calceamenta seruilia, & cætera talia usque ad summum R. P. discrimen seditionum ita ut armarentur contra eos exercitus, permouerunt. Ad eò plerunq; ubi amplissimis uirtutibus locus est, grandia uitia iuxta eminent.

Viginti millia. In Delta. 250. urbes fuisse Martianus scribit. Cæterum quod ait, habitauerunt, intelligo tot urbes extra intraq; Aegypti limites eos tenuisse, alioqui res uix capit fidem. Nam Capella Martianus libro sexto, quinque millia oppidorum Indos habitasse refert: & ter

re tamen propè tertia pars credita est. Imperio igitur rectius quam, terræ Aegyptiorum tot urbes tribuimus. Plinius quoque libro. 5. Aegyptus, inquit, supra cæteram antiquitatis gloriam, 20. millibus urbium, ibi Amase regnante, habitata præfertur. Strabo libro ultimo ad Thebas Aegyptias scribit obeliscos esse, quorum uetustissimis literis, quanta regum illic potentia fuerit, declaretur: & imperium tenuisse eos usque ad Scythiam, Bactrianam, Indiamque, & que nunc Ionia dicitur, propagatum significare. Tributorum item & exercitus magnitudinem circiter decies centena millia. Quanquam & hoc mihi horum iactantiae tribuendum uidetur. Nam Imperatores, & rerum gestarum scriptores, ut ornatiores efficiant negotia, ad hoc mentendi genus aliquando efferuntur: ut libro. 3. scribit Strabo: Ita Polybius Celtiberorum in Hispania. 300. urbes à Tib. Graccho subuersas esse, in Gracchi gratiam memorie prodidit: illorum more qui triumphales pompas adparant, & pro singulis turribus, singulas urbes spectandas exhibent. Nam & Cicero in libro qui Brutus inscribitur, fatetur immodico illo laudationum genere Romanam hystoriam mendosiores factam esse: Multa enim, inquit, scripta sunt in eis, que facta non sunt, falsi triumphi, plures consolatus, genera etiam falsa, & ad plebem transitiones. &c.

b Says. à qua Saytani Herodoto. c Memphis. Notissima ex Apidis culti uanitate, hodie Alcayrum nominari, & Sultani regiam esse ferunt. d Syene. Hæc Cancritropico subiacet, ideo in meridie cum in initio Cancris Sol est, arrecta corpora nullam faciunt umbram. Vnde illud Lucan. lib. 2. Atque umbras nusquam flectente Syene: ubi nusquam legendum, non, nunquam, ut Macrobius legit lib. Somnij secundo: nusquam enim dixit, id est in nulla parte, cū tunc radius ex meridiano per catheton incidat. Hinc & Strabonis illud libro ultimo de puteo meridiæ tempore umbra carente. e Bubastis. in hac Dianæ, quam Bubastin nominant, clarissimum templum fuit, & inter cætera maxime spectabile, ut in Euterpe scribit Herodotus.

f Elephantis. Paulò infra minorem Cataractem sita est, ut supra. g Thebæ. hodie Diospolis, ut Strabo ait: meminit eius Homerus libr. Iliados nono. Plini. lib. 5. Thebæ, inquit, portarum centum fama nobilis, copiosa Arabicarum Indicarumque mercium, Nilo proximum emporium. Multa de hac Diodorus & Strabo. A Busyride conditam uolunt. Hortum habuit pensilem, adeò amplum aliudque, ut subitus per immensos meatus exercitus emittere potuerint, uulgo id non sentiente: quod fabulosum Plinius existimat capi. 14. libri penultimè. Demum collapsa, ut alii solent uetustate, etiam Strabonis temporibus uicatim inhabitata est. Iuuenal. de hac Saty. 15. Atque uetus Thebæ centum iacet obruta portis. Quo loco centum portarum meminit, ad differentiam Bæoticæ, quæ septem tantum insignibus portis memorabatur. Ideo Ouidius libr. met. 12. Vrbs erat & septem posses ostendere portas, Hæ pro nomine erant. & c. De illis Aegyptijs Rufus ex Dionysio. Hic urbs est Thebæ, Thebæ quæ moenibus altis præcinxere lacu Mænon, ubi Tithoneus susperat roscas auroræ matris habenas. & c. Quod ad Memnonem attinet, satis Strabo & Diodorus. Scribit libro secundo Tacitus, Germanicum Cæsarem cum aliquando in Aegypto ageret, Thebas diuertisse, ubi in extructis uetustissimis molibus literæ Aegyptiæ extiterent, priorem urbis opulentiam complexæ: quas è senioribus sacerdotibus unus interpretari patrio sermone iussus, retulit habitasse eam quondam septuaginta millia, atate militari, atque eo cum exercitu Rhamsen propè tota Asia potitum. Idem tradit, & cæteris miraculis Germanicum quimum incendisse, quarum præcipuum fuerit Memnonis saxea effigies: que ubi radijs Solis icta esset, sonum uocalem reddiderit. h Alexandria. Multa de clarissima urbe illa scribit libro decimo Egesippus, libro decimosextimo Diodorus: & quinto libro Plinius. Iosephus contra Appionem libro primo tradit Alexandriam Ditis patris uetustissimum templum habuisse, à Ptolemæo extructum primo illo Mædonum, scilicet qui opes Aegypti auctiores fecit, cuius multis libro uigesimo Tacitus meminit. Durat hodie æleberrimum omnium propè Europæ nationum Emporium, Indicas merces Arabico sinu & Nili fossis uarijs excipiens, & in omnes mediterranei maris oras distribuens. De Alexandria origine, alijsq; in ea insignibus Strabo libro decimosextimo: Alexandria, inquit. 22. libr. Marcellinus, uertex omnium est in Aegypto ciuitatum, quam multa nobilitant, & magnifica conditoris altissimi, & Architecti solertia Dinocratis, & infra paulò: Inibi auræ salubriter spirantes, aër tranquilluss & clemens: atque ut periculum docuit, per uarias collectum ætates nullo penè die incolentes hanc ciuitatem Solem serenum non uident. Scribit Hircius libr. bellorū ciuiliū. 4. Alexandria edificata sine contiguatione, ac materia fuisse: qualia hodie quoque, ut audio, uisuntur structuris & fornicibus contenta, tectaque rudere aut pauimentis, ideoque ab incendijs maxime tuta.

Iuxta est

Polybius.

Thebæ.

Iuuenalis.

Alexandria.

Iuxta est Pharia turris in nauarū salutem nocturnis ignibus flagrans: id enim, ut retulimus, importuosum litus est.

a Pelusium. Ab hoc oppido nomen est præterfluenti ostio. Strabo libro ultimo: Arabia inquit (Petream intelligens) inter Nilum iacet & sinum Arabiam, in cuius extremis partibus situm est Pelusium. Scribit Hircius, existimatum aliquando totam Aegyptum maritimo accessu Pharo, pedestri Pelusio uelut castris munitam fuisse. b Canopiam. In ostiorum Nili nominibus pulchre Plinio capit. 10. libr. 5. Strabo. libro ultimo, & lib. 22. Ammiano cum

Pharia turris.

Ostia Nili.

Africæ contermina. a Pelusium Arabiæ ipsas oras secat. b Canopicum, Bolbiticum, Sebenniticum, Pathmiticum, Mendesium, Tanicum, Pelusiaticum, Nilii ostia.

ARABIA.



Arabia d hinc ad Rubrū mare pertinet: sed illinc magis læta et ditior, thure atq; odoribus abundat: hic, nisi qua f Casio monte attollitur, s plana & sterilis, portum admittit h Azotum suarum mercium emporiū. Qua

pellant, & Strab. Sunt, inquit, inter hæc alia quædam ostiola ignobiliora, falsa ostiorum adpellatione: habent ingressus non tamen aptos magnis nauigijs, sed scaphis, propterea quod breuia & paludes loca obtinent. Nonnihil ab alijs diuersa libro secundo scripsit: Herodotus. Omnibus uerò ab insignibus oppidis imposita nomina: Ea sunt, Canopus, Bolbis, Sebennis, Pathnis, Mendes, Tanis, à qua Taniticū Ptolemæus & Strabo deriuant. Plin. & in emendatis codicibus Pomponius Tanicum, & de quo supra retulimus, Pelusium. Hæc de Aegypto hætenus.

ARABIA.



Vicquid ultra Aegyptum in meridiem & brumalem ortum expositum est, Palestina, Phœnicia, Syria, Mesopotamia, & Babylonia exclusum, id uniuersum ad Arabas pertinet. Quorum regionem triplicem Ptolemæus fecit, Petream Arabiam eam nominans, quæ supra Palestinam ad Casium montem, & mare rubrum excurrit: nomen habet à Petra uetustissimo oppido, de quo infra referemus.

Arabia ubi Triplex Arabia.

Strabo libro decimosexto, Nabatheam uocat, Aliam desertam, felici à meridie, à septentrione Syria & Mesopotamiæ parte terminat. Vtranq; tab. Asiæ. 4. describit Ptol. Plinius & Stra. Sceniten, & Arabas illic Scenitas nominant, uagos & à tabernaculis cognominatos, quæ cilicijs metantur, ubi libuit, auctore Plinio. nam σκηνίται tabernaculum significat, atq; inde Latinis scena pro umbraulo usurpatū. Virgilius Aeneid. primo: Tum syluis scena coruscis. Tertiam felicem nominat diuitem & beatæ cognomine inelytam, quæ peninsule forma inter Persicū et Arabicum sinum in meridiē tenditur: de qua tertio libro copiosius Pomponius: qui hoc loco plura ceu minus illustria præterijt. Seruius super illo Maronis libro Aeneid. primo: Centumq; Sabæo Thure calent aræ: Tres, inquit, sunt Arabiæ, Inferior, Petrodes, & Eudemon, p inferiorem eam intelligens, quæ ad Cœlesyriam sita Scenitis nominatur. Plin. 28. capite sexti libri, Sceniten amplioribus quàm Ptolemæus finibus, à Comagene, atq; ipso Amano et Ciliciæ regione descendere ait: in uniuersum amplitudine nullis gentium postferendam asserens. d Hinc. In occasum, Aegyptiū uersus & septentrionem, citra montana. e Illinc. In meridiē & ortum. f Casio monte. Iuxta hūc delubrum est Casij Iouis, quod Romanorum ambitio illustre fecit, & Pompeij tumulus multis post annis ab Adriano instauratus, ut Capitolinus tradit: Nostri Sinam montem esse asserunt, summæ ueritatis decalogo, perferente Mose, mortalibus exhibitio nobilem, & etiamnū diuæ Catharinæ sepulchro clarum. Plinius Arabiam hanc sterilem, & præter Casium montē nihil insigne habentem indicat. At notandum obiter, alium supra Seleuciam Casium esse Plinio, cuius altitudo in directum quatuor milliū passuum est: Cuius, inquit, excelsa altitudo quarta uigilia orientē per tenebras Solē aspiciat, breui circumactu corporis diem noctemq; pariter ostendens. Quod ipsum montanis Arabiæ Pomponius generatim tribuit. Ammianus de Iuliano Cæsare libro uigesimo secundo. Deniq; præstituto, inquit, feriarum die Casium montem ascendit nemorosum, et tereti ambitu in sublime porrectum: unde secundis gallicinijs uidetur primo Solis exortus. A Casio Ptolemæus Casiotin Arabiam illam cognominauit. g Plana. hoc ita esse satis his uerbis Strabo indicat libro decimosexto. Nabatheorum metropolis est ea quæ Petra nominatur, in loco alioqui æquo & plano iacet: in circuitu uerò rupibus & præcipitijs mutato, introrsum fontes ad hortos & aquationem uberrimos habente. Extra circuitum regio magna ex parte deserta est, præsertim Iudæam uersus. Hæc ille. Inde Petram deserti ab Esaiam nominatam legimus. h Azotum. Oppidum Plinius & Strabo faciunt, unde Azotij dicti. Eam ciuitatem diuissimam inter omnes Syriæ ciuitates obsidionem, Psamethicho Aegyptum tenente, sustinuisse Herodotus scribit libro secundo. Ptolemæus Azotum Palestine tribuit, à quo quantum ad situm attinet, nec Plinius, nec Strabo dissentiant.

Scenitas.

Casius mons.

Duo Casij.

Petra.

Vigilie qua
tuor.

a In altum abit. In præcelfos assurgit montes. *b* Quarta uigilia ortum Solis ostendat. Ante ortum Solis iusto tempore. Nam in castris Romanis nocturno tempore quatuor uigilie datæ sunt, maioris gratia custodia, pluribus dem mandato labore, ut & certius uigilaretur, & nocturnæ quietis, quam in omni animali natura exposulat, ratio haberetur: ab occasu autem ad noctis medium uigilie duæ, hinc in ortum duæ alteræ statuebantur. Quarta igitur uigilia, tenebris præsertim lucem æquantibus, hora ante uerum ortum tertia initium habuit, qua galli exabitores cantu frequenter prædicere diem assolent, quanquam ne medio quidem noctis fileant: hoc est, quod *a* in altum abit, adeo ædita, ut ex summo vertice *a* quarta uigilia ortum Solis ostendat.

SYRIA.



B Arabia Petrea totus tractus littoris maris nostri ad usque sinum Isthmum, Syria est. Bene ergo Pomponius late eam littora tenere ait. Proscribit omnia Ptolemæus tabulis

Asiae quarta & quinta: quas te inspectare est opus quisquis es studiose lector, ex his nostris promoture lucubrationibus: alioqui in tanta rerum, nominumque diuersitate nihil recte memoriæ offeres. Cernes aut, si nobis obsequeris, quam apte omnia in tabulis expressa loca, Pomponij uerbis respondeant.

Cælesyria.

Mesopotamia.

Adiabene.

Assyria.

Iudæa.

Sophene.



yría late littora tenet, terrasque etiam *d* latius introrsus, alijs alijsque nuncupata nominibus: nam & *c* Cœle dicitur, & *f* Mesopotamia, & *g* Damascene, & *h* Adiabæne, & *i* Babylonia, & *k* Iudæa, & *l* Sophene,

SYRIA.

d Latius introrsus. Nā ad sinum usque Persiam procurrat, ab ortu Susiana & Tauri iugis mediam claudentibus terminata, Straboni, & Ptolemæo. *e* Cœle. Hinc Cœlesyria dicta Strab. 16. lib. Tota, inquit, regio ultra Seleucidem in Aegyptum, & Arabiam recedens Cœlesyria appellatur, sed proprie quæ Libano terminatur, et Antilibano &c. Nomen sortita est à concauitate, quā Græci κοιλότιτα nomināt. Nā & κοιλος οἰς is locus cauus dicitur. Fecit id altissima inter Libanū et Antilibanū profunditas. *f* Mesopotamia. Quæcumque intra amnes est Tigrim et Euphratem, à septentrione Tauro excepta. Inde nomen sortita, ut est notū cum ex alijs, tū Philostrato lib. 1. de uita Apollonij. Tacitus lib. Augustalis hystoriae. 5. ubi de Ornospade Partho: Mox, inquit, repetita amicitia regis, multo apud eū honore, præfectus campis, qui Euphrate, & Tigre in clytis amnibus circumflui Mesopotamiae nomen acceperunt &c. *g* Damascene. Circa Libanū à Damasco, clarissima ciuitatū. *h* Adiabene. Nomen habet à difficili transitu: magnis enim rigatur amnibus, Græcis Διοβαίνας transire significat. Lege Ammianum lib. 23. Ptolemæus hanc trans Mesopotamiam in ortum, Assyriæ partem statuit, sicut & Sitacenam, & Arbelitin. At Plin. ultra Armeniā, inquit, Adiabene, Assyria ante dicta. Quo in loco de Syriae proarsu pulchra: quanquā mendose hæctenus inter alia lectum, qui subtilius diuidunt circa Euphratem Syriam Phœnicem uolunt, ubi pro circa circum legitur, acm intelligat Plinius, Syriam quæ citra Euphratē est, à frequentiori parte Phœnicem quoque dictam aliquorum sententia. Nam et mare eius littoris totum Phœnicum cognominatur. Aut certe sic legendum: Qui subtilius diuidunt circa fundi Syria Phœnicem uolunt: quemadmodum legendum cōset doctissimus Budæus lib. de Assæ, & partibus. 4. Quod ad Diabenen attinet. Strab. lib. 16. à principio cū Ptolemæo conuenit. Martianus. 6. lib. Plinium, è quo sua deprompsit, sequitur. Strabo Babyloniā & maximam circūstantis regionis partem Assyriæ nomine comprehendit: à cuius sententia in urbibus Stephanus est, ut ea proprie Syria sit, quæ citra Euphratem in mediterraneum pelagus inclinat. Plin. 12. cap. quinti lib. Syriae totius Assyriam partem facit: quem equidem libentius sequor. Multi cōfundunt, ut Herodotus, qui Syros à Græcis dictos, Assyrios à Barbaris dici scribit, & illis Chaldaeos adnumerat. Acron quoque & Porphyrio insignes grammatici super. 12. Ode secundi Car. Hora. eam quæ nunc Syria dicatur, olim Assyriam addita syllaba dictam scribunt, & lib. 23. Ammianus: Citra amnes, inquit, prouincia est nobilis Assyria, celebritate & magnitudine, tum & multiformi feracitate ditissima: quæ p̄ populos pagosque amplos diffusa, quondā et copiosa ad unum conæsit uocabulum, & nunc omnis appellatur Syria. Dion in Traiani uita, Attyriam barbaris dictam. s. litera in t. mutata, quam Assyriam nos uocemus, indicat. Hanc diuersitatem percensenti mihi nil aliud uideatur, quam ut Syriae, & Assyriæ nomina confusa fuisse credam, nam & hodie confundimus. *i* Babylonia. Quæ & Caldæa, quam Ptolemæus cum Pomponio, & Plinio ab Assyria separat, nomen ab urbe adeptæ, de qua infra. Hoc non præteream Adiabenen à Plinio trans Armeniam statui: quod quidem non eo modo intelligendum est, quo Sophenen trans Taurum in septentriones expositam esse ait: citra enim Taurum esse illam quis nescit? Sed trans Armeniam dixit, quod Adiabene amplius, quam illa in ortum solis secundum Tauri iuga excurrit, id quod in quinta Ptolemæi tab. uidere licet. *k* Iudæa. Ptolemæus lib. Cosmographiæ quarto: Palestina, inquit, Syriae, quæ Iudæa Syria appellatur &c. Plin. libro quinto Palestinam, Samariam, Iudæam, & Idumæam seiungit. Galileam adpellari hic asserens, ubi Syriae iungitur: in occasum autem trans Iordanem Petream, Arabiae proximam. Omnia hæc Palestina Ptolemæus subdit, cuius tabulam Asiae quartam diligenter inspicito. *l* Sophene. Plin. Quæ Taurum, inquit, transit, Sophene dicitur. Procopius, nisi uitiatus codex est, lib. 1. de bello Persico, Sophosenen nominat. Ptolemæus eam in Armenia maiori statuit, Strab. libro undecimo inter Taurum, & Antitaurum eodē in loco.

in loco. Vide pro loci memoria comparanda Ptole. tab. Asia. 3. Populus uero in Armonia celebris Sopheni, quorum in sexto meminit Plin. Dignum est scitu quod scribit libr. 16. Strab. Syriae nomen aliquando ab Isico sinu ad pontum usque Euxinum durasse, & ob id utrosque Cappadocas, & qui ad Taurum, & qui ad Euxinum sunt siti, Leucosyros adusque sua tempora dictos esse. Quod confirmat Dionysi. interprete Palemone: Post Libani montis populi sunt Solis ad ortus, Alterius Syriae, quae tendit adusque Sinopen, Cappadoces medijs habitant in finibus huius. Plin. capite

Syriae amplitudo.

Hinc Palæstina est, qua tangit Arabas cum Phoenice: & ubi se Ciliciæ^b committit, Antiochia. Olim, ac diu potens: sed cum^d eam regno^e Semiramis tenuit, longe^f potentissima. Ex operibus certe eius insignia multa sunt, duo maxime excellent, & constituta vrbs miræ magnitudinis Babylon, ac^g siccis olim regionibus Euphrates, & Tigris immissi. Cæterum in Palæstina est ingens, & mu-

tertio libri sexti: Galatiæ, inquit, Cappadocia pars prætentia Morimene uocatur, ubi determinat eos Cappadox amnis, à quo nomen traxere, ante Leucosyri dicti.

a Palæstina. De Phoenice infra. Illa à Palæstina olim illic metropoli nomen habet. Vnde Palæstini, qui ijdē cum his sunt, quos sacra hystoria Philistin, & Philistinos nominat, de quibus i primo Regū scribitur.

b Committit. coniungit. c Antiochia. Plin. ubi Ciliciam attingit, inquit: Antiochia dicitur, & Antiochena, ab Antio-

Semiramis.

chia quæ illic est clarissima ciuitatum, de qua multa lib. 1. Procopius de bello Persico. Sicut Comagena intra sinum Isiam, & Euphratem, & alibi, Laodicensis, Apamena, Ptolemæo. d Eam. Syriam. e Semiramis. De hac prudentissima, & uiri nomine digna fœmina libr. 3. Diodo. commemorant, quos uiderim, Valerius Maximus, Iustinus, Orosius, Iuuenalis, Eusebius, Augustinus, Iosephus, Philostratus, Propertius. Ea mulierum omnium, quarum ex hystoria ad nos perlata notitia est, longe celeberrima: quàmque cum Cyro præcipue Alexander admiratus fuerit, quod in illis & magnitudo quædam animi, & rerum claritas plurima enitisset. Coelius scribit Rhodiginus c. 37. libri anti quarum lectionum duodecimi. f Potentissima. Augustinus cap. 2. lib. 18. de Ciuitate dei. Quantum, inquit, attingit ad imperium nullum maius primis temporibus Assyriorum fuit, nec tam longe latèque diffusum. Sed à Semiramide tamen multo est Salomonis nomine celeberrimum, qui, ut nono capi. libr. Paralipomenon secundi scribitur, ab Euphrate ad Palæstinam usque, & Aegypti limites longe latèque imperauit, gloriæque & diuitijs circumfluentibus, omnes reges non modò æquales, sed cuiuscunque etiam ætatis haud dubie superauit. De Dauidis pari in ea imperto est notum. Domitis hic adusque Euphratem Syris, simul & tributa iniunxit, & opima spolia Hierosolyma transtulit, ut. 3. capi. & rursum decimo secundi Regum legitur. Vellem autem ut nostrorum Antislitum, & horum maxime, qui se atriore religionis fūco uestierunt, quibus tantum imperitandi studium est, dum contra Euangelij edictum tantopore ad ueteris, hoc est mortuæ legis exempla respiciunt, sibi subinde palpantes, & ingruentem conscientie mucronem utcunque eludentes, tantis opibus suis, quas unice quærunt, sapientiæ studiū coniungerent: ut quod Euāgelio reclamante, mordicus retinere semel cœpissent, ipsis saltem doctrinæ, & sapientiæ nomine licere uideretur, nec essent qui Christianæ plebi obijcere possent, ita eam damnabili consensu delirare, ut non nisi ignauissime ociantes, maximis demum opibus dignos iudicet. Porro ut Dauidem prophetiæ spiritu insignem prætereamus, ea etiam doctrinæ Salomonis monumenta extant, ut si satis animo comprehensa haberemus, quæ ille tradidit, omnem antiquam philosophiam (quod ad mores attinet, & animi institutionem) nugas meras esse iudicarem. In hac sententia Budeus est. g Constituta urbs. Maxima urbs & Chaldaicarum gentium caput, ut Plin. libr. 5. scribit. Exhausta tandem potentissimarum gentium inuidia. Nam Seleucus Nicator cognominatus, à se nominatam Seleucicam iuxta condidit, intra nonagesimum lapidem: & post eum eodem consilio, Ctesiphontem tertio ab eo lapide Parthi regum Vardane condiderunt. Conditam Babylonem à Semiramide Strabo scribit libr. 16. & libr. 3. Diodo. Propertius

Salomonis cruditio.

Babylon.

Assyria. Euphrate irrigua.

lib. 3. Persarum statuit Babylona Semiramis urbem, ut solidum cocto tolleret aggere opus. Lege Herodo. libr. 1. Nostri, id est Hebræi, & Christiani uerius à prole Noë post cataclysmum constructam tradunt, ut magna illa linguarum confusione facta ei nomen datum sit, sicut Genesios. 11. capi. scriptum est. Et Iosephus. 9. cap. lib. 1. antiquitatum explicat. Lege Augusti cap. 4. decimifexti de Ciuitate Dei. Diuersis & temporibus & locis auctam, aut instauratam fuisse Babylonem, eò credo uerisimile esse, quod adeò diuersa de eius origine produnt authores. Porro & Eusebius libro præparati. Euāgelicæ nono, tradit Nabidā regem, eum qui post paulò à Cyro captus est, muros Babylonis secundum annum latere, & bitumine condidisse. Ammianus Marcellinus lib. 23. Babylon, inquit, cuius moenia bitumine Semiramis struxit: arcem autem antiquissimus rex condidit Belus. Eius uerba planè Eusebij sententiæ quadrant, qui in Chronicis, instaurasse hanc reginam pleraque confirmat. Meminit & Iosephus libro contra Appionem primo. Non præteriero, iuxta Babylonem, & bituminis lacum ostendi, cuius glutino Babylonis muri edificati fuerunt. Dion scribit Traianum in Syria agentem, ut hunc lacum spectaret, ex itinere deflexisse. Eius liquoris ingenium est, ut lateribus aut exiguis lapidibus interlitum saxo, aut quouis ferro muros solidiores, & firmiores faciat.

h Siccis regionibus. In Assyriorum terra parum pluit. Quod in ea frumenti germinat, id demum est quod ex flumine irrigatur, irrigatur autem seges: & frumentum prouenit non quemadmodum in Aegypto flumine, sed manibus et scrobibus irrigatū. Etenim Babylonica regio ois, quæadmodū Aegyptiaca diuiditur i fossas, ut Hero. scrib. lib.

Gaza.

primo. De fossis illis multa libro. 16. Strabo. a Gaza. Munitissima quondam, ut Alexander bimestri obsidione obsessam egre ceperit, ut lib. 17. Diodorus scribit. Iosephus eam in Idumaea superiori ponit lib. antiquit. 5. quemadmodum & Plin. b Aerarium. Seruius Aeneidos. 1. super illo Maronis: Et Troia Gaza per undas, Gaza, inquit, Persicus sermo est, & significat diuitias, id est omne quod possidemus. Curtius lib. 3. de Alexandro: Regiam, inquit, pecuniam, quam Gazam Persae uocant, cum preciosissimis rerum efferri iubet & c. Nil repugnat metonomia et aerarium significari, ut thesaurum iam aeris conditi locum, iam ipsum a se adpellare graeco uocabulo solemus. c Ascalon. Amplissima quondam, & ualidis subnixam muris, ut lib. 3. Egesyppus scripsit: commemorat & lib. 5. Antiquit. Iosephus. ab hac Ascalonitae dicti. d Iope. De huius situ nemo fidelius Egesyppo libr. belli Iudaici tertio: quae equidem adscripsissem, nisi ad alia festinanti mihi, nimis uel inuito commentarius accresceret. Lege Plini. capi. 13. lib. quinti. Andromedae fabulam apud Ouid. lib. 4. Transform. Meminit Higinus libr. 2. beluae, cui dicebatur exposita fuisse Andromeda, ossa Romae apportata ex oppido Iudaeae Iope, ostendit inter reliqua miracula aedilitate sua Marcus Scaurus, longitudine pedum quadraginta, altitudine costarum Indicos elefantos excedente, spinae crassitudine sesquipedali, auctore Plinio cap. 5. lib. 9. Ipse in Pannonia uidi beluae marinae ossa omnem fidem magnitudine uincuntia, quae a Friderico Caesare ex Hierosolymitana peregrinatione reduce aduecta in fornice uestibuli munitissimae arcis ciuitatis, quam nouam cognominant, grandibus catenis suspensa uisuntur. Haud longe uero ab Iope, cui & hoc hodie nomen est, in Norine Toparchia fuit Hierosolyma, longe clarissima urbium orientis, ut Plin. ait. Et ut lib. 21. Tacitus: Urbs ardua, situ, operibus, molibusque adeo firmata, ut uel plano sita satis munita uideri potuisset. Muros non recta ductos, sed reductos in crebros sinus, ut oppugnantes e conspectu, & utrinque a lateribus urgeri possent. Turres in aeditis locis breuiores, in conuexis altiores, ut procul intuentibus pares uiderentur. Intus cum Regia suis circumdata moenibus, & templo illo ingenti in modum arcis, propriisque muri labore, & opera clauso clarissimis porticibus, & propugnaculo. Haec tenus Tacitus. Hodie uisendo loco religio est, ut & ante fuit, ob mortem & sepulturam seruatoris nostri Iesu Christi. Iuxtaque eam sitis Galilea, Samaria, Bethleem, Hieria, aliisque passim in sacris literis insignibus locis. De Hierusalem (quod equidem legerim) nemo pulchrius uberiusque Iosepho quinto capi. lib. de bello Iudaico sexti. Et lib. contra Appionem primo de templo illo sumptuosissima Dauidis opera cepto. Scripsit & Timochares, quem Eusebius citat libro Euangelicae praeparationis nono. Quo in loco idem ex Hecateo Abderita, uerbo & re (ut ipse ait) philosopho digna lectu deprompsit. Non praeteriero locum memorabilem Dionis, qui in Hadriani uita scribit: Hadrianum Hierosolyma a Vespasiano euersa, rursus habitari iussisse, urbemque Aeliam Capitolinam appellasse, mox grauissimo bello excitato. Nam Iudaei ob eadem Ioui extructam grauissime afficiebantur, indignum existimantes externa sacra suis inuehi, peregrinos se cum in ciuitate habitare, tum & externorum Deorum imagines ponere templum suum, & ueteres in eo ritus locari. Quibus rebus offensus Hadrianus, cum nulla uideret contra induratum illorum pertinaciam remedia esse, negotium Iulio Seuero commendat, tum ex Britannia in Iudaeam uocato, qui sensim, & per interualla confecto bello Iudaicam gentem penitus oppressit, quinquaginta eorum celebribus arcibus dirutis, uicis non gentis octuaginta quinque, qui sane frequentes & nominatissimi erant, direptis, & mox igne consumptis, uiris in excursionibus & praелиjs ad quinquaginta millia caesis: cum in gens interim multitudo fame, morbis, igne absumpta esset. Eo modo desolata rursus Iudaea facta est. Spartianus scribit bellum a Iudaeis ceptum ea maxime causa, quod genitalia mutilare, hoc est circumcidere uetiti essent. Quod ad gentis mortalitatem attinet, ex Cicerone intelligitur, qui in oratione qua Flacum defendit, suspitosam, & maledicam appellat Hierosolymorum ciuitatem. Ut non sit mirum esse illic potuisse, qui Prophetas occiderint, & lapidarint, & Christum seruatorem, cuius miraculorum magnitudine confirmatam doctrinam sustinere non poterant, cruci affixerint, trilingui eulogio in derisum contumeliamque super caelestis capitis uerticem affixo. Caeterum hystoria paulo ante ex Dione adducta, mire mihi facere uidetur ad uaticinium Christi, quod est Lucae. 23. explicandum. In Palestina gentem Hessianorum Plin. & Solin. celebrant, in toto orbe praeter ceteras miram, de qua dignissima lectu cap. 1. libri. 9. Eusebius ex Porphyrio, qui eos Esseos nominauit. Non praeterierim, in ea terra lege columbis parsum olim, & tantam earum copiam factam, ut aduenarum oraticures petierint. Vnde illa sunt Tibulli uerba libr. primi: Quid referam ut uolitet crebras intacta per urbes Alba Palestina sancta columba uiro? Scribit Strab. quod dignum scitu est, morem genti peruectem esse, aegrotos in uiam producendi, exquirendique a praetereuntibus, an aduersus id genus morbi remedia norint: neminem enim tam malum esse sibi persuadent, qui, si quid medelae sciat, non libens impertiat. Fortunam & illi impensissime coluerunt, & hortensum operam super ceteros, ut inde natum sit adagium: Multa Syrorum olera, in eos quorum labore magna rei non admodum aestimata copia peruenit. Meminit Plin. lib. 20. e Diluuium. Dubium est quod intelligat, cum multa fuerint. At quoniam etatem indicat, uerisimile est uetustissimum ab eo intelligi. Lege Aug. 18. de Ciuitat. Dei.

Iope.

Ingentia piscium ossa.

Hierosolyma.

Iudaeorum rostitas.

Iudaica gentis casus.

Hesseni.

Pulcher mos.

Adagium.

PHOENICIA.



Phoenice Neptuni, et Libyes filio dictam esse, Stephanus est author: ad quod accedit lib. 1. Sil. cum inquit: Et qui longa dedit terris cognomina Phoenix. Eos Strabo lib. 16. Arithmetica, et Astronomia insignes: hanc nauigando, illam negociando auxisse scribit. Rufus ex Dionysio: Phoenicum regio est, hi rubro gurgite quondam Mutauere domum, primique per equora uecti Lustrauere salum, primi docuere carinis Ferre cauis orbis commercia, sidera primi Seruauere poli etc. Luca. item lib. 3. Phoenices primi, fama si creditur, ausi Mansuram rudibus uocem signare figuris. Ob Syrorum et Phoenicum nimis solertem uasfricam, adagio locus factus est: Aduersum Phoenicas Syri, quo usi sunt ueteres, quoties uersutus uersuto imponere uelle uidebatur. a Munia. officia et administrationes. b Literas. Tacitus lib. 11. Primi, inquit, per figuras aegyptium Aegyptij sensus mentis effingebant, et antiquissima monumenta memoriae humanae impressa saxis cernuntur, et harum semet inuentores prohibent. Inde Phoenicas, quia mari prepollebant, intulisse Graeciae, gloriaeque adeptos, tanquam repererint quae acceperant. Quippe fama est Cadmum classe Phoenicum uentum rudibus adhuc Graecorum populis artis eius auctorem fuisse. Haec Tacitus. Sed Eusebius dignissimus fide scriptor lib. Euang. praepa. 10. ab Hebraeis literas primum omnium inuentas tradit. c Praeliumque. Ob id dissensionum auctores ab Herod. adpellantur lib. 1. d Tyros. Plin. lib. 5. Tyros, inquit, quodam insula, praetolito mari. 700. pass. diuisa: nunc uero Alexandri oppugnantis operibus continens. Olim partu clara urbibus genitis, Lepti, Vtica, et illa Ro. imperij amula, et terrarum orbis auida Carthagine, etiam Gadibus extra orbem conditis: nunc omnis eius nobilitas comchylio atque purpura constat. De obsidione eius, utque continenti adiuncta est, nemo uerius Diod. lib. 17. Lege Curtium lib. 4. e Vici tenent. Trans Tyromnicos aliquot esse ait, et ipsam cum primis claram Sidonem, quam magna olim potentia priuam

retinent, quin etiam rei celebratae carminibus ac fabulis, seruataeque a Perseo Andromedae clarum uestigium beluae marinae ossa immania ostentant.

PHOENICIA.



Phoenicem illustrauere Phoenices, solers hominum genus, et ad belli pacisque munia eximium. b Literas, et literarum operas, aliasque etiam artes, mare nauibus adire, classe configere, imperitare gentibus, regnum praeliumque commentum: In ea est d Tyros aliquando insula, nunc annexa terris, defecit, quando ab impugnate quondam Alexandro iacta sunt opera. e Vici tenent ueteriora: et adhuc opulenta Sidon antequam f a Persis caperetur, maritimum urbium maxima. Ab ea ad promontorium g Euprosopon duo sunt oppida Byblos, et Botrys, ultra tria fuerunt, singulis inter se stadiis distantia: locus ex numero h Tripolis dicitur. Tu Simyra castellum, et urbs non obscura Marathos. Inde iam i non obliqua pelago, sed aduersa adiacens a terra grande sinu inflexo tractu litoris accipit. Populi ditescunt circumfident, situs efficit, quia regio fertilis, crebris et nauigabilibus alueis fluminum peruia, diuersas opes maris atque terrarum facili commercio permutat ac miscet. In eo prima est reliqua pars Syriae, cui k Antiochia cognomen additur: et in ora eius urbes Seleucia, Paltos, Beritos, l Laodicea, m Arados. Amnesque inter eas

Aduersum
Phoenicas
Syri.

Tyros.

Tripolis.

Serpens maximus.

Antiochia.

vint Perse, ut et Tyrum captam consternauit Alexander. f a Persis. Qui antequam Cabysses Aegyptum peteret, Phoenicem et maritimam illic ora occupauerunt, Tyrijs et Sidonijs ante alios uexatis, ut lib. 13. Iustin. scribit. g Euprosopon. Id, nisi fallor, alium Plin. nominat, nomen habet ab insigni aspectu. Nam Graecis ευπροσωπον dicitur, qui bello est aspectus. De Byblo et Botri Herod. Strab. Plin. h Tripolis. Ptol. oppidum maritimum facit. Caeterum a tribus oppidis, Tyro scilicet, Sidone, atque Arado dicta Plin. et Strabo testatur. Vtque, intelligendum est eo loco, cuius Pop. meminit, triplicem fuisse oppidum, quod Tyrijs, Aradijs, et Sidonijs ditione obtinuerint. Quod recte ex Plinij uerbis intellexit Hermolaus. Non autem sic, ut iuncta illa oppida eo in loco tam breui spatio fuisse credamus. Nam multum Arados a Tyro abest. H A V D longe a Tripoli capus est, quem Macram dictum Strabo scribit, in quo serpentem uisum esse Possidonius retulit, mortuum, iugeri longitudine, crassitudine tanta, ut equites ex utraque parte adstantes se inuicem intueri non possent, hiatu tanto ut hominem equo insidentem reciperet, exuiarum uero qualibet squamam clypeo maiorem habuisse. i Non obliqua. Grande enim illic sinu facit, et ora, quae excursu suo a Palaestina decliuis est, pelago obuertit. k Antiochia. Inde Antiocheni et Antiochenses, Ammianus lib. 14. de Syria scribens: Haec, inquit, nobilitat Antiochia mundo cognita ciuitas, cui non certauerit alia aduectitijs ita adfluere copijs et iteris, et Laodice et Apamea, itidemque Seleucia, a primis auspicijs florētissima. etc. Inibi idem author multa de locis huius litoris insignibus. l Laodicea. Est aequae insignis Laodicea iuxta Lycaones, haud ita procul ab Hierapoli et Colossis illis, a quibus Colossenses dicti, ad quos grauis diui Pauli epistola extat. Beritos autem Pop. Ro. quondam colonia, et duarum aliarum legionum, uulgo nautico Barutos etiam dicitur, m Arados.

Paradisus.

Forte eam intelligit, quae alijs in continente sita, Antarados nominatur. Nam Arados in mari iuxta eam insula est Plinio, & infra Pomponio. Supra Antaradum in meridiem oppidum est uetustum Paradisus, ad Libani orientale latus situm, non longe à Damasco, quae pari propè forma ad Antilibani radices uergit, ut Ptolemaeus tab. Asiae quarta indicat. Capella libro sexto, annis illic Paradisi meminit. Et est locus iuxta antenissimus, ac supra quam credi possit accommodus uoluptatibus Daphne, creberrima apud hystoricos mentione: à qua Antiochia Epidaphne cognominata uideatur Plinio. Hermolaum adi, & lege super cap. 21. libri quinti Plinij. Meminit & Sextus Rufus. Reliqua ex Strabone & Plinio notissima sunt: Quin & Cicero de Amano, ad cuius angustias cum exercitu cōtra Parthorum copias exaubuit, libro Epistolarum secundo scripsit ad Coelium. De Myriandro etiam Ptolemaeus.

CILICIA.



N recessu intimo. Flectentium se terrarum: nam ab ipso ora iterum in occasum uertitur, ipsumque pelagus mediterraneum angusta admodum flexura cohibet, cui ab oppido iuxta olim sito Iffici sinus nomen datum est. Intra uerò sinum Ifficum et illam flexuram, quam Euxinus facit iuxta Taberenos & Colchin: procurrentem Asiam in

Ifficus sinus.

Paruo impēdio ingēs sepe uictoria cōparatur.

Cydnus.

Tarsus.

Paulus Apd stolus.

mediterraneum, Appianus in Romanae hystoriae proemio, & Strabo libro decimoquarto, Cherronesum, ceu grande peninsulā nominant. **b** Fugientisq; Darij. De insigni illa Darij clade Arrianus secundo lib. Curtius lib. 3. At omnium copiosissime libro 17 Diodorus. Ceciderunt Persarum peditum centum nullia, equitum nullia decē. Alexandro quatuor & quingenti saucij fuerunt, triginta omnino & duo ex peditibus desiderati sunt, equitum 150. interfecti: tantulo impēdio ingens uictoria stetit, inquit Curtius. Strabo Ciliciam in campestem, & Tracheam, id est asperā, ubi in montana uergit Pamphyliae propinque diuisit libro 14. Separatur à septentrione Tauri iugis ab Armenia minori & Cappadocia, iisdem à Pamphylia ab occasu, ab ortu à Syria Comagena, Amano: cuius angustias Amanicas pilas Ammianus & Strabo nominant: à meridie tota Mediterraneo abluitur. Opulentissima olim Po. R. prouincia & Cicerone proconsule memorabilis. Solinus author est, adeò olim potentem fuisse, ut ad Pelusium usq; procurreret, Lydis, Medis, Armenis, Pamphylia, & Cappadocia sub imperio constituta: tandem subactā ab Assyrijs in breuiore formam redactam esse. **c** Amanoides. Quod Amani formā effigiemq; circumnauigantibus exhibet, reddidit etymon Hermolaus. **d** Pyramus. De Pyramo et Cydno digna sunt lectu in Arriano & Curtio. Hic Cydnum non spatium aquarum, sed liquore memorabilem ait: quippe leni tractu ē fontibus labēs, puro solo excipitur, nec torrentes incurrunt. Commeminit libro undecimo Iustinus. Tibullus libro primo: At te Cydne canā, tacitis qui leniter undis, Cereleus placidis per uada serpis aquis. Solinus scribit annē à candore Syrorū lingua nomen sortitū. Vitruuius libro 8. cap. 3. Cydni aquā podagra laborantibus apprime salubrem esse, cruribus in ea mexsis: de cuius rei experientia Cassij Parmensis ad M. Antoniū epistola extitit, ut lib. 31. adnotauit C. Plinius. Constat Apolloniū aliquando per epistolā Tarsenses sugillasse, quod iuxta Cydni aquas ociantes tanquam fluuiatiles aues sederent, quiete aque pulchritudine quasi ebrios factos, ut Philostratus scribit libro de huius uita primo. **e** Mallos. Clarū oppidū. Lucanus lib. 3. Mallos, & extremae resonant naualibus Aege. **f** Tarsum. Tarsus in cāpis sitam Cydnus praeterfluit Straboni, q̄ Arguorū esse eam Io quarentiū opus existimat. Solinus à Perseo prodit conditā nobilissima Danaes prole, Eustathius authorem eius Sardanapalū credidit. Qua in sententia Lucanus est lib. 3. Deseritur Tauriq; nemus Perseaq; Tarsus. Clarissima urbs illa fuit, cum ob gymnasium maxime quondam in ea insigne, tum eo ipso, quod Paulum Apostolum alumnum habuit, uirum unice in religione nostra memorabilem. Lege de Tarso lib. 14. Strabonem. Meminit & Marcellinus lib. 14. Quanquam inibi corruptissima lectio est, ut alicubi frequenter in libris uel recentissime editis. **g** Nunc Pompeiopolis. Hic locus horum opinionem refutat, qui Caesaris Dictatoris temporibus Melam hoc suum opus edidisse putarunt: fieri enim nequibat ut adeò breui tempore recens impositum nomen in usum ueniret. Constat autem hac quoque in parte mutandorum nominum, aeternitatem Romanis principibus affectatam, tanquam illa durarent uidelicet rebus pereuntibus. Sic Solinus: Vetus ciuitas, priori amisso nomine Traianopolis dicta, postquam in ea facto cedere Traianus coactus est. Sic alia quoque in gentia passim oppida principum nomina non raro odiosa sustinere iussa sunt. **h** Soloë. Strabo Soli, plurali numero, quod idem est: quanquam rectius scribatur Soloë more Graecorum



eunt Lichos, & Hypatos, & Orontes. Tum mons Amanus, & ab eo statim Myriandros & Cilices.

CILICIA.

T in recessu intimo locus est magni aliquid quando discriminis fusorum ab Alexandro Persarum, ^b fugientisq; Darij spectator ac testis. Nunc ne minima quidem, tunc ingenti vrbe celebris Iffos fuit, & hac re sinus Ifficus dicitur. Procul inde ^c Amanoides promontorium inter Pyramum, Cydnumque fluuios iacet. ^d Pyramus Iffo prior ^e Mallon praeterfluit. Cydnus ultra per ^f Tarsum exit. Deinde vrbs est olim a Rhodijs Argiuisque, post Piratis, Pompeio assignante, possessa: ^g nunc Pompeiopolis, tunc ^h Soloë. Iu-

Græcorum *σολοι*, sicut Dioscuroë pro Dioscuro apud Ciceronem libro de natura Deorum tertio, ut Hermolao placet. Ab hac Solenses, ut Solensis Aratus, Chrysippus Stoicus, & Philemon poeta Comicus, Straboni libro, 14. ubi in eandem de Solis cum Pomponio sententiam. Plinius ex Polycliti tradit auctoritate, iuxta Solos fontem fuisse, cuius aquæ olei uicem præstiterint utentibus. Curtius Heliopolim ceu Solis auitatem nominat, Vide Solinum. Eustathius Diosij interpretis, hoc oppidum ab exulante Solone colonis Atticis ornatum fuisse scribit: cum uerò Barbari linguam

Atticam paulatim coinquinassent, Soloce-
cissare dicti sunt, & inde Soloceis mi, ut
Cilicis mi quoq; barbære loquentium, ante
aliòs Hieronymo & Plauto dicuntur. Le-
ge in Solonis uita Laërtium, & libro. 14.
Strabonē. *a* Arati. Pleraq; naturæ
opera insignia sunt, quorum causas igno-
ramus: in horum numero & id Arati mo-
nimentum est, cuius miraculo præter saxi,
ex quo constat naturam, nil facile attule-
ris, si modo lapidis cuiuspiam natu-
ra esse potest. Plinius certe, quemcunq; au-
thorem secutus, scribit lib. ultimo. In Asso
Troadis lapidem nasci Sarcophagum no-
mine, fissili uena scissum, qui corpora de-
functorum in eo condita intra. 40. diem
absumat exceptis dentibus. Mutianus ad-
didit, specula quoq; & strigiles, et uestes,
& calceamenta cum mortuis illata saxea
fieri. Huiusmodi passim admiranda natu-
ræ maiestas prodit, & secundum lapides,
in herbis, tum & in aquis maxime. Quan-
doquidem Albertus Magnus scripsit uidif-
se se Cirothecam ex corio lapideam factā,
postquam in quendam Germaniæ fontem
mersa est, priori effigie nihil mutata.

Assius lapis.

Specus Cory-
cius.

Solinus.

Typho quid-

tatur, guttulis subinde stillantibus suavis quidam stridor audiatur. *g* Cuniculo. Angustissimo meatu, inde ani-
mali latibula effodienti, & quo libet sub terra reptanti nomen est. Martial. Gaudet in effosis habitare cuniculus ani-
tris. *h* Typhoneum. Solinus: In intimo, inquit, recessu Typhonis gigantis cubile positum, qui uolunt, credunt.
Ego ad naturæ uim huiusmodi opinionem magis retulerim: nam quod supposito montibus Gigantes uates Græci La-
tiniq; scripserunt, id arcanum habet, quod in plerisq; locis ex copiosa exhalationum præsentia terræ motus gignun-
tur, & ignitæ eruptiones, quo per sepe orto immuni impetu, montes frangi, nonnunquam illidi contingit. Hinc sub
Aetna Enceladus, sub Inarime Typhoëus. Ardent enim illi, & ignitos plerumq; globos eructant. Cui autem non hic
magnus uideatur impetus, qui terris fractis mare admittit? qui summitis montibus emittit laeas, paludesq; exiit?
qui ares

celebris acolarum conuentus, & annua illic festa Straboni. Cicero actione in Verrē. 3. Pergæ fanum antiquissimum & sanctissimum Dianæ scimus. ^a Sardemisfos. Hoc nomen id Tauri iugum habet, quod intra Lyciam et Pamphyliam in nostrum pelagus imminet: meminit eius capite uigesimosextimo libri quinti Plinius. ^b Phaselis. Piratarum iam olim perfugium. Propter quod M. Cicero act. in C. Verrē. 6. Mamertium Siciliæ oppidum Verri Prætori, Prædoni, & Piratæ Siciliensi Phaselin quandam fuisse ait, quod omnes furtorum æruos illuc deportasset.

templum. Trās eosdem mons ^a Sardemisfos, & ^b Phaselis ^a Mopso condita, ^d finis Pamphyliae.

LYCIA.



Ycia continuo, cognominata a Lyco rege Pandionis filio, atque (ut ferunt) infestata olim ^c Chimæaræ ignibus.

gust. hystorie quinto, iuxta mare Caspium, ubi montanis & præruptis Albanorum undæ succedunt, adeò Etesiarum flatus ualere, ut uada impleantur fluctibus hyberno Austro, hoc est Borea reuolutis, ut pulso introrsus freto littora nudentur. Hunc ego locum existimo, per quem Persæ elapsi sunt, cum illuc Alexandri copiæ peruenissent: quod ipsum Iosephus lib. antiquitatum secundo, miraculo tribuit, sicut miraculo Moses per Erythreum ædentibus aquis transiisse creditur: nolente uidelicet Deo, Persarum regnum ab Alexandro destrui. Quanquam in aliquibus codicibus non Pamphylia, sed Parthico legitur. Crinitus lib. 17. sensum Iosephi uertit, & Alexandrum mandasse undis ut retrocederent, affirmat, ut deuictis Persis regno potiretur: quod non fuisse, satis indicat Strabonis locus. Et uideri potest nullo prorsus contigisse miraculo, quod Mosi sinum Arabicum transeunti accidit, & Exodi. 14. cap. scribitur. Nam mare hoc, ut Strabo scribit lib. 16. fluit & refluit, quod Aelio Gallo, quem in Arabias Augustus miserat, maxime obfuit, nauibus scilicet longis, quas fabrefecerat, persæpe uado herentibus. Fieri igitur potuit, ut fluctibus abeuntibus Moses, qui peritissimus omnis philosophiæ fuit, natura loci obseruata, transferit. Pharaon uerò rerum harum imprudens, his horis fuerit alucem ingressus, quibus maris impetus redire cœperit, & medio eum transursu obruerit. Ceterum, ut miraculo tribuam & ratio facit facti, & sacre scripturæ authoritas, quam secutus diuus Cyprianus in eo sermone quem de spiritu sancto habuit: Hic, inquit, spiritus rubri maris aquas siccauit, et suspensis hinc inde uehementibus fluctibus ab ollis carnium & Aegypti pulmentarijs populum ad spiritalem cremam cibum perduxit in columnæ. Porro non admodum diuersum de Helisæo legimus, qui rapto iam Helia, Iordanis aquam tunica Helyæ percussam diuisit, atq; ita transgressus est, uelut cap. 2. quarti Regum scribitur. Illud autem alterum loci & maris ingenio omnino tribuo, & euenisse credo. Est ut friuolum commenticiūq; Crinitus neget. ^c Mopso. M. Cicero lib. de Diuinat. primo, scribit Amphilocum, & Mopsum præclaros augures Argiuorum reges fuisse, & urbes in ora maritima Græcas condidisse, Mopsum tempore Troiani belli in Cilicia regnasse Euseb. scribit, à quo conditam Phaselim uero est simile. Ceterum de Mopsis, qui plures fuerunt, libro nono Strab. & non indigna lectu Codrus Vreus Grammaticus, quem equidem primæ notæ inter suæ tempestatis doctos uiros duxerim, sermone illo eruditissimo, quo omnia fabulam esse contendit. ^d Finis Pamphyliae. & c. Liuius quartæ Dec. libro septimo: In confinio, inquit, Lyciæ & Pamphyliae Phaselis est prominens penitus in altum, conspiciturq; prima terrarum Rhodum à Cilicia petentibus.

LYCIA.



YCIA propè tota Tauro premitur, eius iugis bona parte clausa. Lycios autem aliquando Termulas dictos Herod. libro septimo scribit: post Lycios à Lyco Pandionis filio, qui cum à proprijs terris exiisset in regni partem à Sarpedone acceptus est. ^e Chimæaræ ignibus. Ouidius ea de re Chimæri ferā uocat Lyciam lib. sexto: Iamq; Chimæri feræ cū Sol grauis ureret arua, Finibus in Lyciæ. Miror autem dicere potuisse Pomponium, in re adeò manifesta (ut ferunt) cum arsisse Chimæram ita sit notum, ut nihil magis: nisi fortè fabulam Chimæaræ à Bellorophonte uictæ aspernatus est. At quid est aliud scita fabula, quàm amoena ueritatis inuolutio, ad hominum usum, atq; oblectationē comparata? Chimæram monstrum triforme in Theogonia Hesiodus his uersibus, ut Richardus meus Bartholinus transtulit, significauit: Huic tria sunt capita, & fertur primum esse Leonis Pulchrī oculi capræq; simul, fortisq; Draconis: Ante Leo, retroq; Draco, mediūq; capella est. Pegasus hanc uicit, & magnus Bellorophontes. Græci χίμαιρα capram nominant. Inde elegans illa Horatii metaphora ad puerum obsolei scortuli amore captum libro primo Carni. Vix illigatum te triformi Pegasus

Nota.

Codrus Vreus.

Chimæra.

Horatius.

Pegasus expedit Chimera. Seruius. 6. Aenei. super illo Virg. Flammiq; armata Chimera: Reuera, inquit, mons Lyciae cuius hodie quoq; ardet acumen, iuxta quod Leones sunt, media uero pascua sunt, & ima serpentibus plena. Hunc Bellorophon habitabilem fecit, unde Chimeram occidisse dicitur. Plinius nono capite libri secundi: Flagrat, inquit, in Phaselide mons Chimera, & quidem immortalibus diebus & noctibus flamma. Ignem eius accendi aqua, extingui uero terra aut faeno Gnidius Ctesias tradidit. De re consimili Cornel. Tacitus lib. 13. scripsit: Miris ignibus in Germania enatis, qui nec imbribus, nec aquis pluuialibus arceri, sed Solis tegminibus obtundi potuerint. Homerus sexto libro Iliados Chimeram animal dixit indomabile, inexpugnabile, neq; humano, sed diuino genere ortum, Apollonius Thianus cum in Sicilia montem Aetnam arde- re uidisset, talem rationem attulit: Terram bitumini sulphurique commixtam facile ar- dere, atque ex ipsa ignem nasci, quamuis ille alicubi non emittitur: quod si caerno- sam terram esse contigerit, ut per ipsam spiritus aliquis ingrediatur, tunc flammam attollit, quae magis magisque aucta, uelut aqua est montibus in campos effluit, quado- que etiam usque ad mare delata, quasi flu- minis cuiusdam ostia facit. Nihil diuersa

Cur montes ardeant.

Pontanus.

Mons Mis- nis ardens.

Plinius in- dio absum- pius. Taurus.

Laus Solini

Imaus

Caucasus.

Prometheus

Iustinus ex Trogo libro quarto scribit. Ita uero in Meteoris de Prochite Pontanus: Illa solo fumante, graui conuulsa ruina, spargit desertos incendia lata per agros. Pertinuit mare flammigeros deuoluer amnes, Incensum & late scopulos super aera ferri. Plinius in Lycia Hephastios montes esse scribit, qui tada flammante tacti adeo flagret, ut lapides quoque riuorum & arane in ipsis aquis ardeant. Graeci Ἡφαιστίου Vulcanium dicunt, & ipsum Vulcanum Ἡφαιστὸν nominant. Inde Hephastia urbs Lyciae Vulcano sacra, Solino: eam Plin. neutro protulit. Hodie iuxta Saxones in regione quam Misniam uocant, mons ardet perpetua caligine fumans: subtus auiuali sunt, è quibus accolis euecta adusti lapidis frustra carbonum praebet uicem, nec aliud fomenti genus ignem diutius retinet. Dum haec scribebam, Viennae Austriae constans fama increbuit, ardere intra paucos menses in Styria coepisse montem: ea pellectus Maximilianus Caesar August. nuncijs ad inquirendum missis, ita esse ut ferebatur, comperit. Variat in his mirificae natura, & in Campania Vesuuus, qui flagrare desijt, ardere primum coepit Titi Vespasiani imperio: id quod in uita eius adnotauit Sextus Aurelius Victor. Ea, ut suspicor, nouitas hominem naturae rerum auidissimum Plin. Secundum ad hoc illexit, ut uidere cupierit, absumptum (mirum) rerum nouarum amore. a Sydæ portu. Plinius Sydæ in Pamphylia locat libro quinto. Straboq; libro duodecimo iuxta Aspendum statuit, ubi Cilicæ Piratae captiuos olim sub hasta uendiderunt. Pomp. certe in Pamphylia inclinare non reuuit. b Taurus. Nemo de Tauro copiosius elegantiusq; Plin. cap. 27. quinti libri, quem & simiam eius Solinum in Ciliciae descriptione legito: nam & hic author lectu dignissimus est, non tam quod rerum illustrium breue traxit è Plinio compendium, quam quod emunctae phrasie & apposita in hoc scribendi genere dictionis author est: quanquam res pleraq; omnes quas tractat, Plinij laboribus debentur. Mediam Taurus ceu immani dorso per Asiam exaurrit, & ad ortum Solis ubi assurgit, admodum est solidus: occasum uersus ubi nostrum attingit pelagus, in septentrionem immanibus iugis egredietur, nec minus alius in meridiem, immensus ubiq; & innumerarum gentium arbiter, à quarum diuerso situ diuersa est sortitus nomina. Totus examusim picturae fide, & tabularum euidetia nosa hodie potest.

c Dextro latere. Si ab eius ortu in occasum prospicias. d Magnarumq; gentium. Scythicarum, & Indicarum, quaeq; in occasum utrinq; iuxta sunt. e In pelagus. Non solum mediterraneum, sed et in Indicum & Arctoum. f Idem. Taurus, inquit, adpellatur à primo exortu, nec aliter: quod nomen alioqui sibi precipuum & generale est: Quanquam Plin. Iamus, inquit, prima parte dictus. &c. Graece in uniuersum Ceraunius dicitur. Ego apud Plin. Imaus lego, non Iamus, uersis literis. De Imao enim nemo nescit. g Hemodes. Vbi Indiam, quae extra Gangem ab ea Scythia diuidit, quae extra Imaum, Ptol. h Caucasus. Supra Iberiam ac Albaniam in septentriones Ptolemaeo: quanquam alibi quoque id nomen habet, & totus Taurus Caucasi nomine intelligi potest, ut persepe partis uocabulum toti figurate tribuimus. Philostratus libro secundo: Caucasus, inquit, Mediam atq; Indiam terminans, in mare rubrum altero cubito descendit. &c. Vbi multa de Promethco ad Caucasum ligato, quem au- thore Seruio, primum Aegyptijs Astronomiam & syderum motum, quae in Caucaso obseruauerat, explicuisse constat: ut dubium non sit Tauri iuga in meridiem egredientia, Caucasi nomine intellecta esse classicis scriptoribus.

i Paropamisus. Vbi Bactrianam à Paropamisade seiungit. k Caspiae pile. Qua inter Medos & Parthos in Hyrcanum procurrit. Ptole. l Nyphates. Supra Aegyptiam ad finem maioris Armeniae. m Porte Armeniae. Vbi in Moschicos montes, quae & ipsa Tauri iuga sunt, inclinat. Martia. libro sexto: Portarum, inquit, etiam

etiam nomina censentur, & alibi Armenia, alibi Caspia. De Caspijs & Solinus. *a* Patara. à Patarò conditore. Hanc Ptol. Philadelphus auxit, & Lyciacam Arsinoën nominavit, sed antiquum nomen retinuit, auctore Strab. Inde Patareus Apollo dictus, & Lycia sortes Virgil. & libro tertio Thebaid. Statio memorata.

b Xanthus. Alius ab eo qui in Phrygia est, huius quoque lib. Iliad. 6. meminit Homerus, aliquando Syrbis nominatus Straboui, qui et Xanthum inter maximas Lycia ciuitates numerat. *c* Cragus. Qui

dius libro transformat. nono: Iam Cragon & Lymira Xanthiq; reliquerat undas. Quod ad Lymiram attinet, Plinius scribit fontem illic esse Apollini sacrum, in quo ter uocati fistula pisces ad augurium præstandum ueniunt, quos carnes diripere abiectas letum est, caudis uerò abigere, dirum. *d* Telnifos. Martianus libro sexto. Telnifos, inquit, oppidum dicitur quo finitur Lycia. M. Ciæro libro de Diuinat. primo: Telnifos in Caria statuit, eiusq; incolæ Telniffes Auruspiciæ, & ostentorum noscendorum studiosissimos. L. uivius quoq; Telnifos & sinum Telnifosicum, etiam si corrupte apud eum Telnifosicum legitur libro belli Macedonici

Septimo. Strabo est author, Lycios aliquando adeò ciuilitate continenterq; uixisse, ut cum feliciter in Italiam usq; mari dominarentur, tamen in ullo turpi lucro nunquam sese extulerint, secundum patriæ morem in Lyciaci conuentus administratione permanentes. Vigintitres apud eos urbes in suffragijs dandis participarunt: & ex quaque ciuitate consultandi gratia in unum conuenerunt: quodq; pars maxima comprobauit, id decreto stetit. Hoc more Græcia libera fuit, per Amphictiones, quibus, ut Tacitus ait, præcipuum fuit rerum oim iudiciũ, in mediũ cõsuluit, de quibus Strabo libro nono, & libro decimosexto Diodo. nam Plinius libro nono, Amphictiones publicum Græciæ consilium nominat. Seruant hunc morem hodie propè peculiariter Heluetij, gens libera, natus è fœderatis ciuitatibus, pagisq; gnaris, qui de rebus communibus mature simul, & circumspecte consultant. Similis & Caribus conuentus ad Ionis Chrysaorèi fanũ insignis fuit, unde & cõuētus ipse Chrysaorèus dictus a colis, auctore Strabone.

Lyciorũ mores.

Heluetiorum cõsulendi mos.

C A R I A.



Aria sequitur. Habitaturs incertæ originis: alij indigenas, sunt qui Pelasgos, quidam Cretas existimant, genus usq;

C A R I A. Hæc eius Asiae quæ minor dicitur, prima est regio. Minorem autem Asiam Plinius libri quinti, capite. 27. ab ortu Lycaonia & Phrygia illa quæ Galatiam & Pysidas attingit, ab occasu toto Aegæi maris excursu à meridie Aegyptio pelago, à septentrione Paphlagonia terminat. Ptolemæus libro Cosmographiæ. 5. à septentrione eam Bithynia finit, ab ortu uerò Lycia & Galatia, à meridie Lycia quoque, ab occasu Aegæo, ampliorem statuens, quæ Plinius. Strabo libro duodecimo à principio: Iuniores, ait, eam quæ intra Taurum est Asiam eodem nomine uocauere, quo totam continentem: in ea uerò contineri ab oriente Paphlagones, Phryges, & Lycaones, inde Bithynos, Mysos, & eam, quæ



Epictetus nominatur, mox Troadem, Hellepontum, & ad mare Aeoles, Iones, Cares, & Lycios. A quo certe non admodum dissentire mihi Cicero uidetur, qui in oratione pro Deiotoro: Etenim, inquit, si Antiochus rex Asiae, qui postquam à Scipione deuictus, Tauro tenus regnare iussus est, omnemq; hanc Asiam, quam nunc nostri prouinciam fecerunt, amisisset & cætera. Idem multo euidentius pro L. Flacco, nanq; ut opinor, ait: Asia uestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Idem pro Pompeio, miris eam laudibus extollens: Asia, inquit, tam opima est, & fertilibus, ut & ubertate agrorum, & uarietate fructuum, & magnitudine passionum, & multitudine earum rerum, quæ exportantur, facile omnibus terris antecellat. *f* Incertæ originis. Strabo libro uigesimo quarto inter omnia constare scribit, quod sub Minoë fuerint tunc Leleges adpellati, & insulas habitarent, post uerò continentis habitatores factos, Pelasgis ea loca tum occupantibus, sedes ademisse. De his Ouidius libro nono Metæ. Caras & armiferos Lelegas, Lyciamq; perarrat, & libro octauo Maro: Hinc Lelegas Carasq;. Vbi probe Seruius Insulanos fuisse eos scripsit. Nam præter ea quæ attulimus, libro duodecimo Strabo: Cares ait, cum prius Leleges & insulares essent, terrestres facti sunt, fauentibus Cretensibus, qui Miletum condiderunt duce Sarpedone Minois fratre, qui & Minyas in Lyciam habitatum duxit, & Termilas nuncupauit, qui tandem à Lyco Pandionis filio Lycij adpellati sunt. Beroaldus igitur grammaticus Seruiũ temere incusat, quod insulanos Cares dixerit. Nec est dubium, tam Thessaliam Leleges, quam Epiron, ut pleraq; alia Græciæ loca tenuisse, ex Strab. Porro & Megarensibus sua ab Lelego Aegyptio Carum rege origo fuit. Hinc illud de Megaris apud Ouidium libro Met. septimo. Tutus ad Alæthoen Lelegaiæ moenia limes. Et Locri illi, qui postea Epicnemidij uocati sunt, Leleges ante dicebantur auctore libro quarta

De fœsus acalunmia Seruius. Lycij unde dicitur.

Cares bellif
cosi.

Adagium.

Caunij uale/
tudinarij.Halicarnas/
sus.

Mausoleum

bro quarto. Plin. **a** Armorum. Insignes bellatores fuisse Cares, passimq; stipendijs, ut mererent pro-
uocatos constat: arma quoq; ab ipsis cognominata sunt, si qua idonea & belle adparata uiderentur. Hinc Anacreon
compactum Cariae lorum dixit: & Alcæus, Caricam cristam, authore Strab. Ob crebrum uero militie usum, & uite
in ipsis incuriam quandam adagio locus datus est: In Care periculū facito, cuius doctissima est apud Erasmum expli-
catio. **b** Pedaliō. Viriusq; Plin. meminit. Crya illic quoq; oppidū Stephano, à quo promōtorio nomē, ceterū Crya
ne an Ciria legēdū sit, Hermolaus disputat
super cap. 31. lib. 5. Plin. **c** Caunus.
Meminit Calbis Strab. & adiuncti oppidi
Caunt astate & Autumno, ut ipse ait, ad
inhabitandum grauis ob calorem & po-
morum copiam. Ob id Caunij pestilenti cœ-
lo esse dicuntur. Hos cum intuitus esset
Stratonicus Citharedus, homo salibus ple-
nus, illum ex. 6. Iliados uersiculum in eos
recensuit: Tale quidem genus est hominū,
quale est foliorum: liuorem uidelicet, quo
omnes pallebant, sugillans. Caunij uero
cum hominem inæssissent acrius, quod ur-
bem ut morbidam carperet: Ego, inquit,
morbidam dicere ausim, ubi mortui ambul-
lant, urbanus multo acriusq; quam prius
illudens. **d** Gelos. Alter portus, &
ille cui & cetera. Quanquā Plin. et Ptol.
Cressa siue Cresso Rhodo proximus por-
tus est. **e** Larumna. Plinius
et Strabo Lorina. Linius libro bel.
Macedonici septimo: Cum oram Asiæ le-
gerent, Lorinam (portus aduersus
Rhodum est) peruenerunt. **f**
Aphrodisium. Plin. Aphrodisias dici-
tur. **g** Hylam. Plin. Hydram nomi-
nat. Item Acantum non Cynotum, uide
Hermol. **h** Gnidus. Clara me-
moria Veneris à Praxitele sculptæ, & alu-
mnis plerisq; uiris maximis. Situm
peninsulæ uide apud Ptol. tab. 1. Asiæ.

i Ceramicum. à Ceramo oppido Ptol. Euthanæ ex Plin. Hermolao notissima est, ut reliqua superiora,
quæ prætereo ut insignia minus. **k** Halicarnassos. Clara Herod. Heraclio poëta Callimachi socio, &
Dionys. hystorico, qui res Romanas Strabonis temporibus scripsit. Regia olim regum Carie fuit, ab Alexandro ca-
pta, & Adæ reginæ Idriæ coniugi, quam Pixodarus eiecerat, regendam tribuit, ut Diodorus libro decimo septimo,
& libro decimo quarto Strabo scribit. Iuxta eam Salmacis ille est, molles effœminatosq; faciens, de quo libro quare-
to transfor. Ouid. **l** Mausoli. Hic Hecaton Carie regis filius, & Idriæ frater, Artemisiam sororem si-
mul & uxorem habuit: cui mortuo, cum coniunx post constructum marito monumentum merore absumpta esset.
Idriæus successit, huic Artemisiam soror Ada coniunx fuit, cuius, ut dixi, Alexander misertus est. Lege Strab. De amo-
re in Mausolum Artemisiam, Gel. lege. 19. a. libri decimi. De Mausoleo uero, quod inter orbis miracula spectatum
est, Plinius quinto capite libri penultimi. Herod. libro septimo, Vocabulum ipsum penul. producit. Luca. libro octauo:
Pyramides claudunt indignaq; Mausolea. Quem uersum corrupte Tortel. legens, multum in huius uocabuli ex-
plicatione hallucinatus est. Quin & in Cares prima semper producta est. Mar. Laudibus immodicis Cares in astra
ferant. Contra Nestorem, qui primam indifferentem esse putauit. **m** Iasus. A Iaso oppido in eo sito
Plin. & Ptol. De Bargylo, alijsq; illic oppidis capite uigesimonono libri quinti. Plin. Ptol. Bargyliam nominat, à Bel-
lorophonte conditam Stephanus scribit.



IONIA.
IONIA ab ortu Lycaones, & Lydos habet, à septentrione Aeoles, ut à meridie Cares: quanta
quam Plinius Dorin post Halicarnassum à Stadio oppido orditur, inq; Doridis sinu inter cetera op-
pida Euthanen locat. Præterea ab Iasio, non Basilico Ioniam incipit. Eius uerba capite uigesimonono
no libri quinti hæc sunt: Ioniam ab Iasio sinu incipiens numerofo ambitu lutorum flectitur. In ea
primus

eo quondam^d armorum, pugnaeq; amans, ut aliena
etiam bella mercede agerent. Hic castella aliquot
sunt. Deinde promontoria duo^b Pedalion & Crya,
& secundum Calbin amnem^c Caunus oppidum uas-
litudine habitantium infame. Inde ad Alicarnasson
hæc adiacent. Rhodiorum aliquot coloniae, portus
duo, ^d Gelos, & cui ex urbe quam amplectitur, This-
samissa cognomen est. Inter eos oppidum^e Larum-
na, & Pandion collis in mare emissus. Tum tres ex
ordine sinus, Thymnias, Schenus, Bubeffus. Thym-
nias promontorium^f Aphrodisium est. Schenus am-
bit^g Hylam: Bubeffus Cynotum. ^h Gnidus in cornu peni-
sulæ. Interq; eam & ⁱ Ceramicum sinum in recessu posita
Euthanæ. ^k Halicarnassos Argiuorum colonia est,
& cur memoranda sit præter conditores, ^l Mausole-
um efficit regis Mausoli monumentum, unum de mi-
raculis septem, Artemisiam opus. Trans Halicarnas-
son illa sunt, littus Leuca: urbes Mindus, Aryanda,
Neapolis, sinus^m Iasius, et Basilicus. In Iasio est Bar-
gylos.

IONIA.



Ost Basilicum Ioniam aliquot se ambagi-
bus sinuat, & primum a Possideo pro-
montorio inflexum inchoans, cingit ora-

primus sinus Basilicus, Possidium promonto. & oppidum, oraalum Branchidarum appellatum, nunc Didymæi Apollinis & cetera. Quæ omnia alioqui ad Pomponij sententiam admodum accedunt. Strab. quoque à Possidio ad Phœciam usque, Ionie regionis oram expandit.

Apollo Branchida.

Branchidæ. Strabo, post Possidium, inquit, Milesium est oraalum Apollini Didymæo sacrum apud Branchidas, ad. 18. stadia ascendenti: id à Xerse inænsus est, quem admodum cetera templa omnia, Ephesio exæpto & cætra. Nomen à Brancho Theffalo ortum, quem interfectum acriter dolens Apollo, templo & sepulchro consecrauit, amatumq; celebri sui nominis oraalo donauit. Terentia. Pastorem Branchum, quum captus amore pudico, Fatidicas sortes docuit depromere Pean. Stat. 3. Theb. Patrioq; equalis honori Branchus & c. Vbi Placidus Terentiani uersus citans, corruptus est, addito uidel. et uersiculo nihil ad sententiam faciente, sic: Hymnum Branchidæ Phœbo canisse Ioui; cum non Branchidæ, sed Battiadem legatur apud Terentia. sic: Nec non & memini pedibus quater his repetitis, Hymnum

Lactan. Placidus Terentianus

Battiadem Phœbo cantasse Ioui; Per Battiadem, nisi fallor, Callimachum intelligens, qui Cyrenaius fuit, à Batio eius urbis conditore, de quo nos alibi retulimus. De Branchidis, & ædis magnitudine Strab. plura, qui lib. 11. Alexandrum Branchidarum, qui Xersem scuti essent, urbem iuxta Braetrianam euertisse, quod sacrilegium haberet oratio, cum ædis sacræ pecunias illi ultro obtulerant, cum per Ioniam iter fecisset. De Sibylla non inalebri, quæ ad Branchos uaticinata est, scribit lib. 20. honeste discipline Crinitus. b Didymi. Ideo dicti, quod ex uno fonte lucis gemino sydere spacia d ei & noctis illustrat, ut Macrobius scribit lib. Sat. 1. c Miletum. Hanc Neleus condidit: quanquam & à Creensibus Mileti Iouis filij auspicijs aliquando conditam urbem in illis locis antiquam Miletum dictam, ex Ephoro & Strab. scribit & testatur Ouid. illa uerò super. 80. urbium per cuncta maria genitrix, totius Ionie clarissima fuit, eodem authore, bis constat, à Persis prius, mox Alexandro ab ea excluso, maxima ut oppugnante. d Thaletis. Vnius ex septem sapientibus, qui primus Physiologiae & Mathematicæ author fuit Strab.

Apollo cur Didymus

Timotheus

Anaximander

Andreas Stoborius.

Meander

Endymion

Alexander

Bias

e Timothei. Hic ille est qui duplicem mercedem ex discipulis, qui apud alios Musicam didicissent, postulare solitus fuit, quod eos non disere modo sua, quam aliorum male tradita dedisere oporteret, ut est apud Quintilianum. Hic. 17. libros de Musica scripsit, & antiquam illam eius asperitatem in molliorem modum mutauit. An. ni Alexandri mirus rector: nam ut libuit, nunc ad arma prouocauit, nunc deflexit ad pacem. f Anaximandri. Discipuli Thaletis, qui primus Læxæmone Horologium sciometricum in loco captandæ umbræ idoneo statuit, in quo solis per signa conuersiones, & ipsa æquinoclia gnomone indicata adiecit. Cuius usum multis desitum seculis nuper reuocauit Andreas Stoborius Mathematicus clarissimus: adiectis horarum diuersæ obseruationis æquationibus. Addit Strab. Milesijs Anaximenæ, & Heatenum clarum historicum, & Aeschinæ oratorem Pompeio molestum, atq; ideo missum in exilium. g Ioniam. Catexochæ, tanquam totius regionis nomine dignam uisam. Eius diuis Cadmus fuit, qui primus profanam orationem condere instituit, authore lib. 5. Plin. h Hyppin. Plin. eam trans Meandrum Aeoliam uersus locat. i Meandri. Crebris flexibus ita sinuosi, ut ad originem reuertî credatur, Cygnorumq; copia memorabilis. Hic Meonios, Lydos, Liæones, Cares, & Ionas lambens, ad decimum à Mileto stadium lenis illabitur mari, Plin. T. Liuius lib. quartæ Decados. 8. Meander, inquit, ex aræ summa Celenarum ortus, media urbe discurrens per Caras primum & Ionas in sinum maris editur, quod inter Prienen, & Miletum est. k Latium. Hunc pleriq; Latium nominant. Sed Strab. & Plinio Latinius: in quo perpetuum illud somnum Endymion dormierit, cum id à Luna adamatus obtinisset. Strabo libro. 14. haud longe à Mileto transfuuiolum quendâ, apud Latium montem Endymionis sepulchrum positum in spelunca quadam ostenditur. Quantum ad fabulam attinget, ita Ouid. lib. de arte amandi tertio: Latinius Endymion non est tibi Luna pudori. Originem eius ueritas fecit. Multa enim ad Lunæ motum attingentia primas reperit Endymion: & ob id amore eius captus fama traditur, ut Plinius & Fulgentius scribunt. Iam uerò est notum, quam sint ad syderum obseruationem commoda loca præcelsa. In Aegypto locus quidam editus specularum Eudoxi nomen habet, quod hic cum ad Aegyptios duæ Platone doctrinæ gratia profectus esset, res cælestes ex illis obseruauit, ut Strabo libro ultimo haud obscure indicat. Contra uerò æquæ de planiæ li. de diuina. 1. Cæro, Aegyptios ait, quemadmodum & Babylonios in camporum patentium æquoribus habitantes, cum ex terra nihil enumeret, quod contemplationi cæli officere posset, omnem curâ in syderum coniectione & cognitione posuisse. Nec fide caret illa de Prometheo & Atlæte fabulosa. Alex. lib. problematū. 1. Endymion, inquit, homo cælestium cursuum studiosus, cū Lunæ cursus faceret, uarias quæreret, nocteq; uigilaret, interdiu dormiret, delictæ Lunæ fuisse, somnoq; dormiuisset inexpugnabili, edoctusq; ab ea ut philosophus, in causæ ipsius solutione fingitur. Notū est adagiū: Endymionis somnū dormire, quo usi sunt Cæro & Aristo.

Inflexa. Sinus eos uide in tab. A. sic. 1. Ptolemaei.

m Prienen. Biante alumno nobilis: qui patria aliquando ab hostibus

hostibus capta, cum reliqui omnes fugientes quidpiam rerum suarum assortassent, quesitus ipse cur adeo nihil efferret: Omnia, inquit, mea mecum fero. Summas diuitias in animo statuens. Meminit Cæro in Paradoxis.

a Panionium. Nomen datum, quod omnibus Ionibus in eo loco confluentibus, olim Neptuno Heliconio cognominato, Priensibus sacrificantibus festum diem agere mos habuit. Plinius & Strabo regionem illam circa Gessum fluvium omnibus Ionibus sacram, Panioniam nominant. Ptolemæus de genere uocabulo Pangilium.

b Phygela. Plinius iuxta, inquit, fugitiuis conditum, uti nomen inditio est Phygela, nam φυγή fugam significat. Strabo Pygellam nominat à Pygallijs quibusdam Agamemnonis socijs, qui ibi calamitatibus fatigati remaserunt. In eo est Munychiæ Dianæ templum Agamemnonis opus Straboni, Græcis Μουνυχία Diana dicitur. Aliàs Munychia Athenæ portus.

Ephesus.

c Ephesus. Insignis quondam fame, & Dianæ spectatissimo templo, tum & clarorum uirorum, quorum genitrix fuit, dignitate, ab Androclo Codri Athenæ regis filio condita, ut ex Pherecide scribit Strabo. Iustinus libro secundo ab Amazonibus conditam ait, quod ipsum & Plinius libro quinto confirmat. Eius alumnus Heraclitus fuit cognomento Scotinus: hoc ipso commendabilis, quod cum Hermodorum uirum probatissimum in exilium ob Iustitiæ & uirtutis amorem, eiecitur uidisset, omnes Ephesios dignos esse dixit qui strangularentur, quod Hermodorum uirum inter eos eiecissent, dicentes: Nemo nostrum frugi esto, alioqui cum alijs eliciatur. Strabo: Ex ea fuit Hipponax poeta, Parrhasius pictor, & Apelles, quanquam hunc Coum Ouidius nominat: Si Venerem Coum nunquam pinxisset Apelles. Ad hos Pauli extant Epistolæ. De Dianæ templo Plinius decimo quarto capite penultimi libri, qui fundamenta calcatis primum carbonibus, mox uelleribus lanæ substrata fuisse ait.

Heraclitus Scotinus.

Templum Dianæ Ephesiæ.

220. annis à tota Asia conditum est. De templo conscripsit librum Democritus quidam ab Abderitano illo alius, ut Diogenes refert. Operi præfectus Ctesiphon fuit. At Strabo Dianæ templum Archiphron, inquit, mire fabricatus est, ut ad secundariam structionem Plinius respexisse uideatur: nam exustum ab Herostrato maximis sumptibus ut aliàs sæpe restauratum est. Solinus quoque Epheso, inquit, deus est templum Dianæ Amazonum fabrica adeo magnificum, ut Xerxes cum omnia Asiatica templa igni daret, huic uni pepercerit. Iuxta, Asylum fuit, quod tandem Augustus scelerum refugium existimans irritum fecit. Cuius quoniam meminimus, in transcursu id quoque referendum, authore libro tertio Tacito, Tiberij imperio adeo per Græcas urbes Asiæ licentiam atque impunitatem Asyla statuendi increbuisse, ut ea de re missis legatis cognoscenda à Patribus fuerit decretum. De origine autem, atque unde huiusmodi per fugijs Asyliæ ius dari potuerit, non obscure idem auctor indicat. Dedere quondam Imperatores populi Romani, eratque munificentiae monumentum, uelut ad Dianæ leucophrenes cognominatæ Phanum apud Magnetes, quod Asyli iure donauit L. Scipio, & L. Sylla Imperatores, exercitus Ro. ob Magnetum erga Romanos contra Antiochum & Mithridatē perspectam fidem. Post uero utilitate simul & sanctitate cognita, ut est natura liberum, & ad impunitatem natum humanum genus, ærtatum à ciuitatibus raptum, placuitque ut ad Deorum simulacra delubraque, & Principum statuas Asylum esset. Patres autem, quod illi peregre agentes permisissent, Romæ in senatu confirmare solitos constat, ne temere quis institutum suspicaretur, quod seorsum nulla iusta causa natum uideri poterat. Tacitus libro quarto: Is quoque annus legationes Græcarum ciuitatum habuit, Samijs Iunonis, Cois Aesculapij delubro uetustum Asyli ius, ut firmaretur, petentibus. Nam apud Romanos prius omnium Romulus ad condendam plebis multitudinem, Asylum, testante Liuius, posuit. Durat hodie quoque mos uetus ad impunitatem ecclesiarum (ut pleraque omnia uetera) translatus, & Principum auctoritate sanctus inuiolatusque, haud quaquam importuno aduersus præcipitem ultionem, & ab ira properantia consilia remedio.

Tacitus

Libertas ecclesiastica.

Cenchrius.

d Caystros. Iuxta Caystrum pari claritate memorabilis est Cenchrius amnis, per lucum Ortygiam fluens, in quo Latona fabulantur ab Ortygia nutrice lotam ex partu: accole aditum olim quo peperit, ipsamque oliuam, sub quo partu liberata quicuit, monstrare soliti fuerunt. Tacitus libro tertio. Vbi de horum legationibus ad Senatum missis: Primum, inquit, omnium Ephesij adiere memorantes, non ut uulgus crederet, Dianam atque Apollinem Deo genitos. Esse apud se Cenchrium amnem, locum Ortygiam ubi Latona partu grauidam, & Oleæ que tum etiam maneat, adnissam, edidisse numina, Deorumque monitu sacratum nemus. Quam uniuersam tamen Latonæ fabulam plerique omnes Græcorum & Latinorum ad Delon insulam, & uetustissimam in ea Oliuam, cuius Plinius & Cæro meminere, referunt: Indicante id ipsum quoque in sermone primo Codro Vrao perquam præstantis in utraque lingua ingenij uiro: Ut uerisimile sit Asiaticos, ut de suis locis idem referrent, nominis allusione inuitatos, cum Delos aliquando & ipsa Ortygia dicta sit, siue magis fame studio ductos, credendum est. Ut hodie quoque Christianis nobis è mortuorum ossibus magis quam uiuentium operibus fama queritur, incredibili quorundam in reliquiæ usu durante iactantia, tanquam referat huius ne an illius ossa auro clausa ueneremur: ac non magis spectandum nobis sit, quid Deus præceperit, non quid homo fecerit. Ut non dicam interim quam friuolum, quamque plenum

Contra superstitiosum reliquiæ cultum

plenum ridicula uanitate horum studium existat, qui è pauperum uisceribus omni exactio-
 num genere aurum, quo cadauera uestiant, extorquere malunt, quàm tyrannide spreta, & deuicta auaritia, his similes esse, quorum non
 quidem uestigia imitari, sed ossa, baculos, uestes, atq; etiam calæos demirari uidemus. Iam dum certi esse nequeunt,
 coniecturis depugnant, & historias ingerunt nullo auctore, plerunq; fabulosas: de cultris, ensibus, securibus, &
 reliqua carnificum officina altercantes. Nec id satis est, plures hodie cuspides ostentant, quibus Saluatorem confos-

sum esse credamus: præterea diuersissimis
 in locis adeò tota sibi sanctorum corpora
 uendicant, ut nisi Geriones quosdam tri-
 corpores fuisse imagineris, intelligere ne-
 queas quid fiat, quod illi te credere iubent.
 Deum immortalem, quàm bene cum Chris-
 tiana republica ageretur, si primorum ex
 emplo hæc demum sententia stare posset,
 quæ uiuam maiorum uirtutem de mortuis
 ossibus anteferendam iudicaret, magno
 bracteati honoris contemptu.

a Lebedos. 120. stadijs abest à Colophone,
 Straboni. iuxta uerò Apollinis fanum,
 Clarij cognominati à Claro Colophonio-
 rum oppido, ibi specus fuit, & in eo
 lacuna, cuius potu mira oracula reddita
 sunt, breuiore tamen uita bibentium. Hu-

b Manto
 Tiresiæ filia fugiens uictores Thebanorum
 Epigonos, & Colophon, quam Mopsus eiusdem Mantus
 filius statuit, ad promontorium quo sinus clauditur,
 quod altera parte alium, quem Smyrnæum uocant,
 efficit, angustisque ceruicibus reliqua extendit, inde
 latius abit in peninsulæ faciem, super angustias, hinc
 Teos, illinc Clazomena: & quia terga iungunt confi-
 nio adnexa maris, diuersis frontibus diuersa maria
 prospectant. In ipsa peninsula est Coryna. In sinu
 Smyrnæo est Termodon amnis, & urbs Leuca: ex-
 tra eum Phocis Ionis ultima.

Bracteatus
 reliquiarum
 cultus.

Clarius A /
 pollo.

Manto.

Homeri pa-
 tria.

Anacreon.

Corycus.

Leuca.

ius Plinius libro secundo, & alicubi Macrobius meminerunt. Cæterum non femina, ut apud Delphos, sed ætis fami-
 lijs, & fermè Mileto acutus sacerdos numerum modo consultantium, & nomina audit: tum in specum digressus,
 hausta fontis aræni aqua, signarus plerunq; literarum & carminum, edit responsa uersibus compositis super rebus,
 quas quis mente concepit, sicut libro secundo Augustalis historie scribit Tacitus. **b** Manto. Hæc Thebis con-
 sultatis, multa seruitute pressa demum in Asiam uenit, illic Rhacium quendam Mycenæum secuta, cui oraculo suaden-
 te nupserat, iuxtaq; Lebedon Apollinis fanum struxit. Demum in Italiam profecta, ex Tiberino Oceanum suscepit, cui-
 us libro Aeneid. decimo meminit Virg. Hic Mantuam moenibus cinctam matris nomine donauit. De Tiresia mul-
 ta libro undecimo Odysseæ Homerus, & libro tertio transfor. Ouid. **c** Epigonos. Hoc est posteros. Euseb. in
 Chroni. Interfectorum, inquit, posteri, qui uocantur Epigoni, aduersus Thebas bellum mouerunt. Hermol. Veteres
 quoque Tragædias hoc nomine inscriptas Cicero testatur, qui lib. de Officijs. I. Qui, inquit, uocæ freti sunt, Epigo-
 nos Medeamq; eligunt. **d** Colophon. Hæc clarissima urbs adeò olim equestribus ualuit, ut ubicunque
 bella difficulter componi poterant, Colophonij equitatus auxilijs dirimerentur. Mopsus autem, cuius hic meminit Pom-
 ponius, ille est, qui cum Chalcante illac cum Amphito post Troiana bella pergente, in augurandi peritia certauit, ui-
 ctumq; mœrore ad mortem adegit, de quo digna lectu Strabo libro decimoquarto, ubi de Colophone illa, quam mul-
 ti Homeri patriam fecerunt. Viri ex ea clari, Xenophanes Physicus, & Mimnermus Elegiarum scriptor. Strab.

e Smyrnæum. A Smyrna ciuitate clarissima, & Gymnasio quondam nobili quam Homeri fuisse pa-
 triam plerq; indicant: sed ante alia, porticus templo & statua Homeri insignis, nūmus quoq; æneus usus, cui Home-
 ri fuerit nomen. Multa de Smyrna lib. 14. Strab. **f** Angustisq; ceruicibus. Illic enim inter Colophonium &
 Smyrnæum sinu Asia peninsule forma in Chiū insulā prominet, angusto intermedio freto. Iuxta uerò cōtinētē strictior,
 oppida sustinet insignia Teon & Clazomenarū hæc Smyrnā, illa Colophonē prospicit. Supra Teon i Australi peninsulæ
 frôte Erythre oppidū est, unde Erythreæ Sibyllæ, quæ tempore Alexandri floruit, nomē. Ex Teo fuit Anacreō poë-
 ta, Straboni. Hinc Teiū nominauit Ouid. lib. trist. 2. Præcipit Lyrici Teia Musa senis. Et Hora. lib. Carminum, 2. Tei-
 am fidem dixit, hoc est Lyricam. Stephanus aliam Teon in Scythia ponit, ad quam palus sit pisabus referta, è qui-
 bus perserenū oleū manat in summa aqua, tanta copia, ut colligi in uasa possit, usibus aptum. Fuit et Teius Heate-
 us historicus. At Clazomenius Anaxagoras fuit, cuius auditor Euripides erat. Strab. In his locis Corycus est mons la-
 trocinij olim infestissimus: unde locus prouerbio datus: Hunc Coryceus auscultauit, in eum qui rem dissimulat &
 occultat, deprehensam tamen. In illo enim littore piratæ, quò abituri essent mercatores, clanculum scisatabantur: mox
 in altum soluentes, abituros spoliabant. Lege Strabonem. **g** Coryna. Plinius Corynæum flu. illic ponit, indubie
 ab oppido nomē sortitū, Stephanus Carinā nominat. **h** Termodon. Plinius iuxta Smyrnæum Meletem fluuium,
 Strab. Melā esse asserit: nā alius est Termodon in Paphlagonia, de quo infra. **i** Leuca. Hæc est Leuca iuxta

quā P. Crassus in Asiā cōtra Aristonicū missus, profligato exercitu captus, ac deinde cōfectus est, de quo Florū le-
 ge in sine. 2. lib. Plin. Ionis finē ponit Leucen. Strab. Phocæā, à qua Phocæenses & Phocæici, præterea & Phocenses
 dicti assiduis authoribus. Linius lib. 7. quartæ Dec. Clamor undiq; est sublatus, indignū facinus esse Phocenses nuna-
 quā fidos socios, semper infestos hostes impune eludere. Neq; non ab illa quæ in Grecia est Phocenses, nominantur.
 Iuxta Phocæam Hermus amnis clarissimus mare illabitur. Herodotus.

AEOLIS.



Linus quoque libro quinto: Aeolis, inquit, est quondam Mysia appellata, & qua Hellepontum adiacet, Troas. Celebris ille tractus, & cum sinibus magnis, tum claris oppidis memorabilis, maxime uero infulis iuxta sitis felix, Lesbo & Tenedo, & ab Aeolijs illuc appellentibus nomen adeptus, cum ex Tyrreno illuc adnauigassent.

Mysia quatuor.

quibus secundo libro. In Asia maiorem & minorem: de maiori intelligit Pomponius, quae per Phrygiam, & supra Troasdem in Galatiam uergens late patuit. Nam & Teutraniam, quae supra Aeolia est, Mysi habitauerunt, ex Europa cum Phrygis & Thinis profecti, à quibus tandem in Asia quoque Mysi, Phryges, & Bithyni. Plinius cap. 32. libri quinti. Minor autem secundum Hellepontum oram in Bithyniam & Propontidem inclinat.

Gryneus A / pollo.

Oenomaus.

b Myrinam. Sebastopolim cognominatam, portu nobili, & in Elaitico sitam sinu, iuxta, Gryneum est Myrinorum oppidum, ubi templum olim Grynei Apollinis candido structum lapide, & oraculi fide memorabile. c Pelops. Hic ut est ferè notum, Tantali potentissimi Phrygum regis filius fuit. Cuius Hippodamiam Oenomai Pisae regis filiam, coniugem desiderasset, iniquissimis conditionibus propositis ab Oenomaio reiectus est:

quae res bellum suscitauit, in quo Myrtillo praefecto suo proditore, regno Oenomai Pelops potitus est. Hic illae Poetarum fabulae. Sed ad historiam Pomponius respexit. Lege libro quinto Diodoro. d Pulsis. Alijs enim colonis inductis, sui nominis memoriam fecit. Scribit libro quarto Diodorus: Myrinam Amazonum maximam ducentem, in Asia Cymen, Pitane, Prienen aliasque nonnulla per id littus oppida struxisse: nonnihil à Pomponio diuersus, nisi apud alterutrum corrupta est lectio, ab hac Cyme Cymeos incolas Liuius cognominat. e Caicus.

Archeilas.

Academiae in disputando modestia.

Solini error.

Hermolaus: Ioanes Pico.

Vide primam Asiae tabulam Ptol. Ab Elea Elaiticus sinus Straboni, à Pitana incolae Pitanei & Pitane, sicut ab illa quae in Laconia est, Pitane, ut Hermolaus asserit. f Archeila. Hic, ut M. Cicero scribit lib. de finibus, 2. Socratis more diu intermissum uindicam instituit, ut qui se audire uellent, non de se quererent, sed ipsi dicerent quid sentirent. Idem lib. de Orato. 3. de eodem: Primum, inquit, instituit, quaque id fuit Socraticum maxime, non quid ipse sentiret ostendere, sed contra id quod quisquam se sentire dixisset, disputare. Rursus lib. 2. de Diuina. in fine: Quum autem sit, inquit, Academiae iudicium suum nullum interponere, ea probare quae similia ueri uideantur, conferre causas, et quid in quaque sententia dici possit, expromere, nulla adhibita sua auctoritate, iudicium audiendum relinquere integrum et liberum. &c. Quibus uerbis nihil affirmantis Academiae mos ab uide explicatur: desperata enim cognitione certi, id tantum libebat sequi, quod uerisimile uideretur. Ea de re Phauorinus apud Gel. lib. ultimo ad Sextum Celicium: Noli, inquit, ex me querere quid ego existimem: scis enim solitum me pro disciplina, quam colo, inquirere potius quam decernere. Solinus nescio quomodo conuincens, magno errore Archeilam & Stoicum, & ex Laconica Pitane ortum credidit, cum Academicus & Pitaneus fuerit. De quo Cicero in Academicis. Itaque Archeilas negabat esse quicquam quod sciri posset, ne illud quidem ipsum quod Socrates sibi reliquisset. Lege Diodoro lib. 4. Solini erratum Hermolaus prodidit, summi iudicij et solidissime doctrinae homo: quem odiosa facti seueritas, florētissime uitae munere priuauit, ipso etiam iuuenē extincto: Id quod in Ioane Pico Miradula tanto uiro ipse mecum per sepe non sine quadam animi exacerbatione memoria prosequor. Non praeterierim in Pitane lateres adeo leui esse argillae materia, ut in aqua supernatent. g Cana. Strab. Canas lib. 13. noiat cum promontorio, inter quod et lectum Troadis promontorium. Sinus est ab oppido Adramyteus, à mote Ideus dictus Straboni. Vide Ptol. h Longe. Quia amplius est. i Isthmos. Ille qui inter Elaiticum & Idaeum sinum prominet. De Cistena etiam Plin. k Campus Thebae. Meminit eius Strab. Theba uero diu potest uel Thebae capus, sicut Mygdonia uel Mygdoniae capus, ut inibi Adrastia uel Adrastra dicitur: locus ubi Adrastra Nemesis olim, haud longe à Thebis sanum, unde adagium ortum: Adrastra Nemesis, in eos, qui superbiae & insolentiae, fortuna mutata, dare poenas uidentur, de qua paulo infra.

Adrastra Nemesis.

l Adramit. Legendum Adramittium, Astyram & Eressam: notissima illa oppida sunt, scribitur autem et Adramittium & Adramyteum, ut ex Stephano adnotauit Hermolaus. Quin & Adramyteos Plinio. Inde Adramitteni dicti cultores. Cicero pro Flacco: Quid si etiam occisus est à Piratis Adramittenus homo nobilis, cuius est ferè nobis omnibus



Roxima regio, ex quo ab Aeolijs incolae coepit, Aeolis facta, ante Mysia, & qua Hellepontum attingit, Troianis possidentibus Troas fuit. Primam urbem a Myrino conditore Myrinam uocant: sequentem Pelops statuit uicto Oenomaio reuersus ex Graecia: Cymen nominauit, pulsus qui habitauerant, dux Amazonum Cyme. Supra Caicus inter Eleam decurrit & Pitane illam, quae Archeilan tulit, nihil affirmantis Academiae clarissimum antistitem. Tum in promontorio est Canna oppidum, quod praeteriectos sinus excipit non paruus, sed longe ac molliter flexus, retrahensque paulatim oras usque ad ima montis Idae. Isthmos paruus urbibus aspersus est, quarum clarissima est Cistena. Gremio interiore capus Thebae noie, Adramit

AEOLIS.

omnibus nomen auditum.

a Antandrium. Hæc prius Edonis dicta est etiam Plinio, mox Cimmericis, ab Edonibus Thraciæ maritimis populis, & Cimmericis. Hermol. ex Aristot. testimonio id asserente. Virg. Aene. 3. Claf-
semq; sub ipsa Antandro & Phrygiæ molimur montibus Idæ. Vbi Serui. de nominis causa eadem referens, non Asca-
nium, sed Polydorū captū, ea urbe redemptum esse scribit. *b* Pro Andro. & ἄνδρ' ἄνδρ' ἄνδρ'. *c* Pro uiro. Qui
Græcæ & ἄνδρ' dicitur. *d* Gargara. iuxta quæ solū frugum feracissimū est, ut Macro. lib. 5. scribit. De Asso etiā

Antandrium

tium, Austram, Tereffam oppida, eodem quo dicta sunt ordine adiacentia continet. In altero latere
Antandrium, duplex causa nominis iactatur: Alij Ascanium Aeneæ filium, cum ibi regnaret, captum a Pelasgis, ea se redemisse commemorant: alij ab ijs putant conditam, quos ex Andro insula uis & seditio exegerat. Hi Antandrium quasi *b* pro Andro, illi quasi *c* pro uiro accipi uolunt. Sequens tractus tan-
git *d* Gargara & Asson, Aetolorum colonias. Tum sinus alter *e* ἄχεωρ λιμνή, non longe ab Ilio lit-
tora incuruat urbe bello excidioq; clarissima. Hic *f* Sigæum fuit oppidum. Hic Achiuorum fuit bellan-
tiū *g* statio. Huc ab Idæo monte demissus *h* Scaman-
der exit & Simois *i* fama quam natura maiora flumi-
na, Ipse mons uetere Diuarum certamine, & *k* iudi-
cio Paridis memoratus, orientem solem *l* aliter quam in alijs terris solet aspici, ostentat. Nanq; ex summo uertice eius speculantibus pene a media nocte spar-
siignes passim micare, & ut lux appropinquat, ita coire, ac se coniungere uidentur, donec magis ma-
gisque collecti, pauciores subinde, & una ad postremum flamma ardeant. Ea cum diu clara, & incen-
dio similis effulset, cogit se ac rotundat, & fit *m* in-
gens globus. Diu his quoque grandis, & terris ad

Ptol. De Gargaris Ouid. Gargara quot se-
getes, quot habet Meihymna raamos. Ea
condiderunt Assij. *e* ἄχεωρ λιμνή.
hoc est Achiuorum portus, à Græcis illuc
adpellentibus nomen indeptus. De Ilio ue-
rò, unde (ut Plinius scribit) omnis rerum
claritas orta est, nemo non nouit. Scribit
Strabo Alexandrum, & post eum Cæsa.
Dictatorem de Iliensibus exornandis mul-
tum sollicitos fuisse: ille quòd Homeri esse
studiosus, hic quòd Troiana se stirpe or-
tum agnosceret. *f* Sigæum. Id à si-
lentio dictū plerique autumant, quòd Her-
cules Ilium capturus eo in loco magno si-
lentio delituerit. Græcis σιγάω silco signi-
fiat. *g* Statio. Cum mari, tum ter-
ra, cum Ilium obsiderent. *h* Scam-
mander. Nauigabilis. Catullus in Pelæi nu-
ptijs, ubi de Achille: Testis erit magnis uir-
tutibus unda Scamandri. *i* Fa-
ma. Nam & Homero celebrata sunt cum
primis, mox alijs, qui rerum ad Ilium ge-
starum meminere. Est in ijsdem locis Xan-
thus, qui Simoentem rapiens in Achcorū
portum defluit. Quanquam de natura ani-
malium tertio Aristoteles tradit fuisse,
qui Scamandrum, ab Homero Xanthum
uocatum autumarit, quòd oues potu
flauas reddat ut uerisimile sit in ho-
rum annium nomenclatura Xanthi
nomen consulto Pomponium præterisse,
quoniam Scamandrum censuisset.

k Iudicio Paridis. Silius li. se-

Iudicium Pa-
ridis.

plimo. Laomedontæus Phrygia cum sedit in Ida Pastor, & errantis dumosa per auia tauros Arguta reuocans
ad roscida pascua canna, Audiuit sacra lentus certamina formæ. Cum reliquis, quæ illic à Proteo de Paridis iudi-
cio referuntur. In eandem de Ida sententiam Diodorus libro decimosextimo: Sanè (inquit) omnium qui cir-
ca Hellepontum sunt montes altissimus, habetq; ad sui medium ueluti deis accipiendis antrum, ubi trium dea-
rum iudicium ab Alexandro factum esse prædicant. *l* Aliter quàm in alijs terris. De prospectu il-
liusmodi ab Ida & Solis ortu, pariter & Lucretius quinto libro, & libro iam citato Diodo. qui alicubi non disimi-
lia de miro Solis apud Arabes ortu tradit. Tota uerò ratio referenda est ad aëris diuersam ex uaporibus noctur-
nis dispositionem: nam fit, ut lux eiektorum supra horizontem radiorum, prout aër aut serenus, & caligine cras-
sus est, nunc clara, nunc fusca magis uideatur, & pari ratione iam rotundo aspectu, iam in sparsam rube-
dinem expansa: dum interim Sol horizonti magis magisq; adproximat: Idq; in æstiuis noctibus maxime, quan-
do longior existit auroræ circa horizontem mora, & his qui iusta latitudine in Arcton uergunt, pernox obtuse lu-
cis præsentia est. Diodorus certe hoc in Canicula exortum refert, ut dubitari nequeat, contingere id potissimum, cum
circa æstiuam stationem Sol est. Lucretij uersus hi sunt: Quod genus Idæis fama est è mōtib; altis, Dispersos ignes
orienti lumine cerni, Inq; coire globum, quasi in unum & conficere orbem. *m* Ingens globus. Id per matuti-
nam caliginem prospicientibus, in alijs Planetis quoque adparet. Equidem memini me mense Octobri anni ab hinc
quartu, Georgio Collimitio Mathematico, cum à uiris principibus in Hungariam Vienna uocatus esset, expeditissimi
tuneris comitem, immo ut ipse aiebat, Achaten fuisse. ibi uerò cum nocte tota, ut illic est moris, in perpetua planitie
Pannonica ueheremur, & ipse somno destitutus, mecum de uarijs, quæ adparebant, stellarum imaginibus commenta-
retur, multum sermonem in quartam usque castrensem uigiliam trahebamus: interim ad orientale horizontis latus

Solis ortus
ex Ida mirus

Lucretius

Collimitius
mathematici /
cus.

Spartianus.

ingens quidam nobis ignis suscitari uisus est, quem à pastoribus excitatum credebamus: mox die adproximante, cum se altius ab horizonte extulisset, gratam Veneris stellam, quæ tum Luciferum agebat, agnouimus, tanta magnitudine adparentem, ut quidlibet citius, quàm Planetam credideris. Ad eò locorum aërisq; ratio prospectus euidentiā mariare solet. Spartianus in Hadriani uita author est, Hadrianum in Siciliam nauigasse, & Aetnam ascendisse montem, ut ortum Solis sub arcus specie cerneret: & in Syria cum esset, Casium ascendisse, ut orientem cerneret Solent.

Locus Oul /
dij explicatus

Ex quo mihi fit uerisimile ex altissimis quibusq; montibus, Solem obseruantibus ascendentem in alio atque alio, ut sic dicam, uultu adparere. Causam retinente, ut dixi, aurora: quæ reuera aliud non est, quàm ædentium tenebrarum lucisq; ingruentis cōfusio quædam à diluculo in præsentem tracta diem. Nec nisi in aëre, eoq; proximo nobis conspicua est, etiam si cœlestis uideatur. Ea de re ipsa aurora ad Iouem apud Ouidium libro. 13. Meta. ita in-

fit: Omnibus inferior quas sustinet aureus ether: Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem. Quo in loco ad auroræ naturam uates doctissimus respexit. Inferior enim est: quoniam in infima cœli conspicui parte ad horizontem adparere solet, primum, mox diffundi à plus, donec conspicuus Sol sit, præterea non nisi à latere orientis, nec semper ærnitur, ea causa rarissima sibi in orbe templa esse queritur. Quanquam ut semper crepusculum alicubi est, ita semper aurora, semper nox, semper dies: sicut nullum existit temporis momentum, in quo non & meridies, & simul noctis medium alicubi sit, quæ neuiquam protracta ratio ex noticia circuli illuminationis deprehenditur. Porro quod ad prospectum attinet, non ignoro ex Dioptra, Solem uideri posse, antequam uere supra horizontem ascenderit, ob radios saliet fractos, ea ratione, qua in peluui nummus, ab oculo ad ærtum obtutum fixo per aquam cernatur, qui per aërem uideri non poterat.

a Rhetæa littora. Plinius libro quinto: Extra sinum, inquit, Rhetæa littora, Rhetæo & Dardania, & Arisbe oppidis habitata. Strabo libro decimotertio. Dardaniam à Dardano conditam scribit. Ouid. libro primo Tristium: Dardaniamq; petit auctoris nomen habentem. Est & iuxta promontorium Dardanum. De Aiaas sepulchro & Achillis quibus id litus inelytum est, inter alios Plin. Strab. ait Ilienses Aiaci, Achilli, Patroclo, & Antilocho sacrificare. Herauli uerò non ob aliam causam, quàm quòd eorum aliquando urbem est depopulatus. b Arctius. Ob Thracæ Cherronesum prominenti sese Asiæ oræ opponentem. c Diuidens. Remota enim littora non diuidit, sed abluit: nec latus faciunt terræ, sed litus, ubi uerò sunt angustie, ibi terminantia terrarum oras, latera sunt magis quàm littora. De illo uerò loco sic libro quinto Plinius: Impetum deinde sumit Hellepontus, & mare incumbit uertibus limitem fodiens, donec Asiam abrumpat Europæ.

BITHYNIA.



Bithyniam Ptol. lib. 5. aliter, quàm Pomp. terminas, à Rhindaci eam fluminis ostijs orditur, & oppida quæ citra in occasum & meridiem sita sunt, Asiæ minori, quæ illic ad Hellepontum angustias, Phrygiæ nomē habet, tribuit: cuius pars etiā Troas est, auctore Strab. lib. 7. Quæquàm Plinius lib. 5. Phrygiam Troadi superiectam, tanquàm illa alia foret asserit: forte Phrygiam maiorem intelligēs. Nā Straboni lib. 12. duplex Phrygia est, sicut & Mysia in Asia, ut in minori sit Troas. Idem in hoc litore adusq; Eu-

Bithyni: inde

xinum pontum, Hellepontum, Propontidē, Bithyniā, & Bosphoron facit cap. 31. lib. 5. Bithynorū originē ex Europa uenisse antea ex Plin. ostendimus. Strab. lib. 7. & 12. Mysos quoq; & Phryges, tum & Mygdones, & Bebryces ex Europa in eas terras uenisse scribit. Nam Bebrycia prius hæc & Mygdonia uocata est. Terra rerum omnium, & cū primis Crystalli ferax. Solin. à Bithyno nomen deriuat. Nota illa Romanis, & Cesaris Dictatoris olim apud Nicomedem agentis alumna. e Bithyni. De his Claud. lib. in Eutropio secundo. Thini Thracæ arant, quæ nunc Bithynia fertur. Antea enim ad Mysiam totus ille tractus atinebat, ut Strab. scribit lib. 12. Herod. lib. 7. addit Bithynos aliquando Strimonios dictos, quo à Thracia exacti illa loca Strimonis accolæ occuparint. f Mariandyni.

Noti populi, Plinio post Sangarim, qui prope mediam Bithyniam prolabitur, siti, Ptolemæo propius quàm Cion & Parthenij ostia, unde Paphlagonibus initium est. Strabo libro. 7. itidem ex Europa profectos illic sedem occupasse ait.

Leander.

g Abydos. Intra quam & Seston contrapositam septem stadiorum mare interlabitur, Plinio. memorata uerò Abydos Leandri fato in Hero pereuntis, & eo freto merisi: unde Leandrium Hellepontum Silius dixit libro 8. Mille rates uidit Leandrius Hellepontus. h Lampfacum. Antea Pytiusa uocata: unde non cōdita à Phœcis, sed habitata potius uidetur, nomine ex orauali fide mutato: nomē à splendore tractū est: nam λάμπεω idem est quod splendo



BITHYNIA.

nterius Bithyni sunt & Mariandyni. In ora Graiæ urbes Abidos & Lamp

splendeo. Stra. urbem clarissimā nobili portu esse ait, & templo matris deū insigni: Ammianus lib. 22. à rege Persarum Themistocli donatum olim, quod idem & Strabo refert. a Parion. A Milesijs, Erythreis, Parijsq; conditum: iuxta quod Ophio genes, hoc est serpentigenæ dicti fuerunt adusque Varronis tempora, quibus quemadmodū in Africa Psyllis, contra serpentes ingenium fuerit. Hi serpentum morsus solo contactu leuare, & manu imposita uenenum extrahere corpori soliti sunt, auctore capi. 2. lib. 7. Plinio: meminit & Strabo lib. 13. Nomen oppido à Paride

Ophio genes

psacum, ^a Parion, & ^b Priapos. Abydos magni quōdam ^c amoris commertio insignis est. Lampfacum, Phocæis appellantis, nomen ex eo traxit, quod cōsulentibus in quasnam terras potissimum tenderent, responsum erat, ubi primum fulsisset, ibi sedem capesserent. Tum rursus fit apertius mare ^d Propontis. In id ^e Granicus effunditur, pugna, quæ primum inter Persas & Alexandrum fuit, nobilis. Trans amnem sedet in ceruice peninsulæ ^f Cyzicum, nomen Cyzicus indidit, quem a Minyis imprudentibus, cum Colchos peterent, fufum acie cæsumque accepimus. Post ^g Placia, & Scylace, parua Pelasgorum colonia. Quibus a tergo imminet mons ^h Olympus, ut incolæ vocant, Mysius: is flumen ⁱ Rhindacum in ea quæ sequuntur emittit. Circa angues nascuntur immanes, neque ob magnitudinem modo, sed ob id etiam mirabiles, quod ubi in alueum eius æstus Solemque fugerunt, emergunt, atque hiant, superuolantesque aues, quamuis alte & perniciousiter ferantur, absorbent. Trans Rhindacum est ^k Dascylos, & quæ Colophonij collocauere, ^l Myrlea. Duo sunt inde modici sinus: alter sine noīe ^m Cion amplectitur Phry-

datum, tribus ferè annorum decadibus ibi enutrito, ut quorundam sententia est, qui & Amandrum ante dictum uolunt. Paris autem Iasonis fuit filius Ammiano lib. 22. b Priapos. A Priapo Veneris & Liberi filio condita, qui à uicina Lampfaco etiam Lampfacenus dicitur, ex Lampfaco enim eum ortum Seruius scribit, & Valer. Flaccus lib. 2. Sed suus in Venerem rapta deus &c. Et Hellepontiacus, Macrobr. Geor. 4. Hellepontiaci seruet tutela Priapi. Vbi multa Seruius. Cæptus autem ibi coli, ob uincta uberrima, quæ iuxta in Pariana, & Lampfacæna regione sunt, auctore Strabone. c Amoris. inter Leandrum & Hero. ut in epistol. Ouidi. & in Georg. Seruius. d Propontis. Eius situm ut expansus est inter Helleponti et Bosphori fauces, ex Ptole. tab. prima Asia discito. e Granicus. De pugna illa ad Granicum, Diod. 17. lib. Plutar. quoque lib. 2. Iusti. in ea sexcenta millia hominum caesa fugataq; sunt. Victa ab Alexandri exercitu non maiori. 30. duobus millibus peditum, et equitum millibus quatuor, & quingentis: quibus omnibus nihil de fuga cogitantibus, non in pedibus spes, sed in lacertis fuit, magno fugati Darij dedecore. f Cyzicum nomen. Nobilis ciuitas, arce, mœnibus, portu, turribusque

Priapus,

Granicus.

marmoreis Asiaticæ plage littora illustrat, ut scribit Florus in bello Mithridatico lib. 3. Libera illa aliquando, & agri diues multoque in honore à Romanis habita. lege Stra. li. 12. De Cyzico ipso Val. li. Argonauticōn. 2. Nec procul ad tenuis surgit con finia ponti Vrbs placidis demissa iugis, rex diuinitis agris Cyzicus &c. Hic cum Minyæ naues soluisent in Bosphorum nauigaturi, & noctis caligine, tum et Typhis naucleri somno in priorem portum uersa classe uenis adacti essent, tumultu in oppido suscitato, turba duæ Cyzico eruit, Pelasgos qui odiosissimi Cyzicænis erant, adesse rata: ubi per imprudentiam Cyzicus occisus est. Lege lib. 3. Flaccum. Nomen igitur eius, qui immerita morte decubisset, Minyæ æternum esse uoluerunt: nam ante Arctonefus, Diolionis, & Didymis appellata est Plin. Vide Hermol. super capi. 32. lib. 5. Ouidi. ab Aemonijs extructum putat lib. 1. tristium. Cyzicon Aemoniæ nobile gentis opus. Iuxta clarissimum templum extitit Nemesis Adraſtiæ, de qua sic Antimachus, ut Georgius traduxit Tiphernas. Est dea, quam Nemesim dicunt, dea magna potensque, Quæ bona cælestium concessu cuncta deorum Possidet: huic primus sacratam condidit aram Fluminis Aesapi gelidas Adraſtus ad undas, Atque ibi nunc colitur, seruâtque Adraſtia nomen. g Placia. De Placia etiam Plin. Val. Flaccus Scylacem Scylacæon nominat lib. 3. Spumosumq; legunt fracta Scylacæon ab unda. h Olympus. Vide situm eius apud Ptole. Alius hic à Theſſalo est poëtis memorato. Eius Herodo. meminit lib. 1. Perpulchra de Apro illo Mysio hystoria adiecta. Non ignoro in Lesbo & Lycia montes olim Olympi nomine Plin. cæteris. i Rhindacum. Notum flumen ex Strab. & Plin. Terminus est Asiæ à Bithynia Ptole. & Plin. De anguib; in eandem sententiam scribit Secundus lib. 8. cap. 1. 4. ex auctoritate Metrodori. k Dascylos. Ptol. & Strabo Dascylium nominant: & hic iuxta lacum Dascyliticum. Plin. Dascylon, ut Pomp. l Myrlea. Antè Apamea dicta. Plin. sicut Apamea, inquit, quæ nunc Myrlea Colophoniorum: nomen hoc à Myrlo Colophoniorum duce, illud ab Apame Nicomedis matre eius, qui Prusiæ regis filius fuit, ex Stephano. In his locis Hylas est amnis & laus, ad quem Hylam Herculis delicias raptum fabulantur, de quo in Bithynia Solin. fuit & iuxta Parium oppidum Harpagium, apud quod Ganymedem Phrygium puerum ab aquila raptum Græca fabulosa ausa est asserere. m Cion. Olim Prusias dictum. Cios tandem à Cio Heralis comite, & iuxta flumini eiusdē nominis.

Cyzicus.

Adraſtia
Nemesis.

Hylas.

Harpagium.

Palemon ex Dionysio: Qua Cius egregius decurrens murmurat unda. Plinius Cios aut oppido eiusdem nominis, quod fuit emporium non procul accolentis Phrygiae, à Mileijs quidem conditum. Haud longe à Cio fuit Libyssa, clarissimi omnium imperatorum castrensium Hannibalis sepulchro nobilis: illic enim cum Prusam oppidum condidisset Romani in se odij metu ueneno sumpto perijt, ut lib. 32. Iustinus scribit. a Olbianus. Ab Olbio, quae ante Nicea dicta est. Plinius libro quinto qui sinum hunc non Olbianum, sed ab alio in eo oppido Astaco, quae & ipsa Nicomedia quondam dicta est, Astacinum nominat. b In Promontorio. Estia scilicet, Plin. c Iacent. Eliso mari, in Europam tendentes, ut graphice tabula. A fig. 1. Ptol. indicat. d Pontum. Euxinum. e Stadijs quinque. Plin. cap. ulti. libr. 5. 500. pass. determinat: uerum quia notulae numerariae in Plinianis codicibus per sepe corrupte leguntur, rectius legitur. 625. passuum: Cum & Strabo, Europam illic ab Asia quinque stadiorum interuallo separari scribat. In hac sententia est etiam Hermol. Ab ea angustia Chalcedo. 12. mil. & 500. passibus abest Plini. Nam mare illic longo littoris tractu angustum est. Stadium autem (ut & id obiter notem) octaua pars est mille passuum, hi sunt passus. 125. qui octoade multiplicati mille constituunt. f Templi. Strab. quoque fani Chalcedonij meminit, eiusdem haud dubie cum illo Pomp. g Ingens pontus. Vide de forma Plinium. 12. capi. libr. 4. Strabo. in 7. & in Periegesi Dionysium, Ammianum lib. 22. h Huc atque illuc. In littore meridiano à Bosphoro in ortu uersus, adusque flexuram, è qua Colchis incipit, cuius infra meminit. i Sinuatus caetera. id est secundum reliqua littora in sinum leniter ab angulis flexus. Flaccus li. 4. Atque hac Europam curuis anfractibus angit: Hac Asiam, Scythicum specie sinuatus in arcum. k Contra. In meridiana, nam in septentrionem dextro & sinistro circum Cimmericum Bosphorum littore paulatim & leniter sese flectit, fastigiatque donec per angulos rectum litus attingat, quo fit ut arca tensi speciem habeat: nam Bithynorum, Paphlagonum, et Cappadocum litus rectum chorda tensa respondet, reliqua ab angulis trans Cimmericum flexura arcam incuruum reddit: Luum autem & dextrum secundum latera ortus occasusque sumenda sunt: esto aliter Ponti dextrum à Strab. ponatur lib. 12. De ponto Luc. lib. 8. Bosphorum & Scythiae curuantem littora Pontum. l Nebulosus. Flaccus lib. 4. Illic umbrosae semper stant aequore nubes: Et non certa dies, primo nec Sole profundum Soluitur &c. m Feruens. Undis scilicet à uado elisis. n Axenus. Inhospitatis. Plini. lib. 6. Pontus Euxinus antea ab inhospitali feritate Axenos appellatus est. Ouidi. lib. tristium. 4. Frigida me cohibent Euxini littora ponti, Dictus ab antiquis Axenus ille fuit. o Euxinus. Graecis ἄξενος & inhospitalis dicitur, ἄξενος inde pontum dixere mutatis moribus hospitaliore factum. Ammia. li. 20. Eniochi, inquit, Sindi & Achei intendente seuitiam licentia diuturna, indidere mari nomen inhospitali, & à contrario per cauillationem Pontus Euxinus appellatur. p Heraclea. Clarissima ob celeberrimas, quas emisit colonias, ut Strab. scribit, diu tyrannorum seuitiam passa, mox libera facta est. Iusti. 15. li. Heracleam à Boeotijs iterum oraculo monitis in Herculis honorem conditam esse ait. Strab. aliter. q Acherusia. Iuxta hanc Acone portus est, ubi magna aconiti copia prouenit, re ipsa uidelicet fabulae fidem faciente. Est et cognominis specus in Peloponneso, de qua. 2. lib. Est eodem in loco Acheron fluvius, cui Mariadynorum rex Acheron nomen dedit, de hoc Flaccus lib. 4. Illic pestiferas subter iuga concaua torquet. Alter aquas Acheron uastoque exundat hiatu Fumeus &c. quo in loco alterum Acherontem, non tam eius gratia, quem inferis tribuunt, dixisse uidetur, quam ad illius quoque differentiationem, qui in Ambracium Epiri sinum influit. De quo libro secundo dicemus. Quod ad fabulam attinet extracti Cerberum, referunt Ouidius lib. transform. 7. & lib. 5. Argonauticon Flaccus.

Hannibalis
tumulus

Euxinum ma/
re.

Euxinus
Axenus

Acherusia
specus.

PAPHLAGONIA.



ius Isthmi, qui inter Euxinum & Ciliam mare procurrat, basis Armeniam minorem habet, secundum Euphratis in meridiem procursum & Cappadociae partem. Citra hanc in occasum uersus Cappadocia est, mox Paphlagonia Bithyniae contermina, & in Phrygiam imminens Galatia, supraque eam Macones, Pisidae, Lycæones, reliquus tractus in meridiem & occasum uergens maritimus est, hactenus à Pompon. redditus: in toto uero tractu illo tres tantum gentes Græcæ iure dicuntur, Dorica

PAPHLAGONIA.



U^m Tios oppidum Milesiorum quidem colonia, sed iam soli, gētisq; Paphlagonū, quorum in littoribus pene medijs promontoriū est Carābis. Citra Parthenius amnis, vrbes Sesamus & Crōna, & a Cytoro Phryxi filio posita Cytoros. Tum Cimolis accollitur: & quæ Paphlagoniam finit, Armine.

CHALYBES.



Halybes proximi clarissimas habent Amison & Sinopen Cynici Diogenis patriam, amnes Halyn et Thermodōta. Secundū Halyn vrbs est Lycasto, a Thermodonte cā

scilicet, Iconica, & Aeolica, cætera Barbari tenent, auctore Elin. capi. 2. libr. 6. Ipsa Paphlagonia in septentrionem litore uersa, clarissimis oppidis illustris est, et à Paphlagoni Phinei filio ita adpellata, ut Stephanus prodidit. a Tios. Strabo Tetum nominat, à quo ad Partheniū usque olim Caucones habitauerunt, populi uetustissimi, ut ex Homero idem docet. Huic uicina trans Partheniū Amastris est urbs amplitudine Teio par, ut Ammianus refert, lege Strabonem. b Milesiorū quidem colonia. Ut morum Græcorū esse deberet, sed in Paphlagonum terram simul & mores cecidit. c Carambis: Notissimum. Ruf. ex Dionysio: Cespitè Paphlagonum surgit saxosa Carambis. ubi ferè Paphiaco corrupte legitur. Val. item Flaccus lib. 4. Quid tibi nubifera surgentē nu

Dionysius.

Parthenius.

Cytoros.

Eneti.

Chalybes.

Diogenes.

Halys.
Thermodōta.

be Carambis? d Parthenius. A Diana, quæ huius se undis oblectarit. Hinc Val. Flac. lib. 5. Et fatis tibi Typhinegatum Parthenium, ante alios triuicæ qui creditur amnis Fides, & Inopi materna gratior unda. Est autem Inopus in Delo flu. auctore Pausania. Locum hunc in Flacco resarsit Hermol. sicut alia pleraque. Sunt qui à pacatissimo lapsu & inæssu lenissimo, nomen eum habere aut uent. e Cromna. Hanc Cytorum & Sesamū, cuius hic Pompon. meminit, in unam ciuitatem redegit Amastris, Dionysius eius qui Heracleæ Tyrannus fuit, coniunx, unde & Amastris oppido nomen est, quam cum Cromna eandem esse multi uolunt. De Cromna Flaccus lib. 5. Mox etiam Cromnā, quæ iugo pallente Cytoron. f Cytoros. iuxta mons buxo abundans, quem Maædoniæ esse magno errore credidit Seruius. Virg. Georg. libro. 2. Et iuuat undantem buxo spectare Cytorum. ab hoc quæ buxæ sunt, Cytoriacæ dicta. Ouid. lib. Meta. 4. Sæpe Cytoriacæ diducit pectine crines. Sed lib. 6. aliter: Vtq; Cytoriacæ radium de monte tenebat, oppidum aliquando Sinopensium emporium fuit: à Cytoro eam Phryxi filio dictam Strabo asserit & Stephanus. g Armine. Eadem & Armene. De Cimoli nemo ignorat. Non præterierim in Paphlagonia perdices esse, quibus bina corda sunt, ut Gellius ex Theophrasto adnotauit. 15. cap. 16. lib. noctū Atti. iuxta Cromnam Eneti clarissima Paphlagonum gens habitauit, à quibus Venetis, qui hodie maxima potentia in intimo Adriatici sinu siti sūt, originem esse Strabo libro duodecimo scribit.

CHALYBES.



Halybes. Straboni suis temporibus Chaldæi dicti sunt, ante autem Halizonas dictos, uel Homero indicante, multis coniectura est: quod quidem fieri potuisse, Barbarorū nominum inconstantia docet: maxime enim uariuntur. Diuites hi sunt, uictumq; ex argenti uenis, & ferri metallis querunt. Flac. libr. Argonauti. 4. Non ita sit metuenda tibi sæuisissima quanquam Gens Chalybum, duris patiens cui aultus in aruis, Et tonat afflicta semper domus ignea massa. Notandum uero & in Hispania Chalybes esse ad eiusdem nominis fluiuium adhabitanter pari ferri copia laboriosos, quorum Iusti meminit lib. ulti. Virg. Geor. 1. At Chalybes nudi ferrum. & c. Vbi Probus Chalybes Ponticos intelligit: Tortellius uero & Mancinellus Grammatici, Hispanos. Scribit ex Plin. Ammianus, Chalybes primum eruisse & domuisse ferrum. i Amison. quæ post uictum Mithridatem Pompeiopolis à Pompeio nominata est, Plinio. Ptol. Chalybes in ipsa Paphlagonia locat, cuius vrbes sine tam Sinope quam Amisus. De Sinope Strab. lib. 12. & lib. 5. Vale. Flaccus. Clarissima olim gymnasio fuit, & Sinopica cognominata rubrica celebris: hæc ibi nata Ibera multo nobilior est, cuius Strabo libro 7. & Vitru. ut optime meminerunt. M. autem Cicero in oratione pro Pompeio, haud obsaure indicat in Sinope & Amiso Mithridatis olim domicilia fuisse, omni farijs rebus ornatisissima refertissimæque. k Cynici. Nam & alij fuerunt eius nominis insignes. Hic constantissimi in omnes fortunæ blanditias contemptus, adeo Alexandrum uitæ ratione mouit, ut dixisse eum constet, se Diogenem esse posse, nisi Alexander esset. l Halyn & Thermodonta. Maximi amnes. ille Cræsi fato, quod attulisse usus est, nobilis, hic Amazonum sedibus. Notum oraculū est: Cræsus Halyn penetrās, magnam peruerat opum uim. Quo deceptus, cum regnorum opes expectaret, suas profligauit. Scribit in hanc sententiam libro

nam lib. 2. de diuinatione Cicero. Strab. Paphlagoniam ab ortu Hali terminat: inter quem & Ther. Iris est mediam Cappadociam perfluens. Sunt iuxta amnes, Lycus, ad quem Lycasto sita, & Cappadox, à quo geni nomen, Plinio: nam ante Leucosyri dicti sunt. a Themiscyrum. Plinius Themiscyram nominat, ut Strabo, ab eius nominis Amazonum regina conditam, ut alibi quoque per Asiam insignes earum nominibus urbes extiterunt. Scribit Strabo uiciam planiciem semper roscidam & herbidam esse, tam bouum quam equarum foecundam nutricem, ob aquarum co-

Amasia Stra-
bonis patria

piam: cui equidem fides dāda est, nā Amasiam in illis locis insigne oppidum patriam habuit, ut de se lib. 12. scribit. Mirum igitur cur eum Cretensem Aleriensis asseruerit? Aduertendū autem totam littoris orā Ptolemæo & Plinio Cappadociæ esse, partemq; eius Palemoniaci pōti habere nomē ab oppido Palemonio, cuius Ptolemæus meminit inter littoralia. Vopiscus in Aureliano, ubi de Urbis promerij: Addidit autem, inquit, Augustus, addidit Traianus, addidit Nero, sub quo Pontus Palemoniacus, & Alpes Cotie Romano nomini tributa. Est & in mediterraneis Thiana illa

Amazones.

Apollonio alūno celebris, quē Græca ambitio fabulosa miraculorū iactatione tantū nō Ioue maiore reddidit, ut Damias nugator, et post eum Philostratus confirmauere. Quos imitatus Syracusius Vopiscus, Dij boni, q̄ fabulose in Aureliano de Thiana capta, deq; Apollonij apparitione prodigiosa quædam commenta prodidit. b Amazonū castra. Quæ illic sedes posuerint. Iustinus lib. 2. scribit Plinū & Scolopitum Scythas iuuenes regios per factiones optimatum domo pulsos, ingentem iuuentutem secū traxisse, et in Cappadociæ ora iuxta amnem Thermodoontem condisse, subiectosque Themiscyros campos occupasse, & multis annis spoliasse finitimos. Horum uxores, singulare omnium seculorum exemplum, cum uiderent exilio suo additam orbitatem, arma sumpserunt, finesque suos summo uentes primo, mox inferentes bella, defendunt. Eoq; tandem potentia progressa est, ut maximis Asiæ ciuitatibus imperauerint. Capella lib. 9. more eas Laconum ad tibiam arma moderari solitas fuisse scribit. Nomen habent quod altera mamma, quæ Græcis μάστος dicitur, careant. Hinc Maro: Aurea subnectens exerta cingula mammae. Nō ignoro alias pleriq; nominis causas uideri, quas ex Eustathio Stephanoq; conscripsit Cælius lib. 10. trigésimo capit. Fuisse & in Libya Amazones, unde Silius Italicus lib. 2. Haspiten Hiarbæ filiam Amazonica pelta insignem facit. Strabo lib. 11. quæ de his referuntur, fabulosa esse existimat, in qua sententia & Diod. est, & Palephatus, at ut historiam Iustin. ex Trogo retulit. A Thermodoonte Thermodoonteus & Thermodoontiacus deriuantur. Propertius libr. tertio: Qualis Amazonidum nudatis bellica mammis, Thermodoontis turba lauatur aquis. Claud. libro de rapto Prof. 2. Thermodoontiacæ Tanaim fregere securi. Lege Herodo. libro. 4. Diod. libro. 3. & 5. & libro. 22. Marcellinum.

Tibarent.

c Taberēni. Rectius Tibarenī, uel Tiberenī, teste Hermol. Strab. Tabarnos nominat. Iustissimi sunt illi, nec prius prælio congregiuntur, quā diem, locum, & horam ex fide hosti denunciarint. Cum mulier partu liberatur, uir in lectulum tanquam pueri auctor decumbit, eūque ut puerperam effœta uxor curat, ut ex Nymphodoro Cælius adnotauit, Val. Flac. lib. 5. Inde Genetæi templum Iouis, hinc Tibarenū Danides post terga lacus, ubi deside mitra Foeta ligat, partuq; uirū fouet ipsa soluto. Quo de loco doctissima extat Angeli Politiani ad Pomponiū Letum epistola. Quod ad risum attinet, Ephorus tradidit, & lib. iam citato Flac. d Ultra Carambin. Quamuis ultra sint, longo tamen terrarum interuallo à Carambi Mossynœci separantur. Potuit autem accidere, ut fide tabule perperam pictæ deceptus auctor (ut sepe fit) fuerit. Ego Ptolemæum scriptorem in omni cosmographia principem magis sequor. e Mossynœci. id est turricolæ, qui, ut Strabo libro duodecimo scribit, ferina carne & arborum fructu uescuntur, & è lignis desilientes, peregrinos adoriri solent: de quibus nos in Elegia quadam de Gryphibus sic: Ceu solet è ramis iunctus Scythæ Phasidos undis, Hic ubi Discheris arua inimica patent: Qui dū securus damni per densa uiator Arbusta, & uirides itq; reditque rubos, Labitur elati furibundus caudice trunci, Et misero saturat prædo cruore manus. Iuxta hos mel prouenit, quod potu sumptum stuporem inducit. Est nota illic gens Heptacometæ, à quibus tres Pompeij cohortes ad internationem contrucidati. Lege Strab. f Vinculisque. & c. Si plerosque olim principes populi custodia coercuisset, parcius certe omnium rerum suarum dispendio horum errata expiāda fuissent: nec toties sese ingessisset Flacci uersiculus: Quicquid delirant reges, plectuntur Achiui. Porro & hoc Pomponij loco discitur, quā miserum sit imperare: ut non tam uere quā grauitè, ad suos dixisse Saturninus Tyrannus uideatur, quando dixit: Nescitis amici, quid mali sit imperare, gladij & tela nostris ceruicibus impēdent, imminent haste undiq; undiq; spicula: ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur: nō cibus pro uoluptate, nō iter pro autoritate, non bella pro iudicio, non arma pro studio. Adde, quod omnis ætas in imperio reprehenditur. Senex est quispiam, inhabilis uidetur: sin minus, inest furor: nam quod imperatorem me cupitis, in necessitatem mortis me trahitis. Ex Spartiano, g Pernoxij appulsis. Val. libr. Argonauticōn. 5. Inde omnem innumeri reges per littoris

Valer. Flac.

Mossynœci.

oram, Hospitiij

oram, Hospitij quis nulla fides. &c. De Macrocephalis, & Buxeris Plinius. Ceteri non Discheros sed Bizeres nomi-
nant. Palemon ex Dionysii. Bizeres primi, quos iuxta terra Bechirum. Idem Flaccus libr. 5. Mosynæci, & uos stabu-
lis Macrones ab altis, Bizaresque uagi. &c. Ammianus quoque lib. 22. Bizares nominat. a Cerasus. Vnde
Cerasi poma Lucullus aduexit in Italiam. Plin. libr. 16. & Ammiano. b Trapezus. Libera & uasto mōte clau-
sa Plinio. Hæc patriam habuit Georgius Trapezuntius, magnus in omnibus illustribus doctrinis homo: qui ad extre-

Georgius
Trapezun-
tius.

ri, verum & hi inconditis moribus Macrocephali,
Discheri, Buxeri, raræ vrbes, ^a Cerasus & ^b Trape-
zus maxime illustres. Inde is ^c locus est, ubi finem du-
ctus a Bosphoro tractus accipit, atque inde se in sinu
aduersi littoris flexu attollens, angustissimum ponti
facit angulum. Hic sunt ^d Colchi, hinc ^e Phasis erum-
pit. Hic eodem nomine, quo amnis est, Athenista-
gora Milesio deductum oppidum. Hic ^f Phryxi tem-
plum & lucus, fabula vetere pellis aureæ nobilis: hic
orti ^g montes longo se iugo, & donec Rhiphæis con-
iungantur, exporrigunt: qui altera parte in Euxinū,
Mæotida & Tanaim, altera in Caspium pelagus ob-
uersi Ceraunij dicuntur. Idem aliubi, Taurici, Mos-
schi, Amazonici, Caspij, Coraxinci, Caucaji, ut alijs
alijsue appositis gentibus, ita alijs alijsque dicti nomi-
nibus. At in primo flexu iā curui littoris oppidū est,
quod Græci mercatores constituisse, & quia cum cæ-
ca tempestate agerentur, ignaris quæ terra esset, Cy-
gni vox notam dederat, ^h Cygnum appellasse dicun-
tur. ⁱ Reliqua eius feræ, incultæque gentes vasto ma-
ri affidetes tenent, ^k Melanchlæni, ^l Terrestria, ^m Sex-
solitæ, Coraxi, Phthirophagi, Eniochi, Achæi, Cer-
ceticæ. Etiam in confinio Mæotidis ⁿ Syndones. In
Eniochorū finibus ^o Dioscurias a Castore & Pollu-

mam senectutem omnium & Græcarum,
et Latinarū litterarum oblitus est. c
Locus est. A nobis supra redditus. Inspice
Ptol. tab. Asiæ. 3. d Colchi. Veneficij ma-
ximæ auctores, & Iasonis memoria, fabu-
larūque inuolucris nobiles: habent ab or-
tu Iberiam & Albaniam usq; in Caspium.
Ptol. e Phasis. In Moschicis ortus, et
quālibet magnis nauigijs nauigabilis. Plin.
Lucan. lib. 3. Colchorum qui rura serat di-
tissima Phasis. Multa in uniuersum Stra-
lib. 11. Est & oppidum cognomine Plini.
quod Strab. Colchorum emporium fuisse
confirmat. Ammian. libr. 22. Colchos anti-
quam Aegyptiorum sobolem esse refert.
Nam linificium ad eō apud eos uulgatum
est, ut in peregrina quoque loca exporte-
tur. Vnde quidam cognationem Colchorū
cum Aegyptijs ostendere uolentes, fidem
ex his capiunt, inquit Strab. f Phry-
xi. Strab. Leucothoen nominat, quo aries
non mactetur, olim diues, ætate uerò sua
direptum à Pharnace & Pergameno Mi-
thridate. Fertur Phryxum Athamantis &
Neiphilis filium, cum in ea loca peruenisset,
arietē quo uectus erat, mactasse Ioui, au-
rea eius pelle in templo à se condito suspē-
sa, quā Iason rapuerit, ut Ouid. lib. 7. &
S. trās for. meminit. Quod ad historiam at-
tinet, lib. 42. Iustin. Velleris aurei
figmentum inde originē habet, quod Col-
chi aurum ē fluminibus, a feribus perfora-

Phasis.

Phryxus.

Surlus.

Melanchlæni.

Scytharū fe-
rocia.

Dioscurias.

tis ac lanosis pellibus excerpere solent, Strab. Plin. in Colchide amnem Surium ponit, cuius ingenio ligna immersa la-
pideo cortice obducuntur. g Montes. Qui statim se à Cerasunte & minoris Armenia finibus extollunt, et lō-
ge latæque immanibus iugis serpunt, Tauri, ut ante diximus partes. Flac. lib. 5. Argo. Vltimus inde sinus seuūmq; ca-
bile Promethei Cernitur in gelidas consurgens Caucasus arctos. Plin. li. 6. cap. 5. Regio, inquit, Colchica, in qua iuga
Caucasi ad Rhipæos montes torquentur, altero latere in Mæotin & Euxinū deuexa, altero in Caspiū & Hyrcanū
mare. De Tauri iugis satis dictum est antea, tu picturam inspicio. h Cygnum. Meminit eius Plin. i Reli-
qua eius. Flexus scilicet curui littoris. k Melanchlæni. A nigris uestibus nominati. Hero. lib. 4. eos Antropopha-
gos esse ait, ut passim in Scythia pleriq;. l Terrestria. Interiora & à littoris flexu illo magis amota, multa exē-
plaria Terrestrei habent gentis nomen. m Sexsolitæ. Eniochorum pars, nam horum in illo tractu plurima no-
mina esse lib. 6. refert Plin. De reliquis illis populis Dionys. Strab. lib. 11. à principio, & lib. 6. cap. 4. & 5. Plin. Cete-
rū à sordido uictu Phthirophagi dicti, tanquam pediculis uescantur: quos Budinos Hero. lib. 4. nominat: Achæos ue-
rò iuxta, eiusdem nominis oppidum habere Ptol. scribit. Strabo originem à Phthiottis Achæis cum Iasone profectis
ducit: Eniochorum uerò agrum Laconibus tribuit, à quibus Dioscuridam conditam esse constat ex Plinio. Certū est
montanos illic lacte, & canibus nutrir, frigoris quod maximum habent patiētissimos: uiribus uerò præstantes, et ad-
uenis molestos. Qui in littore habitant, Camaris (id Lemborum genus est) impositi passim latrocinantur, ubi nauigare
non possunt, humeris ablata nauigia nemoribus abscondunt, mox cum annus permiserit, ad consueta latrocinia re-
deunt, Strab. n Syndones. Plin. Syndicam inibi ciuitatem, Strabo ipse regionem nominat, Pomp. infra Syn-
don. o Dioscurias. à Castore & Pollucæ, qui Dioscori, id est Iouis filij dicuntur. Plin. lib. 6. fuisse ait, qui à Thel-
tio & Amphito conditam existimant, quod ipsum & Solin. asserit. Strab. ab aurigis quidem horum, uerū alijs: nā
Rhecæ & Amphistratū nominat. Græci κνίονες aurigam dicunt: inde est deriuatum uocabulū. Fuit hoc oppidū ad eō
frequens.

frequens, ut in ipsum trecentas nationes, quæ dissimilibus linguis uterentur, descendere solitas Timotheus prodiderit, ut Plin. scribit. Strab. (adeo uariant scriptorum sententia) parum illos ueritati attentos fuisse, qui tot gentium illic conuentum fieri crediderint. a Sydonum, scilicet finibus. b Obliqua tunc regio. Vide tabu. 2. Asia Ptole. ad Syndicam enim regionem hinc Euxino, illinc Maotide urgente ualde angusta est, & propè peninsula. Plini. latitudinem minimam duorum iugerum esse cap. 6. lib. 6. scribit: eam Eionem uocari, quo uocabulo Græci proprie litto-
ris, quasi Tæinam significant, Hermol. do-
cet. c In lacum & mare profluens. Strab. lib. 11. Supra Corocodamam lacus iacet, qui ab ea Corocodametis uocatur, & 10. stadijs à uico in mare emittit. Pars uero Anticæ fluminis, quod alij Hypanim uocant, abrupta & in lacum fluens insulam efficit, quæ hoc lacum & Maotide & flumine circumcirca abluitur. Mela penè insulam nominat, & utrunq; alueum lacui tribuit.

Corocodamam Strab. uicum uocat, uide

situm in Ptol. Urbium, quas enumerat Pöpo. omnes meminerunt. Hoc tantum monuerim Cepoë plurali numero scribi hoc in loco, nam singulari Cepon Strabo nominat, Hermol. Cimmerium autem à Cimmerijs, à quibus & Bosphorus, quorum maxima olim his in locis potentia fuit, Strab. Meminit Tibullus Cimmeriorum libr. 4. ad Messalam. Notandum uero & in Italia Cimmerios fuisse ad Baianum & Auernum sinum, qui subterraneis domicilijs habitantes, & per aniculos commeare sueti, toto in illis die delituerunt, noctu tantum ad latrocinia egressi, cum uictum ex metallorum alioqui effossione, diuinationum mercede, & prouentibus ab rege designatis quærent, ut ex Ephoro scribit Strab. Penes hos ingens quondam superstitio increbuit, loci natura erroribus suffragante. Ibi sacra nemora uenerata, fluminibus etiam & fontibus suus horror fuit: specus præterea famosi, & ad inferos crediti aditus, quos intrare fas non erat, nisi Dijs Manibus prius, quo auspiciator descensus foret, sacrificio placatis. Fuerunt & sacerdotes, ingreffi auserum duces, rerumq; abstrusarum interpretes. Præterea & Stygos & Phlegethōtis illic fama: ac ea de causa totus Plutoni dicatus locus, quod inferorum sedes crederetur. Vnde & Homero Vatum omnium scientissimo, suæ fabule Oeconomia desumpta est, quam libro Odyssæ. 11. in Ulyssis cum umbris colloquio comminiscitur. Sciebat enim de Cimmerijs Italiae tale quid rumore circumferri, unde ueri similitudo fabuloso argumento compararetur. Pari causa Mantuanus uates Aeneam suum Capanie appulsum, cum ea Sibylla duce sacris ordine peractis, ad inferos mittit, grauissimis hac occasione ueteris philosophiæ locis miro quodam artificio, atque ordine recensis. Ut dubium esse nequeat, non hos Scythiæ, sed illos Campaniæ Cimmerios ab Homero intellectos uideri. Quod sicubi in illos Bosphoranos uidetur d. flectere calamo, nihil mirum, quando isthæc in locorum allusione dissimulatio classicis poetis etiamnum familiaris sit: sicut de his ipsis Cimmerijs Valerio Flacco lib. 3. & Ouidio libro undecimo Metamorph. Nec enim nescij erant & in Euxino Cimmerios esse, quos in Arctum paulo remotiores, brumales tenebræ recondent. Ceterum quò minus hos intelligas, & Maronis imitatio facit, & loci efficit situs. Quomodo enim diei navigatione plenis uelis, ut Homerus scribit, ad Bosphoranos Cimmerios à Circes domo Ulysses appulerit? Quæ uel ab inferis digressus cita navigatione in Aeam insulam, quæ proxime Siciliam est contenderit, tanto remotissimarum partium terre intervallo emenso: ut taceam quod Homerus ait, nauigantem eum cum uino, cumq; pane Circem eo ipso in loco assecutam esse. Præterea cum totus fabulose narrationis ordo Italiae Siciliaeq; finitima respiciat, sintq; ea omnia & Homero & Virgilio celebria loca, nulla interim de Euxino uspiam aut Bosphoro illo mentione facta: quæ factum credamus, Homerum uoluisse ex Italia, & à Circe illa deducere Ulysses in extimum usque Bosphorum locorum intermediorum describenda serie neglecta? Porro cum uero similia ubique Homerus scētatus sit, credimus ne committere eum potuisse, ut à Sicilia in Bosphorum Cimmerium unius diei navigatione, uel plenissimis uelis perueniri posse tradere uoluerit? Sed Strabonem satis est produxisse eximium Homeri in his præsertim, quæ ad locorum historiam pertinent, interpretem: qui libro de Cosmographia quinto, ex Ephori autoritate omnia illa fabulamenta ad Campaniæ Cimmerios refert: quos penes & Stygis, & Phlegethontis, et Auerni nota protriâque multis seculis nomina extiterint. Eam ob rem adagium de Cimmerijs tenebris natum, rectius mea sententia ad Campaniæ Cimmerios, quàm Bosphoranos illos referretur, non è Maronis & Homeri autoritate tantum, sed eo ipso maxime, quod Bosphorani luce æstiuæ longissima fruuntur, multoque minus uel brumalibus tenebris infames sunt, aut damnati, quàm Scythiæ remotioris, magisque sub Arcto iacentis innumeri populi. Campani uero non nisi ignis ministerio lucis beneficium acceperunt, quod in Academicis ipse quoque Cicero innuit, cum ait: Ignis tamen aderant, quorum illis uti lumine licebat. Festus quoque Pompeius: Cimmerij, inquit, dicuntur homines, qui frigoribus occupatas terras incolunt: quales fuerunt inter Baias & Cumas in regione, in qua conuallis iugo satis eminenti circumdata est, quæ neque matutino, neq; uespertino sole contingitur. Retuli hæc eò libentius, ut faterer mirari me plerosq; Bosphoranos Cimmerios, apud Homerum intelligentes: quod non uideam, quibus moti argumentis id faciant, Maronis imitatione manifeste reclamante. Nec ignoro tamen de Ulyssis erroribus Aristarchum & Crateten diuersa tradidisse, authore libr. 12. Gellio: & Crateten

Cimmerij in Italia.

Homerus Cimmeriorum Italiae meminit.

Aduerte.

Strabo: Ephorus.

Adagium.

M. Cicero.

Aulus Gellii.

Cyaten quidem in octavo, Aristarchum in nostro mari errasse Vlysses tradidisse. Quod si quis apud Homerum libro undecimo Odysseæ, per Oceanum exterius pelagus, quo terræ ambiuntur, intelligit, ne ad illos quidem Bosphoros unquam peruenit Vlysses. Tacitus tradit in Germania quandoque indicata Vlyssæa monumenta fuisse, uerum opinor pariter fabulosa. Phanagoria, ut ad institutum reuertamur, penultima producta pronuntianda est, nam & diphthongo scribitur Græcis. Iuxta Phanagoriam Apaturon locus est, & Veneris templum, cognominatæ

Veneris Apaturia.

^a Hac ingressos, lacus accipit longe lateque diffusus. Quæ ^b terras tangit incuruo circumdatus littore, quæ mari propior est (nisi ubi aperitur) quasi ^d margine obductus citra magnitudinem prope ponto similis. Oræ, quæ a Bosphoro ad Tanain usque deflectitur, ^e Mæotici incolunt, Toreatæ, Arrichi, Phicores, & ostio fluminis proximi Iaxamathæ: apud eos easdem artes ^f foeminae, quas viri exercent, adeo ut ne militia quidem vacent. Viri pedibus inhærent, & sagittisque depugnant, illæ equestre prælium ineunt. Nec ferro dimicant, sed quos laqueis intercepte, trahendo conficiunt. ^h Nubunt tamen, verum ut nubiles habeantur, non in ætate modus est, nisi quæ hostem interemere, virgines manent. Ipse ⁱ Tanais ex Rhiphæo monte deiectus adeo præceps ruit, ut cum vicina flumina, tum Mæotis & Bosphorus, tum ponti aliqua brumali rigore durentur: solus æstus hyememque ^k iuxta ferens, idem semper & sublimis in-

Apaturia, id est deceptorie. Hic enim cum Gigantes eam adorirentur, Heraule inuocato tandem in latebris delituit, donec Gigantes sigillatim exceptos dolo illi occidendo tradidit, auctore Strabone. Inde & Athenienses, postquam Xanthus Boeotiorum dux, à Melantho, qui partium erat Atticarum, dolo oppressus est, Celenis potiti, Apaturia festa, id est deceptorie instituerunt. Quæ de re in libro selectorum perpulchra adnotasse se mihi retulit Coelius Calcagninus Ferrariensis uir ut genere nobilis, ita summa eruditione præditus, & rerum cum à Latinis tum à Græcis traditarum eximie peritus: perque hæc, quod rarum est, singulari quadam præditi humanitate: quod ipsum cum ante fama nuntia intellexissem, his diebus, quibus hæc scriberem, re ipsa sum expertus, quum Hypolito Ferrariensi Cardinali, principi optimo in Pannoniam comes, Vienna Pannoniæ præsentia sua, summa cum uoluptate fruerer, accedente Andrea Marone Ferrariense, maximi, & amoenissimi ingenij Poëta, quem & ipsum non inuita, mo-

Coelius Calcagninus.

Andreas Marone.

nimentis exquisitæ doctrinæ editis, posteritas amplexabitur. ^a Hac ingressos. Mæotim describit, cuius situm ex Ptolemæo disce. ^b Terras. Cum Asiæ, tum Europæ iterum enim illic adproximant, ad Tanain coiturae. ^c Mari. Euxino. ^d Margine. Exaurientiū utrinque in Bosphorū terrarum. ^e Mæotici. Agricultores bellicosi, quorum plurimæ gentes, quarum fit apud Plin. cap. 7. sexti libri mentio: sed potissimi Toreatæ, Phicores, Arrichi, & iuxta Tanain Iaxamatharum genus, de quo & Ptol. Mitiores sunt, qui Bosphoranis adiunguntur, seuissimi uerò qui in Tanain uergunt. Strab. ^f Foeminae. Quæ hodie quoque ex his locis in Sarmatiam non minus quam uiri eruptionibus finitima infestant, de quibus & tertio libro Pomponi. ^g Sagittisq; Veneno tinctis. Luca. libro tertio: Tinxere sagittas Errantes Scythiæ populi. Idem libro primo Silius Italicus, Et libro tristium tertio Ouid. & cum primis capite penultimo libri undecimi Plinius. ^h Nubunt. Eum morem Amazonibus tribuit Herodotus libro quarto: quæ & ipsæ Scythiæ sunt. ⁱ Tanais. incertam originem habet Straboni, uerum quia à septentrione fluit, & Nilo opponitur, uero simillimum est ex Rhiphæis descendere, qui immanibus iugis Arcton prospiciunt: accedit Herodotus, q. libro quarto Tanain ex palude oriri, & in uastiore diffundi nomine Mæotim, qua regios Scythas à Sarmatis discludi ait. Non diuersus à Ptolemæo, qui Basilicam, id est regiam Sarmatiam ab Europea Tanais intermedijs fontibus seiungit. Scythiæ Tanain Silin uocant, sicut Mæotim Temerinda, quod ipso rum lingua matrem maris significat. Fuit & oppidum Tanais, ad annis ostia Plinio, à Græcis, qui Bosphorum tenere, condita, Strab. Ostia duo eius sunt. 70. inter se stadijs distantia. Vide Ptolemæum. Quo minus uerò quicquam euidenter deprehendi his locis potuerit, coeli asperitas, & ipsa immanitas accolarum inhibuit. Vt cunque, Pomponij sententiam Ptolemæus confirmat, cui ut recentissimo fides adhibenda est. Non ignoro fuisse qui Araxeo eum, hoc est Caspio æquore deriuari, & per Caucasum (ut Strabo libro. 7. ait) defluere crediderint: nempe falso, quam in Periegesi Dionysius, Ruso interprete, idem confirmat his uersibus: Europam atque Asiam Tanais disternat annis, Hic se Sarmaticis euoluens finibus, alta (Scissus Araxeo prius æquore, iam suus) unda Effluit in Scythiam, procul hinc Mæotida Thetis Intrat, & inserto freta pellit uasta fluente. Secutus fortasse in Argonauticis Orpheum, qui in eadem sententia fuit. Sunt qui nominis etymon ab aquarum abundantia reddant, nam ταυρόν Græci extensum nominant, quod ad fluminis tum magnitudinem, tum celeritatem perbelle accedit. Multi à Tanais Scytharum rege in eo submerso. Tuum est lector elicere quod uero duxeris similius. ^k Iuxta. Pari modo, pariter. Sallustius in Catilina: Eorum ego uitam mortemque iuxta existimo.

Tanais.

Silis.

Tanais ex Araxeo æquore.

H

4 Sauromatæ.

- a** Sauromatae. Asiatici, nam & Europei sunt. **b** Aliquot nomina. Quorum iustum numerum apud Plinium lege capite septimo libri sexti **c** γυναικρατων μινρι. Hoc est, mulieribus obsequentes morigerantesque. Hi enim ab illis uicti, ad procreandam sobolem parere coacti sunt, ut Strabo refert. Pandæ quoque, ut libro sexto Plinius tradit, foeminarum parent imperio, & à mulieribus reguntur. Horum statum eleganter Budeus disertissimis illis suis in Pandectas annotationibus Ochlocratiam, hoc est turbulenum uocat, cum duris illis parendum est legibus.
- Gynœocratumeni.** Hoc uolo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas. Tradit Aristoteles libro Politicon secundo, Gynœocratumenos dici in uxorio imperio uiuentes, quorum status Gynœocratia dicatur, ea forma qua Aristocratia: damnabilis, atque adeò plenus ignauiae, ut eodem in libro Aristoteles tradat, parum interesse mulieres ne magistratus gerat, an magistratus gerentes mulieribus pareant. Paulus certe Apostolus, à uiris mulieres disere iussit, & in epistola ad Timotheum prima: Mulieri, inquit, docere non permitto, neque auctoritatem usurpare in uiros, sed esse in silentio: Adam enim prior formatus est, deinde Eua: & Adam non fuit deceptus, sed mulier seducta per prauaricationem fuit. Augustinus quoque libro super Genesim octauo autumat soli uiro præceptum datum ante creatam foeminam, ut indicaretur omnem disciplinam à uiro ad foeminam peruenire debere. Igitur non est dubium per scripturam mulieribus imperium demptum esse.
- Budeus.** **d** Amazonum. scilicet tenent. De Budinis, Gelonis, Thyrsageis que omnia ad fastidium nota sunt. **e** Turca. Ab his orti iudicantur, qui etate nostra latissime imperitant, Turci uulgo dicti, ignauia quidem nostra magni, sed post Macedonas & Romanos sine dubio potentissimi, Hermolao. **f** Arymphæos. Libet adscribere Plinij uerba, quæ capite tredecimo libri sexti, ubi Rhiphæorum meminit, hæc sunt: Inibique Arymphæos quosdam accepiimus, haud dissimilem Hyperboreis gentem: sedes illis nemora, alimenta bacca: capillus iuxta foeminis uirisque in probro existimatur: ritus clementis, itaque sacros haberi narrant, inuiolatosque esse, etiam feris accolarum populis: nec ipsos modo, sed illos etiam qui ad eos perfugerint &c. Quæ si uera sunt, & illa quæ de Hyperboreis ijdem authores scribunt, in dubium non reuocantur: non uideo quæ ratio Pterophoro illic gelu infami, cuius meminimus, ueritatis fidem adijcere queat. Sed et de illis in mundi memorabilibus Solinus. Alij ab his Hyperborei sunt, quorum tertio libro Mela meminit. **g** Rhiphæus. Cui à statu Boreæ perpetuo nomen esse putant, ob id quod ῥιψσφσ flare Greci dicunt. **h** Ora. quæ spectat Oceanum. De qua nos duas Pomponio libro tertio differemus.
- Aristoteles.** **citatusque decurrat: ripas eius** Sauromatae, & ripis hærentia possident: vna gens, aliquot populi, & **b** aliquot nomina. Primi Mæotici **c** γυναικρατων μινρι regna **d** Amazonum. Fœcundos pabulo, at alia steriles nudosque campos tenent Budini. Geloni urbem ligneam habitant. Iuxta Thyrsagetæ **e** Turcaeque vastas syluas occupant, alunturque venando. Tū continuis rupibus late aspera & deserta regio ad **f** Arymphæos usque permittitur. His iustissimi mores. Pro domibus nemora, alimenta bacca, & maribus et foeminis nuda sunt capita. Sacri itaque habentur, adeoque ipsos nemo de tam feris gentibus violat, ut aliis quoque ad eos confugisse pro Asylo sit. Ultra surgit mons **g** Rhiphæus, ultraque eum iacet **h** ora, quæ spectat Oceanum.
- Paulus.**
- Augustinus.**
- Turca.**
- Arymphæi.**

POMPONII MELAE COSMOGRAPHI LIBRI
PRIMI DE ORBIS SITV, ET ADIE-
CTORVM VADIANI COMMENTARIORVM, FINIS.